

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

CERCETĂRI NUMISMATICE

KATIUȘA PÂRVAN (1952-2018)

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

CERCETĂRI NUMISMATICE

XXIII-XXIV

VOLUM DEDICAT MEMORIEI
KATIUȘEI PÂRVAN (1952-2018)

București 2017-2018

NUMISMATIC RESEARCHES
RECHERCHES NUMISMATIQUES
NUMISMATISCHE FORSCHUNGEN
STUDI DI NUMISMATICA
НУМИЗМАТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

COMITETUL DE REDACȚIE

Redactor responsabil: Dr. ERNEST OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU

Secretar de redacție: CRISTIANA TĂTARU

Membri: TUDOR MARTIN și MANUELA SALOMEEA ION

COMITETUL ȘTIINȚIFIC AL PUBLICAȚIEI CERCETĂRI NUMISMATICE

Prof. Dr. BOGDAN MURGESCU, Facultatea de Istorie a Universității din București.

Prof. Dr. FLORIN CURTA, University of Florida, History Department.

Dr. VIRGIL MIHĂILESCU BÎRLIBA, Institutul de Arheologie din Iași.

Lect. Dr. ADRIAN POPESCU, London University, Keeper of the Coins and Medals Department, Fitzwilliam Museum, University of Cambridge.

Asst. Prof. Dr. ANDREI GÂNDILĂ, The University of Alabama in Huntsville

Layout & DTP

CRISTIANA TĂTARU

Foto **copertă**: Monedă 2 Reali emisă de Spania în anul 1793, descoperită în pădurea de lângă satul Prunaru, județul Teleorman.

ISSN 0256-0844

Volum editat de Muzeul Național de Istorie a României, București, Calea Victoriei, nr. 12,
tel. 0040-021/ 315 82 07; tel./fax. 0040-021 / 311 33 56

<http://cercetarinumismatice.ro/>

**Muzeul Național
de Istorie a României**

CUPRINS - CONTENT

Lista abrevierilor <i>Abbreviations</i>	7
--	---

Cătălina Opaschi In memoriam Katiușa Pârvan (12 ianuarie 1952-28 ianuarie 2018) <i>In memoriam Katiușa Pârvan (12th of January 1952-28th of January 2018)</i>	11
--	----

NUMISMATICĂ ANTICĂ ȘI BIZANTINĂ ANCIENT AND BYZANTINE NUMISMATICS

Adrian Popescu Byzantium-Histria: Un exemplu de „die-sharing” și câțiva stateri de tip Lysimach histrieni nepublicați <i>Byzantium-Histria: A Die-Sharing Example and Several Unpublished Lysimachus Type Staters of Histria</i>	19
---	----

Delia Moisil Un tezaur de monede de bronz romane târzii din zona Dunării Mijlocii sau de Jos <i>A Late Roman Hoard of Bronze Coins from the Middle or Lower Danube Area</i>	27
--	----

NUMISMATICĂ MEDIEVALĂ MEDIEVAL NUMISMATICS

Ernest Oberländer-Târnoveanu Falsuri recente după monedele medievale românești <i>Recent Forgeries of the Medieval Romanian Coins</i>	41
---	----

NUMISMATICĂ MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ MODERN AND CONTEMPORARY NUMISMATICS

Loredana-Mihaiela Surdu Sistemul bancar italian: de la unificare la înființarea Băncii Naționale Italiene (1861-1893) <i>The Italian Banking System: from Risorgimento to the Founding of Banca d'Italia</i>	69
---	----

Dorel Bălăiță Jetoanele „Cariera de granit Muntele Carol I” <i>Die Wertmarken des „Granitsteinbruchs Berg Karl I”</i>	77
--	----

MEDALISTICĂ ȘI FALERISTICĂ
MEDALISTICS AND PHALERISTICS

Tudor-Radu Tiron 91
De la Independență la Reîntregire. Decorațiile conferite în temeiul Decretului
Regal nr. 3.870 din 27 octombrie 1939
From the Independence to the Unification. The Decorations Awarded According
to the Royal Decree no. 3.870 of 27th of October 1939

Tudor Alexandru Martin 123
Ordine și medalii. Datarea unor tablouri înfățișându-l pe Carol I
Orders and medals. Dating some paintings depicting Charles I of Romania

HERALDICĂ, SIGILOGRAFIE ȘI GENEALOGIE
HERALDRY, SIGILLOGRAPHY, GENEALOGY

Eugen Paraschiv 137
Theriac Lids from the National History Museum of Romania Collections
Capace de theriac din colecțiile Muzeului Național de Istorie a României

George Trohani 143
Familia Eremie. O veche familie românească originară din Săcelele Brașovului
(studiu genealogic; întrepătrunderi cu alte familii)
La famille Eremie. Une vieille famille Roumaine de Săcele, Braşov (étude
généalogique; apparentage avec d'autres familles)

Cătălina Opaschi 227
Doamne din familiile Kretzulescu-Lahovary, martore ale istoriei moderne a
României. Contribuții documentare
Ladies of the Kretzulescu-Lahovary families, witnesses of the Romania
modern history. Documentary contributions

CRONICI NUMISMATICE
NUMISMATIC CHRONICLES

Tudor Alexandru Martin 261
Noi descoperiri monetare intrate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie
a României (V)
New Monetary Finds Recently Added to the Collections of National History
Museum of Romania (V)

LISTA ABREVIERILOR

AARMSI	<i>Analele Academiei Române - Memoriile Secțiunii Istorice (București)</i>
AB	<i>Analele Banatului</i>
ActaMN	<i>Acta Musei Napocensis</i>
ActaMS	<i>Acta Museum Septentrionalis, Botoșani</i>
AIIAI	<i>Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași</i>
AJA	<i>American Journal of Archaeology</i>
AM	<i>Arheologia Moldovei</i>
AMN	<i>Acta Musei Napocensis</i>
AnDob	<i>Analele Dobrogei</i>
ANIC	<i>Arhivele Naționale Istorice Centrale</i>
ArhGen	<i>Arhiva Genealogică</i>
ATF	<i>Acta Terrae Fogaransiesis</i>
BalkSt	<i>Balkan Studies, Thessaloniki</i>
BAM	<i>Brukenenthal Acta Musei, Sibiu</i>
BCMI	<i>Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice</i>
BIIMfr	<i>Blätter für Münzfreunde</i>
BMI	<i>Buletinul Monumentelor Istorice</i>
BMI B	<i>București – Materiale de Istorie și Muzeografie</i>
BSH	<i>Bulletin de la Section Historique</i>
BSNR	<i>Buletinul Societății Numismatice din România</i>
CA	<i>Cercetări Arheologice</i>
CAB	<i>Cercetări Arheologice în București</i>
CCDJ	<i>Cultură și civilizație la Dunărea de Jos</i>
CN	<i>Cercetări Numismatice</i>
CNA	<i>Cronica Numismatică și Arheologică</i>
CNH-II	L. Réthy, <i>Corpus Nummorum Hungariae</i> , II, Budapesta, 1907.
CNAR	Cabinetul Numismatic al Academiei Române
CreștCol	<i>Creșterea Colecțiilor</i>
DIR	<i>Documente privind Istoria României. Războiul pentru Independență</i>
GMSB	Godišnik na muzeite ot Severnata Bălgarija
Grănicerul	<i>Grănicerul. Publicație lunară pentru educația ostașului</i>
IAB	Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
IAI	Izvestija na Arheologičeski Institut, Sofia
IBAI	Izvestija na Bălgarskija Arheologičeskija Institut, Sofia
IBAD	Izvestija na Bălgarskoto Arheologičeskoto Družestvo, Sofia
ICEM	Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea
IMFANS	Izvestija Moldavskogo filiala AN SSSR, Chișinău
IMJB	<i>Izvestija na Muzeite ot Jugoiztochna Balgarija</i>
JDRS	<i>Journal of Danubian Studies and Research</i>
JRS	<i>Journal of Roman Studies</i>
LRBC	<i>Late Bronze Roman Coinage</i>
MBR	<i>Monede și bancnote românești</i>

MCA	Materiale și Cercetări Arheologice
MI	<i>Magazin Istoric</i>
MIC	Muzeul de Istorie al județului Călărași (azi, Muzeul Dunării de Jos)
Mich.Srât.L.Rev.	<i>Michigan State Law Review</i> , Louisiana State University Law Center
MINAC	Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța
MN	Muzeul Național
MNI R	Muzeul Național de Istorie a României
MNI S	Muzeul Național de Istorie Sofia
MNI T	Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei
MNJ	<i>Macedonian Numismatic Journal</i>
MNMB	Muzeul Național Maghiar Budapesta
MO	<i>Monitorul Oficial al României</i>
MȚCO	Muzeul Țării Crișurilor Oradea
NC	<i>Numismatic Chronicle</i>
NumKözlöny (NK)	<i>Numizmatikai Közlöny</i>
NZ	<i>Numismatische Zeitschrift</i> , Viena
OI	Opțiuni Istoriografice. Buletinul Alianței Studenților Români și al Asociației Tinerilor Istorici Ieșeni
RBAR	<i>Revista Bibliotecii Academiei Române</i>
RBN	<i>Revue Belge de Numismatique et Sigillographie</i>
RDM	<i>Revue des Deux Mondes</i>
RESEE	<i>Revue des Études Sud-Est Européennes</i>
RI	Revista Istorică
RIC1	C. H. V Sutherland, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. 1: <i>From 31 BC to AD 69</i> , Londra, 1984
RIC2	H. Mattingly, E. A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. II: <i>Vespasian to Hadrian</i> , Londra, 1968.
RIC3	H. Mattingly, E. A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. III: <i>Antoninus Pius to Commodus</i> , Londra, 1930.
RIC4 I	H. Mattingly, E. A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. 4, I: <i>Pertinax to Geta</i> , Londra, 1936
RIC4 II	H. Mattingly, E. A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. 4, II: <i>Macrinus to Pupienus</i> , Londra, 1938.
RIC4 III	H. Mattingly, E. A. Sydenham, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. 4, III: <i>Gordian III – Uranius Antoninus</i> , Londra, 1949.
RIC5 I	P. H. Webb, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. 5, I: <i>Valerian to Florian</i> , Londra, 1962.
RIC5 II	P. H Webb, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. 5, II: <i>Probus to Amandus</i> , Londra, 1962.
RIC6	C. H. V. Sutherland, <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. 6: From Diocletian's reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313) , Londra, 1973.
RIC7	Bruun, P., <i>The Roman Imperial Coinage</i> , vol. 7: <i>Constantine and Licinius, A.D. 313 – 337</i> , Londra, 1966.
RIC10	Kent, J. P. C., <i>The Roman Coinage</i> , vol. 10, Spink and Son Ltd., Londra, 1994.
RIM	Revistă de Istorie a Moldovei, Chișinău
RIN	<i>Rivista Italiana di Numismatica e Scienze Affini</i> , Roma
RIR	Revista Istorică Română

RM	<i>Revista Muzeelor</i>
RN	<i>Revue Numismatique</i>
RRC	<i>Michael H. Crawford, Roman Republican Coinage, 1974, Cambridge University Press</i>
RRH	<i>Revue Roumaine d'Histoire</i>
RRHA-BA	<i>Revue Roumaine d'Histoire de l'Art. Série Beaux-Arts</i>
SAO	<i>Studia et Acta Orientalia</i>
SAMNB	<i>Suceava. Anuarul Muzeului Național al Bucovinei</i>
SBS	<i>Studies in Byzantine Sigillography</i>
SCIA.AP	<i>Studii și Cercetări de Istoria Artei. Artă plastică</i>
SCIV(A)	<i>Studii și Cercetări de istorie veche (și Arheologie)</i>
SCN	<i>Studii și Cercetări de Numismatică</i>
SMIMil	<i>Studii și Materiale de Istorie Militară</i>
SRI	<i>Studii. Revistă de istorie</i>
StCl	<i>Studii Clasice, București</i>
TRE	<i>Történeti és Régészeti Értesítő, Timișoara</i>
WN	<i>Wiadomości Numizmatyczne</i>
ZSA	<i>Ziridava Studia Archaeologica</i>

**IN MEMORIAM
KATIUȘA PÂRVAN
(12 ianuarie 1952-28 ianuarie 2018)**

Cătălina Opaschi

La puțin timp după ziua ei de naștere, la începutul anului 2018, Katia a plecat... La fel de discretă și de tăcută cum o știam... Boala rară care-o măcina a înfrânt-o, deși s-a luptat cu ea încercând să-și țină mintea trează și curiozitatea vie.

Blanda noastră Kati, „Iepurașul” - cum o „botezasem”, pentru teama ei de-a nu fi inoportună și de a nu deranja pe nimeni - avea o minte strălucită. O minte pe care-o antrena printr-o muncă neobosită. Niciodată nu se eschiva când era ceva neprevăzut de făcut, ba dimpotrivă, părea să caute mai mult de lucru. Știam cu toții că dacă aveam nevoie de ajutor într-o situație „de criză” - și câte nu se iveau în secția „numismaticilor” - Katia era prima care se oferea. Minuțioasă, pedantă în ceea ce lucra, fără a fi rigidă sau plicticoasă, rapidă, ne uimea mereu cum reușea să facă atât de multe, atât de repede și atât de bine.

Era cea mai tânără dintre noi când a venit la Cabinetul Numismatic. Se născuse la 12 ianuarie 1952 într-o familie de intelectuali foarte tineri și o parte a copilăriei, până la școală, și-a petrecut-o în casa bunicii materne, într-un sat de poveste de sub poala muntelui. În foarte rarele ei momente de „confesiune”, mi-a mărturisit că bunica ei i-a fost primul model pe care s-a străduit să-l urmeze, înainte de cel al tatălui, de care a fost foarte apropiată. Bunica era văduvă și-și crescuse copiii îndemnându-i să nu lase cartea din mână, căci doar acolo se află lumina minții și doar învățând își puteau croi un drum drept în viață. Deși ea nu învățase prea mult - îmi spunea Kati - citea mereu și se interesa de tot, dar mai ales citea fără greș firea din jurul ei. A învățat-o că între toate cele ce ne înconjoară există o cumpănă care trebuie respectată cu sfîntenie, pentru că totul este creația Atotputernicului și putem s-o ținem dreaptă numai prin corectitudine și bunătate. A învățat-o că respectul față de semenii și cinstea sunt supremele calități omenești și, ca să le desăvârșești, munca permanentă, fără ocolișuri, era singura măsură a unui om adevărat. Și întocmai se comporta și Kati!

Într-o vreme, de dorul plaiurilor înverzite la care visa, își încropise o grădiniță pe o bucățică din copertina blocului în care locuia și-mi povestea zilnic cât de mari au crescut florile - gura leului, busuioc și mușcate, ca în curtea bunicii - și cum a început să rodească tufa de zmeură. Voia ca nepoțelele ei mici și fiul ei să vadă cum cresc florile, să învețe să le iubească, la fel ca pe pisiul adunat de pe stradă, ce se bucurase și el, o vreme, de minunea asta. Într-o zi a venit înnegurată și tristă „trebuie să desființez grădina... îi deranjează pe „unii”, îmi primești la tine zmeura?” Suferea la fel de mult că nu înțelegea „mecanismul” intern care-i face pe oameni răi, invidioși și violenți...

Kati era structural bună, iar când se confrunta cu răutatea sau in Justiția, sub orice formă, rămânea stingheră, dezarmată... și se dădea deoparte, suferind în tăcere. Nu reproșa niciodată, nimănui, nimic și era incapabilă de rancună sau impulsuri vindicative.

Și mai avea o calitate rară: devotamentul necondiționat față de semenii. În primul rând față de familie, căci și-a adorat, și și-a răsfățat nepoțelele, ca o mamă, s-a bucurat și s-a mândrit pentru fiecare pas al lor și, mai presus de toate, l-a adorat pe fiul ei Andrei, făcând orice sacrificiu pentru el. Era atât de mândră de el și de succesele lui și ne spunea, cu ochii umezi, că nu se înșelase când a intuit că acest copil n-o s-o

dezamăgească niciodată. Era capabilă de orice efort pentru el și suferea că nu-i putea oferi mai mult.

Ar fi prea lung să vorbesc despre specialistă și cercetătoarea care era Kati: numismatică, medalistică și faleristică nu aveau secrete pentru ea. Cărțile și studiile ei stau mărturie. Îi plăcea să învețe și studiaseră serios, încă de mică. După liceul absolvit în București, deși putea intra imediat la facultate, a preferat să lucreze câțiva ani, pentru a-și putea ajuta mai mult familia, studiind Istoria la fără frecvență.

Kati a venit la Muzeul Național de Istorie a României începându-și „ucenicia” ca supraveghetore. Era cred, „întruchiparea” perfectă a unui model de supraveghetore: totdeauna în uniformă (da, au fost uniforme în Muzeul Național de Istorie a României!), cu bluze impecabile, totdeauna proaspătă, politicoasă și binevoitoare. Observând interesul ei pentru numismatică și faptul că studia Istoria, doamna Constanța Știrbu, cea care conducea Cabinetul Numismatic, a luat-o gestionară a colecției. Și nu s-a înșelat: ordonată, metodică, cu o foarte bună memorie știa oricând, precis, locul unde puteai găsi orice piesă care te-ar fi putut interesa. În acest timp absorbea ca un burete, toate „chichițele” numismatice, studiind bogata colecție a Cabinetului. Nu pot să nu menționez aici faptul că ea este cea care a „descoperit”, într-un lot transferat de vechi resturi monetare, aparent neinteresante, o raritate numismatică. După absolvirea facultății a venit în secție ca membru „cu drepturi depline”, așa cum de fapt o consideram dinainte. Era deja un numismat competent și avizat.

Kati era generoasă și totdeauna disponibilă oricăror solicitări, fie ale colegilor, fie ale specialiștilor din afara muzeului, ceea ce a făcut ca mulți să-i solicite aportul pentru lucrări științifice sau participări la simpozioane și sesiuni științifice. A știut să transmită pasiunea pentru studiul istoric și celor din jur și nu e de mirare că cea mai mare dintre nepoatele ei este astăzi un excelent arheolog. A reușit să transmită pasiunea și cunoștințele ei tinerilor colegi care au înlocuit treptat generația noastră, contribuind la desăvârșirea formării „copiilor” Cabinetului Numismatic, cu multă bunăvoință și răbdare.

Ne este nespus de greu, tuturor, să vorbim despre Katia - „Iepurașul” nostru, la trecut... Golul lăsat de plecarea ei este greu de acoperit. Ar mai fi putut scrie atât de multe, ar mai fi avut atâtea de transmis, atâtea de desăvârșit...

În sufletele noastre, cei care am cunoscut-o și am trăit alături de ea, în vremuri grele, când ne înghețau degetele pe metalul rece al „obiectului muncii”, sau în vremuri mai senine, amintirea Katiei va dăinui mereu, o vom simți mereu alături, prezență grijulie, modestă și benefică, dornică să ne împărtășească o idee nouă sau o teorie interesantă. În inimile noastre, cei care am apreciat-o și am iubit-o, lipsa ei va fi greu de acoperit. Iar tinerii noștri colegi care n-au cunoscut-o, o vor întâlni nergreșit în lucrările pe care le-a lăsat în urmă și în urmele palpabile ale trecerii ei din scrisul și semnătura ei pe mii și mii de fișe prezente în fișierele vechi și mai noi.

Dormi în pace, Kati, odihnește-te în pace,
amintirea ta va dăinui vie în inimile noastre!

Lista principalelor contribuții științifice

1. *Un nou tezaur monetar de la Mircea cel Bătrân, descoperit la Galiciuica, jud. Dolj*, în CN IV, 1982, pp. 123-131.
2. *Câteva date despre tezaurul din secolele XIV-XV descoperit la Roșiorii de Vede, jud. Teleorman*, în CN VI, 1990, pp. 151-161.
3. *Câteva considerații privind activitatea monetară a lui Vlad Dracul*, în SCN 10, 1993, pp. 101-107.
4. *Un tezaur descoperit în județul Buzău*, în Mousaios IV-1, 1994, pp. 367-376.
5. *Contribuții la cunoașterea unor medalii de secol XVIII-XIX*, în CN VII, 1996, pp. 217-222.
6. *Despre medaliiile și plachetele dedicate lui Anghel Saligny și lucrărilor sale*, în CN VII, 1996, pp. 227-230. (co-autor Dragoș Ungureanu)
7. *Aspects of Moldavia's Coinage at the End of the Fourteenth Century*, în Mugur Isărescu coord., *130 Years Since the Establishment of the Modern Romanian Monetary System*, București, 1997, pp. 204-240.
8. *Asociația pentru ridicarea statuii lui Miron Costin la Iași*, în MN IX, 1997, pp. 105-112.
9. *Câteva insigne și medalii vasluiene din colecțiile Muzeului Național de Istorie*, în MN X, 1998, pp. 59-63.
10. *Monede moldovenești descoperite în Dobrogea, în Istro-Pontica. Muzeul tulcean la a 50a aniversare, 1950-2000*, Tulcea, 2000, pp. 563-572.
11. *Monede moldovenești păstrate la Muzeul Național de Istorie a României*, în SAMNB XXVI-XXVII-XXVIII, 1999-2000-2001, pp. 357-383.
12. *Opera medalistică a sculptorului Mihail Kara. Mărturie a pregătirii sărbătorilor încoronării*, în MN XIII, 2001, pp. 106-116.
13. *Carol I în medalistică*, în MN XIII, 2001, pp. 137-131. (co-autor Ernest Oberländer-Târnoveanu)
14. *Moartea regelui Carol I reflectată în medalistică – reacție publică și reacție personală*, în MN XIII, 2001, pp. 137-181. (co-autor Ernest Oberländer-Târnoveanu)
15. *Medalii care au aparținut familiei Brătianu păstrate la Muzeul Național*, în BMIM XV, 2001, pp. 320-330.
16. *Monede moldovenești rare din secolele XIV-XV*, în CN VIII, 2002, pp. 189-195.
17. *Monede moldovenești descoperite la Suceava*, în CN VIII, 2002, pp. 197-209.
18. *O interesantă eroare medalistică*, în CN VIII, 2002, p. 231.
19. *Descoperiri monetare la Curtea Domnească din Târgoviște*, în CN VIII, 2002, pp. 309-322. (co-autor Gheorghe Cantacuzino)
20. *O monedă italiană de aur foarte rară descoperită la Călugăreni, județul Giurgiu*, în CN VIII, 2002, pp. 323-333.
21. *Un tezaur de secol XVII descoperit în București pe strada Baicului*, în CAB 5, 2002, pp. 126-152.
22. *Un lot inedit din tezaurul de la Rachelu (com. Luncavița, jud. Tulcea)*, în Pontica XXXIII-XXXIV, 2002, pp. 625-657. (co-autor Bogdan Constantinescu)
23. *Primele medalii bătute pentru societățile de dare la semn din București*, în MN XIV, 2002, pp. 183-198.
24. *Regina Elisabeta în medalistică*, în MN XIV, 2002, pp. 246-270. (co-autor Ernest Oberländer-Târnoveanu)
25. *Câteva plachete sportive bătute după terminarea Primului Război Mondial*, în MN XIV, 2002, pp. 307-310.
26. *Încă un lot de monede din tezaurul de la Rachelu (com. Luncavița)*, în Peuce XIV, 2003, pp. 431-446.
27. *„Falsuri Dabija” descoperite în București*, în CAB VI, 2003, pp. 335-360.
28. *Un mic tezaur din secolul XVII descoperit la Vaslui*, în ActaMN XXII-XXIV, 2001-2003, pp. 185-195.

29. *Un tezaur de groși de la Bogdan al III-lea descoperit la Iași*, în Eugen Nicolae ed., *Simpozionul de numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la proclamarea independenței României*, București, 2003, pp. 149-156.
30. *Personalitatea și opera domnitorului Al. Ioan Cuza reflectată în medalistică*, în MN XV, 2003, pp. 211-247. (co-autor Mariana Neguțu)
31. *Câteva observații cu privire la medalia exploatarei aurifere de la Brezoi, jud. Vâlcea*, în MN XV, 2003, pp. 287-289.
32. *Medalii, plachete, ordine, decorații, monede și bancnote cu portretele regelui Ferdinand și reginei Maria*, în MN XV, 2003, pp. 311-341. (co-autor Ernest Oberländer-Târnoveau)
33. *Monede medievale descoperite la Piua Petrii (Orașul de Floci), com. Giurgeni, județul Ialomița în campaniile arheologice din anii 1996, 1998-1999*, în CA 12, 2003, pp. 375-422. (Co-autor Silviu Oța)
34. *Ducați munteni descoperiți la mănăstirea Cocos, județul Tulcea*, în CN IX-XI, 2003-2005, pp. 215-223.
35. *Tezaurul de groși moldovenesci de secol XIV descoperit la Mărmureni, com. Oniceni, jud. Neamț*, în CN IX-XI, 2003-2005, pp. 225-286. (co-autor Bogdan Constantinescu)
36. *Medalii dedicate regelui Suediei Carol al XII-lea păstrate la Muzeul Național de Istorie a României*, în CN IX-XI, 2003-2005, pp. 585-614.
37. *Contribuții la cunoașterea monedelor lui Ștefan cel Mare descoperit la Sulița Nouă, jud. Botoșani*, în RM XL, 2004 (3), pp. 53-62.
38. *Medalii comemorative Ștefan cel Mare*, în MN XVI, 2004, pp. 269-286.
39. *Aspecte ale colaborării româno-franceze în Primul Război Mondial reflectate în medalii și plachete*, în MN XVI, 2004, pp. 309-336. (co-autor Mariana Neguțu)
40. *Medalii, plachete, ordine, monede și bancnote cu portretul regelui Carol al II-lea*, în MN XVI, 2004, pp. 353-374. (co-autor Ernest Oberländer-Târnoveau)
41. *Une médaille inconnue de Jean I. C. Brătianu*, în MN XVII, 2005, pp. 269-271.
42. *Medalii, plachete, monede, bancnote și ordine cu efigia sau cifra regelui Mihai I*, în MN XVII, 2005, pp. 339-349. (co-autor Ernest Oberländer-Târnoveau)
43. *Monede medievale și moderne descoperite în București și împrejurimi (secolele XIV-XIX)*, București, 2005. (co-autori Gheorghe Mănucu-Adameșteanu, Ana-Maria Velter, Aurel Vilcu)
44. *O matriță pentru producerea de lumânări descoperită la Orașul de Floci (com. Giurgeni, jud. Ialomița)*, în Istros 12, 2005, pp. 259-265. (co-autor Silviu Oța)
45. *L'exposition générale de 1906 reflétée dans les médailles*, în MN XVIII, 2006, pp. 111-131. (co-autor Mariana Neguțu)
46. *Cultural and Artistic Preoccupations of the Royal Family – Medalist testimonies*, în MN XVIII, 2006, pp. 191-214.
47. *A Presumably Lost Coin and a Fictitious Page from the History of Moldavian Coinage at the End of 14th Century: Some Remarks About the So-Called Issues of „Juga Vodă I” alias George Koriatović*, în CN XII-XIII, 2006-2007, pp. 271-279. (co-autor Ernest Oberländer-Târnoveau)
48. *Ștanțe de medalii și monede, jetoane, miniaturi și falsuri monetare din colecția Muzeului Național de Istorie a României*, în CN XII-XIII, 2006-2007, pp. 493-518.
49. *Colecțiile numismatice ale Muzeului Național de Istorie a României: monede moldovenesci și muntene din colecția R. Zăveanu*, în CN XIV, 2008, pp. 357-377.
50. *Câteva observații privind analiza câtorva piese din bronz descoperite la Orașul de Floci (com. Giurgeni, județul Ialomița), Grindul nr. 6*, în ActaMN 41-44, 2004-2007, pp. 65-74. (co-autori Silviu Oța, Bogdan Constantinescu)
51. *Monede moldovenesci din colecția Corneliu Secășeanu*, în CN XI-XIII, 2006-2007, pp. 375-422. (co-autor Bogdan Constantinescu)
52. *La présence de la Roumanie aux expositions universelles de Paris – Le témoignage des médailles*, în MN XIX, 2007, pp. 117-140.

53. *Quelques médailles et un sceau aux sujet maçonnique*, în MN XIX, 2007, pp. 263-268. (co-autor Alexandru-Bogdan Vițelaru)
54. *Două tezaure de dinari ungurești descoperite la Giurgiu*, în CAB VII, 2007, pp. 357-380.
55. *Medalii și însemne masonice – istorie și simbol (catalog de expoziție)*, București, 2007. (editor alături de Ernest Oberländer-Târnoveanu, Cătălina Opaschi)
56. *Preliminary Data on the Composition of the Monetary Alloys Used in the Bulgarian Mints During the 14th Century, in the Light of XRF Analyses*, în CN XIV, 2008, pp. 323-326. (co-autori Ernest Oberländer-Târnoveanu, Bogdan Constantinescu)
57. *Câteva medalii și decorații străine primite de români*, în CN XIV, 2008, pp. 517-553.
58. *Quelques objets appartenant à l'académicien Anton Naum dans les collections de Musée National d'Histoire*, în CN XIV, 2008, pp. 555-558.
59. *Hommes illustres de Brăila – Ștefan Hepites*, în MN XX, 2008, pp. 187-190.
60. *Les médailles reçues par Ionel Brătiano – l'expression de l'amour pour la patrie et de la lutte pour l'accomplissement de la Grande Roumanie*, în MN XX, 2008, pp. 199-124.
61. *Monede medievale și moderne descoperite în localitatea Pleșești, județul Suceava*, în CN XV, 2009, pp. 161-168.
62. *The Metrology of the Pre-Reformed Coinage of the Wallachian Prince Mircea the Elder, in the Light of the X-Ray analyses of the Coins Kept in the Collection of the Hungarian National Museum in Budapest*, în CN XV, 2009, pp. 135-168. (co-autori Ernest Oberländer-Târnoveanu, Bogdan Constantinescu)
63. *Două mici tezaure descoperite în Țara Românească*, în CN XV 2009, pp. 257-261.
64. *Monede moldovenești din colecția Alessandrescu păstrate la cabinetul numismatic al Muzeului Național de Istorie a României (partea I – Petru I Mușat)*, în CN XVI, 2010, pp. 137-188. (co-autor Bogdan Constantinescu)
65. *Brevets des décorations reçus par A. C. Cuza dans les collections du Musée National d'Histoire de Roumanie*, în MN XXI, 2009, pp. 57-67.
66. *Palatul Poștelor – o clădire emblematică a Bucureștilor de la început de veac XX*, în MN XXI, 2009, pp. 309-330. (co-autor Katia Moldoveanu)
67. *Concerning the Monetary Standards and the Metallic Sources of the Red-Ruthenian Silver Coins of Casimir II and Ladislaus of Opole, in the Light of Recent XRF Analyses*, în WN LIII, 2009, pp. 1-27. (co-autori Ernest Oberländer-Târnoveanu, Bogdan Constantinescu)
68. *București. Centru istoric. Strada Nicolae Tonitza. Un tezaur monetar din secolele XVI-XVII*, București, 2009. (co-autori Gheorghe Mănușu-Adameșteanu, Andrei Măgureanu, Ingrid Poll, Ana-Maria Velter)
69. *Un gros descoperit în așezarea medievală de la Crețuleasca (com. Ștefănești de Jos, jud. Ilfov)*, în CN XVI, 2010, pp. 251-253.
70. *O medalie-premiu necunoscută a arhitectului Ion Mincu*, în CN XVI, 2010, pp. 321-324. (co-autor Tudor Martin)
71. *O plimbare medalistică de-a lungul unei vestite străzi bucureștene – Calea Victoriei*, în MN XXII, 2010, pp. 69-106. (co-autor Katia Moldoveanu)
72. *Un tezaur din secolul al XVI-lea descoperit în apropierea Lacului Curcubeu, județul Prahova*, în CN XVII, 2011, pp. 95-124.
73. *Câteva date despre viața și activitatea generalului Ion Adam*, în MN XXIII, 2011, pp. 157-180.
74. *Onoarea Națiunilor. Ordine și decorații din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României – volumul I, Târgoviște*, 2011. (co-autori Cătălina Opaschi, Martin Tudor)
75. *Monede moldovenești din colecția Alessandrescu păstrate la cabinetul numismatic al Muzeului Național de Istorie a României (partea II – Alexandru cel Bun)*, în CN XVIII, 2012, pp. 77-119. (co-autor Bogdan Constantinescu)

NUMISMATICĂ ANTICĂ ȘI BIZANTINĂ
ANCIENT AND BYZANTINE NUMISMATICS

BYZANTIUM-HISTRIA: UN EXEMPLU DE „DIE-SHARING” ȘI CÂȚIVA STATERI DE TIP LYSIMACH HISTRIENI NEPUBLICAȚI

Adrian Popescu*

Abstract

This paper describes and discusses nine posthumous staters of Lysimachus type struck at Byzantium, Histria (Istrus) and Callatis. Six of them - two of Byzantium (Nos 1.1-1.2) and four of Istrus (Nos 4.1-4.2 and 6-7) - are not previously known. The two staters of Byzantium share an obverse die with two known staters of Istrus (Nos 2-3). This is the first known example of die-sharing between the two cities and provides a clear illustration of activity of the 'Bosporus Workshop' in the Black Sea. The two staters of Istrus (Nos 2 and 3) were in turn struck with the same pair of dies, but one of them (No. 3) had the reverse die altered to accommodate a monogram. The staters (Nos 4.1 and 4.2) struck with the same pair of dies have obverses which display strong stylistic affinity with an obverse die of a stater of Callatis (No. 5) which was cut by engraver 'O' from Byzantium. The last two staters described in the catalogue (Nos 6 and 7) were produced with the same pair of dies, one of them displaying the alteration of the monogram formed by letters ME (No. 6) to HP (No. 7). The chronology of the coins is also discussed, with all of them dated to different intervals within the 2nd century BC (Nos 1-3, circa 175-150 BC; Nos 4.1-5, circa 150-140 BC and Nos 6-7, the 2nd half of the same century). Proposals regarding the chronology of some of the civic issues of Istrus are made, based on stylistic and physical similarities shared with staters described above (Nos 4.1-4.2 and 6-7).

Key words: Posthumous Lysimachus type staters, Byzantium, Histria, unpublished issues, die-sharing, altered dies, chronology.

În ultimii ani monedele elenistice de aur produse în atelierul orașului Histria au făcut obiectul unor publicații care au adus noi informații în privința unor emisiuni de stateri postumi de tip Lysimah mai puțin cunoscuți sau chiar inediți (Petac 2009; Petac 2010). În cele de mai jos ne propunem să prezentăm și să discutăm câțiva stateri de acest tip emiși la Histria. Toate piesele din catalogul de mai jos au fost oferite spre vânzare la diverse case de licitație din Europa și Statele Unite ale Americii.

Byzantium

Av. Capul lui Alexandru cel Mare cu diademă și cornul lui Ammon, spre dreapta.

Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ/ΛΙΣΙΜΑΧΟΥ, Atena Nikephoros pe tron, spre stânga. În exergă, trident ornat cu delfini. În câmpul stâng monogramă formată din literele ΠΑΔΟ, pe partea inferioară a tronului abrevierea BY.

1.1 AV VI 8,53 g; 19 mm. Warszawskie Centrum Numizmatyczne 60, 25.04.2015, lot 10.

1.2 AV XI 8,51 g; 18 mm. Heritage Signature 3016, 2.01.2012, lot 23053.

Histria

Av. Capul lui Alexandru cel Mare cu diademă și cornul lui Ammon, spre dreapta.

* Department of Coins & Medals, Fitzwilliam Museum, University of Cambridge, Cambridge.
E-mail: ap345@cam.ac.uk.

Rv. ΒΑΣΙΛΕΩΣ/ΛΙΣΙΜΑΧΟΥ, Atena Nikephoros pe tron, spre stânga. În exergă, trident ornat cu delfini. Pe partea inferioară a tronului abrevierea ΙΣ.

2. AV XII 8,57 g; 19 mm. Gorny & Mosch Giessener Münzhandlung GmbH 138, 7.03.2005, lot 1181 = Gorny & Mosch Giessener Münzhandlung GmbH 151, 9.10.2006, lot 127.

Av. Ca mai sus.

Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ/ΛΙΣΙΜΑΧΟΥ, Atena Nikephoros pe tron, spre stânga. În exergă, trident ornat cu delfini. În câmpul stâng monogramă formată din literele MYO, pe partea inferioară a tronului abrevierea ΙΣ.

3. AV XII 8,42 g; 19 mm. Classical Numismatic Group, Triton 8, 10.01.2005, lot 263.

Av. Ca mai sus.

Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ/ΛΙΣΙΜΑΧΟΥ, Atena Nikephoros pe tron, spre stânga. În exergă, trident ornat cu delfini. În câmpul stâng prescurtarea API, pe partea inferioară a tronului abrevierea ΙΣ.

4.1 AV XII 8,42 g; 19,8 mm. Classical Numismatic Group, Electronic Auction 342, 14.01.2015, lot 242.

4.2 AV XII 8,38 g; 20 mm. Pegasi 17, 6.11.2007, lot 57.

Callatis

Av. Capul lui Alexandru cel Mare cu diademă și cornul lui Ammon, spre dreapta.

Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ/ΛΙΣΙΜΑΧΟΥ, Atena Nikephoros pe tron, spre stânga. În exergă, trident ornat cu delfini. În câmpul stâng prescurtarea NoY, pe partea inferioară a tronului abrevierea ΚΑΛ.

5. AV XII 8,45 g; 20 mm. Numismatica Ars Classica 72, 16.05.2013, lot 893.

Histria

Av. Capul lui Alexandru cel Mare cu diademă și cornul lui Ammon, spre dreapta.

Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ/ΛΙΣΙΜΑΧΟΥ, Atena Nikephoros pe tron, spre stânga. În exergă, trident ornat cu delfini. În câmpul stâng literele ME în ligatură, pe partea inferioară a tronului abrevierea ΙΣ.

6. AV XII 8,42 g; 20 mm. Classical Numismatic Group, Electronic Auction 418, 11.04.2018, lot 21.

Av. Ca mai sus.

Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ/ΛΙΣΙΜΑΧΟΥ, Atena Nikephoros pe tron, spre stânga. În exergă, trident ornat cu delfini. În câmpul stâng literele HP în ligatură, pe partea inferioară a tronului abrevierea ΙΣ.

7. AV XII 8,38 g; 21 mm. Classical Numismatic Group, Triton 3, 30.11.1999, lot 471.

Primele două piese descrise în catalog, bătute la Byzantium (nr. 1.1 și 1.2) cu aceleași ștanțe de avers și revers, sunt de un interes deosebit din cel puțin două puncte de vedere: în primul rând, atestă o emisiune de stateri necunoscută în corpus-ul acestui atelier monetar (Marinescu 1996), ce este drept vechi de peste 20 de ani și încă nepublicat, iar în al doilea rând, aceeași ștanță de avers a fost folosită și la producerea unor stateri de la Histria (nr. 2 și 3). Că cele două piese (nr. 1.1 și 1.2) au fost produse la Byzantium nu este nici un dubiu așa cum o indică cele două litere, BY, de pe partea inferioară a tronului, însă monograma din câmpul stâng este una nouă. Portretul lui Alexandru cel Mare se înscrie din punct de vedere stilistic în grupa a VI-a a corpus-ului. Monograma, formată cel mai probabil din literele ΠΑΔΟ, este asemănătoare cu cea

înregistrată de C. A. Marinescu pentru emisiunea 139, cu diferența că acolo litera A are hasta orizontală semirodunată și este întretăiată de litera I (iota) (Marinescu 1996 163). Un număr de alte trei emisiuni bizantine, numerele 141 (Marinescu 1996 164), 142 (Marinescu 1996 165) și 143 (Marinescu 1996 166-167) din corpus, au monograme formate într-un mod similar celei publicate mai sus, sunt compuse din litere asemănătoare, ΠΑΙΟ, ΠΑ și ΠΑΟ.

Primul stater histrian descris (nr. 2 din catalog) face parte dintr-o emisiune, fără monogramă în câmpul stâng, necunoscută până la licitația nr. 138 a casei de licitație Gorny & Mosch, pe când cel de la nr. 3 aparține unei emisiuni, cu monogramă, publicate de Ph. Lederer încă din 1924 (Lederer 1924 166, nr. 1). Ambele emisiuni au fost produse cu aceeași pereche de ștanțe de avers și revers cu deosebirea că monograma, compusă din literele MYO, a fost gravată pe ștanță după producerea inițială a unui număr, probabil redus, de stateri fără monogramă. Că aceasta trebuie să fie ordinea în care s-au folosit ștanțele, implicit și ordinea în care s-au emis staterii, și nu invers cum a fost sugerat într-un studiu recent¹, ni se pare dincolo de orice îndoială. Exemple de modificare a ștanțelor de revers la Histria prin regravare a unor litere sau monograme sunt mai numeroase (vezi mai jos și comentariul la nr. 6 și 7) dar nu au fost observate și semnalate decât într-un singur caz, cel al publicării în format SNG a colecției W. M. Stancomb². Atunci când sunt observate³, ștanțele modificate, sunt foarte importante din punct de vedere metodologic pentru că ajută la clarificarea ordinii în care s-au succedat emisiunile pentru care au fost utilizate.

Ținând cont și de afinitățile stilistice ale portretului lui Alexandru cel Mare, cei doi stateri din Byzantium pot fi încadrați cel mai probabil printre emisiunile nr. 109-131 sau 132-159, emisiuni care sunt datate circa 175-150 sau 150-120 î.Hr (Marinescu 1996 152). Cum monograma de pe piesele bizantine inedite prezentate mai sus este asemănătoare cu cele deja cunoscute de pe monedele din emisiunile nr. 139, 141-143 se poate spune cu încredere că această emisivă nouă poate fi încadrată cu certitudine în grupa a VI-a. Această concluzie are la rândul ei o consecință importantă pentru stabilirea cronologiei emisiunilor cărora le aparțin cei doi stateri produși la Histria (nr. 2 și 3), la a căror baterie a fost folosită aceeași ștanță de avers ca cea utilizată pentru producerea monedelor din Byzantium prezentate mai sus (nr. 1.1 și 1.2). Că aceeași ștanță de avers a fost folosită în ambele ateliere monetare este mai presus de orice îndoială după cum se poate observa din simpla comparare a imaginilor (pl. 1, nr. 1.1-3).

În sprijinul acestei identități de ștanțe, dacă mai era nevoie, se poate aduce și prezența unui defect (o crăpătură), care pornește din bărbia portretului lui Alexandru

¹ Petac 2010 571-572. Acolo ștanța de revers fără monogramă (R4) apare ca produsă și folosită după ștanța de revers cu monograma formată din literele MYO (R3). Cum ștanțele, cu excepția monogramei care a fost gravată ulterior, sunt identice, logic, ordinea trebuie să fie inversă. În această situație în loc de numerotarea ștanțelor cu R3 și R4 cum ar fi fost cazul dacă erau complet diferite, mai potrivit ar fi fost să apară ca R3a (ștanța fără monogramă) și R3b (ștanța modificată prin adăugarea monogramei).

² SNG W. M. Stancomb nr. 161-162, unde pe ștanțele de revers litera Θ a fost gravată peste litera Η.

³ Exemple de citire și interpretare eronată a unor litere sau monograme regravate pe ștanțele de revers ale unor monede histriene sunt mai numeroase și ne limităm aici la numai două exemple. La Mitrea, Buzdugan 1989 18, nr. 10 găsim „Sigla AB (în ligatură)”, care este un exemplu de interpretare eronată a gravării literei B peste litera A. Un alt exemplu la Dima 2014 unde găsim în tabelul II de la p. 34 sub nr. 10 o monogramă de o formă diferită, aparent unică la Histria. Aceasta este de fapt rezultatul gravării monogramei formate din literele ΑΠ peste monograma compusă din literele ΔΙ. Acest din urmă exemplu indică de fapt că emisiunile de la nr. 5-9 le preced pe cele de la nr. 1-4 și nu invers.

cel Mare, vizibil pe toate exemplarele păstrate aparținând acestor emisiuni⁴. Mai mult de atât, acest exemplu de folosire a aceleiași ștanțe de avers pentru trei emisiuni de către Byzantium (o emisiune) și Histria (două emisiuni), dovedește că acestea două din urmă nu se pot data la sfârșitul secolului al III-lea cum s-a propus⁵, ci în secolul următor undeva în al doilea sfert, probabil spre mijlocul secolului când atelierul de gravură din Bosfor („Bosporus Workshop”) era foarte ocupat cu onorarea comenzilor de ștanțe făcute de orașele grecești de pe coasta de vest a Mării Negre (Marinescu 1996 367). În antichitatea clasică sunt cunoscute situații în care ștanțele au fost transferate dintr-un atelier în altul sau chiar au fost produse pentru a fi folosite în mai multe ateliere monetare. Termenul în limba engleză, care nu are echivalent în literatura de specialitate românească, este cunoscut ca „die-sharing”⁶. În cazul de față este imposibil de spus în care din cele două orașe a fost utilizată mai întâi ștanța de avers. Monedele rezultate din folosirea ștanței și păstrate până azi, sunt în stare de conservare foarte bună și nu arată semnele de uzură specifice unei folosiri îndelungate a acesteia. Este foarte probabil ca volumul de monede produs cu această ștanță în ambele ateliere să fi fost redus.

Următoarele două piese din catalog (nr. 4.1 și 4.2) nu sunt cunoscute în cataloagele de specialitate sau în studiul recent dedicat staterilor postumi timpurii de tip Lysimah de la Histria (Petac 2010). Cei doi stateri au fost bătuți cu aceeași pereche de ștanțe de avers și revers și poartă pe revers, în câmpul stâng, abrevierea unui nume de magistrat care începe cu literele API. Din punct de vedere al stilului artistic dar și al aspectului flanului, staterii par să fie mai târzii decât cei descriși mai sus. Portretul lui Alexandru cel Mare de pe avers este de o asemănare izbitoare, aproape identic, cu cel de pe o emisiune de stateri bătuți la Callatis care are pe revers abrevierea unui nume de magistrat care începe cu literele NOY (nr. 5). Afinitatea stilistică este atât de clară încât se poate considera, fără putință de tăgadă în opinia noastră, că același gravor a realizat ștanțele de avers pentru aceste emisiuni de la Histria și Callatis. Stateri callatieni cu abrevierea numelui NOY nu au fost cunoscuți de către B. Pick (Pick 1898) atunci când a publicat primul corpus dedicat acestui atelier. Un stater de acest tip a fost publicat de M. Thompson în 1961 (SNG Burton Y. Berry nr. 453) **pentru ca în 1975 T. Gerasimov să publice alți doi din tezaurul de la Bălgarevo** (Gerasimov 1975 25, nr. 2-3). Cu ocazia publicării tezaurului, Gerasimov i-a atribuit atelierului din Calcedon, dar Gh. Poenaru Bordea (Poenaru Bordea 1979 47 și nota 38) citând IGCH 954, i-a reatribuit corect Callatisului. C. A. Marinescu în teza sa de doctorat a discutat staterul callatian cu literele NOY, unde a afirmat că ștanța de avers este „o copie la indigo” (Marinescu 1996 368, nota 37) a celei folosite pentru Byzantium (aversul nr. 183, catalog nr. 418). Autorul a fost de altfel îndeajuns de sigur să aloce producerea acestor ștanțe intervalului 150-140 î.Hr., de către gravorul numit convențional „O” (Marinescu 1996 368). Cum staterii callatieni cu abrevierea NOY sunt datați în anii '40 ai secolului al II-lea nu ne rămâne decât să acceptăm și pentru staterii histrieni cu abrevierea API o datare în același interval. Ni se pare util să menționăm în acest context că litera A din abreviere are hasta orizontală frântă, similară cu literele A de acest tip care apar în inscripțiile histriene tot din secolul al II-lea⁷. Abrevierea API, cu litera A cu hasta

⁴ Staterii histrieni aparținând acestor două emisiuni sunt mai numeroși. Cei de la nr. 2 și 3 din catalog au fost folosiți pentru ilustrarea discuției.

⁵ Petac 2010 572 unde „around the year 205 BC, maybe a little later”. Dealtfel un stater de acest tip, cu monogramă, publicat în SNG Stancomb 204 a fost datat în prima jumătate a secolului al II-lea. Acest exemplar este același cu cel publicat de Lederer în 1924.

⁶ Howgego 1995 28-30 unde o prezentare generală a fenomenului însoțită de exemple.

⁷ Pippidi 1983 112-115, nr. 26, inscripția decretului Sfatului și Adunării Poporului aflat sub președinția lui Eupolemos al lui Cleomedon, pare să fie printre cele mai timpurii în care s-au folosit litere A cu hasta orizontală frântă.

orizontală frântă, apare și pe o emisiune de monede de argint histriene, de un tip nou, necunoscută până recent⁸, dar și pe monede din aliaj de cupru cu portretul Demetrei pe avers⁹. Este foarte probabil ca aceste emisiuni să fie contemporane cu staterii de tip Lysimach descriși mai sus și ca urmare să le putem data în același interval de timp, anii '40 ai secolului al II-lea î. Hr. Ținând cont de începerea utilizării literei A cu hasta orizontală frântă în inscripțiile histriene din secolul al II-lea, ca și de data propusă pentru staterii cu abrevierea API, am putea să considerăm că emisiunile civice produse din aliaj de cupru pe care apare litera A în această formă (la care s-ar putea adăuga și emisiunile „înrudite” stilistic¹⁰) nu au cum să fie mai timpurii de secolul al II-lea î.Hr. Aceste elemente noi ar sugera o datare tot în secolul al II-lea, poate chiar spre mijlocul lui și pentru monedele divizionare din argint cu capul Demetrei pe care le datasem în ultimul sfert al secolului al III-lea atunci când publicam singurul exemplar de acest tip descoperit în cursul săpăturilor arheologice de la Histria (Popescu 2003 352). Data contextului arheologic menționat cu acea ocazie (Popescu 2003 352 și 353, nota 15) pare acum să dobândească o importanță mai mare și să se alinieze cu elementele de datare mai sus menționate. O discuție despre posibilitatea identificării prescurtării numelui propriu care începe cu API cu Aristagoras al lui Apaturios din cunoscuta inscripție histriană (Pick 1898 144; Pippidi 1983 138-147, nr. 54; Gramaticu și Ioniță 2007 38-40), ni se pare un demers steril din cauza lipsei elementelor de identificare, care l-ar face posibil și util, precum patronimicul care pe monedele histriene nu este atestat niciodată.

Ultimele două piese din catalog (nr. 6 și 7) sunt stateri postumi de tip Lysimach, de asemenea necunoscuți în publicații. La o simplă examinare este clar că aceștia au fost bătuți cu aceeași pereche de ștanțe de avers și revers cu o singură diferență: monogramele din câmpul stâng. Această situație, aparent paradoxală, a fost posibilă prin înlăturarea monogramei formate din literele ME și înlocuirea ei cu o alta compusă din literele HP. Că aceasta trebuie să fi fost ordinea în care au fost folosite ștanțele, implicit și ordinea în care s-au succedat emisiunile, este indicată de prezența unei globule pe genunchiul drept al zeiței Atena de pe reversul piesei cu monograma formată din literele HP. Globula nu are ce altceva să fie decât extremitatea dreaptă a hastei orizontale inferioare a literei E din monograma ME. În general, globulele au fost aplicate de gravor cu un poanson sau gravate la extremitățile sau îmbinările hastelor care formează literele, pentru a preveni începerea procesului de deteriorare prin crăpare a ștanțelor. Odată stabilită ordinea celor două emisiuni, putem să ne gândim și la elemente care să sugereze un posibil interval cronologic în care au fost emise. De ajutor pentru stabilirea cronologiei, în lipsa unor elemente precum cele pe care le-am avut la îndemână pentru monedele de mai sus (nr. 1.1-5), nu ne rămâne decât să examinăm stilul artistic și aspectul fizic ale monedelor. Se poate observa că portretul lui Alexandru cel Mare ocupă mai puțin spațiu pe avers, este mai compact și a fost realizat de un gravor diferit de cei care au produs ștanțele pentru piesele discutate mai sus. Important de notat este și aranjamentul șuvițelor de păr de pe frunte, tâmplă dar și al buclilor de pe ceafă care este realizat într-o manieră similară celui al staterilor de la nr. 4.1-4.2 și 5 din catalog. Stilul artistic al reversului indică o mână de gravor cu mai puțină experiență, litere tăiate mai neglijent, de dimensiuni inegale care ne duc cu

⁸ Anticipat la Popescu 2003 353, nota 11. Două exemplare de acest tip au fost oferite spre vânzare la licitațiile caselor La Galerie Numismatique, 1, 22.11.2003, lot 75 și First Auctions, 1, 1.12.2012, lot 424.

⁹ Posibil Pick 1898 168, nr. 475 dar sigur API în SNG Stancomb 199-200 unde sunt datați 250-200 î.Hr.

¹⁰ Cum ar fi spre exemplu SNG Stancomb 198.

gândul la staterii histrieni din secolul I î.Hr (de Callatay 1997 139). Faptul că staterii descriși aici trebuie să fie anteriori acestora din urmă este întărit de greutatea lor mai mare (8,42 g și 8,38 g). Toate acestea indică ca posibilă perioadă de emisie cea de-a doua jumătate a secolului al II-lea î.Hr., oricum după circa 140 î.Hr. Monograme identice cu cele de pe acești din urmă doi stateri sunt atestate pe monede civice de modul mic cu portretul zeului Dionysus, produse în aliaj de cupru¹¹ și au fost datate într-un interval de timp similar celui propus aici pentru cei doi stateri.

În cele de mai sus ni s-a părut prematură alocarea de numere ștanțelor discutate fapt care datorită stadiului actual al documentării, nu credem că ar fi făcut altceva decât să creeze confuzie în studiile viitoare, când apariția unor noi emisiuni ar necesita schimbarea numerotării¹².

Monedele prezentate mai sus contribuie la îmbunătățirea imaginii pe care o avem despre activitatea atelierului monetar histrian în perioada elenistică, punând-o într-un context mai larg, regional în care atelierul de gravură din Bosfor a jucat un rol important în producerea și distribuția ștanțelor pentru staterii postumi de tip Lysimah. Puținele exemplare păstrate, exemplul de „die-sharing”, atestarea modificării ștanțelor pentru a putea fi refolosite în perioade diferite sunt dovezi ale unei activități sporadice a atelierului histrian și nu în ultimul rând a cantităților reduse de stateri de tip Lysimah produse într-un moment în care Histria traversa o perioadă cu dificultăți financiare amplu documentate de inscripțiile păstrate (Pippidi 1983 26).

¹¹ SNG Stancomb 212-213, mijlocul secolului al II-lea - începutul secolului I î.Hr.

¹² Pentru exemplificare, vezi mai sus nota 1.

Bibliografie

- Angelescu, Achim, Băltăc *et alii* 2010 – M. V. Angelescu, I. Achim, A. Băltăc, V. Rusu-Bolindeț, V. Botez (ed.), *Antiquitas Istro-Pontica. Mélanges d'archéologie et d'histoire ancienne offerts à Alexandru Suceveanu*, Cluj-Napoca, 2010.
- de Callatay 1997 – F. de Callatay, *L'histoire des guerres mithridatiques vue par les monnaies*, Louvain-la-Neuve, 1997.
- Dima 2014 – M. Dima, *Monedele de argint ale cetății Istros în epoca elenistică*, în SCN 4 (16), 2014, pp. 7-72.
- Gerasimov 1975 – T. Gerasimov, *Un trésor de monnaies antiques du sud de la Dobroudja*, în SCN 6, 1975, pp. 25-26.
- Gramaticu, Ioniță 2007 – S. Gramaticu, V. Ioniță, *Monnaies de bronze inédites de Callatis du Ier siècle av. J.-C. et du Ier siècle ap. J.-C.*, în NC 167, 2007, pp. 33-45.
- Howgego 1995 – C. Howgego, *Ancient History from Coins*, Oxford, 1995.
- IGCH – M. Thompson, O. Mørkholm, C. M. Kraay (ed.), *An Inventory of Greek Coin Hoards*, New York, 1973.
- Lederer 1924 – Ph. Lederer, *Beiträge zur antiken Münzkunde*, în BILMfr 16, NF 3, pp. 165-171.
- Marinescu 1996 – C. A. Marinescu, *Making and Spending Money along the Bosphorus: The Lysimachi Coinages Minted by Byzantium and Chalcedon and their Socio-Cultural Context*, Teză de doctorat, Columbia University, New York, 1996.
- Mitrea, Buzdugan 1989 – B. Mitrea, C. Buzdugan, *Tezaurul de la Fedestî (Moldova)*, în SCN 9, 1989, pp. 11-22.
- Petac 2009 – E. Petac, *Noi date privind tezaurile de monede de aur din perioada elenistică descoperite în Dobrogea: o nouă cronologie a tezaurului de la Dăieni, jud. Tulcea*, în BSNR 98-103, 2004-2009, 152-157, pp. 9-20.
- Petac 2010 – E. Petac, *Istros Numismatic Repertory – from the Alexander the Great Staters to the Lysimachus Type*, în Angelescu, Achim, Băltăc *et alii* 2010, pp. 569-572.
- Pick 1898 – B. Pick, *Die antiken Münzen Nord-Griechenlands. Band I. Die antiken Münzen von Dacien und Moesien. 1*, Berlin, 1898.
- Pippidi 1983 – D. M. Pippidi, *Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine. Volumul I. Histria și împrejurimile, București, 1983*.
- Poenaru Bordea 197 – Gh. Poenaru Bordea, *Les statères ouest-pontiques de type Alexandre le Grand et Lysimaque*, în RBN 125, 1979, pp. 37-51.
- Popescu 2003 – A. Popescu, *O rară monedă elenistică de argint bătută la Istros*, în BSNR 92-97, 1998-2003, 146-151, pp. 351-353.
- SNG Burton Y. Berry – M. Thompson, *Sylloge nummorum graecorum. The Burton Y. Berry collection, pt. 1. Macedonia to Attica*, New York: The American Numismatic Society, 1961.
- SNG W.M. Stancomb – *Sylloge Nummorum Graecorum. Volume XI. The William Stancomb Collection of Coins of the Black Sea Region*, Oxford, 2000.

Explicația planșelor/Explanation of the plates

Planșa 1 – Stateri de tip Lysimach emiși la Byzantium, Histria și Callatis

Plate 1 – Lysimachus type staters issued at Byzantium, Istros and Callatis.

Planşa 1

UN TEZAU DE MONEDE DE BRONZ ROMANE TÂRZII DIN ZONA DUNĂRII MIJLOCII SAU DE JOS

Delia Moisil*

Abstract

This article provides the reader with the first information on a hoard or a part of it made up of 380 unclean Late Roman bronze coins which discovery spot has not yet been identified (but which can be attributed somewhere to the Middle or Lower Danube area). The pieces were issued during the 4th century, the oldest being dated in the 320-330 A.D. period (a coin with a reverse type *Providentiae Avgg* or *Caess*, with campgate), and the most recent, from the 364-378 AD period (with the reverse types *Gloria romanorum* (8) and *Securitas Reipublicae*).

Key words: hoard, coin, bronze, limes, Danube, Banat, Late Roman, 378 A.D., Hadrianopol, Goths.

Articolul de față se oprește asupra unui grup de 380 de monede aflate temporar în custodia MNIR¹ în 2017. În intervalul scurt de timp avut la dispoziție, sub constrângerea faptului că piesele, în momentul acela, erau complet necurățate și foarte greu lizibile, am putut realiza doar o identificare sumară.

Structura cronologică foarte compactă, urmele de sol similare ca aspect, starea de conservare asemănătoare, toate indică faptul că piesele au fost păstrate în condiții similare și că acest grup important numeric de monede romane târzii reprezintă un tezaur sau o parte a lui.

Locul descoperirii

Nu avem, deocamdată, suficiente elemente pentru a putea preciza locul exact al descoperirii acestor piese. Datele de expediere, care s-au dovedit incorecte, sugerează Ungaria. Până la apariția unor precizări suplimentare care să permită identificarea locului descoperirii, atribuirea tezaurului unei zone mai largi a limesului roman sau teritoriilor învecinate acestuia, din Barbaricum, din regiunea Dunării de Mijloc și de Jos, este mai corectă din punct de vedere științific.

Un indiciu asupra zonei din care provine tezaurul poate fi dat de similaritățile în distribuția pe monetării a pieselor din acest tezaur, cu tezaurele romane târzii cunoscute. În condițiile în care nu cunoaștem însă repartitia pieselor din tezaur pe monetării (piesele nefiind curățate în momentul efectuării acestei prime identificări)²,

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

E-mail: delia.moisil@gmail.com

¹ Piese au fost reținute la Centrul de supraveghere și controlul trecerii frontierei Aeroporturi București Otopeni (4108048/27.09.2017).

² Chiar dacă nu au fost notate în timp util, putem preciza faptul că monetările vizibile ale pieselor erau în principal cele din zona Balcanilor (Siscia, Thessalonica), dar și orientale (Heraclea, Constantinopolis, Nicomedia).

putem evidenția ariile geografice majore care au aprovizionat zona de proveniență a tezaurului în perioada 341-346 (după LRBC). În acest interval cronologic, atelierele monetare imperiale produc, în mod excepțional, piese de bronz cu tipuri diferite de revers în provinciile orientale și în cele occidentale. Linia de demarcație a celor două serii distincte de emisiuni se află în zona Balcanilor (atelierul monetar de la Siscia produce tipul occidental; Thessalonica produce tipul occidental, dar și pe cele orientale VN-MR și vot XX mult XXX³; Heraclea și Constantinopolis, Nicomedia, Cyzicus și Alexandria produc tipurile orientale). Distribuția monedei proaspăt bătute este una ce are loc, în secolul al IV-lea, în interiorul diocazelor, existând un sistem de producție și distribuție coordonat pentru toate metalele. Acest sistem face ca, de exemplu, în Moesia Secunda, atelierele emitente reprezentate cel mai bine să fie, în special, cele propontidice, în timp ce în regiunea Banatului se simte influența atelierelor din Balcani (Thessalonica) și Pannonia (Siscia); Sirmium își reîncepe emisiunile puțin mai târziu, în 351 (RIC 8 382).

Am analizat așadar, în grupul tezaurelor disponibile (vezi mai departe tabelul 1), raportul între emisiunile de bronz occidentale de tip *Victoriae dd avgg q nn*, pe de o parte, și cele orientale de tip *Vot xx mvlt xxx*, VN-MR, *Vict avg* sau *lvst ven[er] mem[or]*, pe de alta. Toate aceste emisiuni sunt datate în perioada 341-346 în LRBC.⁴ Teoretic, utilizând acest tip de analiză, ar fi posibil să deosebim eșantioanele de monede provenite dintr-o zonă aprovizionată preponderent de monetării occidentale sau de cele orientale.

Tezaurele de la Belgrad I (Ivanišević 1986 52/nr. 8, 57/nr. 95, 96, 47/tab. 30), Belgrad II (Ivanišević 1983 85/tab. 6, 92/nr. 70), Orșova (*Dierna*) I – 1934 (Chirilă, Gudea, Stratan 1974 18/nr. 39), Sucidava II (Poenaru-Bordea, Barbu 1970/264-267), Moldova Nouă (Gudea, Ardevan, Toma 1997, 88/nr. 16, 91/nr. 144), *Stobi* (Vinčić, Hadži-Maneva 2000 61/tab. 4), *Sucidava* I (Poenaru-Bordea, Barbu 1970 254-263), Cuprija (*Horeum Margi*) II (Vasić, 1988 77/nr. 55, 78/63), Bodrovo (Dimitrov 1979 610-612, 616-620), *Novae* (Dimitrov 1979 607-610, 612-616) includ un număr relativ mic de piese emise în perioada 341-346/347-348; tezaurul de la Jupa (*Tibiscum*) (Chirilă, Gudea, Stratan 1974 5-14) nu include nici o piesă. Un număr utilizabil statistic de monede emise în perioada amintită este prezent în tezaurele Brigetio VII (Bíró-Sey 1977 142-149), Orșova (*Dierna*) II, 1941 (Chirilă, Gudea, Stratan 1974 29/nr. 40, 30/nr. 54, 35/588-591, 40/nr. 1001), *Vračev Gaj* (Bakić 1994 57-63), *Răcășdia* (Bălănescu, Gudea 1983 487) [lot III], *Veliko-Gradište* (*Pincum*) (Vasić 1980 94/tab. 8), Moldova Veche, *Sucidava* I (Poenaru-Bordea, Barbu 1970 254-263), **Constanța 2003****, *Attica* (Bellinger 1928 496-501), *Izmir* (Carson, Kent 1971 137, 139, 141, 143, 147, 150, 152, 154), *El Kab* II (Binger 1948 162, 171), *Egipt* - tezaurul A (Milne) (Milne 1920 169-170, 171), *Hawara* (Fayyum, Egipt) - tezaurul B (Milne) (Milne 1920 172, 174, 180, 181); în tezaurul de la Oreșac (Bakić 1994, 57), toate cele 11 monede sunt din perioada analizată.

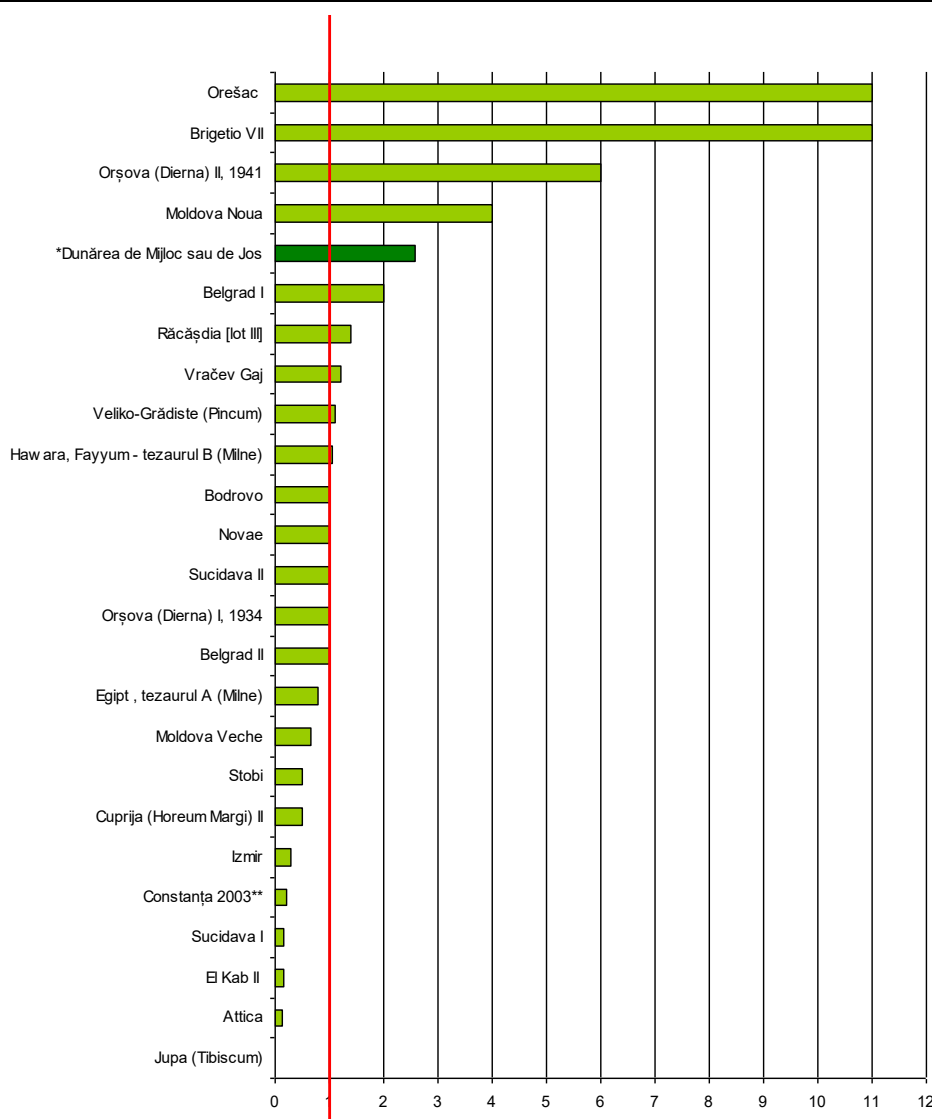
³³ Emisiuni de acest tip au fost identificate recent pentru atelierul de la Thessalonica; piese cu reversul VN-MR se cunoșteau încă din momentul redactării RIC VIII (RIC VIII 411, nota 99-106).

⁴ Datarea lor este diferită în RIC: 347-348 pentru tipurile *Vot xx mvlt xxx* și VN-MR bătute în toate atelierele orientale; c. 342 (*Vict avg* sau *lvst ven mem* – Constantinopolis, Nicomedia), 345-347 (*Vict avg* sau *lvst ven[er] mem[or]* – Heraclea, Alexandria), 342-347 (*Vict avg* sau *lvst ven mem* – Cyzicus), 337-347, seria a II-a (*Vict avg* sau *lvst ven mem* – Antiochia).

Tezaur	Data celei mai recente monede	Nr. total de piese	Tip de revers				
			<i>Occident</i>	<i>Răsărit</i>			
			VICTORIAE DD AVGG Q NN	VOT XX MVL T XXX	VN-MR	VICT AVG	IVST VEN(ER) MEM(OR)
*Dunărea de Mijloc sau de Jos	378	380	44	15	2	0	0
Brigetio VII	364/378 sau sec. al VI-lea?	594	22	2			
Orešac, Vojvodina, Serbia	346-347	11	11	0	0	0	0
Orșova (Dierna) II, 1941	383-392	1222	6	1	0	0	0
Moldova Nouă	357 (?)	750	4	0			
Belgrad I - fortăreața	364-378	227	2	1	0	0	0
Cuprija (Horeum Margi) II	425-435	659	1	2			
Răcășdia [lot III]	341-346 (?)	79	32	23			
Vračev Gaj	346-348	111	30	11	10	2	2
Veliko-Grădište (Pincum)	425-450	411 ⁵	19	16	1		
Belgrad II (fortăreața)	341-346/8	177	1	0	0	0	0
Orșova (Dierna) I, 1934	367-375	730	1	0	0	0	0
Jupa (Tibiscum)	378-383	971	0	0	0	0	0
Sucidava II	402-408	136 (137)	0	1	0	0	0
Stobi (teatrul antic)	361	206	1	2	0	0	0
Novae	375	130	1	0	0	0	0
Bodrovo	364-378	108	1	1	0	0	0
Constanța 2003**	364-378	>7000	> 100				
Sucidava I	408-423	395 (412)	1	6	0	0	0
Attica	348	139	8	48	11		
Izmir	înainte de 361/395-401	2257	3	8	2	0	0
El Kab II (Egipt)	370?	2821	5	28	1	1	2
Egipt, tezaurul A (Milne)	361?	650	4	3	2	0	0
Hawara, Fayyum - tezaurul B (Milne)	406-408	3123 (?)	22	16	5	0	0

Tabelul 1 – Distribuția monedelor din emisiunile occidentale de tip *Victoriae dd avgg q nn* și orientale de tip *Vot xx mvl t xxx*, *VN-MR*, *Vict avg* sau *Ivst ven mem* în tezaure romane târzii de bronz din zona Dunării Mijlocii și de Jos, Grecia, Asia Mică și Egipt.

⁵ Piese se aflau într-o pușculiță, într-un mormânt datat în secolul al V-lea (Vasić 1980).

Graticul 1 - Raportul între emisiunile de bronz occidentale de tip *Victoriae dd avgg q nn* și cele orientale de tip *Vot xx mvl xxx*, *VN-MR*, *Vict avg* sau *Ivst ven mem* (341-346 după LRBC) în tezaure romane târzii de bronz din zona Dunării Mijlocii și de Jos, Grecia, Asia Mică și Egipt.

Linia roșie separă tezaurele în care valoarea subunitară indică preponderența pieselor din monetăriile orientale, de tezaurele în care valoarea supraunitară indică preponderența pieselor din monetăriile occidentale. Tezaurul publicat aici este marcat cu o nuanță închisă de verde.

Grupul în care se încadrează tezaurul publicat aici, în urma analizei efectuate, este unul ce include tezaurele de la Orșova II (Dierna), 1941, Moldova Nouă, Belgrad I (fortăreața), Răcășdia [lot III], Vračev Gaj, Veliko-Grădiște (*Pincum*) și, în mai mică măsură, Belgrad II și Orșova (*Dierna*) I, 1934 - care, de altfel, nu au decât o piesă din perioada 341-346 în componență.

Toate punctele menționate se află în zona Banatului românesc și sârbesc, de o parte și de alta a Dunării, pe granița Moesiei Prima. Analiza noastră sugerează că zona căreia i-am putea atribui mai degrabă tezaurul ar fi aceasta. Diferențele față de tezaurele din Moesia Secunda sau Scythia Minor sunt foarte mari în ceea ce privește atelierele emitente (preponderent orientale acolo); la fel sunt diferențele față de tezaurul VII de la Brigetio, unde stocul principal de monedă este aproape complet

tributar monetăriei de la Siscia. În plus, tezaurul pare să facă parte din seria numeroaselor tezaure încheiate până în 378, găsite pe toată linia Dunării, de la Belgrad⁶ până la vărsarea în Marea Neagră și a căror existență este asociată evenimentelor legate de invazia gotică în Imperiu.

Integritatea tezaurului

Nu putem fi siguri, din datele pe care le avem în acest moment la dispoziție, dacă acest grup de monede reprezintă totalitatea tezaurului; statistic însă, această parte este semnificativă și se aliniază caracteristicilor tezaurelor monetare din piese de bronz, de pe limesul Dunării, încheiate în 378.

Faptul că din acest grup lipsesc nominalurile mai mari (AE2 și AE1), rare din momentul producerii lor, poate fi datorat fie unei selecții în vederea vânzării separate a acelor piese (exemplare mai rare și mai valorose pe piața de antichități), fie unei posibile, dar nu foarte probabile, date mai târzii de închidere a tezaurului (post 378).

Aspectul suprafeței monedelor

Toate piesele din tezaur sunt acoperite de un strat de oxizi de cupru de culoare verzuie, format la suprafața monedelor, și de urme de pământ. Urmele de pământ de pe monede sunt de aceeași culoare, au același aspect și o granulație similară, sugerând proveniența din același tip de sol.

Aceste urme consistente aflate pe suprafața pieselor pun probleme în identificarea pe monede a unor elemente de iconografie, legendă etc. În actualele condiții, dacă tipul de revers se poate identifica, legenda de avers (care ne furnizează date despre emitent), sau atelierul monetar, mai puțin.

De notat faptul că 90 de monede au rămas nedeterminate, fiind nelizibile înainte de curățare.

Încadrarea cronologică

Cele 380 de piese din acest tezaur sunt, toate, monede de bronz romane emise în secolul al IV-lea d.Hr.

Cea mai timpurie este de tipul *Providentiae avgg* sau *Providentiae caess*, poartă de cetate, care este datată în perioada 324-330, respectiv 320-324 pentru atelierul de la Heraclea (pentru tipul de revers având poarta cetății cu trei turnuri).

Cele mai recente piese lizibile sunt de tipul *Gloria Romanorum* (8) și *Securitas Reipublicae*, care sunt datate în intervalul cronologic 364-378.

Nominaluri reprezentate

Piesele din acest tezaur sunt, în majoritatea lor, *centenionalis* și AE3; doar câteva monede, de tip *vota* în cunună, sunt AE4. Nominalurile mari (AE2 și AE1) lipsesc complet din grupul nostru, deși ele există între emisiunile perioadei valentinienne sau ale fiilor lui Constantin.

Distribuția cronologică a pieselor din (fragmentul de) tezaur

Grafic, distribuția cronologică a pieselor din tezaurul publicat aici este de tipul clopotului lui Gauss, care reprezintă descrierea clasică a distribuției cronologice a

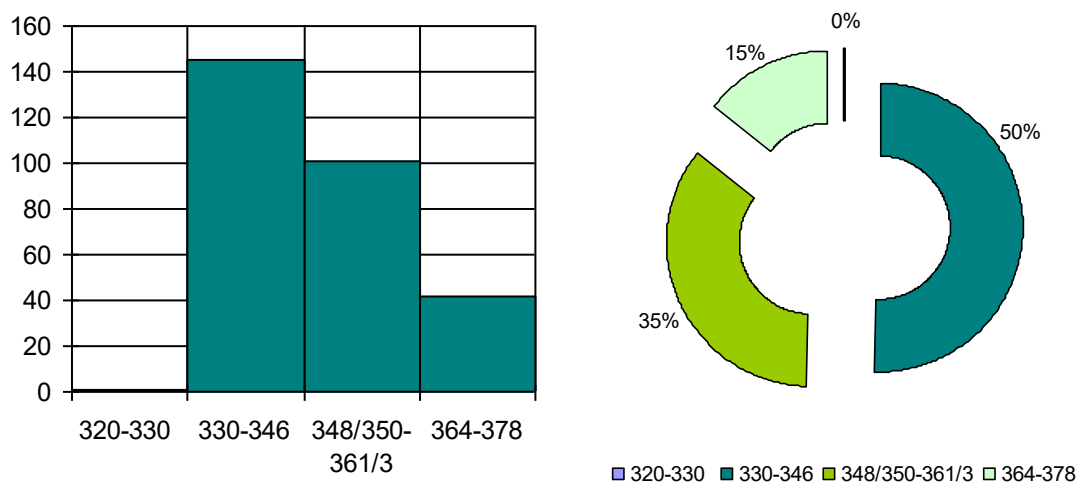
⁶ Tezaurul I este legat de nivelul de distrugere asociat căderii limesului în fața goților, în urma bătăliei de la Hadrianopol, în 378 - Ivanišević 1986 44-59.

pieselor într-un tezaur monetar (nesupus unei selecții agresive a pieselor tezaurizate, de natură să modifice rezultatele statistice, și care reprezintă un eșantion din numerarul circulant).

Vârful de reprezentare în interiorul acestui tezaur se află în perioada 330-346, cele mai numeroase piese fiind cele din intervalul 335-337 (64 din tipul GLORIA EXERCITVS - un standard). Același vârf apare în cazul tezaurului Belgrad II (330-335/341 mai exact); în cazul tezaurului de la Orešac (Vojvodina, Serbia), unde toate piesele au reversul *Victoriae dd avgg q nn* (341-346 sau 347-348); sau în tezaurul de la Răcășdia, lot III (341-346 sau 347-348) (Bălănescu, Gudea 1983 487).

În acest tezaur sunt prezente două piese emise pentru Procopius, datate 365-366 (vezi mai departe tabelul 2).

Între cele 380 de monede s-a putut, de asemenea, identifica cel puțin o imitație după o monedă cu reversul de tip quadrigă spre dreapta⁷, tip oficial datat 337-341; astfel de imitații sunt cunoscute în tezaure descoperite în zona limesului dunărean.

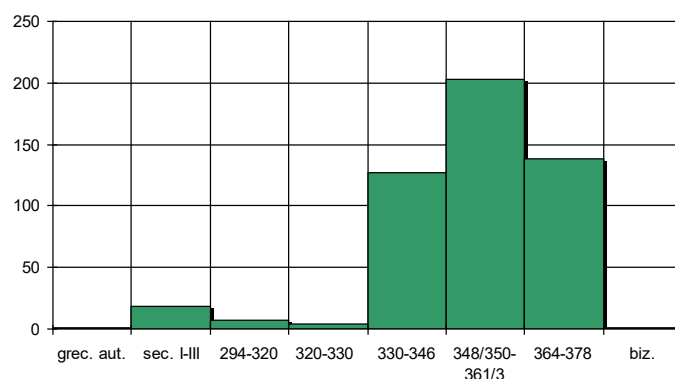

Graficele 2 și 3 – Distribuția cronologică a pieselor din tezaurul din zona Dunării Mijlocii sau de Jos pe perioade largi de timp (date după LRBC), utilizând frecvența absolută (1), respectiv frecvența relativă (2).

Pentru comparație, am ales să prezentăm grafic tezaurul VII de la *Brigetio*, castru de legiune pe limesul panonic; tezaurul este parte a colecției L. Torday, donat Departamentului Numismatic al Muzeului Național Maghiar (5/1973. 1-344), format din 594 de monede de bronz, incluzând o piesă autonomă grecească și una bizantină de 20 *nummia* (ambele neidentificate), precum și 15 *dupondii* și antoninieni, de la Traian la Probus (Bíró-Sey 1977 142-149). Moneda bizantină este singulară⁸, cele mai recente piese din tezaur, în afara ei, nedepășind intervalul 364-378. Diferențele dintre cele două tezaure par însă destul de importante: vârful de reprezentare diferit; dată de închidere mult mai târzie pentru *Brigetio* VII (grafic 4) – dacă piesa bizantină face parte într-adevăr din tezaur; numărul mare de piese vechi din componența tezaurului VII de la *Brigetio*, caracteristică ce pledează și ea pentru data de încheiere mai târzie a acestuia).

⁷ Din păcate, date fiind condițiile în care s-a desfășurat identificarea acestui tezaur, nu putem pune la dispoziția celor interesați și o imagine a acestei imitații.

⁸ Nu este complet exclus să fie un adaos ulterior, accidental.

Graficul 4 – Distribuția cronologică a pieselor din tezaurul Brigetio VII (frecvența absolută).

Adăugăm mai jos un tabel care include distribuția pe tipuri de revers și nominaluri a pieselor din cadrul tezaurului publicat aici.

Nu putem decât să sperăm că, după curățarea pieselor, vor fi clarificate aspectele nelămurite legate de acest tezaur, sau că circumstanțele reale ale descoperirii acestuia vor ieși, în cele din urmă, la lumină.

Nominal	Emitent	Tip de revers	Datare LRBC	Nr. piese
<i>centenionalis</i>	Constantinus I, Crispus, Constantinus II, Constantius II sau Constans	PROVIDENTIAE AVGG sau PROVIDENTIAE CAESS, poartă de cetate	320-330	1
<i>centenionalis</i>	Constantinus I, Constantinus II, Constantius II, Constans sau Delmatius	GLORIA EXERCITVS, două stindarde	330-335	14
<i>centenionalis</i>	CONSTANTINOPOLI(S)	Victoria pe proră	330-341	1
<i>centenionalis</i>	VRBS ROMA	lupoaica	330-341	3
<i>centenionalis</i>	Constantinus I, Constantinus II, Constantius II, Constans sau Delmatius	GLORIA EXERCITVS, un standard.	335-337	64
<i>centenionalis</i>	Constantinus I - emisiune postumă	Quadrigă	337-341	2
<i>centenionalis</i>	Constantius II sau Constans	VICTORIAE DD AVGG Q NN, două Victorii	341-346	44
AE4	Constantinus I, Constantinus II, Constantius II sau Constans (?)	VOTA în cunună (<i>vot xx mvl't xxx?</i>)	341-346	15
<i>centenionalis</i>	Constantinus I - emisiune postumă	VN-MR	341-346	2
AE3	Constantius II sau Constans	FEL TEMP REPARATIO, phoenix	346/348-350	2

AE3	Constantius II, Constans, Constantius Gallus sau Iulianus	FEL TEMP REPARATIO (fh)	348/350-361	62
AE3	Constantius II sau Iulianus	FEL TEMP REPARATIO (fh); M în câmp st.	355-361	7
AE4	Constantius II sau Iulianus	SPES REIPUBLICAE	355-361/3	30
AE3	Valens, Valentinianus I, Gratianus sau Valentinianus II	SECVRITAS REIPUBLICAE	364-378	28
AE3	Valens, Valentinianus I, Gratianus sau Valentinianus II	GLORIA ROMANORVM (8)	364-378	12
AE3	Procopius	REPARATIO FEL TEMP, împărat cu <i>labarum</i>	365-6	2
AE3-AE4	nedeterminat	nedeterminat	Sec. IV	90
AE4		Imitație tip quadrigă dr.	post 337-341	1
TOTAL				380

Tabel 2 - Distribuția cronologică, pe tipuri monetare de revers și pe nominaluri a tezaurului.

Catalogul monedelor

Identificarea monedelor s-a făcut înainte ca piesele să fie curățate, ele prezentând depuneri de oxizi de cupru de culoare verde și urme de sol consistente de culoare gri-bej pe suprafață. Întrucât aceste urme (similare) sunt prezente pe toate piesele, am decis să menționăm acest lucru doar la începutul catalogul, el fiind așadar valabil pentru toate monedele prezentate în catalog. În măsura în care s-a putut determina, considerăm că piesele sunt, sub stratul de depuneri, în stare de păstrare bună.

Datarea pieselor este cea utilizată în LRBC.

1. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Constantinus I, Crispus, Constantinus II, Constantius II, Constans)

centenionalis

Tip de revers: PROVIDENTIAE AVGG sau PROVIDENTIAE CAESS, poartă de cetate cu două sau trei turnuri.

Atelier nedeterminat, a. 320-330.

AE.

2-15. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Constantinus I, Constantinus II, Constantius II, Constans, Delmatus)

centenionalis

Tip de revers: GLORIA EXERCITVS, doi soldați ținând între ei două stindarde.

Atelier nedeterminat, a. 330-335.

AE.

16. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat - Constantinus I și fiii săi (Constantinus II, Constantius II, Constans)

centenionalis

Tip de revers: CONSTANTINOPOLI(S), Victoria pe proră.

Atelier nedeterminat, a. 330-341.
AE.

17-19. Imperiul Roman
centenionalis

Avers: VRBS ROMA

Tip de revers: anepigraf; lupoaița și gemenii.

Atelier nedeterminat, a. 330-341.
AE.

20-83. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Constantinus I, Constantinus II, Constantius II, Constans, Delmatus)

centenionalis

Tip de revers: GLORIA EXERCITVS, doi soldați ținând fiecare câte un scut; între ei, un stindard.

Atelier nedeterminat, a. 335-337.
AE.

84-85. Imperiul Roman

Constantinus I - **emisiune postumă**

centenionalis

Tip de revers: anepigraf, quadrigă.

Atelier nedeterminat, a. 337-341.
AE.

86-129. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Constantius II, Constans)

centenionalis

Tip de revers: VICTORIAE DD AVGG Q NN, două Victorii înaripate, ținând fiecare câte o cunună între ele.

Atelier nedeterminat, a. 341-346.
AE.

130-144. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Constantinus I, Constantinus II, Constantius II, Constans?, Theodosius I, Arcadius sau Honorius?)

Tip de revers: VOTA în **cunună** (*vot xx mvl t xxx?*, **datată a. 341-346?**)

Atelier nedeterminat, a. 341-346(?), 383, sau ultimul sfert al secolului al IV-lea.
AE.

145-146. Imperiul Roman

Constantinus I - **emisiune postumă**

centenionalis

Tip de revers: VN-MR, împăratul în picioare, cu capul spre st., purtând vâl.

Atelier nedeterminat, a. 341-346.
AE.

147-148. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Constantius II, Constans)

AE3

Tip de revers: FEL TEMP REPARATIO, phoenix.

Atelier nedeterminat, a. 346/8-350.
AE.

149-210. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Constantius II, Constans, Constantius Gallus, Iulianus)

AE3

Tip de revers: **FEL TEMP REPARATIO**, călăreț căzând de pe cal, străpuns cu lancea de un soldat (împărat?) roman.

Atelier nedeterminat, a. 348/350-361.

AE.

211-217. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Constantius II, Iulianus)

AE3

Tip de revers: **FEL TEMP REPARATIO**, călăreț căzând de pe cal, străpuns cu lancea de un soldat (împărat?) roman; **M** în câmp st.

Atelier nedeterminat, a. 355-361.

AE.

218-247. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Constantius II, Iulianus - *caesar* sau *augustus*)

AE4

Tip de revers: **SPES REIPUBLICAE**.

Atelier nedeterminat, a. 355-361/3.

AE.

248-275. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Valens, Valentinianus I, Gratianus)

AE3

Tip de revers: **SECVRITAS REIPUBLICAE**, Victoria pășind spre st., ținând în mâini cunună și ramură de palmier.

Atelier nedeterminat, a. 364-378.

AE.

276-287. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat (Valens, Valentinianus I, Gratianus, Valentinianus II)

AE3

Tip de revers: **GLORIA ROMANORVM**, împărat pășind spre dr., târând după el un prizonier.

Atelier nedeterminat, a. 364-378.

AE.

288-289. Imperiul Roman

Procopius

AE3

Tip de revers: REPARATIO FEL TEMP, împărat în picioare, ținând *labarum* în mâna dr.

Atelier nedeterminat, a. 365-366.

AE.

290-379. Imperiul Roman

Emitent nedeterminat

Tip de revers: nedeterminat.

Atelier nedeterminat, sec. IV.

AE.

380. Imitație după o emisiune cu reversul de tip quadrigă spre dr., anepigraf, emis pentru Constantin I (emisiune postumă)

Atelier nedeterminat, neoficial; *post* a. 341-346.

AE.

Bibliografie

- Bakić 1994** – L. Bakić, *Tri ostave rimskog bronzanog novi veka iz Narodnog Muzeja v Vršacu*, în *Numizmatičar* 17, 1994, pp. 47-66.
- Bălănescu, Gudea 1983** – D. Bălănescu, N. Gudea, *Tezaurul monetar de la Răcășdia (III)*, în *ActaMN* 20, 1983, pp. 485-488.
- Bellinger 1928** – A. Bellinger, *A Constantinian Hoard from Attica*, în *AJA* 32/4, 1928, pp. 496-501.
- Bingen 1948** – J. Bingen, *Le trésor de monnaies no. 2 d'El Kab (Petits bronzes romains; vers 370 après J.-C.)*, în *Chronique d'Egypte* 23, 1948, pp. 162-180.
- Bíró-Sey 1977** – K. Bíró-Sey, *Coins from identified sites of Brigetio and the question of local currency*, *Régészeti Füzetek*, 2/18, Budapest, 1977.
- Burger 1981** – A. Sz. Burger, *Late Roman Money circulation in South-Pannonia*, *Régészeti Füzetek* 2/22, Budapest, 1981.
- Chirilă, Gudea, Stratan 1974** – E. Chirilă, N. Gudea, I. Stratan, *Trei tezaure monetare din Banat din secolul IV. Contribuții numismatice la problema continuității în Dacia*, Lugoj, 1974.
- Dimitrov 1979** – G. Dimitrov, *Zwei Schatzfunde des 4. Jahrhunderts u. Z. aus Bulgarien*, în *Chiron* 9, 1979, pp. 607-620.
- Gudea, Ardevan, Toma 1997** – N. Gudea, R. Ardevan, N. Toma, *Tezaurul monetar de la Moldova Nouă (sec. IV p. Chr.)*, 1997, în *AB s.n.* 5, 1997, pp. 83-112.
- Ivanišević 1983** – V. Ivanišević, *Dva nalaza rimskog bronzanog novca IV veka sa beogradske tvrbave*, în *Numizmatičar* 6, 1983, pp. 77-98.
- Ivanišević 1986** – V. Ivanišević, *Skipni nalaz rimskog bronzanog novca iz 375/8. Godine sa beogradske tvrbave*, în *Numizmatičar* 9, 1986, pp. 44-59.
- Milne 1920** – J. G. Milne, *Two Roman Hoards of Coins from Egypt*, în *JRS* 10, 1920, pp. 169-184.
- Toma 1999-2000** – N. Toma, *Un lot de monede romane târzii de la Pojejena, jud. Caraș-Severin*, în *AB s.n.* 7-8, 1999-2000, pp. 473-489.
- Vinčić, Hadži-Maneva 2000** – Ž. Vinčić, M. Hadži-Maneva, *Hoard of Bronze Roman Coins from the Stobi Antique Theatre*, în *MNJ* 4, 2000, pp. 55-77.
- Vasić 1980** – M. P. Vasić, *Kasa s bronzanim novcem IV i V v. iz Velikog Gradišta (Pincum)*, în *Numizmatičar* 3, 1980, pp. 75-120.
- Vasić 1988** – M. Vasić, *Nalaz II rimskog bronzanog novca IV i V veka iz municipijuma Horreum Margi (Ćuprija)*, în *Numizmatičar* 11, 1988, pp. 63-82.

NUMISMATICĂ MEDIEVALĂ
MEDIEVAL NUMISMATICS

FALSURI RECENTE DUPĂ MONEDELE MEDIEVALE ROMÂNEȘTI

Ernest Oberländer-Târnoveanu*

Abstract

During the 19th and early 20th century, the Romanian medieval coins were only randomly subjects of forging activities. However, since the second part of **the 1990's** and especially after 2000 the Romanian and international numismatic markets were increasingly flooded by fake medieval Wallachian and Moldavian coins.

The last 30 years, the Coin Room of the National History Museum of Romania have built a systematic collection of forged coins and banknotes, as a part of the demarches to document the local and international counterfeiting activities, to prepare the scientific personnel to cope the widespread presence of fake coins in the numismatic trade, as well as in private and public collections, to offer professional advices to the judicial authorities in their efforts in combating this new kind of scourge.

In 2012, as a part of the politics to document the counterfeiting activities the Coin Room of the National History Museum acquired two parcels of fake Wallachian coins. The first one consists of 60 replicas of the silver ducats of the princes Dan I (1383-1386) and Mircea the Elder (1386-1418). The fake coins of Mircea the Elder are only copies of the pre-reformed issues (cca. 1386-1405), with Slavonic and Latin inscriptions. The fake coins of this parcel were struck using a set of coin dies cut by the same die-engraver. The dies are quite roughly made, presenting mistakes in rendering the original coin designs and inscriptions. The blanks used to strike the coins were produced from quite highly purified electrolytic silver, and, often were covered with a blackish artificial “patina”. **From every respect, the coins of this parcel divert largely from the genuine 14th-15th century medieval Wallachian issues** (the coin-dies were chiselled not punched, the inscriptions and designs are uniform, clumsy and flat, the shape of the coin blankets are roughly similar, the silver content of the monetary alloy standardised, as well as the colour and the aspect of the “patinas”).

The second parcel of fake Wallachian medieval coins consists of 12 cast imitations of the ducats of Vladislav I Vlaicu (1364-1377), Radu I (cca. 1377-1383), reformed ducats and bani of Mircea the Elder (cca. 1405-1418) and ducats of Vladislav II (1448-1456). The quality of the casting is very low, often the monetary inscriptions being barely legible.

The forgeries of the ducats of Mircea the Elder produced by striking do present a lot of similarities with a parcel of 12 replicas of the coins Mircea the Elder (the so-called *Dracula's coins*) granted to the National History Museum of Romania by Mr. Bogdan Stambuliu. These coin like items were intended to be sold as souvenirs to the visitors of *Dracula Park*, an aborted touristic project **from the early 2000's. The coins of both parcels were struck using dies cut by the same engraver and from similar metallic alloy.**

Quite likely, after the failure of Dracula Park touristic project, some people tried to get rid of the stocks of souvenir replicas putting them on sale, either in petty transactions in flee-markets, direct sales or on e-Bay as genuine

* Muzeul Național de Istorie a României, București.
E-mail: eot22@cam.ac.uk.

14th-15th century issues. The recent put on sale, on e-Bay – Germany, of such a coin (pretended to be genuine), seems to prove that the stocks of *Dracula's coins* are not exhausted.

Key words: Wallachian coins, Moldavian coins, forged coins, Vladislav I, Radu I, Dan I, Mircea the Elder, Vladislav II.

Ca urmare a interesului limitat de care s-au bucurat monedele medievale și moderne timpurii ale Țării Românești și Moldovei, în perioada cuprinsă între cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele opt decenii ale secolului al XX-lea, atât din partea puținilor colecționari specializați în acest domeniu, cât și a instituțiilor publice muzeale sau academice, aceste emisiuni au avut o cotă financiară destul de modestă pe piața numismatică internă și internațională. Cu extrem de puține excepții, din cauza lipsei de „atractivitate”/„rentabilitate”, falsificarea monedelor românești s-a produs foarte rar și niciodată pe o scară largă, cum a fost în cazul emisiunilor monetare antice grecești sau romane sau a celor medievale și moderne occidentale sau central europene. De asemenea, fapt notabil, în numismatica medievală românească lipsesc falsurile „patriotice”, un fenomen destul de răspândit în lumea colecționarilor din Europa Centrală și Occidentală a secolelor XVIII-XIX (vezi, de exemplu, cazul așa-ziselor monede de aur ale regelui maghiar Ștefan I, Gedai 1999 *passim* sau cel al așa-ziselor emisiuni de aur ale regelui sârb Ștefan Dušan, Ljubić 1875 148 nr. 3, pl. X nr. 1). Această categorie de falsuri erau tipuri monetare pe de-a întregul inventate, realizate de falsificatori „patrioți” mânați nu numai de dorința de a realiza câștiguri bănești consistente pe seama colecționarilor naivi, dar și din pornirea „nobilă” de a „completa și îmbogăți” documentația numismatică și istorică națională cu emisiuni fictive ale unor principii importanți pentru care nu erau documentate monede, de exemplu Ivanco Basarab și Nicolae Alexandru, în Țara Românească sau Bogdan I și Lațcu, în Moldova.

Cu toate acestea, cel puțin într-un caz, o serie foarte rară de emisiuni de aur, cea de 10 ducați bătută la Sibiu în 1600, în numele principelui Țării Românești – Mihai Viteazul a atras atenția unui falsificator celebru – germanul Carl Wilhelm Becker (1772-1830). Unul dintre cei mai celebri falsificatori din istorie, Becker și, fără îndoială și alți emuli ai săi din primele decenii ale secolului al XIX-lea au produs nu numai „reproduceri” rarisimelor piese de aur de 10 ducați, dar și „replici” (unele pe de-a întregul inventate) în argint ale acestei monede, echivalente ale unui taler sau ale fracțiunilor acestuia (Hill 1924-1925 I 54-55; II 27 nr. 339-340, pl. XVIII, nr. 339-340; Sturdza 1872/1874 131; Moisil 1920 14-19; Tănăsescu 1973-1975 243-250; Iliescu 1996 150-151).

În anii 1890, au apărut pe piața numismatică austro-ungară și românească exemplare false ale talerilor și mangârilor lui Despot Vodă, precum și ale așa-ziselor monede ale efemerului domnitor al Moldovei – Iuga Vodă (1399-1400) (în realitate acestea sunt emisiuni ale lui Constantin Koriatovič, cneazul de origine lituaniană al Podoliei, vezi Oberländer-Târnoveanu, Pârvan 2006-2007 271-280). Ancheta judiciară de epocă a stabilit că falsificarea și punerea în circulație a acestor contrafaceri a avut loc în Bucovina, la Suceava, la vremea respectivă parte a Austro-Ungariei (Sturdza 1895-1896 5-6).

În decursul carierei mele numismatice de peste 40 de ani, până la începutul anilor 2000, am întâlnit foarte rar în colecțiile din țară sau străinătate falsuri recente ale monedelor medievale sau moderne timpurii românești. În acest sens, pot cita mai multe exemplare bătute, realizate dintr-un aliaj de plumb (plumb tipografic) ale monedelor principilor Moldovei Bogdan al III-lea (1504-1517) și Ștefan al IV-lea (1517-1527), examinate în anii 1984-1985, în câteva colecții particulare din București, cu

prilejul unei anchete judiciare, sau falsuri turnate sau bătute ale emisiunilor de argint ale lui Constantin Brâncoveanu.

Cele mai frecvente exemplare de falsuri moderne ale emisiunilor monetare medievale românești pe care le-am întâlnit în colecțiile publice au fost realizate prin tehnica galvanoplastiei în prima jumătate a secolului al XX-lea. Ele reproduc emisiuni ale principilor munteni Vladislav I Vlaicu (1364-1377), Radu I (1377-1383), Vlad I (1396-1397), Petru al III-lea Aaron (1451-1457, cu întreruperi) și Ștefan III cel Mare (1457-1504). Cel mai mare număr de asemenea piese se păstrează în colecția numismatică a Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova din Ploiești. Lotul de aici cuprinde atât emisiuni ale principilor Țării Românești, cât și ai Moldovei. Pe lângă piesele de la Ploiești, o serie de copii galvanoplastice după monede medievale românești se află și în colecția Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române și a Muzeului Național de Istorie a României.

Datorită faptului că existența copiilor galvanoplastice era bine cunoscută colecționarilor din cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea și că acestea sunt, relativ, ușor de depistat de către un specialist cu experiență, credem că cele mai multe exemplare de acest fel aflate în prezent în patrimoniul instituțiilor publice românești nu au fost produse cu scop fraudulos, ci din motive științifice și didactice. Prin comandarea și achiziționarea unor astfel de specimene, se urmărea completarea sau îmbogățirea colecțiilor cu copii ale unor tipuri rare sau unice, sau se urmărea ilustrarea completă, pentru scopuri educative, a seriilor numismatice medievale românești, atât pentru uzul elevilor și studenților, cât și pentru publicului larg. Nu trebuie exclusă complet nici ideea că obținerea unor copii galvanoplastice era o modalitate mai ieftină și accesibilă de realizare a unei colecții numismatice pentru persoanele mai puțin avute sau dispuse să investească într-un astfel de hobby.

Totuși, existența copiilor galvanoplastice în colecțiile publice poate ridica probleme foarte grave, atunci când natura sau statutul lor de *neautenticitate* nu sunt clar menționate în actele de evidență ale instituțiilor muzeale sau academice, deoarece în lipsa altor informații tehnice primare sau a unor fotografii ale pieselor se poate ridica întrebarea dacă nu cumva prezența unor astfel de exemplare nu este rezultatul substituirii unor piese autentice cu falsuri, la o dată și în circumstanțe care nu mai pot fi reconstituite. Din păcate, în unele cazuri, lipsa de experiență practică în recunoașterea acestui gen de piese de către unii specialiști din domeniu a putut duce la acreditarea și publicarea ca fiind exemplare autentice a unor falsuri realizate prin metoda galvanoplastică, cum a fost cazul unui așa-zis taler inedit de la Despot Vodă (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1986-1991 155-159).

În ultimii 30 de ani, Cabinetul Numismatic al Muzeului Național de Istorie a României a încercat să-și constituie o colecție cât mai reprezentativă de falsuri, contrafaceri și copii galvanoplastice ale emisiunilor monetare antice, medievale, moderne și contemporane, fie că era vorba de monede sau bancnote, printr-o politică sistematică de achiziții, donații sau transferuri de la alte instituții (Poliția Română sau diferite bănci). Realizarea unei astfel de colecții este necesară nu numai pentru documentarea activităților criminale în domeniu, din ce în ce mai răspândite datorită facilităților oferite de tehnologiile de vârf, de implicarea, tot mai largă, a grupărilor de crimă organizată în domeniul comerțului internațional de antichități și numismatică, dar și pentru pregătirea practică a specialiștilor, pentru a face față provocărilor din ce în ce mai frecvente ridicate de prezența falsurilor numismatice.

Începând cu a doua parte a anilor 1990, dar mai ales după 2000, numărul pieselor medievale românești falsificate a crescut rapid, exemplare de acest fel fiind tot

mai frecvent prezente atât pe piața numismatică românească, precum și pe cea internațională (mai ales în mediul on-line, pe e-Bay). O parte dintre falsurile contemporane după monedele medievale românești sunt prezentate pe site-ul *Monedele Moldovei și Valahiei* (<http://monederomanesti.cimec.ro/fakes.htm>, (consultat la data de 10 iunie 2012).

În 2012, Muzeului Național de Istorie a României i-au fost propuse spre achiziție două loturi de monede medievale românești, despre care ofertanții erau convinși că sunt autentice (... după cum i-au asigurat persoanele de la care le cumpăraseră!!!). Într-un caz, există informația că respectivele monede ar fi fost achiziționate de la un târg de vechituri din București.

Primul lot de monede medievale românești false, constând în 60 de piese, a fost achiziționat de Muzeul Național de Istorie a României de la domnul C.M. El era alcătuit din trei falsuri ale ducăților lui Dan I - nr. 8-10 din catalog (prototip: MBR 79; Oberländer-Târnoveanu 2012 V.1 - 1 ex. - nr. 8 din catalog; prototip: MBR 80-84; Oberländer-Târnoveanu 2012 V.2 - 2 ex. - nr. 9-10 din catalog) și 57 de falsuri ale ducăților cu legende slavone sau latine emiși de Mircea cel Bătrân, principele Țării Românești, înainte de reforma sa monetară din jurul anului 1405 - nr. 12-68 din catalog (prototip: MBR 169-172 și 186; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.35 - 3 ex. - nr. 12-14 din catalog; prototip: MBR 176-178; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.37 - 1 ex. - nr. 15 din catalog; prototip: MBR 179-180 și 185a; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.37 bis - 8 ex. - nr. 16-24 din catalog; prototip: MBR 103; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.4 - 1 ex. - nr. 25 din catalog; prototip: MBR 105; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.6 - 1 ex. - nr. 26 din catalog; prototip: MBR 107; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.8 - 2 ex. - nr. 28-29 din catalog; prototip: MBR 108-112; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.9 - 1 ex. - nr. 30 din catalog; prototip: MBR 114-116; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.11 - 1 ex. - nr. 31 din catalog; prototip: MBR 121-121 a; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.14 - 1 ex. - nr. 32 din catalog; prototip: MBR 125-132; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.17 - 2 ex. - nr. 33-34 din catalog; prototip: MBR 133-136; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.8 - 2 ex. - nr. 35-36 din catalog; prototip: MBR 141-145, 161 și 187; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.21 - 6 ex. - nr. 37-42 din catalog; prototip: MBR 146-151; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.22 - 2 ex. - nr. 43-44 din catalog; prototip: MBR 152; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.23 - 1 ex. - nr. 45 din catalog; prototip: MBR 153-155; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.24 - 8 ex. - nr. 46-53 din catalog; Prototip: MBR 152-156 var.; Oberländer-Târnoveanu 2012 - 1 ex. - nr. 54 din catalog; prototip: MBR 159; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.27 - 8 ex. - nr. 55-62 din catalog; prototip: MBR 160; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.28 - 2 ex. - nr. 63-64 din catalog; prototip: MBR 164; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.31 - 2 ex. - nr. 65-66 din catalog; prototip: MBR -; Oberländer-Târnoveanu 2012 - 1 ex. - nr. 67 din catalog; prototip: MBR ?; Oberländer-Târnoveanu 2012 ? - 1 ex. - nr. 68 din catalog). Monedele au fost inventariate sub nr. 336.487-336.546.

Cel de al doilea lot de monede medievale românești false era alcătuit din 12 reproduceri ale ducăților domnilor Țării Românești Vladislav I Vlaicu – 2 ex. prototip: *Galerie Numismatique 2003 107 nr. 469, copie fidelă a acestui exemplar*; MBR -; Oberländer-Târnoveanu 2012 I.7 - 1 ex. - nr. 1 din catalog; prototip: MBR 9-14, 16; Oberländer-Târnoveanu 2012 I.15 - 1 ex. - nr. 2 din catalog; Radu I 5 ex. (prototip: MBR 71; Oberländer-Târnoveanu 2012 IV.45 - 1 ex. - nr. 3 din catalog; prototip: MBR 47; Oberländer-Târnoveanu 2012 IV.10 - 1 ex. - nr. 4 din catalog; prototip: MBR 52-57; Oberländer-Târnoveanu 2012 IV.15 - 2 ex. - nr. 5-6 din catalog; prototip: MBR -; Oberländer-Târnoveanu 2012 - 1 ex. - nr. 7 din catalog; Dan I - 1 ex. (prototip: MBR 80-84; Oberländer-Târnoveanu 2012 V.2 - 1 ex. - nr. 11 din catalog); Mircea cel Bătrân (ducați și bani reformați) - 3 ex. - nr. 69-71 din catalog (prototip: MBR 199-204;

Oberländer-Târnoveau 2012 VIII.53 - 1 ex. - nr. 69 din catalog; prototip: MBR 208-209; Oberländer-Târnoveau 2012 IX.1 - 1 ex. - nr. 70 din catalog; prototip: MBR 219; Oberländer-Târnoveau 2012 VIII.62 - 1 ex. - **nr. 71 din catalog**) și Vladislav al II-lea - 1 ex. - nr. 72 din catalog (prototip: MBR 256-261a; Oberländer-Târnoveau 2013-2014 XVII.3 - 1 ex. - nr. 72 din catalog). Lotul a fost achiziționat de la domnul U.Z. și este inventariat sub nr. 336.576-336.585.

Primul lot este alcătuit în exclusivitate din piese produse prin tehnica baterii cu ajutorul unor ștanțe gravate direct și nu realizate prin utilizarea de poansoane, care era tehnologia uzuală folosită în cazul pieselor medievale originale. Ștanțele utilizate pentru reproducerea ducăților lui Dan I și Mircea cel Bătrân sunt grosolan executate. Atât redarea reprezentărilor heraldice, cât și a legendelor slavone sau, mai ales a celor latine, este foarte schematică și rudimentară, indicând o lipsă de familiaritate a gravorului cu stilul și paleografia emisiunilor medievale românești pe care a încercat să le reproducă. Gravura este una superficială și uniformă, care face ca reprezentările și legendele de pe replici să fie plate, lipsite de adâncimea și individualitatea prezentate de piesele originale.

Chiar la o examinare superficială de către un specialist familiarizat cu aspectul vizual al ducăților lui Mircea cel Bătrân pune în evidență uniformitatea formei flanurilor, precum și a aliajului din care sunt produse piesele, ceea ce contrastează cu marea varietate a formei flanurilor și culorii suprafeței pieselor de epocă (datorită conținutului foarte variabil în argint a aliajului din care erau bătute) (Oberländer-Târnoveau *et alii* 2009 135-168). În multe cazuri, s-a încercat inducerea ideii de vechime și de ședere în sol a pieselor prin patinarea suprafeței acestora, cu o patină artificială de sulfură de argint de culoare neagră intensă, neobișnuită pentru piesele autentice, care prezintă patine de culoare gri sau maroniu-verzui, datorită faptului că au fost bătute dintr-un aliaj conținând mult cupru.

Un alt element care caracterizează acest lot de monede este neobișnuita lor uniformitate stilistică și a formei literelor din legende, indicând faptul toate ștanțele folosite pentru baterea lor au fost realizate de același gravor, indiferent dacă piesele poartă numele lui Dan I sau Mircea cel Bătrân, sau dacă emisiunile acestuia din urmă au legende redactate în limba slavonă sau latină, ori prezintă sigle diferite, care apar redată pe avers sau revers. Și în acest caz, aspectul monedelor achiziționate de la domnul C.M. contrastează total cu marea diversitate stilistică pe care o pun în evidență monedele autentice ale lui Dan I sau Mircea cel Bătrân. În cazul emisiunilor autentice de ducăți din faza ante-reformă a monetăriei lui Mircea cel Bătrân, diversitatea stilistică este rezultatul nu numai a faptului că aceștia proveneau din cel puțin două monetării diferite (o monetărie situată în vestul Țării Românești, care a produs monedele cu legende slavone și o monetărie localizată în estul principatului, care a bătut numai emisiuni cu legende latine), care au avut un personal propriu și care nu s-a deplasat de la un atelier la altul, dar și datorită perioadei îndelungate în care a avut loc emiterea acestor piese (cca. 20 de ani).

Toate datele prezentate mai sus indică faptul că avem de a face cu falsuri contemporane, produse cu ajutorul unor ștanțe realizate de un singur gravor, care nu excela nici în cunoașterea și reproducerea tehnologiilor medievale de producție monetară sau stilului monetar de epocă și nici în ceea ce privește paleografia emisiunilor monetare ale Țării Românești din perioada anilor 1383-1405. În plus, judecând după aspectul monedelor, a folosit pentru realizarea falsurilor un aliaj industrial modern, bazat pe argint electrolitic.

Am informații, care necesită o confirmare, că nu doar ducății lui Dan I și Mircea cel Bătrân (emisiuni datând dinainte de reforma monetară) au fost copiați/replicați/

falsificați prin metoda baterii cu ștanțe gravate. Există informații că prin aceeași tehnică au fost reproduși și ducați de la domnii Țării Românești Radu I (cca. 1377-1383) și Vlad I (1396-1397).

Cel de-al doilea lot de monede medievale false constă exclusiv din piese produse prin tehnica turnării. El cuprinde replici ale monedelor lui Vladislav I Vlaicu, Radu I, Dan I, Mircea cel Bătrân (doar emisiuni reformate) și Vladislav al II-lea. Aceste piese au fost realizate extrem de rudimentar, pornind de la monede autentice. Mulajele au fost atât de stângaci produse încât, adesea, una din fețele monedei este aproape ilizibilă. Toate piesele prezintă pe suprafața lor defecte tipice rezultate din procesul de turnare – bavuri și porozități.

Din păcate, doar într-un singur caz, putem identifica moneda originală care a fost copiată. Este vorba de un ducat al lui Vladislav I Vlaicu, păstrat până în a doua parte a anilor 1990 în colecția Octavian Iliescu. Ulterior, colecția a fost achiziționată de dl Bogdan Stambuliu (informație primită de autor direct de la Octavian Iliescu), fiind scoasă la licitație în luna noiembrie 2003, la Geneva, de către casa de licitație *La Galerie Numismatique* (Galerie Numismatique 2003 107 nr. 469).

Pe lângă tipurile, variantele și sub-variantele deja prezentate în *MBR*, în cele două loturi de monede medievale românești false există și câteva variante „inedite”. Astfel, moneda nr. 7 din catalog reproduce o monedă de la Radu I, care nu figurează în catalogul citat. Moneda poartă o legendă latină greu lizibilă. Pe avers este reprezentat scutul heraldic, cu câmpul I plin și cel de-al II-lea fasciat (invers, decât pe majoritatea emisiunilor lui Radu I, fie că este vorba de emisiuni cu legende slavone sau latine). Pe revers, în fața coifului surmontat de acvilă este redată sigla P.

O altă sub-variantă „inedită” o constituie monedele de la nr. 53-62 din catalog. Este vorba despre falsuri după ducații de la Mircea cel Bătrân cu legendă latină, emiși în perioada anterioară reformei monetare. Ei poartă pe revers sigla Γ, în timp ce piesele descrise în *MBR* prezintă siglele L sau J.

Tot în categoria sub-variantelor „inedite” se înscrie și moneda de la nr. 67 din catalog. Și ea reproduce parțial o emisiune ante-reformă, dar purtând pe avers sigla M, iar pe revers sigla Z.

Un posibil indiciu al genezei procesului care a dus la producerea falsurilor după monedele medievale ale Țării Românești care au apărut în ultimii ani pe piața numismatică internă și internațională, ar putea fi oferit de cercetarea unui lot de 12 piese donat Muzeului National de Istorie a României de către domnul Bogdan Stambuliu (prezentate în anexa catalogului).

Este vorba de replici produse prin tehnica de batere a **ducaților** cu legende slavone și latine emiși de Mircea cel Bătrân în perioada anterioară marii reforme monetare (pentru prototipurile copiate, vezi anexa catalogului). Acestea se aflau în anvelope sigilate, purtând următoarele texte în limba engleză (redăm topica și ortografia originală):

Coperta I (fig. nr. 13)

Portretul lui Vlad Țepeș, redat ca un vampir cu colții evidențiați și cu o șuviță de sânge scurgându-i-se pe buze și textul:

„- **Dracula's coin** -”

Coperta a II-a (fig. nr. 14)

Reprezentarea unui coif heraldic (basinet), surmontat de o acvilă crucigeră, spre stânga (numismatic) și textul:

„During the rule
of Dracula

(1448; 1456-1462; 1476)
the only circulating
coin was his grandfather
Mircea the Old. (sic!)
This is an *original*
restrike (s.n. EOT)
in *pure silver*
(800/1000) (sic!)
of that
rare coin

Dracula's coin"

Coperta a III-a (fig. nr. 15)

Harta României, surmontată de un castel medieval stilizat, redat în lumina lunii, cu lilieci în zbor, profilați pe cer și textul:

„Dracula's Castle
Dracula Park
Bucharest”

Coperta a IV-a (fig. nr. 16)

Un castel medieval, ridicat pe o stâncă, pe fondul unui apus și textul:

„Welcome
Forever
- Dracula Park -
We'll open 2004”

Din textele și imaginile prezentate mai sus, este evident că aceste replici, pe care le desemnăm cu titlul generic de *Dracula's coin/Moneda lui Dracula* au fost destinate să fie folosite ca suveniruri turistice, vândute potențialilor vizitatori ai marelui proiect cunoscut sub numele de Dracula Park. Proiectul, care a fost prezentat ca reprezentând o șansă pentru revigorarea turismului românesc și a serviciilor prin exploatarea intensivă a brandului de țară *Dracula*, a fost inițiat de Ministerul Turismului la începutul anilor 2000 și s-a bucurat nu numai de sprijinul conducerii Guvernului României, dar și a unei părți a mass-mediei românești și, chiar străine.

Dincolo de o serie de rezolvări discutabile ale realizării și conținutului artistic al anvelopei de prezentare a pieselor și de traducerea eronată în limba engleză a numelui lui Mircea cel Bătrân - „Mircea *the Old*), în loc de formula consacrată de Mircea *the Elder*, textul imprimat conține și o serie de alte inexactități istorice grosolane. De exemplu, afirmația că în timpul domniilor lui Vlad Țepeș (1448; 1456-1462 și 1476), *singura* monedă aflată în circulație în Țara Românească erau ducații lui Mircea cel Bătrân. În realitate, cele mai recente tezaure conținând emisiuni monetare locale cunoscute, până prezent, pe teritoriul Munteniei sau din ținuturile învecinate (Banat sau nord-estul Serbiei), datează din anii 1420-1430, în care ducații și banii lui Mircea cel Bătrân erau asociați cu monede de la Mihail I (1418-1420), Dan al II-lea (1422-1427; 1427-1431) și de la Sigismund I de Luxemburg, regele Ungariei (Oberländer-Târnoaveanu 2011 76-77). Chiar dacă volumul emisiunilor domnilor Țării Românești a cunoscut o diminuare constantă după 1418, fiind, probabil, marcată și de unele sincope, producția monetară munteană a continuat până în 1456. Mai mult decât atât, a avut loc și o serie de reforme monetare în vremea domniilor lui Dan al II-lea (Velter 1980 93-115; Iliescu 1983-1985 257-289), Vlad Dracul (1436-1442; 1443-1447) (Iliescu 1960 311-

322; Iliescu 1983-1985 257-289; Pârvan 1993 101-117) și Vladislav al II-lea (1448-1456) (Vîlcu și Gramaticu 2002 181-188; Ciulavu 2010 15-24; Ciulavu 2013 259-278; Petrov și Dergačeva 2012 126-131). Nu excludem faptul că o încercare de reformă monetară a avut loc și sub Basarab al II-lea (1442-1443) (Iliescu 1980 109-116).

Mai mulți cercetători români au propus atribuirea unor tipuri monetare principelui Vlad Țepeș, dar unul dintre acestea, celebrul ban „cu cometă” (Iliescu 1979 107-129) aparține, mai degrabă, emisiunilor reformate ale lui Vladislav al II-lea (Tătaru 2018), iar autenticitatea ducăților și banilor atribuiți de către domnul Costin Bogdan lui Țepeș Vodă (Costin 2008 427-449), necesită confirmări suplimentare, înainte de a fi omologată.

În mod cert, așa cum o indică structura unor tezaure și descoperiri izolate databile între deceniile al șaselea și al optulea al secolului al XV-lea, cea mai mare parte din numerarul aflat în circulație în această perioadă consta din monedă străină - aspri otomani, florini și dinari ungurești, iar dintre emisiunile locale, singurele emisiuni care au avut un rol în circulația reală au fost ducății reformați bătuți de Vladislav al II-lea (Iliescu 1997 88).

Nu numai informațiile „științifice” despre circulația emisiunilor lui Mircea cel Bătrân conținute pe anvelopele „monedelor lui Dracula” sunt eronate, dar și cele privind natura tehnică și legală a pieselor monetiforme care urmau să fie vândute ca suveniruri viitorilor vizitatori ai „Dracula Park-ului”. În ciuda realizării lor grosolane, anunțul de pe anvelopă definește replicile monedelor lui Mircea cel Bătrân ca fiind „original restrike” (*rebateri originale!!!*). Chiar și o simplă examinare superficială a pieselor în discuție dovedește oricărui specialist în monetăria medievală a Țării Românești că „monedele lui Dracula” nu pot fi considerate ca „rebateri”, cu atât mai puțin „originale”.

Rebaterile sunt reproduceri foarte fidele ale emisiunilor originale, nu numai în ceea ce privește desenul și legendele monetare, dar și în ceea ce privește dimensiunile, forma flanului, titlul aliajului și greutatea pieselor care au slujit drept prototip. În plus, pentru a se evita confundare rebaterilor cu exemplarele originale sau încercările de fraudă și inducere în eroare, primele poartă un marcaj foarte evident, care indică fără echivoc că ne aflăm în fața unei copii moderne. Adesea, autoritățile care emit rebateri ale unor emisiuni antice, medievale sau moderne recurg la simbolul ® pentru individualizarea acestor piese (aceasta este și practica în materie a BNR).

Nedumerire stârnește și enunțul de pe anvelope după care aceste „rebateri originale” sunt realizate din „argint pur cu titlul de 800‰ (!!!)”, știut fiind faptul că argintul „pur” este definit de un titlu de 999‰. În realitate, după cum o arată analizele XRF, replicile monedelor lui Mircea cel Bătrân etichetate ca fiind „Dracula’s coin” au fost produse dintr-un aliaj industrial de argint cu un titlu sensibil mai înalt decât 800‰, dar departe de a fi fost „argint pur”.

Chiar dacă replicile ducăților lui Mircea cel Bătrân pe care le numim în mod convențional „Dracula’s coins/Monedele lui Dracula” au fost concepute ca parte propagandistică, de informare istorică, a unui ambițios proiect turistic, ele au constituit și o parte a unei întreprinderi cu o pronunțată componentă economică, comercială, considerăm că promotorii lor ar fi trebuit să aibă în vedere nu numai o mai riguroasă respectare a datelor științifice despre monetăria medievală a Țării Românești în secolul al XV-lea, dar și utilizarea unor elemente de dezambiguizare a acestor piese, pentru a se asigura contra unei, posibile, folosiri în scopuri de fraudă, ilegale.

Studierea stanțelor cu care au fost emise „rebaterile originale” ale ducăților cu legende slavone și latine ale ducăților lui Mircea cel Bătrân din lotul „Dracula’s coin/Monedele lui Dracula” și falsurile după monedele lui Dan I și Mircea cel Bătrân, produse prin metoda baterii, achiziționate de Muzeul Național de Istorie a României în

anul 2012, indică, în mod cert, că ele au fost opera aceluiași gravor. În unele cazuri, se poate observa o „evoluție” stilistică în activitatea gravorului, în sensul că unele replici ale ducăților cu legende latine de la Mircea cel Bătrân din grupul „Dracula’s coin/ Moneda lui Dracula”, prezintă o execuție mai stângace, mai grosolană, decât cea a pieselor din aceeași sub-variantă prezente în lotul de falsuri produse prin batere, achiziționat de Muzeul Național de Istorie în 2012, fiind produse, probabil la începutul operațiunii de copiere a emisiunilor voievodului Țării Românești.

Chiar dacă cele două grupuri au o origine tehnică identică și par să fi fost bătute din același tip de aliaj industrial modern de argint, lipsa unor informații detaliate despre persoana/persoanele sau firma/firmele implicate în organizarea producerii și distribuției replicilor/falsurilor monedelor medievale românești ne împiedică să cunoaștem mecanismul care a scos o parte din așa-zisele „rebateri originale” ale monedelor lui Mircea cel Bătrân din proiectul „Dracula’s coin” și le-au propulsat pe piața numismatică, fără a se indica faptul că nu sunt piese autentice. Omiterea faptului că aceste piese nu sunt emisiuni originale, în cursul operațiunii comerciale indică o intenție frauduloasă deliberată, de inducere în eroare a cumpărătorului de bună credință, transformând o replică aparent nevinovată într-un fals.

În lipsa unor documente oficiale privind producerea replicilor, nu putem decât să presupunem că odată cu eșecul proiectului Dracula Park, în 2004, una sau mai multe persoane care aveau în stoc replici destinate valorificării turistice au decis să le vândă pe piața numismatică din țară sau străinătate. Cu siguranță, domnul C.M. nu a fost singura victimă a traficantilor veroși, care au vândut copii ale monedelor lui Dan I și Mircea cel Bătrân drept piese autentice.

Prezența unei astfel de monede pe e-Bay în vara anului 2018 (un fals care are ca prototip ducății pre-reformă ai lui Mircea cel Bătrân cu legendă latină, având siglele siglele **W – J**) (<https://www.ebay.de/itm/Denar-1386-1418-Walachei-Mircea-I-cel-Betrin-1386-1418-Silber-KLF24/202313157827?hash=item2f1acdccc3:g:mXcAAOSwFOZa-aJd>), scos la vânzare, ca fiind o piesă autentică, în Germania de către dealer-ul stanleyke), constituie dovada că procesul de difuzare a acestor falsuri continuă și azi. Această situație este favorizată atât de cunoștințele sumare de numismatică medievală românească ale cumpărătorilor, cât și de faptul că replicile produse în cadrul proiectului „Dracula Park”, de exemplu, nu purtau nici un marcaj care să atragă atenția că piesa nu este autentică.

Judecând după numărul și varietatea pieselor de la Dan I și Mircea cel Bătrân falsificate care ne-au parvenit, avem motive întemeiate să considerăm că volumul contrafacerilor a fost considerabil, poate de ordinul miilor. După cum o arată piesa recent pusă în vânzare pe e-Bay în Germania, stocurile nu s-au epuizat...

În ceea ce privește mecanismul instituțional și tehnic care a stat în spatele producerii pieselor turnate care reproduc monedele lui Vladislav I Vlaicu, Radu I, Mircea cel Bătrân și Vladislav al II-lea, nu putem să afirmăm decât că persoana care a fost însărcinată cu realizarea copiilor a avut acces la monede autentice rare sau foarte rare, cum este acel ducat cu legendă slavonă de la Vladislav I, scos la vânzare de firma *La Galerie Numismatique* în 2003. Ținând seama de calitatea foarte slabă a pieselor turnate, putem presupune că autorul falsurilor avea o experiență foarte redusă în domeniul metalurgic, pătrunderea unor astfel de piese pe piața numismatică fiind favorizată, mai ales, de nivelul extrem de precar al cunoștințelor despre monetăria medievală românească a celor care le-au achiziționat drept emisiuni autentice.

Considerăm că prin consecințele multiple (juridice, economice și financiare, științifice) pe care le generează prezența tot mai marcantă a falsurilor monetare pe piața numismatică internă și internațională, în activitatea muzeelor și colecționarilor

particulari, problema acestora trebuie discutată în mod deschis și public. Sperăm ca această primă contribuție asupra existenței unor falsuri bătute sau turnate ale emisiunilor monetare ale principilor Țării Românești să reprezinte nu numai un avertisment pentru profesioniști și amatori, dar și începutul unei dezbateri mai largi despre activitățile criminale împotriva patrimoniului numismatic.

CATALOG

Țara Românească

Vladislav I Vlaicu

(1364-1377)

Ducat

Emisiuni cu legende în limba slavonă

Prototip: Galerie Numismatique 2003 107 nr. 469 (copie fidelă a acestui exemplar); MBR – ; Oberländer-Târnoveanu 2012 I.7.

1. 1,49 g → 21x20,8 mm
Fals produs prin turnare.
Nr. inv. 336.574

Emisiuni cu legende în limba latină

Prototip: MBR 9-14, 16; Oberländer-Târnoveanu 2012 I. 15.

2. 0,79 g ✓ 17,6x18,1 mm
Fals produs prin turnare.
Nr. inv. 336.575

Radu I

(1377-1383)

Ducat

Emisiuni cu legende în limba slavonă

Prototip: MBR 71; Oberländer-Târnoveanu 2012 IV.45.

3. 0,50 g ↓ 14,3x 14 mm
Fals produs prin turnare
Nr. inv. 336.578

Emisiuni cu legende în limba latină

Prototip: MBR 47; Oberländer-Târnoveanu 2012 IV.10.

4. 0,67 g 16,1x16,6 mm
Fals produs prin turnare
Nr. inv. 336.580

Prototip: MBR 52-57; Oberländer-Târnoveanu 2012 IV.15.

5. 0,45 g → 13,8x15,2 mm
Fals produs prin turnare
Nr. inv.336.577

6. 0,50 g ↓ 14,3x14 mm
Fals produs prin turnare
Nr. inv. 336.576

Prototip: MBR -; Oberländer-Târnoveanu 2012 –

7. 0,83 g ↗ 15,9x16,4 mm

Fals produs prin turnare
Nr. inv. 336.581

Dan I
(1383-1386)
Ducat

Prototip: MBR 79; Oberländer-Târnoveanu 2012 V.1.

8. 0,43 g ↘ 14,9x15,1 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.544

Prototip: MBR 80-84; Oberländer-Târnoveanu 2012 V.2.

9. 0,47 g → 14,9x15 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.545

10. 0,49 g ↙ 14,9x14,4 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.546

11. 0,63 g → 14,1x14,1 mm
Fals produs prin turnare
Nr. inv. 336.579

Mircea cel Bătrân

(1386-1418)
Ducat

Emisiuni din perioada anterioară reformei

(1386-1405)

Emisiuni cu legende slavone

Prototip: MBR 169-~~172~~ **și 186; Oberländer**-Târnoveanu 2012 VIII.35

12. 0,43 g → 15x14,3 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.516

13. 0,45 g → 15x14,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.492

14. 0,45 g → 13,7x13,2 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.530

Prototip: MBR 176-178; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.37

15. 0,49 g ↖ 15,1x14,8 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.495

Prototip: MBR 179-180 **și** 185a; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.37 bis

16. 0,32 g → 13,6x13,4 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.490

17. 0,35 g ↖ 13,7x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.499

18. 0,35 g ↓ 13,5x13,2 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.537

19. 0,36 g ↙ 13,2x13,2 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.511

20. 0,38 g ↓ 13,1x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.540

21. 0,39 g ↗ 13,3x13,6 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.519

22. 0,42 g ↓ 13,5x13,2 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.536

23. 0,47 g ↙ 13,7x13,4 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.507

24. 0,55 g ↖ 13,1x12,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.520

Emisiuni cu legende latine

Prototip: MBR 103; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.4.

25. 0,47 g ↓ 13,9x13,3 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.527

Prototip: MBR 105; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.6.

26. 0,39 g → 13x12,3 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.539

Prototip: MBR 107; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.8.

27. 0,37 g → 13,8x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.496

28. 0,46 g → 14,6x13,4 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.513

Prototip: MBR 108-112; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.9.

29. 0,38 g ↙ 13,9x13,7 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.532

30. 0,39 g ↗ 13,3x13,6 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.518

Prototip: MBR 114-116; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.11.

31. 0,44 g → 13,5x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.491

Prototip: MBR 121-121 a; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.14.

32. 0,39 g ↓ 13,4x13,6 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.506

Prototip: MBR 125-132; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.17.

33. 0,37 g ↙ 13,4x13,6 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.500

34. 0,56 g ↓ 13,5x13,4 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.543

Prototip: MBR 133-136; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.8.

35. 0,39 g → 13,1x12,8 mm

36. 0,47 g ↓ 14x14 mm

Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.493

Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.522

Prototip: MBR 141-**145, 161 și 187; Oberländer**-Târnoveanu 2012 VIII.21.

37. 0,35 g ↘ 13,8x13,4 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.521

38. 0,36 g ↘ 13,5x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.529

39. 0,36 g → 13,6x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.531

40. 0,41 g ✓ 13,2x13,7 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.542

41. 0,48 g ↘ 14x14,2 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.517

42. 0,58 g ↑ 13,3x13,2 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.504

Prototip: MBR 146-151; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.22.

43. 0,36 g ↗ 12,8x12,8mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.526

44. 0,43 g → 13,7x13,8 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.489

Prototip: MBR 152; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.23.

45. 0,34 g → 13,7x12,7 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.525

Prototip: MBR 153-155; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.24.

46. 0,33 g ✓ 12,8x13,1 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.541

47. 0,37 g → 13,3x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.535

48. 0,37 g ✓ 14x13,4 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.515

49. 0,40 g ↖ 13,1x12,6 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.501

50. 0,44 g ✓ 13,6x13,8 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.512

51. 0,47 g ↗ 13,5x13,8 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.510

52. 0,58 g → 13,3x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.534

53. 0,61 g ✓ 13,2x13,9 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.494

Prototip: MBR 152-156 var.; Oberländer-Târnoveanu 2012 –

54. 0,34 g ✓ 13,5x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.524

Prototip: MBR 159; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.27

55. 0,32 g ↙ 12,4x12,8 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.503

57. 0,41 g → 13x12,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.528

59. 0,48 g ↗ 13,6x13,7 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.497

61. 0,54 g ↙ 13,1x13,1 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.498

56. 0,33 g ↘ 13,1x13 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.488

58. 0,47 g ↓ 14x14 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.523

60. 0,52 g → 13x12,3 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.538

62. 0,55 g → 13,56x13,1 mm
Fals producere prin batere
Nr. inv. 336.514

Prototip: MBR 160; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.28.

63. 0,36 g ↖ 13,7x13,3 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.487

64. 0,42 g ↖ 13,6x13,7 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.509

Prototip: MBR 164; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.31.

65. 0,39 g ↖ 14x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.508

66. 0,43 g ↗ 13,6x12,9 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.505

Prototip: MBR -; Oberländer-Târnoveanu 2012 –

67. 0,49 g ↑ 13,9x13,4 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.502

Prototip: MBR ?; Oberländer-Târnoveanu 2012 ?

68. 0,48 g ↗ 13,9x13,5 mm
Fals produs prin batere
Nr. inv. 336.533

Emisiuni din perioada ulterioară reformei
(1405-1418)
Ducat

Prototip: MBR 199-204; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.53.

69. 0,70 g ↗ 13,7x14,6 mm
Fals produs prin turnare
Nr. inv. 336.582

Prototip: MBR 208-209; Oberländer-Târnoveanu 2012 IX.1.

70. 0,78 g ↙ 14,1x14,1 mm
Fals produs prin turnare
Nr. inv. 336.583

Ban

Prototip: MBR 219; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.62.

71. 0,40 g ↗ 10,3x11,3 mm
Fals produs prin turnare
Nr. inv. 336.584

Vladislav al II-lea
(1448-1456)
Ducat

Prototip: MBR 256-261 a; Oberländer-Târnoveanu 2013-2014 XVII.3.

72. AR 0,63 g ↗ 14,1x14,2 mm
Fals produs prin turnare
Nr. inv. 336.585

Lotul „Dracula's coin”

Mircea cel Bătrân

(1386-1418)

Ducat

Emisiuni din perioada anterioară reformei

(1386-1405)

Emisiuni cu legende slavone

Prototip: MBR 179-**180 și 185 a; Oberländer**-Târnoveanu 2012 VIII.37.

1. AR 0,38 g → 13x13,9 mm
Replică produsă prin batere
Nr. inv. 331.325

Prototip: MBR 182; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.39.

2. AR 0,41 g ↘ 13,7x13,8 mm
Replică produsă prin batere
Nr. inv. 331.324

Prototip: MBR ?; Oberländer-Târnoveanu 2012 ?

3. AR 0,49 g → 14,3x15,3 mm
Replică produsă prin batere
Nr. inv. 331.327

Prototip: MBR 107; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.8.

4. AR 0,33 g ↗ 12,2x13 mm
Replică produsă prin batere
Nr. inv. 331.320

Prototip: MBR 108-112; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.9.

5. AR 0,47 g ↘ 13,1x13,8 mm
Replică produsă prin batere
Nr. inv. 331.323

Prototip: MBR 133-136; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.18.

6. AR 0,40 g ↓ 12,7x13,9 mm

Replică produsă prin batere

Nr. inv. 331.328

7. AR 0,37 g ↘ 13,3x15,1 mm

Replică produsă prin batere

Nr. inv. 331.330

Prototip: MBR 141-**145, 161 și 187; Oberländer**-Târnoveanu 2012 VIII.21

8. AR 0,45 g ↓ 13x13,7 mm

Replică produsă prin batere

Nr. inv. 331.329

Prototip: MBR 153-155; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.24.

9. AR 0,40 g ↙ 13,3x13,8 mm

Replică produsă prin batere

Nr. inv. 331.321

Prototip: MBR 152-156 var.; Oberländer-Târnoveanu 2012

10. AR 0,38 g ↘ 12,9x13,8 mm

Replică produsă prin batere

Nr. inv. 331.326

11. AR 0,36 g → 12,9x13,6 mm

Replică produsă prin batere

Nr. inv. 331.319

Prototip: MBR 159; Oberländer-Târnoveanu 2012 VIII.27.

12. AR 0,29 g ↘ 12x12,9 mm

Replică produsă prin batere

Nr. inv. 331.322

Bibliografie

- Ciulavu 2010 – Fl. Ciulavu, *Circulație monetară și sistem monetar în vremea lui Vladislav al II-lea al Țării Românești*, în *Buletinul Cercurilor Științifice Studentești* 16 (2010), pp 15-24.
- Ciulavu 2013 – Fl. Ciulavu, *The monetary reform of Vladislav II of Wallachia (1447-1448; 1448-1456). Survey of research*, în ZSA 27, 2013, pp 259-278.
- Costin 2008 – B. Costin, *Ducatul muntean al voievodului Vlad III Țepeș (1448, 1456-1462, 1476)*, în CN 14, 2008, pp. 427-446.
- Galerie Numismatique 2003 – *La Galerie Numismatique Bogdan Stambuliu, Vente aux enchères, I, Swissôtel, Genève – Metropole, Samedi-Lundi, 22-24 Novembre, 2003*, Genève, 2003.
- Galerie Numismatique 2004 – *La Galerie Numismatique Bogdan Stambuliu, Vente aux enchères, I, Hôtel Noga Hilton, Genève, Dimanche, 28 Novembre, 2008*, Genève, 2004.
- Gedai 1999 – I. Gedai, *Szent István arany pénzverése*, Budapest, 1999.
- Hill 1924-1925 – G. F. Hill, *Becker the Counterfeiter*, vol. I-II, Londra, 1924-1925.
- Iliescu 1960 – O. Iliescu, *O nouă contribuție privitoare la numismatica Țării Românești*, în SCN 3, 1960, pp. 311-322.
- Iliescu 1979 – O. Iliescu, *Vlad l'Empaleur et le droit monétaire*, în RRH 18.1, 1979, pp. 107-129.
- Iliescu 1980 – O. Iliescu, *Ducatul de argint emis de Basarab al II-lea*, în SCN 7, 1980, pp. 109-116.
- Iliescu 1983-1985 – O. Iliescu, *Ducați necunoscuți emiși de voievozi ai Țării Românești în secolul al XV-lea*, în BSNR 77-78, 131-134, 1983-1985, pp. 257-289.
- Iliescu 1996 – O. Iliescu, *Moneda-medalie emisă de Mihai Viteazul. Identificarea exemplarelor originale*, în SCN 10, 1996, pp. 143-154.
- Ljubić 1875 – S. Ljubić, *Opis jugoslavenskih novaca*, Zagreb, 1875.
- MBR – O. Luchian, *Țara Românească*, în G. Buzdugan, O. Luchian, G. G. Opreșcu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977, pp. 1-35.
- Moisil 1920 – C. Moisil, *Medalia lui Mihai Viteazul*, în BSNR 15, 1920, pp. 1-20.
- Oberländer-Târnoveanu 2012 – E. Oberländer-Târnoveanu, *Untangling Ariadne's thread – Contributions to the „archaeology” of the Romanian medieval numismatics. Part I The early stage of the Wallachian coinage – From Vladislav I Vlaicu to Mircea the Elder (cca. 1364-1418)*, în CN 18 (2012) 27-74.
- Oberländer-Târnoveanu 2011 – E. Oberländer-Târnoveanu, *Un tezaur de monede medievale românești de la începutul secolului al XV-lea descoperit la Constanța – An early fifteenth century medieval Romanian coin hoard found in Constantza*, în CN 17 (2011) 67-94.
- Oberländer-Târnoveanu 2013-2014 – E. Oberländer-Târnoveanu, *Untangling Ariadne's thread – Contributions to the „archaeology” of the Romanian medieval numismatics. Part II The final stage of the Wallachian coinage – From Michael I to Basarab Laiotă (1418-1477)*, în CN 19-20, 2013-2014, pp. 65-81.
- Oberländer-Târnoveanu, Pârvan 2006-2007 – E. Oberländer-Târnoveanu, K. Pârvan, *A presumably lost coin and a fictitious page from the history of Moldavian coinage at the end of 14th century: some thoughts about the so-called issues of “Juga Vodă I”, alias George Koriatovič*, în CN 12-13, 2006-2007, pp. 271-280.
- Oberländer-Târnoveanu et alii 2009 – E. Oberländer-Târnoveanu, Cs. Tóth, K. Pârvan, Gh. Niculescu, B. Constantinescu, M. Georgescu, *The metrology of the pre-reformed coinage of the Wallachian prince Mircea the Elder, in the light of the X ray analyses of*

the coins kept in the collection of the Hungarian National Museum in Budapest, în CN 15, 2009, pp. 135-168.

Pârvan 1993 – K. Pârvan, *Câteva considerații privind activitatea monetară a lui Vlad Dracul*, în SCN 10, 1993, pp. 101-117.

Petrov, Dergačeva 2012 – Al. Petrov, L. Dergačeva, *The hoard of medieval coins from Stizhok village. New data to the Wallachian coins typology*, în *Pieniǫdz i syemy monetarne wspólnie dziedzictwo Europy Studia i Materiały Białoruś-Bulgaria-Litwa-Łotwa-Moldavia-Polska-Rosja-Słowacja-Ukraina*, red. Krysztofa Filipowa și Barbara Kuklik, Augustów-Varșovia 2012, pp. 126-131.

Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1986-1991 – Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *Un taler de la Despot Vodă*, în BSNR 80-85, 134-139, 1986-1991, 155-159.

Sturdza 1872/1874 – D. A. Sturdza, *Uebersicht der Münzen und Medaillen des Fürstenthums Romanien (Moldau und Walachei)*, în NZ 4, 1872, 44-129, ulterior lucrarea a fost publicată ca un volum separat, Viena, 1874.

Sturdza 1895-1896 – D. A. Sturdza, *Monede de la Iuga și Despot falsificate la Suceava*, în AR-MSI, seria a 2-a, 18, 1895-1896, pp. 5-6.

Tănăsescu 1973-1976 – Șt. Tănăsescu, *Despre medalia lui Mihai Viteazul – Sur la médaille de Michel le Brave*, în BSNR 70-74, 121-123, 1973-1976, pp. 235-252.

Tătaru 2018 – C. Tătaru, *Un ban muntenesc descoperit în județul Brașov*, comunicare publică în *Simpozionul de numismatică, Curtea de Argeș, 27-29 iunie 2018*.

Velter 1980 – A.-M. Velter, *Câteva probleme de numismatică românească – monedele atribuite lui Nicolae Redwicz*, în CN 3, 1980, pp. 93-115.

Vîlcu, Gramaticu 2002 – A. Vîlcu, S. Gramaticu, *Despre ducății lui Vladislav II, voievod al Țării Românești (1447; 1448-1456)*, în *Simpozion de numismatică organizat în memoria martirilor căzuți la Valea Albă, la împlinirea a 525 de ani (1476-2001) Chișinău, 13-15 mai 2001 Comunicări și Studii*, (Bucharest, 2002), pp. 181-188.

Resurse web

<http://monederomanesti.cimec.ro/fakes.htm>

Explicația planșelor/Explanation of the plates

Planșele 1-7 – Falsuri monetare după emisiunile domnilor Țării Românești.

Plates 1-7 – Forgeries of coins struck by Wallachian rulers.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

Planşa 2 (2:1)

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

Planşa 3 (2:1)

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

Planșa 4 (2:1)

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

Planşa 5 (2:1)

68.

69.

70.

71.

72.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Planşa 6 (2:1)

9.

10.

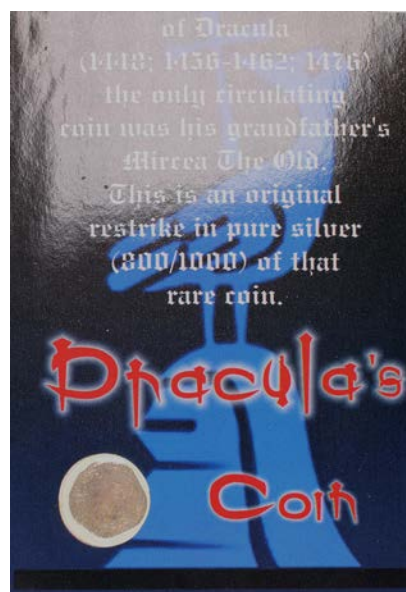
11.

12.

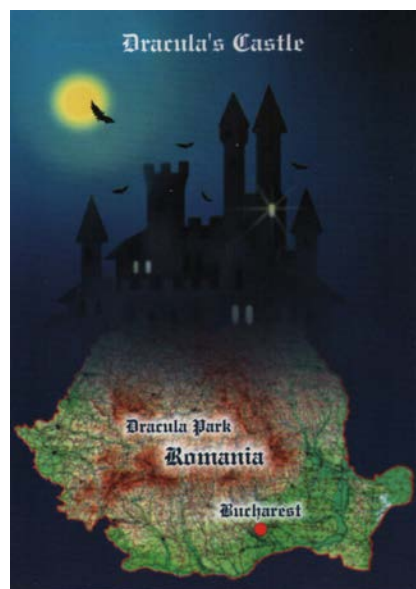
13.

14.

15.

16.

Planşa 7 (2:1)

NUMISMATICĂ MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ
MODERN AND CONTEMPORARY NUMISMATICS

SISTEMUL BANCAR ITALIAN: DE LA UNIFICARE LA ÎNFIINȚAREA BĂNCII NAȚIONALE ITALIENE (1861-1893)

Loredana-Mihaiela Surdu*

Abstract

The aim of this article is to present the evolution of the Italian banking system after the *Risorgimento*. The article is trying to depict the political transformations that influenced the manner in which the *Lira*, the national currency of the newly-formed Italian state, was exposed to inflation and how the legislation was able or unable to diminish its effects and stabilize the economy of the modern state.

Key words: Italy, Lira, Risorgimento, Banking System.

Sistemele monetare moderne s-au format și modificat în paralel cu statele moderne. Ele sunt martorii evoluției statale, fiind extrem de susceptibile la transformările de ordin social și politic interne, dar și la diferențele externe.

În cazul sistemului monetar italian, putem afirma că acesta a fost creat pe măsură ce s-a format și statul modern italian. Evoluția legislației cu privire la emisiunile bancare a apărut și s-a modificat în funcție de evoluția internă, dar și modul în care statele vecine și-au exercitat influența asupra statelor italiene (în perioada pre-unificare) sau asupra Regatului Italiei (după realizarea acestuia). Perioada de unificare – *Risorgimento* – este considerată o perioadă complexă, bazată atât pe mișcări sociale violente (revoluții, ocupații, guverne provizorii, abdicări etc.), cât și pe presiuni și negocieri interne și internaționale. Aceasta s-a încheiat, în mod formal, pe data de 17 martie 1861, când a fost proclamat Regatul Italiei. Din păcate, acest proces nu a inclus toate provinciile considerate istorice, Regatul Sardiniei nereușind să aducă în jurul său Statul Papal sau regiunile Lombardia și Venetia. Până în acel moment, spațiul geografic italian era compus din apte formațiuni statale diferite (Regatul Sardiniei, Regatul Lombardia-Venetia, Ducatul de Parma, Ducatul de Modena și Reggio, Marele Ducat al Toscanei, Statul Papal și Regatul celor Două Sicilii) care aveau propriile politici monetare și propriile instituții bancare.

Perioada de tranziție, 1859-1861, s-a evidențiat prin faptul că atât guvernul de la Torino, cât și cele provizorii instaurate în celelalte provincii, au adoptat o serie de măsuri intermediare, menite să pregătească adoptarea monedei naționale: Lira (Martínez, Schlitzer 2005 11.). Astfel, în anul 1861, în fruntea noului statut format se afla Emanuel al II-lea¹ și un întreg sistem politic piemontez care dorea impunerea propriului mecanism pe tot întinsul țării. Această transformare, numită cel mai adesea în istoriografie procesul de „piemontizare” (*piemontesizzazione*), a avut ca principală direcție industrializarea rapidă a tuturor regiunilor integrate în regat. Din păcate, efectele nu au fost cele așteptate de regimul politic de la Torino. Sistemul aplicat în

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

E-mail: surdu.loredana@gmail.com

¹ Victor Emanuel al II-lea a fost rege al Piemontului în perioada 1849-1861. Acesta a păstrat numele Emanuel al II-lea pentru a menține linia Casei de Savoia în fruntea Regatului.

statul savoiar nu a putut fi aplicat în toate regiunile cu **același succes** cu care s-a aplicat **la centru**. **Totuși, măsurile de unificare statală** au fost organizate în mai multe etape, începând cu 1859, **și au urmărit ridicarea barierelor vamale**, unificarea datoriilor publice și a sistemelor administrative, astfel fiind impuse pe întregul teritoriu italian procedurile piemonteze (Scirocco 2004 447).

Fig. 1 - Harta Italiei înainte de unificarea din martie 1861²

În ceea ce privește stabilirea monedei naționale, Regatul Sardiniei a impus propria monedă, *Lira*, în Lombardia, Romagna, Toscana și ducatele italiene încă din 1859. Operațiunea a fost dusă la bun sfârșit de guvernele provizorii și a implicat retragerea monedelor locale. Această măsură a oferit un răgaz care a permis concentrarea pe alte domenii pentru consolidarea procesului de unificare în timp ce pe teritoriul Regatului a circulat moneda savoiară. Prima măsură adoptată la Torino pentru finalizarea unificării la nivel național, în domeniul monetar, fost adoptată în a doua jumătate a anului următor, mai exact pe data de 24 august 1862, când a fost adoptată legea care stabilea că *Lira (L)* era unitatea oficială pentru plăți și de cont (La Motta 1982 187), prin legea Pepoli³. A fost urmat exemplul Franței, fiind preferat un

² Hartă preluată din ghidul expoziției „LA MONETA DELL’ITALIA UNITA dalla lira all’euro” organizată de Banca D’Italia, în perioada 5 aprilie-3 iulie 2011. Imagine disponibilă în ghidul expoziției LA MONETA DELL’ITALIA UNITA dalla lira all’euro organizată de Banca D’Italia în perioada 5 aprilie-3 iulie 2011, URL https://www.bancaditalia.it/servizi-cittadino/musei-collezioni/mostra-moneta/esplora/Mini_guida_bassa_risoluzione.pdf (accesat în 26.07.2018).

³ Giacchino Napoleone Pepli a fost ministrul Agriculturii, Industriei și Comerțului în perioada 4 martie 1862 – 8 decembrie 1862 în cadrul guvernului Rattazzi I.

sistem bazat pe bimetalism (legat de cantitatea de aur și argint existentă în rezervele băncilor) și nu doar pe aur cum se întâmpla în cazul Marii Britanii sau de argint cum era cazul Regatului celor Două Sicilii. Emisiunea de bancnote era una fragmentară deoarece băncile fiecărei provincii și-a păstrat dreptul de a le introduce pe piață⁴.

Monedele emise în această perioadă variau între 1 cent/*centesimo* (100 cenți = 1 Liră) și 100 de Lire, etalonul fiind 1 Liră (Yeoman 1979 272-273). Sunt puse în circulație monede de aur cu valoare de 5, 10, 20, 50, 100 de Lire, de argint de 50 de cenți, 1, 2, 5 lire, de bronz cu valoare de 1, 2, 5 și 10 cenți dar și bancnote de 250, 500 și 1.000 de lire care erau convertibile în aur conform tratatului *Gold Standard dell'Unione Monetaria Latina*, acest tratat fiind semnat de Franța, Belgia, Elveția și Italia.

Fig. 2 - Liră italiană, emisă la Napoli în 1862, aflată în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României, parte a Colecției Buzdugan, nr. inv. 289974.

AR, 4.65 g, 230 mm

Av: VITTORIO EMANUELE II 1862

Legendă dispusă circular. În centru, capul regelui Victor Emanuel al II-lea din profil, spre dreapta.

Rv: REGNO D'ITALIA (în partea superioară) N L • 1 (în partea inferioară)

Legendă dispusă circular. În centru, scutul încoronat al familiei de Savoia, încadrat de colanul Ordinului *Annunziata*, înconjurat de o cunună de măslini.

După realizarea unificării, băncile care aveau dreptul de a bate monedă erau următoarele: Banca Națională Italiană⁵, Banca Națională Toscană⁶, Banca Toscană de Credit⁷, Banca din Napoli⁸, Banca din Sicilia⁹.

Primele trei bănci, cele două toscane și cea națională, aveau dreptul de a emite bancnote și bonuri de trezorerie (*biglietti al portatore ed a vista*); iar ultimele două, cea din Napoli și cea din Sicilia¹⁰, aveau dreptul de a emite bilete nominale transferabile

⁴ Banca d'Italia, *Le origini*, <https://www.bancaditalia.it/chi-siamo/storia/origini/index.html> (accesat în 25.07.2018).

⁵ Banca Națională Italiană a fost fondată în anul 1849 prin fuziunea Băncii de la Torino și a celei de la Genova. În anul 1860, acestei bănci i s-au adăugat Banca de la Bologna și cea din Parma. În anul 1866, după anexarea Veneției, Băncii Naționale Italiene i s-a alăturat și banca de la Veneția.

⁶ Înființată între 1857 și 1860 prin contopirea băncilor din Florența, Livorno, Siena, Arezzo, Pisa și Luca.

⁷ Înființată în anul 1860 prin decretul guvernului provizoriu.

⁸ Înființată în 1796 și avea ca principal scop ajutarea săracilor: populația săracă primea împrumut fără dobândă.

⁹ A fost înființată prin contopirea băncilor de economii de la Palermo și Messina.

¹⁰ Cele două bănci aveau un statut diferit deoarece erau considerate arhaice în organizare și cu rezerve mult mai mici, care nu puteau acoperi bancnotele emise pe piață.

(*biglietti nominativi trasferibili con girata*) (Felloni 2001 142). Diferențele dintre bănci sunt extrem de clare deoarece Banca Națională deținea, în 1861, 60% din resurse pentru a acoperii nevoile pieței în ceea ce privește emiterea de bancnote și bonuri, iar restul băncilor, dețineau însumat un procent de 29% (Felloni 2001 142).

În urma convenției semnate cu Franța pe 15 septembrie 1864, capitala Regatului Italiei urma să fie transferată la Florența. Acest acord, semnat în spiritul unei bune colaborări între Napoleon al III-lea și Vittorio Emanuel al II-lea, avea ca scop protejarea Statului Papal de o eventuală anexare la Regatul Italiei. Chiar dacă decizia de a transfera capitala nu a fost ușor acceptată, pe 11 decembrie 1864 a fost promulgată legea prin care era aprobat transferul în termen maxim de 6 luni¹¹. Această mutare geografică și-a lăsat o amprentă puternică și asupra modului în care guvernul a coordonat măsurile de politică monetară. Dorința de a forma o Bancă Națională unică, după modelul francez, dorință pe care și Cavour o împărtășea, a fost respinsă de clasa politică care era interesată de susținerea pluralismului bancar, motivat fiind de teama instaurării unui monopol în ceea ce privește plasarea bancnotelor pe piață (Felloni 2001 147).

Dorința de a anexa regiunea Veneția a convins guvernul italian să pornească războiul împotriva ocupației austriece. Acest nou pas, împreună cu celelalte cheltuieli pe care statul italian trebuia să le susțină în demersul său pentru consolidarea unificării, a avut un efect nedorit în domeniul financiar: un deficit nemaîntâlnit, de 721 de milioane de lire. Pentru a face față nevoii de lichidități, guvernul, a împrumutat de la bănci suna de 250.000.000 lire (Magee 1911 433). Singura rezolvare pentru această problemă a fost impunerea unui curs forțat (*corso forzoso*), „moneda fiat de hârtie”, care le permitea băncilor să emită bancnote fără a avea suficiente rezerve și să poată răscumpăra bancnotele la cerere (Magee 1911 433). După cum era de așteptat, această măsură a scăzut încrederea cetățenilor în bancnote: bancnota de 150 de lire fiind echivalentul unei monede de 100 de lire. Fără a se ține cont de sentimentele populației, toți comercianții erau obligați să accepte lira de hârtie.

O nouă măsură notabilă care a fost luată de guvernul de la Florența a fost faptul că în perioada 1866-1870, cele două bănci toscane au beneficiat de dreptul de a deschide filiale pe întregul teritoriu italian (Felloni 2001 150).

Un alt eveniment important a fost cel din 1870 când, pe 20 septembrie, Statul Papal a fost ocupat de trupele italiene. Această nouă anexare a fost una extrem de controversată în contextul în care Papa Pius al IX-lea a opus rezistență și a denunțat această ocupare a Romei și l-a excomunicat pe regele Vittorio Emanuel al II-lea (Davis 2000 287). Și pentru finalizarea acestui demers, guvernul a apelat din nou la băncile italiene, împrumutând 100.000.000 lire, apoi 120.000.000 de lire și în cele din urmă 40.000.000 de lire (Felloni 2001 150). În ceea ce privește modificările politicilor financiare, această nouă etapă a adus cu sine o regândire a sistemului bancar deoarece la lista celor cinci bănci cu drept de emisie a monedei s-a mai adăugat una: Banca Statelor Papale care a fost redenumită Banca Romană (Felloni 2001 150). Chiar dacă numărul băncilor cu drept de a emite monedă s-a mărit, și nevoile statului italian au crescut. În anii următori, statul a continuat să împrumute de la sistemul bancar sume din ce în ce mai mari: în 1871 s-au împrumutat 150.000.000 de lire și în 1872 alte 300.000.000 de lire (Magee, 1911 433). Sumele împrumutate veneau în ajutorul statului pentru a continua procesul de finalizare a dezideratului de unitate națională, dar și a nevoilor practice de cimentare a provinciilor care erau deja parte din Regatul Italiei (ex: unificare administrativă, vamală, monetară etc.). Condițiile împrumuturilor au fost diferite pentru fiecare tranșă în parte – de la o dobândă de 0,6% și garanții guvernamentale, până la garanții cu proprietățile eclesiastice – și au adus cu sine o

¹¹ Informație preluată din articolul disponibil on-line - Carla Nardi, *Il trasferimento della Capitale da Torino a Firenze nelle carte dell' Archivio centrale dello Stato (1864-1870)*, <http://acs.beniculturali.it/cosa-conserviamo/in- vetrina/il-trasferimento-della-capitale/> (accesat în 29. 06.2018).

serie de beneficii în ceea ce privește libertățile băncilor emitente: în afară de cele menționate mai sus, băncile obțineau în mod automat dreptul, de fiecare dată când acordau un împrumut, să pună în circulație bancnote în funcție de valoarea sumei care a fost împrumutată statului (Magee 1911 433). În acest context, bancnotele puse în circulație pe piața italiană de băncile emitente au ajuns la o valoare de 800.000.000 de lire ca sumă ce a fost împrumutată de stat și alte 700.000.000 de lire pe cont propriu (Magee 1911 433). Supraîncărcarea pieței cu bancnote a dus la deprecierea acestora, având ca efect direct stagnarea economică și ulterior inflația și dezordinea socială. Acestea au fost principalele cauze care au condus la criza economică din 1873, an de turnură pentru sistemul bancar, dar și pentru guvernul italian. Marco Minghetti¹², care în acea perioadă suplinea și funcția de Ministru al Finanțelor, a încercat să creeze instrumentele necesare ca băncile emitente să fie legate printr-un cadru legal. Dat faptul că ideea formării unei bănci naționale unice nu se bucura de susținerea necesară în parlament, Minghetti a optat pentru o soluție de urgență: o lege prin care toate cele șase bănci să fie legate printr-un consorțiu care să le monitorizeze activitatea. Acest proiect de lege, deși s-a lovit de reacțiile violente ale dreptei, a fost promulgată mulțumită susținerii stângii moderate pe data de 30 aprilie 1874. Prevederile acesteia erau destul de simple: consorțiul (*Consorzio Obbligatorio degli Istituti di Emissione*) se obliga să asigure statului 1.000.000.000 de lire (în bilete), fiind impus un curs forțat timp de doi ani și emisiunea de bancnote era limitată la de trei ori capitalul/patrimoniul băncilor (Magee 2001 434). Astfel, au fost introduse pe piață bancnote de 50 de cenți, o liră, 2 lire, 5 lire, 10 lire, 20 de lire, 100 de lire, 250 de lire și 1000 de lire (Cuhaj 2014 753).

Fig. 3 - Imagine cu o bancnotă de 50 de cenți emisă în urma promulgării legii din 30 aprilie 1874¹³

Au existat tentative de a pune capăt cursului forțat în anul 1876, însă acestea au eșuat din cauza dezacordurilor politice. În anul 1881, s-a pus însă capăt cursului forțat,

¹² Marco Minghetti a activat ca Ministru al Finanțelor în perioada 10 iulie 1873-25 martie 1876, în timpul guvernului Minghetti II.

¹³ Imagine disponibilă: <http://www.cartamonetaitaliana.com/museo-banconote-catalogo/biglietti-consorziali/20-lire-n-6-120.html>.

fiind reintrodusă obligativitatea convertibilității: guvernul a împrumutat 644.000.000 de lire din care 600.000.000 de lire au fost utilizate pentru a răscumpăra o parte din bancnotele puse pe piață (Magee 2001 434). În același timp, a fost acordat un răgaz de doi ani ca băncile să își poată mări capitalul/patrimoniul. Chiar dacă guvernul a încercat să relaxeze prevederile legale cu privire la emiterea bancnotelor, aceste măsuri nu au oferit economiei italiene suficient timp pentru a deveni competitivă la nivel european deoarece în anul 1887, economia a intrat într-un nou proces de încetinire. Astfel, au fost afectate principalele domenii din Regatul Italiei – agricultura și sectorul imobiliar – domenii în care băncile, atât cele private, cât și cele cu drept de emisie bancară, au investit masiv. Metoda prin care s-a încercat ameliorarea situației a fost, din nou, creșterea fluxului de bancnote care intrau în circulație. Această practică contravenea în mod direct legislației care era în vigoare și periclita stabilitatea întregului sistem italian. Prima bancă care a ajuns în insolvență a fost Banca Romană¹⁴. Aceasta a investit mare parte din capitalul său în domeniul imobiliar și, pentru a susține efortul din domeniul construcțiilor, a emis 50.000.000 lire pentru a susține proiectele care se aflau în derulare (Magee 2001 434). Din păcate, nici situația celorlalte bănci nu era cu mult mai bună deoarece capitalul lor, în acest moment caracterizat de o lipsă acută de lichidități, era constituit din bunuri imobile. Acest context a fost cel care a favorizat crearea Băncii Naționale a Italiei. Aceasta s-a format prin fuziunea Băncii Naționale Italiene cu banca Națională Toscană și Banca Toscană de Credit. Din motive politice, băncilor din sud li s-a permis păstrarea independenței, iar Banca Romană era în insolvență. Nou formată Banca a Italiei avea obligația de a lichida Banca Romană¹⁵. Temerile cu privire la exercitarea unui monopol politic asupra sistemului bancar erau în continuare extrem de puternice. De aceea, legislația care a stat la baza înființării Băncii Italiei a prevăzut o secțiune prin care era specificat faptul că parlamentarilor le era interzis să ocupe și funcții în bănci (Magee 2001 436).

Toate pozițiile și măsurile adoptate au fost menite să consolideze poziția statului și să echilibreze situația economică. Acești primi pași făcuți în cele trei decenii care au fost analizate pe parcursul acestui articol, au reprezentat bazele sistemului monetar italian dezvoltat ulterior. Interesant este faptul că temerile dreptei legate de o posibilă manipulare a sistemului bancar de către mediul politic a avut ca efect direct o perioadă îndelungată de instabilitate economică. Astfel, lipsa unei legislații clare, a generat o inflație constantă care a atins apogeul în criza din 1873. Din păcate, au mai fost necesare încă două decenii ca măsurile necesare să fie adoptate și sistemul bancar italian să poată corespunde nevoilor sociale și politice ale perioadei.

Nevoile noului stat nou-format a fost unul dintre elementele care a afectat, într-o destul de mare măsură, evoluția sistemului bancar italian. Împrumuturile succesive, statutele diferite acordate băncilor din nordul țării în comparație cu cele din sudul regatului au afectat într-o mare măsură capacitatea băncilor de a emite bancnote. Până la legea din 1893, mare parte a limitărilor cu privire la introducerea bancnotelor în circulație avea mai mult un caracter orientativ, fără a exista repercusiuni reale în cazul depășirii limitelor impuse.

¹⁴ Roma a devenit capitala Regatului Italiei în anul 1873, la mai puțin de trei ani de la anexarea Statului Papal la Regatul Italiei. Acest nou statut al orașului a dus la creștere exponențială a cererilor de locuințe și clădiri necesare pentru instituțiile publice.

¹⁵ Informație disponibilă în articolul on-line nedatat – Forte Antonio, *Dalle Banche di Emissione alla Banca d'Italia. La storia risorgimentale per interpretare la realtà attuale*, URL <http://antonioforte.xoom.it/dallebanchediemissioneallabancaditaliaAntonioForte.pdf> (accesat în 25.06.2018).

Bibliografie

Banca d'Italia, *Le origini*. Disponibil la adresa: <https://www.bancaditalia.it/chiamo/storia/origini/index.html>.

Cuhaj 2014 – G. Cuhaj, *Standard Catalog of World Paper Money General Issues 1368-1960*, 15th Edition, Krause Publications, 2014.

Davis 2000 – J. Davis, *The Short Oxford History of Italy: Italy in the Nineteenth Century 1796–1900*, Oxford, 2000.

Felloni 2001 – G. Felloni, *Moneta, credito e banche in Europa: Un millennio di storia*, Università degli studi di Genova, Genova, 2001. Disponibil la adresa: <http://www.giuseppefelloni.it/rassegnastampa/Moneta,%20credito%20e%20banche%20in%20Europa.pdf>.

Forte Antonio, *Dalle Banche di Emissione alla Banca d'Italia. La storia risorgimentale per interpretare la realtà attuale*. Disponibil la adresa: <http://antonioforte.xoom.it/dallebanchediemissioneallabancaditaliaAntonioForte.pdf>.

Ghidul expoziției LA MONETA DELL'ITALIA UNITA dalla lira all'euro organizată de Banca D'Italia în perioada 5 aprilie-3 iulie 2011. Disponibil la adresa: https://www.bancaditalia.it/servizi-cittadino/musei-collezioni/mostra-moneta/esplora/Mini_guida_bassa_risoluzione.pdf.

La Motta 1982 – M. La Motta, *Atti del cinquantesimo Congresso di storia del Risorgimento italiano*, Istituto per la storia del Risorgimento italiano, Italia, 1982.

Nardi Carla, *Il trasferimento della Capitale da Torino a Firenze nelle carte dell'Archivio centrale dello Stato (1864-1870)*. Disponibil la adresa: <http://acs.beniculturali.it/cosa-conserviamo/in-vetrina/il-trasferimento-della-capitale/>.

Magee 1911 – J. D. Magee, *Italian Banking System*, în *Proceedings of the Academy of Political Science in the City of New York - The Reform of the Currency*, 1.2, 1911, pp. 431-441.

Martínez, Schlitzer 2005 – O. J. C. Martínez, G. Schlitzer, *Le battaglie della lira: moneta, finanza e relazioni internazionali dell'Italia dall'unità all'euro*, în *Le Monnier*, 2005.

Scirocco 2004 – A. Scirocco, *Storia universale. Il Risorgimento Italiano*, vol 18, RCS Quotidiani, 2004.

Yeoman 1979 – R. Yeoman, *Catalog of Modern World Coins 1850-1964*, Western Publishing Company, Wisconsin, 1979.

JETOANELE „CARIERA DE GRANIT MUNTELE CAROL I”

Dorel Bălăiță*

Zusammenfassung

Der Granit-Steinbruch Carol I befindet sich im südwestlichen Teil des Măcin Gebirges bei der Ortschaft Turcoaia (Kreis Tulcea), und baute den Granit des Iacobdeal - Gipfels ab, der ab 1902 „Berg Carol I” genannt wurde. Die Ausbeutung des Granits wurde hier im Jahre 1880 begonnen. Heute ist der Steinbruch als „Turcoaia-Iacobdeal” bekannt, und ist einer der größten Granit-Steinbrüche in Rumänien. Die Wertmarken mit der Inschrift „Cariera de granit Muntele Carol I” wurden nach 1902, als ein Teil der Vergütung für die im Steinbruch geleistete Arbeit an die Arbeitnehmer verteilt. Diese sollten die offizielle Währung im Bereich des Granitsteinbruch’s ersetzen. Die Marken mit einem Nennwert von 5 bani, 50 bani und 1 leu konnten in der Kantine oder im bestehendes Geschäft, in dem neu gegründeten Dorf am Fusse des Jacobdeal-Hügels für den Kauf von Lebensmitteln, wie auch für andere für den täglichen Lebensbedarf und die Arbeit im Steinbruch notwendige Güter, verwendet werden.

Schlüsselwörter: wertmarken, Granit-Steinbruch Carol I, Dobrogea, Turcoaia, Iacobdeal, Măcin-Gebirges.

Cariera de granit „Muntele Carol I”, amplasată în partea de sud-vest a munților Măcin din Dobrogea, lângă localitatea Turcoaia¹, în zona vârful Iacobdeal, la 2 km de șoseaua Cerna-Măcin, a fost și este și în prezent una dintre cele mai mari cariere din România. Exploatarea granitului în mod industrial a început aici în anul 1880. Astăzi, cariera este cunoscută sub numele de Turcoaia-Iacobdeal. De aici s-au extras granite cu ribeckit² și egirin³, de culoare cenușie, cu nuanțe roz și pete negre sau albastre verzui, cu granulație fină, fiind valorificate sub formă de pavaje (calupuri, pavele, butise⁴), piatră spartă, blocuri brute sau semi-cioplite pentru fundații sau lucrări ingineresti, ca savura⁵ pentru betoane de rezistență mare⁶. Exploatarea granitului din Cariera Turcoaia-Iacobdeal a funcționat în permanență, sub diverse forme organizatorice

* SC Chimcomplex SA Borzești, Onești.

E-mail: dorelb2003@yahoo.com

¹ Din punct de vedere geografic, comuna Turcoaia se află pe malul drept al Dunării, în zona de nord-vest a județului Tulcea, la aproximativ 64 km de orașul Tulcea.

² Ribekitul este un silicat natural hidratat de sodiu și fier din grupa amfibolilor, cristalizat în sistemul monoclinic, în forme prismatice sau fibroase de culoare neagră-albăstruie. Se găsește în roci eruptive alcaline.

³ Egirinul este un silicat natural de sodiu și fier.

⁴ Butisa este o pavea sau bloc de piatră, mai lungă decât pavelele obișnuite, folosită la încheierea pavajelor sau a zidăriei și la obținerea alternanței regulate a rosturilor.

⁵ Savura este un material pietros granulat, rezultat din concasarea rocilor, care se întrebuintează la macadamuri și la prepararea asfaltului.

⁶ Raport bilanț de mediu nivel 1 Cariera Turcoaia-Iacobdeal, județul Tulcea, beneficiar: SC XANNAT MINERALS 2013 18, disponibil pe site <http://www.anpm.ro/> (accesat în 23.09.2015).

specializate în extragerea, prelucrarea și valorificarea agregatelor de carieră, în cadrul diverselor unități de construcții hidrotehnice care aveau nevoie cu prioritate de agregatele de carieră⁷.

Prima carieră de granit, dotată cu mijloace moderne de exploatare⁸, deschisă în vârful dealului Iacobdeal, în 1880 se afla proprietatea statului roman (Ionescu 1904 832). În 28 aprilie 1902, acest deal bogat în granit a fost urcat călare de către primul ministru al României din acea vreme, Dimitrie Sturza. Pentru a marca acest eveniment, dar și inaugurarea *Asociației comercianților din Brăila*, pe vârful dealului a fost montată o placă din bronz⁹ cu însemnul coroanei regale și cu următoarea inscripție: „MUNTELE CAROL, 336 metri deasupra nivelului Mării Negre. Denumirea dată acestui munte la 28 Aprilie 1902, cu ocaziunea inaugurării Asociației comercianților din Brăila, dă DIMITRIE STRUDZA, care a urcat în 38 minute, la vârsta de 70 ani. Fiind pentru a treia oară prim Ministru al României sub domnia Marelui Rege CAROL I”. În prezent placa desprinsă din munte se află în holul principal al Școlii generale din Turcoaia¹⁰. Nu mai există de mult locul în care placa a fost prinsă pe munte. Nici muntele Iacobdeal nu mai are aceeași înălțime fiind în permanentă „măncat” de fâlcile concasoarelor care macină granitul pentru fabricarea agregatelor de carieră folosite la asfaltul autostrăzilor.

De începuturile exploatarei în mod industrial a granitului din vârful Iacobdeal amintesc și niște mici obiecte monetiforme, cu valoare nominală, păstrate în colecțiile

⁷ „În perioada comunistă până în anul 1973, exploatarea granitului în cariera Turcoaia-Iacobdeal s-a desfășurat în cadrul Întreprinderii de Construcții Hidrotehnice Constanța (ICH Constanța). Din anul 1973 prin decretul nr. 70/1973, ICH Constanța a fost subordonată Centralei de Construcții Căi Ferate București (CCCC București). În 1978, în temeiul Decretului nr. 300/1978 ICH Constanța trece în subordinea Centralei Canal Dunăre-Marea Neagră (CCDM). Din 1984, în temeiul Decretului nr. 92/1984 ICH trece în subordinea Centralei Antreprizei Generale de Construcții Hidrotehnice-CAGCH Constanța. În conformitate cu prevederile Decretului nr. 284/1985, se înființează Întreprinderea Antrepriza de Construcții Portuare (IACP), iar ICH trece în subordinea acesteia. În decembrie 1990 IACP devine societate pe acțiuni cu capital majoritar de stat (HG 1278/1990) sub denumirea de „Societatea de Construcții Hidrotehnice SCH SA Constanța”. În anul 2006 SC SCH SA vinde activele sale și transferă licența de concesiune pentru exploatarea granitului „Turcoaia-Iacobdeal”, cu aprobarea Agenției Naționale pentru Resurse Minerale, către SC CMG Construction Materials Group SRL. SC CMG Construction Materials Group SRL și-a schimbat denumirea în SC Tarmac SRL. Aceasta și-a schimbat denumirea în SC Tarmac Romania SRL în data de 28.07.2009, ulterior, în data de 12.12.2011 aceasta devenind SC XANNAT MINERALS SRL, titular de astăzi (2013 n.n.) al exploatarei”, (conform informațiilor din Raport bilanț de mediu nivel 1 Cariera Turcoaia-Iacobdeal, județul Tulcea, beneficiar fiind firma SC XANNAT MINERALS (SC XANNAT MINERALS 2013 18-19, raport disponibil on-line la adresa <http://www.anpm.ro/> (accesat în 23.09.2015).

⁸ Există dovezi că exploatarea granitului din munții Măcin s-ar fi făcut cu mult înainte de această dată, încă de pe vremea stăpânirii otomane. În 1850, Ion Ionescu de la Brad, în studiul „Excursion agricole dans la plaine de la Dobroudja”, arată că poetul francez Lamartine ar fi avut posesiuni în Munții Măcin, iar cercetătorul Pompiliu Voiculeț-Lemeny vine cu precizarea: „Poetul francez a primit în 1849 de la sultanul Abdul Medjid o moșie și câteva cariere de piatră în Munții Măcin (...)” (informație disponibilă la adresa <http://archive.is/IWePP#selection-525.1130-525.1465> - accesat în 14.02.2017).

Cercetătorul Nicolae Bărbulescu a identificat în zona caracterizată prin prezența munților Măcinului și a Dunării nu mai puțin de 33 de cariere de piatră. „Dintre cele 33 de cariere identificate de mine, în jurul localității Greci sunt cinci: Carabal, Piatra Îmbulzita, Țuțuiatu, Baba Rada și Măcin, iar în jurul dealului Iacob (numit și Regele Carol I) au fost șase: Turcoaia, Iglia, Fântana lui Manole, Piatra Roșie, Dealul Manole, Cerna.

⁹ Placa de bronz a fost montată pe vârful muntelui pe 20 noiembrie 1902 (*Tribuna Poporului* VI/2081).

¹⁰ http://www.carpati.org/jurnal/macin_muntele_carol/2700/ (accesat în 27 mai 2015).

Fig. 3 - Jeton cu valoarea nominală „5 Bani”

Fig. 4 - Jeton cu valoarea nominală „1 Leu”

Pseudo-moneda cu valoarea nominală de 50 bani (JM-TUC-6) deși seamănă cu celelalte două jetoane prezintă totuși mici diferențe, ceea ce ne face să credem că aparține unei emisiuni diferite și foarte posibil să fie opera unui alt gravor. Astfel, aversul are aceeași inscripție circulară dar cu caractere diferite. Scutul este mai zvelt și nu prezintă colțurile superioare proeminente. Pe avers, caracterele valorii nominale sunt diferite față de celelalte jetoane, iar cuvântul „BANI” nu este încadrat între două stelute. În plus, cifrele sunt hașurate la interior. Acest jeton este din același aliaj de cupru-nichel și are diametrul de 20.7 mm (Schäffer 2012 307).

Fig. 5 - Jeton cu valoarea nominală „50 Bani”

Fig. 6 - Comparație între scuturi jeton de 5 Bani (stânga) și jeton 50 Bani (dreapta)

Jetoanele au avut rolul de a substitui într-un anumit areal, în cazul nostru, în zona carierei de granit, moneda oficială. O dovadă indirectă care să susțină afirmația noastră o găsim inscripționată pe un jeton emis de Concesiunea minelor de lignit Mărgineanca-Făgetelu (Schäffer 2012 295): „Fisa de 10 bani pentru credit la cantina minei. Aceste fise nu se pot negocia sau sconta ele nefiind recunoscute decât la **cantina minei**”. Cu siguranță aceeași situație era și cu jetoanele carierei „Muntele Carol I”. Aceste pseudo-monede erau utilizate pentru achiziția de către lucrătorii de la carieră, de diverse produse: alimentare, îmbrăcăminte ori alte produse necesare traiului și lucrului, de la un magazin, băcănie sau cantină aparținând emitentului jetoanelor. Fisele, ca și în alte cazuri, erau primite de muncitori ca o parte a remunerației cuvenite, de obicei în avans, pentru activitatea desfășurată la carieră. Dovada celor afirmate mai sus o întâlnim pe reversul unui alt jeton de la o fabrică de cherestea de la Bisoca (Schäffer 2012 18): „Avis pentru magasia de a libera purtătorului alimente sau scule în valoare de 1 Leu. Avansați în vederea simbriei viitoare de șeful serviciului sau căprăriei”.

În privința perioadei emiterii acestor jetoane putem afirma fără a greși că au fost puse în circulație după anul 1902 când atât dealul, cât și cariera Iacobdeal iau denumirea de Muntele Carol I, așa după cum am arătat mai sus.

Fig. 7 - Vedere generală a coloniei și carierei Iacobdeal (Enciclopedia României III/1938 774)

Zacamântul de granit Turcoaia-Iacobdeal s-a exploatat în trecut în două cariere: Turcoaia în vest și Iacobdeal în est. Ambele cariere au avut instalații proprii de preparare, produsele fiind dirijate spre danele de încărcare Turcoaia și Gura Arman. Cum cerințele pentru produsele de cariera erau mari, producția a crescut, astfel deschizându-se mai multe fronturi de lucru în Turcoaia: Castel, Plopi, Fântâna lui Manole, iar în Iacobdeal: Valea Oii, Groapa cu apa, Plan înclinat.

Granitul extras din cariera „Muntele Carol I” s-a utilizat încă de la început la pavat străzile din București și din alte orașe din România (Brăila, Galați, Sulina, Zimnicea etc), dar și din Rusia¹¹, Bulgaria și Franța (Enciclopedia României III/1938 777). Prima cerere de granit în Dobrogea o face Primăria Bucureștiului în 1883 (Ionescu 1904 822). La 20 noiembrie 1885 Primăria capitalei încheie un contract de exploatare a carierei pe 15 ani începând cu 1 ianuarie 1886 cu Ministerul Domeniilor (Săndulescu 1936 168). Cariera Iacobdeal a fost exploatată la început în regie de Primăria București. Apoi, cariera a fost arendată lui Rigali, urmat de Guyon și Lucas (Ionescu 1904 822).

¹¹ <http://www.primariatulcea.ro/povestile-tulcei-capitolul-22> (accesat în 15.10.2015).

Cariera de la Iacobdeal „a fost sâmburele dezvoltării exploatării granitului în Dobrogea” (Ionescu 1904 822).

Cantitatea de piatră extrasă în 1890-1891 a fost de 4285 mc piatră brută și 3450 mc de piatră cioplită. Arenda anuală era de 1000 de lei. Veniturile totale ale carierei s-au situat la suma de 6592 lei și au ajuns în 1896-1897 la aproape dublu: 11929 lei (Ionescu 1904 846). Locurile de muncă create de deschiderea carierei au atras sătenii din localitățile din jur, dar și de la distanțe mai mari. În 1898 lângă carieră s-a înființat un nou sat, numit Iacobdeal, alcătuit din lucrătorii care se ocupau cu exploatarea granitului (Ionescu 1904 394). La carieră au fost angajați și pietrari italieni care s-au stabilit în satul nou înființat¹². Apogeul l-a reprezentat anul 1910¹³, după care numărul lor a scăzut, cei mai mulți părăsind România, mai ales înaintea celui de-Al Doilea Război Mondial. După 1902 satul nou apărut a luat numele de „Muntele Carol I”, care în 1930 a fost înglobat în comuna Turcoaia (Enica 2016 382).

Fig - 8. Exploatarea carierelor de granit din Turcoaia-carte poștală¹⁴

În 1928 geologul Ion Simionescu ajungea, în periplul său prin țară, în zona carierei de la Iacobdeal. Acesta consemna existența unei cantine unde lucrătorii serveau masa: „Cetatea (Troesmis, n.n.) a dispărut, dar dorul de câștig ori nevoia de a trăi, a adunat în apropiere, sub coasta dealului, neamuri diferite, care se străduiesc să-și scoată pâinea zilnică din măruntaiele de piatră ale muntelui. Cu cât te apropii de el cu atât liniștea de până acum e întreruptă de ecoul unor sgomote sacadate, unele mai regulate, altele cu svâcnituri intermitente. Lovituri de ciocane se împletesc cu zăngănit de vagonete ori scârțâit de roți. Muntele e în totul de granit; oamenii taie blocuri, duse înainte de război și la Odesa, pentru pavarea străzilor. Așa se lămurește viața și gălăgia din preajma lui. Bărăci de scânduri formează un sat provizor. După ce încetează lucrul, nelipsita cantină e plină de lume. În sala lungă, cu șiruri de mese, simple scânduri abea geluite, se aud toate limbile. Pe culmele de sus stau înșirate frânghii, căldări, alături de opinci ori bocanci, tot ce e nevoie pentru viața unui sat în formație, a unui popas vremelnic în izolarea ținutului întins. De o parte stau grămadă câțiva italieni. Doi din ei joacă jocul favorit, gălăgios. Se aud numere: Tre-cinque-due. Isbesc cu pumnul în masă, desfăcând degetele repede, ca să se potrivească cu numerele enunțate. Alții stau de vorbă, gălăgioși, cu gesturi iuți, într-una săltând surtucul asvârlit pe umăr. Unul singur s'a tras mai la o parte. Cu capul între palme, cu coatele razamate pe masă, cată unde-va

¹² <http://wikimapia.org/11039068/ro/Cariera-de-granit-de-la-iacobdeal> (accesat în 21.01.2016).

¹³ Cei mai mulți italieni au locuit în cătunul Iacobdeal/Muntele Carol. Statisticile oficiale consemnau în 1910, 448 cetățeni italieni iar în 1913 doar 197, (cf. Gheorghe Băisan-Istoricul italienilor din Dobrogea (<http://tulcealibrary.ro/>) - accesat în 20.08.2017).

¹⁴ Carte poștală scoasă la licitație pe site-ul www.okazii.ro (accesat în 31.08.2017).

departe, prin raza de lumină ce străbate dintr’o crăpătură. Se vede pe plaiurile de lângă Verona, unde ș’a lăsat nevastă și copil, silit de nevoi la pribegie”¹⁵. Este posibil ca aceste jetoane să fi fost utilizate la această cantină despre care relatează Ion Simionescu.

Fig. 9 - Tăierea blocurilor de granit în cariera Iacobdeal (Enciclopedia României III/1938 775)

Atmosfera din cariera Iacobdeal îl impresionează și pe jurnalistul Al. I. Stoenescu, aflat în excursie în 1924 cu elevii secției de construcții din anul întâi al Școlii Politehnice București, care relatează în presa vremii: „Curând am ajuns la Iacob-Deal, d-l inginer Ottoni ne primi, urându-ne în sonora și frumoasa limbă italiană bun sosit. Urmă apoi o importantă comunicare tehnică de drumuri pe care d-l inginer Cioc ne-o ținu în fața mărețului Iacob-Deal și a imenselor cantități de piatră granitică, a cărei menire învățam s’o cunoaștem. Nori de fum se ridicau de pe Iacob-Deal și puternice detunături răsunau în tăcerea ce ne cuprinsese. Era primirea. O masă bogată ne așteptă. După prânz am vizitat carierele. Ziduri drepte de granit se înălțau puternice, de neînvins. Cu o îndemânare izbitoare, lucrătorii spărgeau blocuri mari de piatră numai cu ajutorul penelor de fier și al ciocanelor. Din bucăți de granit, lucrătorul reușia să întocmească pavele numai din câteva lovituri. Puternice perforatoare cu aer comprimat, sfredeau stânca. În găurile ce se formau astfel se introducea dinamita, capsă și fitilul. În acest mod se pregătea zdrobirea falnicilor stânci.

Fig. 10 - Exploatarea carierelor de granit din Turcoia-carte poștală¹⁶

¹⁵ Gheorghe Baisan, *Dicționarul localităților județului Tulcea*. (<http://tulcealibrary.ro> - accesat în 20.08.2017)

Vagonete mici pe linie îngustă circulau în toate părțile, cu regularitate, unele ducând spre marele concasor ce sfărâmă piatra, altele plecând de-acolo. Pretutindeni alte vagonete, alte instalații: o lume de minuni. Spre seară eram în fața pavilionului. Soarele apunea. Crestele dealurilor erau într'un nimb de lumină. Nuanțe roșietice, pale se reflectau pe povârnișuri. Verdele câmpului reeșia într'un contrast vrăjit de colori. Era lupta dintre umbră și lumină. Urmă apoi banchetul oferit de d-l avocat Ștefănescu. Lampioane venețiene se legănau ușor în adierea vântului. Flori împodobiau masa. Steagurile Italiei și României fluturau mândre. În entuziasmul cald, ce cuprinsese sufletul tuturor, toast după toast se succedă fără întrerupere. Cântece patriotice, puternice urale izbucneau cu vioiciune la închinările făcute în sănătatea d-lor ingineri, cari ne-a primit cu atâta drag, în sănătatea profesorilor noștri, pentru prosperitatea celor două țări surori: România și Italia. Când am plecat, noaptea coborîse peste firea adormită. Cerul se înseninase. Stelele își tremurau strălucirea. O liniște nespusă domnia. Obosiți ne-am culcat. În încăpere, fânul răspândia balsamul său tare de floare uscată, floarea amintirii. Zorii dimineții își revărsau lumina pală. Măreț Iacob-Deal strălucia sub razele răsăritului de soare. Un clopot bătea în depărtare. Se anunță aprinderea fitilului. Cu ceasul în mână, cuprinși de o plăcută emoție, așteptam. Un nor negru de fum se ridică și apoi răsună o puternică detunătură. Bucăți mari de granit săreau în aer. Alte detunături urmară, după aceea. În grabă ne-am dus la locul exploziei. Vagoane de piatră se rostogolise sub enorma presiune. Imense stânci învinse, căzuseră la pământ. Dar orele au trecut grăbit. O ultimă privire, ca un rămas bun, am aruncat în urma noastră și-am plecat" (Stoenescu 1924).

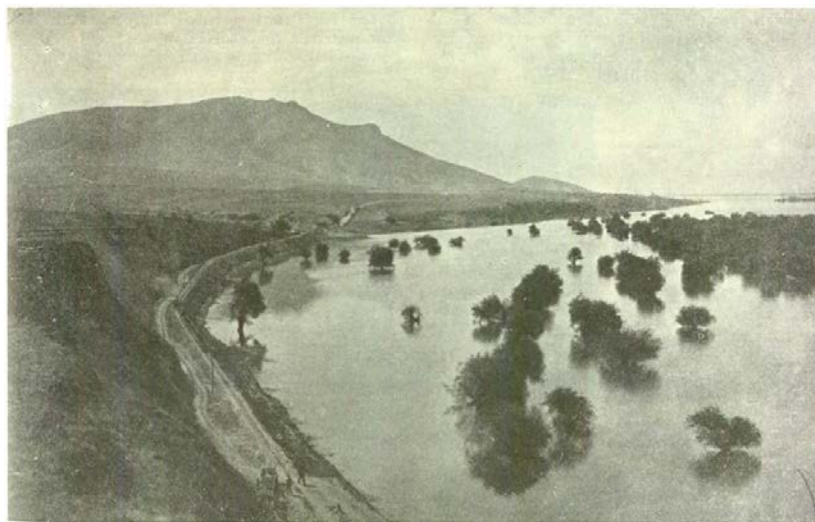

Fig. 11 - Vedere spre Muntele Carol I-portul carierelor Iacobdeal
(Enciclopedia României III/1938 773).

În 1913 un grup de întreprinzători români pun bazele societății „Turcoaia-Granit-societate anonimă română pentru exploatarea de cariere, fost Michail Daniel” (Monitor 1913 2082-2085).

„Societatea Turcoaia-Granit se constituie cu un capital de Lei 1.250.000 în care figurează ca aport social adus de D-I Mih. Daniel diferite drepturi de concesiuni acordate de guvernul român pentru exploatarea de cariere, contracte de închirieri, contracte de furnituri, precum și toate instalațiunile în ființă mobile și imobile necesare pentru exploatarea concesiunii carierelor pentru executarea lucrărilor și întreprinderii astfel dupe cum se prevede în inventarul dresat pe ziua de 1 ianuarie 1913. Acest aport

¹⁶ Carte poștală scoasă la licitație pe site-ul www.okazii.ro (accesat în 31.08.2017)

social în care se cuprinde și tot materialul brut și deșeurile și orice fel de piatră de orice formă și orice cantitate ce s-au găsit în cariere la data de 1 ianuarie 1913 le aduce dl Daniel liber de orice sarcină pentru suma de Lei 980.000. Întinderea acestor cariere este de aproximativ 100 de ha și se compun din: 1. Piatra Roșie, 2. Fântâna lui Manole, 3. Baba Rada, 4. Dealul Tugulea, 5. Picineaga, așezate pe malul drept al canalului danubian Măcin-Brăila la o depărtare de aproximativ 32 km. de Brăila, cu depozite la Turcoaia și Iglita. Turcoaia, central exploatațiunii se află chiar pe țărmul canalului; aci este depozitul principal, biurourile întreprinderii legat de carierele din vecinătate cu un funicular sistematic de 1800 m. lungime, deservit de 66 vagonete. De la celelalte cariere care se află la depărtare de câțiva km. de țărm transportul se face cu carele” (Buletin 1913 93-94).

Fig. 12 - Standul „Turcoaia granit. Soc. Anon. Română pentru exploatare de cariere, fost Mich-Daniel” la Expoziția și Târgul de Mostre a Industriei Românești” din anul 1921¹⁷

„Exploatațiunea se face prin deschizături în amfiteatru unde numeroase echipe lucrează în acord și cu ziua la fasonarea pietrei; familii întregi găsesc traiul în această industrie, de la copilul de zece ani până la femei și bărbatul matur, fiecare realizează beneficii între 1,50 și 15 lei pe zi. Pe lângă locuitorii băștinași, colonii numeroase de italieni, muntenegreni, etc. sunt stabiliți în vecinătatea carierelor de 10-20 de ani, fără gând de plecare și întreaga regiune trage profite însemnate în urma acestei industrii, care pune în valoare imense bogății” (Buletin 1913 94).

În 1936, industria pietrelor de pavaje concentra cei mai mulți lucrători în județul Tulcea, unde funcționau trei societăți de exploatare a pietrei de pavaje, Turcoaia Granit S.A., Calea S.A.¹⁸ și „Ghenciu si Dimitriu” (Enciclopedia României III/1938 908). Cele trei societăți aveau 1170 de angajați față de 1809, totalul lucrătorilor din întreaga industrie de pavaje din țară (Enciclopedia României III/1938 908).

Pe lângă cariera „Muntele Carol I” în zona Turcoaia a mai existat o carieră, „Carierile Morsu & Carabal”¹⁹, care a emis jetoane asemănătoare celor prezentate mai

¹⁷ <http://expo1921.mnir.ro/ro/expozitia/expozitia-si-targul-de-mostre-a-industriei-romanesti/109922> (accesat în 15.02.2017).

¹⁸ Societatea „Calea S.A.” avea în administrare cariera de granit de la Iacobdeal (Dobrogea 1928 385).

¹⁹ Cariera Morsu & Carabal se afla la doi km spre est de comuna Greci în valea Carabal și era administrate în 1928 de societatea „Cetatea de Granit” (Dobrogea 1928 386).

sus, cu valori nominale similare: 5 bani (JM-TUC-1), 10 bani (JM-TUC-2 și JM-TUC-3), 1 Leu (JM-TUC-4) (Schäffer 2012 307), și în aceleași scopuri.

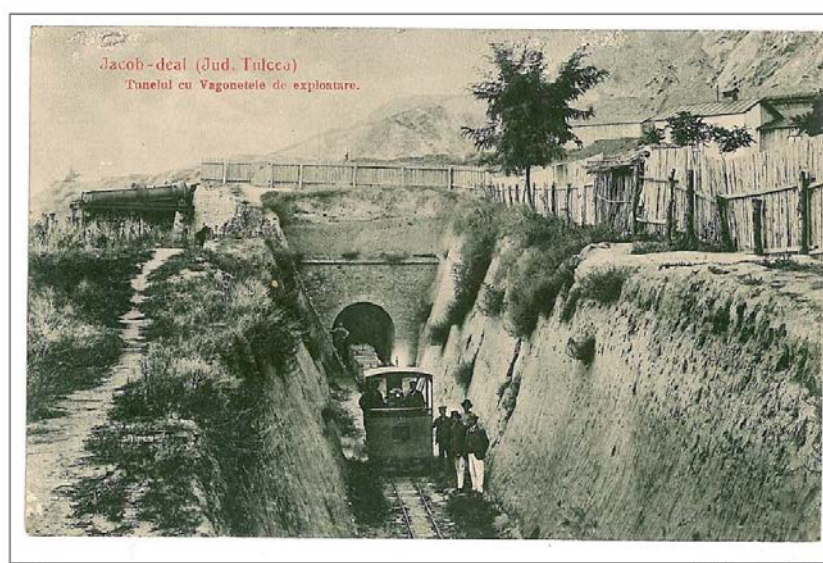

Fig. 13 - Iacobdeal-Tunelul cu vagonetele de exploatare²⁰

Astăzi din cariera de la Turcoaia/Iacobdeal încă se mai exploatează granit. Vârful Iacobdeal scade în înălțime zilnic. În anii '60 ai secolului trecut ca urmare a infiltrațiilor unor izvoare subterane într-o cuvetă rezultată din extragerea granitului a apărut un lac de „smarald” (datorită culorii verzui a apei) căruia localnicii îi spun „La fântână”. În el nu se varsă nicio apă curgătoare și nici nu are vreun canal de scurgere. Lacul Iacobdeal are maluri de piatră, cu pereți abrupti din granit, sau cu pământ amestecat cu pietriș fin și a devenit o atracție turistică inedită.

Fig. 14 - Lacul antropic Iacobdeal (2016)

²⁰ Carte poștală scoasă la licitație pe site-ul www.delcampe.net (accesat în 20.04.2016)

Bibliografie

- Albota 1987 – M. G. Albota, *Măcin*, colecția Munții noștri 41, București, 1987.
- Buletin 1913 – *Buletinul Camerei de Comerț și Industrie din Bucuresci: Revistă lunară*, 24.05, mai 1913.
- Dobrogea 1928 – ***, *Dobrogea 1878-1928. Cincizeci de ani de viață românească*, București, Cultura Națională, 1928.
- Enciclopedia României – ***, *Enciclopedia României vol. III, Economia națională, cadre și producție*, București, 1938.
- Enica 2016 – S. Enica, *Toponymic Strata on the Dobrogea Bank of the Danube Seen from a Historic and Multicultural Perspective*, în JDRS I, 2016, pp. 370-384.
- Ionescu 1904 – M. D. Ionescu, *Dobrogea în pragul veacului al XX-lea. Geografia matematică, fizică, politică, economică și militară*, București, 1904.
- Monitor 1913 – *Monitorul Oficial al României*, nr. 046, 1 iunie 1913.
- Tribuna Poporului – *Tribuna Poporului* VI, 208, 10/23 noiembrie 1902, Arad.
- Săndulescu 1936 – P. I. Săndulescu, *Istoricul pavajelor bucureștene. Studii și documente*, București, 1936.
- Schäffer 2012 – E. Schäffer, *România, jetoane, semne valorice și mărci*, Guttenbrun, 2012.
- Stoenescu 1924 – Al. I. Stoenescu, *O excursie științifică*, în *Natura. Revistă pentru răspândirea științei* 11, Supliment, București, 1924.

Resurse web

- <http://www.anpm.ro/>
- <http://archive.is/IWePP#selection-525.1130-525.1465>
- http://www.carpati.org/jurnal/macin_muntele_carol/2700/
- <http://www.primariatulcea.ro/povestile-tulcei-capitolul-22>
- <http://wikimapia.org/11039068/ro/Cariera-de-granit-de-la-Iacobdeal>
- <http://tulcealibrary.ro>
- <http://expo1921.mnir.ro/ro/expozitia/expozitia-si-targul-de-mostre-a-industriei-romaniei/109922>
- www.delcampe.net

MEDALISTICĂ ȘI FALERISTICĂ
MEDALISTICS AND PHALERISTICS

DE LA INDEPENDENȚĂ LA REÎNTREGIRE. DECORAȚIILE CONFERITE ÎN TEMEIUL DECRETULUI REGAL NR. 3870 DIN 27 OCTOMBRIE 1939*

Tudor-Radu Tiron**

Abstract

The reign of king Carol II, a monarch passionate for pomp and honors, was one of the most interesting periods of the Romanian phaleristics. Many orders and medals were instituted, while other were reorganized, being introduced several regulations regarding the wearing of the insignias.

As a part of these transformations, the *Royal Decree no. 3.870/1939* settled that the career officers, direct descendants of officers who received the “Trecerea Dunării” Cross (for the War of 1877-78), or the “1916-1918 War Commemorative Cross”, were allowed to display the same war decorations, completed with a bar inscribed with the word “Tradiție” (= “Tradition”). Between 1940 and 1945, no less than 23 Royal Decrees were issued: 132 officers received the “Trecerea Dunării” Cross, 82 received the “1916-1918 War Commemorative Cross”, while 3 received both the decorations at once. While being a “great voivode of Alba Iulia”, the future king Mihai I received these decorations, as a descendant of kings Carol I and Ferdinand I.

Besides mirroring the Romanian phaleristics of the interwar period, the study deals with the genealogical research, because the Royal Decrees includes information on the filiation itself, from the initial titular of “Trecerea Dunării” Cross/the “1916-1918 War Commemorative Cross”, to the officer who has recognized in right to assume their use.

Key words: Orders, medals, *Trecerea Dunării* Cross, 1916-1918 War Commemorative Cross, Carol II, Mihai I, royal decrees.

În data de 5 decembrie 2017, prin trecerea la cele veșnice a regelui Mihai I, dispărea și ultimul purtător al Crucii „Trecerea Dunării”, precum și al Medaliei „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918”. Vom vedea, în rândurile care urmează, în ce fel a ajuns cel din urmă suveran al României – alături de alți ofițeri care nu au luat parte nici la Războiul pentru Independență și nici la cel al Reîntregirii – să poarte două distincții destinate celor care s-au jertfit pentru aceste două idealuri.

Alături de ordinele și medaliile conferite pentru merite mai mari sau mai mici, pe câmpul de luptă și în spatele frontului, au existat *însemne atribuite întregului*

* Comunicare susținută în cadrul celui de-al XVIII-lea Congres Național de Genealogie și Heraldică, Iași, 10-12 mai 2018.

Autorul se folosește de acest prilej pentru a-și exprima recunoștința tuturor celor care i-au transmis, de-a lungul timpului, materiale, informații și sugestii referitoare la demersul său: domnului conf. univ. dr. Simion Câlția (București), domnului prof. univ. dr. Ion Giurcă (București), domnului prof. univ. dr. Ștefan Sorin Gorovei (Iași), domnului dr. Lucian-Valeriu Lefter (Vaslui), domnului D. Pedro Daniel de Losada y Marti (Almeria), domnului prof. Floricel Marinescu (Sibiu), domnului Tudor-Alexandru Martin (București), domnului Daniel-Cosmin Obreja (București), precum și domnului Mihai-Alin Pavel (Berlin).

** Membru al Comisiei Naționale de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române, membru asociat al Academiei Internaționale de Heraldică.

E-mail: tudor.tiron@presidency.ro

efectiv al armatei: Crucea „Trecerea Dunării” (1878)² (MO, 68/24 martie <5 aprilie> 1878, 1.944-1.945) și Medalia Apărătorilor Independenței (1878)³ (MO, 127/10 <22> iunie 1878, 3.455-3.456), respectiv Medalia „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918” (1918)⁴ (MO, 86/10 <23> iulie 1918, 1.258-1.259) și Medalia „Victoriei” (1921)⁵ (MO, 121/2 septembrie 1921, [4.789]).

Dintre acestea, Crucea „Trecerea Dunării” și Medalia „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918” rămân în mod deosebit legate de efortul de război al României. Cea dintâi s-a conferit „...tuturor militarilor și asimilaților de orice grad, care au fost însumați, atașați sau însărcinați cu controlul administrativ la corpurile de trupă ori la serviciile militare ce au operat peste Dunăre și au luat parte la campania din 1877-1878 în Bulgaria. (...) funcționarilor civili și persoanelor care, neapartținând de[-]a dreptul oștirii, au fost chemate de un serviciu efectiv și permanent pe lângă armata noastră de operațiune pe țărmul drept al Dunării...” (art. 2-3 din actul de instituire). La rândul ei, a doua distincție a fost atribuită „...tuturor militarilor și asimilaților de orice grad care au luat parte în campania 1916-1918 și care au fost însumați, atașați sau întrebuințați cu diferite însărcinări la corpurile de trupă ori la serviciile militare. (...) funcționarilor civili și persoanelor care neapartținând de[-]a dreptul oștirii au fost chemate la un serviciu efectiv și permanent pe lângă armata noastră...” (art. II-III din actul de instituire).

În privința ambelor distincții s-a stabilit, *expressis verbis*, faptul că dreptul de port era personal și netransmisibil „în niciun caz”. Prevederea nu trebuie să ne surprindă, ținând cont de faptul că, în lumea românească, practica decorațiilor s-a impus cu o anumită întârziere față de statele Europei Occidentale și Centrale, ba chiar și față de Imperiul Rus. Fără o atare interdicție, s-ar fi putut ajunge lesne la folosirea abuzivă a unor decorații. Amintim, în acest context, solicitarea din 1877 a locotenent-colonelului Dimitrie Sallmen (*1845 - †1923), comandant al Regimentului 7 Călărași și viitor general, în vederea obținerii autorizației domnești pentru portul Medaliei Comemorative Ruse a războiului din 1812⁶ (Romanov 2000 127), distincție care îi fusese conferită tatălui său, căpitanul de stat major în armata imperială Ernest Sallmen, de origine finlandeză (Rădulescu 2013 164), acesta din urmă fiind unul din cei câțiva ofițeri ruși cu obârșie nordică, trecuți în Miliția, recent înființată, a Țării Românești (Perietzianu-Buzău 1995 77-78). Solicitarea a fost înaintată agentului diplomatic rus la București, cu rugămintea de a se transmite dacă dreptul de moștenire putea trece la descendenți, astfel încât solicitantul să poată purta medalia (DIR, V, 512). (Nu avem alte date în privința acestui demers neobișnuit, care, după toate probabilitățile, a rămas fără un răspuns favorabil).

Instituirea Crucii „Trecerea Dunării” și a Medaliei „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918” a avut o mare încărcătură simbolică. Cunoaștem că înființarea Crucii „Trecerea Dunării” a fost amintită de către însuși domnul Carol I, în *Înaltul Ordin de Zi către Armată* din 2/14 decembrie 1877, după capitularea otomanilor de la Plevna, ca semn de recunoștință pentru vitejia de care au dat dovadă: „...În curând vă veți întoarce în țară, purtând fiecare scris pe pieptul său *virtutea sa de oștean și devotamentul său pentru Patrie*, «Crucea trecerii Dunării» (s.n.) și medalia

² Decretul Domnesc nr. 617 din 23 martie 1878.

³ Decretul Domnesc nr. 1.422 din 5 iunie 1878.

⁴ Decretul Regal nr. 1.744 din 8 iulie 1918.

⁵ Decretul Regal nr. 3.390 din 20 iulie 1921.

⁶ Varianta de argint a medaliei a fost instituită în 1813, iar cea de bronz în 1814, în scopul comemorării sfârșitului campaniei împotriva armatelor napoleoniene, pe pământ rusesc. Medalia de argint a fost distribuită militarilor indiferent de grad, în vreme ce varianta de bronz a fost destinată nobililor și negustorilor care au contribuit în mod activ la efortul de război.

«Apărătorilor independenței României»...» (Giurescu 1939 270). La rândul său, regele Ferdinand I va acorda o mare însemnătate decorațiilor legate de Primul Război Mondial, inclusiv „Crucii Comemorative 1916-1918”, distincție căreia îi va dedica mai multe desene (Știrbu 1994-1995 258).

Am arătat deja că, atât în privința Crucii „Trecerea Dunării”, cât și a Medaliei „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918”, decretele de instituire stipulau faptul că dreptul de a le purta era personal, el netransmitându-se în niciun caz, formula fiind menținută și în textele normative referitoare la alte decorații (Ivăncanu *et alii* 1927 *passim*). Din punct de vedere legal, perpetuarea conferirii ambelor decorații a fost posibilă prin emiterea *Decretului Regal nr. 3.870 din 27 octombrie 1939* (MO, I, 250/28 octombrie 1939, 6.036) – a se vedea **ANEXA I** – act ce a avut la bază raportul ministrului apărării naționale, general Ion Ilcușu, nr. 46.956 din 27 octombrie 1939, rezultatul fiind modificarea textelor actelor de instituire ale celor două distincții. Potrivit noilor reglementări, dreptul de a purta cele două însemne a rămas personal, eliminându-se însă formula referitoare la transmiterea acestuia. În privința ambelor distincții s-a prevăzut transmiterea dreptului în linie masculină directă, adică *primilor născuți ai titularilor inițiali*, cu condiția ca aceștia să aibă tot *calitatea de ofițeri activi*. În situația în care aceste prevederi nu puteau fi îndeplinite (spre exemplu, din cauza lipsei urmașilor ori a faptului că aceștia nu aveau calitatea de ofițeri), dreptul trecea asupra „fratelui mai mare” al titularului; observăm, pe marginea formulei utilizate, că actul normativ nu a prevăzut și situația în care titularul avea mai mulți frați mai vârstnici. În mod excepțional, dreptul de a purta Crucea „Trecerea Dunării” se putea transmite în linie colaterală, beneficiar fiind primul născut dintre nepoții de frate, cu respectarea aceleiași condiții, anume ca acesta să aibă tot calitatea de ofițer activ. Tot astfel, doar în privința „Trecerii Dunării” se prevedea că „...transmisiunea se face tot în linie descendentă directă și numai la ofițeri activi, cu respectarea dreptului primului născut...” (art. I și II din *Decretul Regal nr. 3.870/1939*).

După trei luni de la intrarea în vigoare a acestei reglementări, în urma raportului ministrului de resort (nr. 67.927 din 30 ianuarie 1940), un nou decret regal era emis, în scopul stabilirii unui *Regulament* pentru aplicarea decretului precedent (MO, I, 25/31 ianuarie 1939, 409); la rândul său, și acest *Regulament* a suferit câteva rectificări (MO, I, 45/23 februarie 1940, 819-820) – a se vedea **ANEXA II**, respectiv **ANEXA III**. În concret, era vorba de reglementări care aduceau un plus de claritate în chestiuni de ordin juridic și organizatoric, precum și în privința modalității de purtare a însemnelor astfel atribuite. Cum era și firesc, mecanismul de transmitere a dreptului de a purta însemnul a fost îndeaproape explicat, devoluțiunea astfel rezultată urmărind respectarea **principiului primogeniturii** (despre care va fi vorba și ceva mai departe), după cum se menționează expres în chiar textul rectificărilor ce au fost aduse *Regulamentului* pentru aplicarea *Decretului Regal nr. 3.870/1939* (literele *a*) și *b*) din rectificări). În același timp, se stabileau și alte detalii care ar fi putut apărea în practică, precum evitarea atribuirii unor distincții identice aceleiași persoane (art. 3, lit. *b*) din *Regulament*), imposibilitatea valorificării dreptului de port până în momentul dobândirii calității de ofițer activ (art. 3, lit. *c*) din *Regulament*), ori garantarea dreptului de port pentru urmașii care nu se mai aflau în activitate (art. 3, lit. *a*) din *Regulament*). În același timp, notăm excluderea copiilor adoptivi și a femeilor de la dreptul de a beneficia de *Decretul Regal nr. 3.870/1939* (art. 3, lit. *d*) din *Regulament*), prevedere grăitoare în privința mentalității existente, la sfârșitul deceniului al patrulea al veacului trecut, în privința statutului corpului ofițeresc. Același *Regulament* cuprinde și alte dispoziții, ilustrând acel *modus operandi* care a stat, după toate

probabilitățile, la baza aplicării acestui decret. Instituția competentă era Ministerul Apărării Naționale, prin Direcția personalului, unde urmau a se ține registre speciale cuprinzându-i pe cei decorați. Tot la nivelul direcției amintite erau analizate și soluționate solicitările pentru constatarea dreptului de a purta cele două distincții (art. 6-9 din *Regulament*).

Deosebit de interesante sunt, în acest context, prevederile referitoare la *probarea dreptului petentului la cele două distincții* – prevederi insolite în cadrul legislației faleristice românești⁷! Astfel, memoriul propriu-zis urma să fie însoțit, potrivit art. 6 din *Regulament*, de „...o schiță a arborelui genealogic cuprinzând toți descendenții (s.n.) defunctului decorat...”, schiță însoțită de acte din care să rezulte că ordinea succesorală nu putea fi decât cea indicată. Din acest punct de vedere, textul normativ este categoric, în sensul că cel interesat era ținut să dovedească faptul „...că nu există niciun alt descendent care să aibă dreptul la portul acestor medalii înaintea sa (s.n.) și că (...) acest drept îi revine lui...”. Dacă luăm în calcul și necesitatea prezentării unui întreg set de date referitoare la persoanele amintite în memoriu, totul însoțit de acte doveditoare, rezultă că aplicarea *Decretului Regal nr. 3.870/1939* a dus, în mod inevitabil, la o muncă de cercetare dintre cele mai susținute, aceasta constituind un reper al practicii genealogice autohtone.

Distincțiile conferite potrivit acestui decret erau identice celor instituite în 1878⁸, respectiv 1918⁹ (Planșa 1, fig. 1,2) (Safta *et alii* 1993 100, 103, 140, 143), cu adăugarea, pe panglică, a unei barete metalice cu inscripția „Tradiție”, în litere majuscule (Planșa 1, fig. 3) (descrierea exactă este dată în art. 5 din *Regulament*); în practică, întâlnim și barete pe care scria „Tradiția” (Planșa 1, fig. 4). Modalitatea de atașare a baretei pe panglică era similară celei de prindere a celorlalte barete ale Medaliei „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918” (Ciurea 2011 87). Aceste

⁷ Singurele prevederi similare de care avem cunoștință, în faleristica românească, sunt cele referitoare la posibilitatea decorării urmașilor direcți ai foștilor deținuți politici cu „Crucea Comemorativă a Rezistenței Anticomuniste”, cu bareta „TRADIȚIE”, în conformitate cu art. 9, alin. (2) din *Regulamentul privind descrierea și acordarea decorației „Crucea Comemorativă a Rezistenței Anticomuniste”* (cu modificările și completările stabilite prin Legea nr. 767 din 29 decembrie 2001, publicată în MO, I, 33/18 ianuarie 2002).

⁸ Descrierea însemnului, potrivit art. 8-9 ale actului de instituire: „...Crucea este de oțel oxidat, fondul negru punctat, lungimea ramurilor crucii este de 43 mm, lățimea de 6 mm, grosimea de 2 mm, forma este cea bizantină a bisericii răsăritului. Crucea are pe marginile ramurilor o dungă albă în culoarea naturală a oțelului și în mijloc un medalion înconjurat de un cerc de oțel. Fondul medalionului este asemenea negru punctat și poartă pe o parte legenda: «Trecerea Dunărei» și în mijloc milesimul 1877; pe cealaltă parte, pe fondul medalionului, se află cifra Noastră Domnească. În partea superioară a crucii se află un inel de oțel prin care se petrece panglica. (...) Crucea Trecerea Dunărei se va purta de gradele militare și asimilate atârnată de o panglică de moar roșu-închis, lată de 40 mm, având două vergi negre verticale în lățime de 10 mm, separate una de alta prin o vargă de culoarea fondului panglicii (roșu-închis) de 8 mm. De ambele margini ale panglicii rămâne o dungă roșie de culoarea fondului panglicii, în lățime de 6 mm...”.

⁹ Descrierea însemnului, potrivit art. VIII al actului de instituire: „...Medalia este o Cruce de fier fondul negru, ale cărei dimensiuni sunt: 4 cm înălțime, 2 cm în lățime, având un cerc la mijloc de 1,3 cm diametru, extremitățile Crucii formă romboidală laterală de deasupra, de 1 cm lungime, lateralele dedesubt întrerupte și de 0,7 cm lungime. Marginile Crucii și ale cercului de la mijloc au o dungă în relief bronzat de dimensiuni 1,3 mm. Crucea poartă la interior de avers cifrele Regale F. F. și Coroana Română în relief bronzat; iar pe revers data războiului 1916-1918. Medalia se poartă în același mod regulamentar ca toate medaliile române, de o panglică care are o lățime totală de 30 milimetri în dungi, de culoare alternând în mod egal albastru închis cu verde...”.

barete aveau inscripția fie suprapusă peste un model alcătuit din frunze de stejar, dispuse în mod simetric, fie încadrată de două reprezentări ce amintesc de cifra regelui Mihai¹⁰ (MO, I, 211/11 septembrie 1940, 5.330). În varianta aplicată pe panglica ce se purta pliată sub formă de baretă (fără însemnul metalic), plăcuța metalică era mai simplă, cuprinzând doar inscripția, fără alte simboluri (Planșa 1, fig. 5). Despre Crucea „Trecerea Dunării”, cunoaștem faptul că era lucrată din oțel oxidat (Ciurea 2010 20), același material fiind, după toate probabilitățile, utilizat și pentru Medalia „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918”.

Brevetul, acordat sub semnătura ministrului apărării naționale, relua datele enumerate în decretul de decorare, aducând chiar informații suplimentare, față de cele tipărite în „Monitorul Oficial” – spre exemplu numărul și data actului prin care fusese decorat titularul inițial, ori gradul exact de rudenie între acesta și, respectiv, descendentul său, beneficiar al *Decretului Regal nr. 3.870/1939* (Planșa 2, fig. 6).

Caracterul strict personal al portului unei distincții rezultă, fără echivoc, încă de la începuturile atribuirii de recompense simbolice: atât în Antichitatea romană, cât și în vremea apariției și dezvoltării ordinelor cavaleriești europene, atribuirea unei distincții urmărea răsplătirea unor merite ale individului, ori dorința de a evidenția statutul acestuia (Měříčka 1975 23 și următoarele). Însăși limitarea numărului de membri ai unui ordin – precum cei 26 de cavaleri ai ordinului englezesc al Jartierei, înființat la mijlocul veacului al XIV-lea (Begent, Chesshyre 1999 90-91) – demonstrează faptul că, în principiu, *distincțiile nu erau transmisibile*, suveranul unui ordin rezervându-și dreptul de a-i înlocui pe cavalerii decedați cu cine credea de cuviință, dintre alte persoane eligibile. În privința ordinelor cavaleriești ale Europei secolelor al XIV-lea – al XVI-lea, arhetipul asociației având un număr limitat de membri l-a constituit legendara „Masă Rotundă”, cu un anumit număr de cavaleri reuniți în jurul suveranului lor (Richard 1996 19; Boulton 1987 22-24). Caracterul personal al portului unei distincții rezultă din procedura de recrutare a cavalerilor (spre exemplu, reuniunile Ordinului „Lânii de Aur” constituiau, în secolul al XV-lea și începutul celui următor, prilejul alegerii de noi membri) (Paviot 1996 75-79), din cea de învestire, în care noii cavaleri erau onorați în mod public (Měříčka 1975 167-168), precum și din obiceiul înapoierii însemnelor, acolo unde era cazul (Měříčka 1975 170).

Exemple din faleristica internațională modernă și contemporană, în care să fie vorba de stabilirea caracterului ereditar al unor distincții, vor fi relativ puține. Nu este vorba aici de decorațiile având un caracter de clasă, de tipul prestigioaselor ordine cavaleriești ale „Sfântului Ioan de Ierusalim, de Rodos și de Malta” (lat. *Supremus Ordo Militaris Hospitalis Sancti Ioannis Hierosolymitani Rhodius et Melitensis*), „Lânii de Aur” (germ. *Orden vom Goldenen Vlies*, sp. *Orden del Toisón de Oro*), „Sfinților Mauriciu și Lazăr” (it. *Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro*), „Constantinian al Sfântului Gheorghe” (it. *Sacro militare ordine costantiniano di San Giorgio*) etc., distincții a căror conferire era condiționată de probarea ascendenței nobile a solicitantului. Nu este vorba nici despre însemnele atribuite membrilor unor asociații care, prin însăși natura lor, erau rezervate unei elite sociale. Așa au fost, în Spania, ordinele Santiago, Calatrava, Alcántara și Montesa, ori cele purtate de către membrii asociațiilor cavaleriești (sp. *maestranzas de caballería*) din Sevilla, Granada, Ronda, Valencia și Zaragoza (Pérez Guerra 2000 125-135). Tot așa au fost crucea nobililor cehi din 1814 (germ. *Böhmisches Adelskreuz*), instituită de către împăratul Francisc I și distribuită unui număr de 38 de membri ai așa-numitei „Gărzi Nobile”, originari din Regatul Boemiei (Měříčka 1975 77 fig. 62a 77b), ori insigna Corporației Nobililor

¹⁰ *Decretul Regal nr. 3.088 din 9 septembrie 1940.*

Înmatriculați din Tirol (germ. *Ehrenzeichen der Tiroler Adelsmatrikel*), asociație având origini medievale, a cărei insignă – perfect similară unui ordin – a fost stabilită în timpul aceluiași Francisc I (Měříčka 1975 fig. 134c; Ball, Peters [1994] 14). În fine, nu va fi vorba nici despre distincțiile care, deși erau accesibile oricui, totuși aveau modele speciale pentru capete încoronate și nobili (cum au fost, în timpul Primului Război Mondial, acele modele mărite ale „Crucii de Fier”, denumite „Prinzengrossen”) (Mathis 1982 46).

Dintre decorațiile realizate „în spiritul” *Decretului Regal nr. 3.870/1939*, amintim aici excepția notabilă a Spaniei, stat în care a fost creată o „Medalie a victimelor de la Doi Mai” (sp. *Medalla a las víctimas des Dos de Mayo*), care a fost conferită rudelor celor care, la 2 mai 1808, în Madrid, au căzut victime forțelor armate franceze (Pérez Guerra 2000 145). Tot aici, „Medalia Păcii din Maroc” (sp. *Medalla de la Paz de Marruecos*), creată în 1927 (Pérez Guerra 2000 293), a fost acordată urmașilor din prima, a doua, ba chiar și a treia generație a dobânditorilor inițiali! Același caracter ereditar l-au avut și distincțiile „Medalia comemorativă a centenarului asediilor Zaragozei” (sp. *Medalla conmemorativa del centenario de los sitios de Zaragoza*), creată în 1908 (Pérez Guerra 2000 273-274), „Medalia comemorativă a centenarului luptelor de la Puente Sampayo” (sp. *Medalla conmemorativa del centenario de los combates de Puente Sampayo*), creată în 1909 (Pérez Guerra 2000 275) sau „Medalia comemorativă a bombardamentului și asaltului de la Brihuega și a bătăliei de la Villaviciosa” (sp. *Medalla conmemorativa del bombardeo y asalto a Brihuega, y batalla de Villaviciosa*), creată în 1911 (Pérez Guerra 2000 277), de acestea beneficiind și descendenții combatanților care s-au remarcat în aceste evenimente militare, dintre care cel amintit la urmă a avut loc în... 1710¹¹!

Un caracter ereditar l-a avut, în Italia, „Medalia Legiunii Teritoriale a Carabinierilor Regali din Bari” din 1925 (it. *Medaglia Legione Territoriale dei Carabinieri Reali di Bari*), conferită familiilor carabinierilor care și-au pierdut viața în timpul Primului Război Mondial (Ball, Peters [1994] 134).

În același an în care apărea *Decretul Regal nr. 3.870*, în Germania nazistă se institua așa-numita „Cruce Spaniolă” (germ. *Spanienkreuz*), distincție destinată membrilor Legiunii „Condor”, unitate care, din iulie 1936 până în martie 1939, a acordat un sprijin direct forțelor naționaliste ale generalului Francisco Franco. Alături de cei direct implicați în acest efort militar, un model special al distincției a fost înmănat unui număr de 315 rude ale celor care și-au pierdut viața în luptă, ori din cauza rănilor primite. După ordinea de precădere a eligibilității, acest model al „Crucii Spaniole” putea fi conferit văduvei, fiului întâi născut, fiicei întâi născute, tatălui, mamei, fratelui ori surorii celui dispărut (Lumsden [2001] 31-33). Deși rațiunile care au dus la instituirea „Crucii Spaniole” diferă, fără echivoc, de cele care au stat la baza emiterii decretului *Decretului Regal nr. 3.870/1939*, apreciem că ambele situații ilustrează, deopotrivă, ideea decorației de război, care, din personală, a devenit ereditară.

În Regatul Ungariei, după Primul Război Mondial, Miklós Horthy a înființat „Ordinul Vitejilor” (magh. *Vitézi Rend*) (instituit prin Ordinul primului-ministru nr. 6.650/1920, dar amintit și în articolul nr. 77 al Legii nr. XXXVI/1920). Membrii ordinului – care s-au cooptat, inițial, dintre ofițerii și soldații ce luaseră parte la războiul abia încheiat – formau o organizație cu caracter militar, având ca scop principal munca în slujba națiunii maghiare. Cei astfel distinși au primit titlul de

¹¹ Mulțumim și pe această cale domnului dr. D. Alfonso de Ceballos-Escalera y Gila, marchiz de la Floresta, *Cronista rey de armas* al Comunității autonome Castilla și León, pentru amabilitatea de a ne fi pus la dispoziție aceste informații.

„viteaz”, precum și o donație de pământ (așa-numita „parcelă vitejească”), titlu și parcelă care se moșteneau de către primul urmaș, în linie masculină, al celui decorat. Tot astfel, în situația în care cel decorat nu avea niciun fiu, titlul și pământul se puteau moșteni pe linie feminină, ginerele dobândind titlul și parcela vitejească, cu condiția de a alipi, la numele său, numele de familie al socrului (Makai, Héri 1990 33)¹².

Pe marginea acestor exemple, observăm faptul că stabilirea caracterului ereditar al unor distincții este asociabilă îndeosebi unor regimuri dictatoriale: în Spania, guvernarea generalului Miguel Primo de Rivera (1870-1930), la care se adaugă regimul fascist din Italia, cel nazist din Germania, precum și regimul horthist din Ungaria. De fiecare dată, era vorba despre *onorarea descendenților unui militar decorat pentru fapte de arme*, în scopul evident al *perpetuării memoriei celui decorat* (cu atât mai mult cu cât acesta își pierduse viața în timpul misiunii sau ca urmare a acesteia).

În lumina acestor exemple, nu ne mai surprinde emiterea *Decretului nr. 3.870/1939*, în plină perioadă a dictaturii regale din România sfârșitului deceniului al patrulea al secolului trecut. În același timp, actul regelui Carol al II-lea se înscrie în lunga serie de transformări care a marcat sistemul românesc de decorații, de-a lungul domniei sale (Marinescu 1974-1975 237, 242-244, 262). Poate că nimeni nu a surprins mai bine pasiunea pusă de către monarh în chestiunea decorațiilor decât omul politic Constantin Argetoianu (1871-1955), autor care, în *Memoriile sale*, s-a raportat în mod constant la chestiunea însemnelor de tip faleristic: „...În rezumat, Carol s-a înapoiat în țară și s-a suit pe Tron *cu dorința* (s.a.) de a fi un mare Rege, de a reforma totul, de a pune mâna pe toate și de a imprima pecetea «geniului» său în toate ramurile activității noastre naționale. Din acest program, tânărul Rege n-a realizat decât schimbarea uniformelor și răscolirea decorațiilor: a schimbat panglicile și lampasurile, a înființat o serie de medalii și de ordine – de la ridicola *Coroană de Spini* (s.a.) până la cele 8 sau 10 *Merite Culturale* (s.a.), diferențiate pe bresle – și a creat doi mareașali...” (Argetoianu 1997 78).

Reglementarea de care ne ocupăm avea rolul de a perpetua amintirea Independenței și a Reîntregirii (nu și pe aceea a Campaniei din Bulgaria, din 1913!), contribuind, în același timp, la *întărirea spiritului de corp al ofițerilor Armatei României* (Marinescu 1974-1975 260-261; Marinescu 1976 159) – concept ce se referă la acel tip de coeziune bazat pe anumite informații, valori, obiective și simboluri, de natură să întărească relațiile personale directe existente între militari, în scopul întăririi performanței cadrelor Armatei (Popa 2012 199-203); în termenii doctrinei militare a vremii, spiritul de corp era „...sentimentul de camaraderie care face ca onoarea unuia devine onoarea tuturor, înzecind forța unei trupe și constituind unul din factorii cei mai importanți ai succesului...” (Mihăescu 1896 8). În același timp, *Decretul Regal nr. 3.870/1939* făcea parte dintr-un set de reglementări, prin care au fost acordate diferite drepturi, materiale și morale, anumitor categorii de persoane decorate. Amintim, în acest sens, prevederile de natură protocolară în favoarea membrilor ordinelor „Ferdinand I” și „Mihai Viteazul” (Marinescu 1974-1975 238, 255), drepturile de natură materială atribuite celor decorați cu Medalia „Virtutea Militară” de război, precum și cu Ordinul „Virtutea Aeronautică” de război (Marinescu 1974-1975 251). Tot astfel, emiterea *Decretului Regal nr. 3.870/1939* a avut loc într-o perioadă în care, dată fiind agravarea contextului politic internațional și creșterea șanselor ca România să fie atrasă într-un conflict, cu repercusiuni asupra securității teritoriului național, autoritățile au acordat o atenție sporită reglementărilor referitoare la onorurile conferite militarilor

¹² Mulțumim și pe această cale domnului dr. Attila István Szekeres (Sfântu Gheorghe), pentru amabilitatea de a ne fi pus la dispoziție aceste informații.

(Marinescu 1974-1975 256), prin apariția *Decretului Regal nr. 1.302 din 23 martie 1938, pentru glorificarea vitejilor neamului* (MO, I, 85/12 aprilie 1938, 1.856), *Decretului Regal nr. 4.354 din 19 decembrie 1938 pentru aprobarea Regulamentului Legii ordinelor și medaliilor naționale conferite în timp de război* (1938) (MO, I, 297/21 decembrie 1938, 6.070-6.109), a *Decretului Regal nr. 716 din 10 februarie 1939 pentru aprobarea Regulamentului pentru modificarea articolelor 1, 2 și 3 din Regulamentul Legii Ordinelor și Medaliilor Naționale conferite în timp de război* (1939) (MO, I, 36/13 februarie 1939, 734-736), a *Decretului-Lege nr. 4.084 din 15 noiembrie 1939 pentru exproprierea în interesul apărării naționale a loturilor de înproprietărire ale decorațiilor și medaliilor* (MO, I, 266/16 noiembrie 1939, 6.559), a *Înaltei Decizii nr. 1 din 8 martie 1940 pentru desființarea Ordinului „Bene Merenti al Casei Domnitoare” și pentru instituirea Ordinului „Sfântul Gheorghe”* (MO, I, 76/29 martie 1940, 1.402-1.403) etc.

Pe marginea inovației transiterii ereditare a dreptului de a purta Crucea „Trecerea Dunării” și Medalia „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918”, amintim faptul că perioada dictaturii regelui Carol al II-lea a coincis nu numai cu implicarea sporită a monarhului în problematica decorațiilor (Iorga [1939] 377-378; Pârvan 2006 195-196) ori a uniformelor militare (de unde și revenirea ținutelor de ceremonie la fondul tradițional) (Vlădescu 1977 139-155), ci chiar și cu intenția instituirii unui sistem românesc de titluri nobiliare, modalitate prin care, pe lângă recunoașterea arătată urmașilor familiilor boierești autohtone, ar fi fost posibilă și răsplătirea celor care aduseseră servicii Coroanei ori regelui însuși (tocmai în acest scop, la adoptarea *Constituției* din 1938, ar fi fost eliminată formula „...titlurile de noblețe sunt și rămân neadmise în Statul Roman...”, care figurase în textul legii fundamentale din 1923) (Cernovodeanu 1996 28-29). Or, atât acest ambițios proiect nobiliar – istoricul George D. Florescu militase, tot în 1938, pentru înființarea unui Institut de Genealogie (Florescu 1998 1-10) – cât și reglementarea instituită prin *Decretul Regal nr. 3.870/1939*, pot fi deopotrivă considerate drept modalități prin care elitele sfârșitului deceniului al patrulea încercau să își (re)afirme propria identitate genealogică, ca răspuns la impactul factorilor de natură politică, economică ori socială, sub semnul cărora s-a aflat societatea românească la începutul așa-numitei „epoci a dictaturilor”¹³.

Dorința de a crea o formă de noblețe *sui-generis* pare a rezulta și din criteriul transiterii dreptului de a purta cele două distincții potrivit principiului primogeniturii. Străin de tradițiile vechiului drept succesoral românesc, în care frații și surorile moșteneau „pe capete”, adică toți egal (S[achelarie], Ș[otropa] 1988 309, 311), și în care nu primul născut, ci mai degrabă mezinul era favorizat la împărțea averii defunctului, lui revenindu-i căminul și moșia paterne (Barbu 1998 66, 75-76), principiul primogeniturii nu își găsisese aplicare nici în *Codul Civil* din 1864, după cum rezultă cu claritate din art. 669 al acestuia¹⁴ (Hamangiu 1903 226), aflat în vigoare în momentul emiterii *Decretului Regal nr. 3.870/1939*. Totuși, trebuie subliniat că transmiterea unui drept în primogenitură își găsește aplicarea tocmai în materia legislației nobiliare din perioadele medievală și modernă, în privința perpetuării fiefului

¹³ Sfârșitul deceniului al patrulea și primii ani ai celui următor au coincis cu revirimentul cercetărilor genealogice autohtone, în acest interval afirmându-se o întreagă generație de pasionați ai științelor auxiliare ale istoriei, care vor înființa în 1943 efemerul Cerc al Genealogiștilor Români, iar apoi, în 1971, Comisia de Heraldică, Genealogie și Sigilografie, predând ulterior „ștafeta” cercetărilor perioadei postdecembriste.

¹⁴ „...Copiii sau descendenții lor succed tatălui, mamei, moșilor (= bunicii, n.n.), moșelor (bunicile, n.n.) și oricărui alt ascendent, fără deosebire de sex și chiar de ar fi născuți din deosebite căsătorii. Ei succed în părți egale când se găsesc toți în gradul dintâi și sunt chemați după propriul lor drept...”.

și a titlului, de la tată la primul născut, în scopul păstrării caracterului unitar al moștenirii (Barbu 1998 69), semnalul renunțării la acest principiu aflându-se abia în art. 745 al *Codului civil* napoleonian din 1804, care va proclama dreptul egal al copiilor la moștenirea părintească¹⁵ (Code 1804 182). Cel mai cunoscut exemplu de aplicare al principiului succesiunii în primogenitură pe linie masculină este *succesiunea dinastică*, care, pe unele baze mai vechi (Cecil 1895 11-25), a funcționat în majoritatea monarhiilor europene, asigurând transmiterea coroanei unui suveran către fiul său mai mare, apoi către fiul cel mare al celui din urmă (și așa mai departe); în situația în care fiul cel mare nu avea urmași, coroana îi revenea fratelui său mai mic, în funcție de ordinea nașterii (Corcos 2012 1.602-1.605). După exemplul transmiterii unei coroane, transmiterea titlurilor nobiliare europene¹⁶ s-a raportat, până în zilele noastre, la aceeași regulă (Corcos 2012 1.632). Astfel, în unele state, precum Regatul Unit, principiul primogeniturii masculine este încă respectat, în vreme ce, în alte state, precum Spania, sub influența legislației comunitare antidiscriminare, autoritățile au recunoscut și femeilor dreptul la întâietate în perpetuarea unui titlu (Corcos 2012 1.653-1.654, 1.638-1.639).

Credem că putem afirma că, impunând principiul primogeniturii, *Decretul Regal nr. 3.870/1939* s-a inspirat din uzanțele dinastice ori nobiliare ale bătrânului continent. Fiind vorba de o reglementare cu specific militar, nu ne surprinde stabilirea unui criteriu clar de transmitere a dreptului de a purta un anumit însemn¹⁷. Ceea ce ni se pare incontestabil este că reglementarea de care ne ocupăm avea un *caracter elitist*, fiind destinată exclusiv corpului ofițeresc ce constituia „osatura” Armatei României, fapt de care ne încredințează criteriile de selecție a celor decorați. Am văzut deja că *Decretul Regal nr. 3.870/1939* nu privea gradele inferioare și trupa, dar între beneficiari nu puteau fi nici măcar ofițerii care descindeau, la prima ori la a doua generație, din subofițerii și soldații care luptaseră pentru Independență și Reîntregire! Or, acest detaliu arată că între cadrele superioare ale Armatei exista o anumită rezistență la ideea de primenire socială a corpului ofițeresc – proces inevitabil, în condițiile multiplelor transformări prin care a trecut societatea românească, la sfârșitul veacului al XIX-lea și în primele decenii ale celui următor. Adăugăm și că de prevederile *Decretului Regal nr. 3.870/1939* urmau a beneficia ofițerii activi; text prin care trebuie înțeleși ofițerii de carieră (deci chiar dacă mulți dintre cei care au beneficiat de acest decret erau deja trecuți, la data decorării lor, în rezervă, ba chiar și în retragere).

Nu mai puțin de 23 de decrete regale pentru recunoașterea dreptului de a purta aceste distincții au fost emise în perioada 1940-1945: decretele nr. 345, 416, 1.243,

¹⁵ „...Les enfants ou leurs descendants succèdent à leurs père et mère, aïeuls, aïeules, ou autres ascendans, *sans distinction de sexe ni de primogéniture* (s.n.) et encore qu'ils soient issus de différens mariages...”.

¹⁶ Avem în vedere acele state care, prin tradiție, au avut o asemenea componentă a sistemului de onoruri.

¹⁷ Spre exemplu, cunoaștem faptul că Medalia „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918”, pe care administratorul locotenent Ilie I. Petrescu a primit dreptul să o poarte, prin *Decretul Regal nr. 1618/1940*, în calitate de descendent direct al locotenent-colonelului (retr.) Ioan Petrescu, a fost chiar piesa conferită inițial. Atribuită, în conformitate cu *Decretul Regal nr. 37.636/1921*, cu panglica purtând baretele „Ardeal”, „Dobrogea” și „Carpați”, această distincție – și nu alta! – a fost ulterior completată cu bareta „Tradiție”, ca urmare a recunoașterii dreptului de a o purta, în favoarea fiului titularului inițial – amabilă comunicare a domnului Daniel-Cosmin Obreja (București), căruia îi mulțumim și pe această cale.

1.618, 1.925, 2.028, 2.610, 3.550, 4.015 și 4.132 (1940); decretele nr. 159 bis, 343, 678, 1.933, 2.631 și 3.513 (1941); decretele nr. 698, 1.161 și 3.242 (1942); decretul nr. 571 (1943); decretele nr. 1.779 și 2.076 (1944); decretul nr. 1.681 (1945). În total, 132 de persoane au primit Crucea „Trecerea Dunării”, 82 au dobândit Medalia „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918”, iar trei ofițeri au primit ambele distincții. Seria acestor ofițeri a fost deschisă de Mihai, mare voievod de Alba-Iulia, care a primit mai întâi Medalia „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918”, în calitate de descendent al regelui Ferdinand I (*Decretul Regal nr. 345/1940*), urmată de Crucea „Trecerea Dunării”, în calitate de descendent al regelui Carol I (*Decretul Regal nr. 416/1940*), decorare justificată, în mod excepțional, prin „...marile calități intelectuale, sufletești și fizice, precum și vrednicia...” de care dăduse dovadă moștenitorul tronului (Grănicerul, anul 9/februarie 1940, 19). Iată și explicația pentru care ultimul suveran al României avea, pe bareta sa de decorații, aceste două distincții, alături de alte însemne de ordine și medalii, românești și străine¹⁸. Amintim și faptul că de prevederile *Decretului Regal nr. 3.870/1939* a beneficiat și – pe atunci – generalul de armată Ion Antonescu, conducătorul Statului Român, care a primit Crucea „Trecerea Dunării” ca fiu al căpitanului Ion Antonescu, participant la Războiul de Independență (*Decretul Regal nr. 343/1941*). (Tatăl viitorului mareșal, Iancu Antonescu, a avut în timpul războiului gradul de sublocotenent, dobândindu-l pe cel de căpitan abia în 1889.) (Rădulescu 2006 304). Cel din urmă decret de decorare din această serie a fost emis în data de 5 mai 1945, deci chiar la începutul guvernării prosovietice a dr. Petru Groza, ministru de război fiind generalul de corp de armată Constantin Vasiliu-Rășcanu.

Formula-standard utilizată pentru atribuirea celor două distincții a fost „...se acordă (...) dreptul de a purta...”, în locul variantelor uzuale, precum „...se conferă...”, „...se acordă...” ori „...se numește în...” (formula referitoare la recunoașterea dreptului de port a mai fost utilizată în decretele pentru atribuirea Semnului Onorific de 25 și 40 de ani serviți în Armată). Structura unui decret de acest fel era similară celei a altor decrete de decorare, cu adăugarea unei mențiuni, din care rezulta că beneficiarul avea calitatea de descendent al unui anumit ofițer, decorat cu Crucea „Trecerea Dunării”, sau cu Medalia „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918”. Începând cu *Decretul Regal nr. 159 bis/1941*, pentru fiecare persoană decorată s-a arătat și gradul de rudenie față de titularul inițial al distincției, de la care s-a transmis dreptul de port. Într-un singur caz (*Decretul Regal nr. 4.132/1940*), alături de aceste date se arată și structura militară din care făcea parte cel decorat.

Fără îndoială că nu toți cei în drept să primească aceste distincții au ajuns să beneficieze, efectiv, de Crucea „Trecerea Dunării”, ori de Medalia „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918”. Procesul de selectare a dosarelor a fost unul de durată, răstimpul celui de-Al Doilea Război Mondial, cu perioadele de instabilitate care l-au precedat și l-au urmat, făcând ca structurile de cadre ale Ministerului de Război să lase în plan secundar aplicarea *Decretului Regal nr. 3.870/1939*. Acesta este și motivul pentru care, până și într-o veritabilă dinastie de militari, precum a fost aceea a Botenilor, urmași ai colonelului Emanoil C. Boteanu (*1812 - †1891), efectele decretului amintit și-au găsit aplicare în privința unei singure persoane: colonelul medic Emanoil R. Boteanu, viitor general (*1881 - †1954), ca fiu al generalului Remus E. Boteanu (*1851 - †1925). Ar fi putut să beneficieze de acest decret și alți membri ai familiei, trăitori în perioada în care *Decretul Regal nr. 3.870/1939* se afla în vigoare, precum generalul Scipion E. Boteanu (*1890 - †1952), fiu al generalului Emanoil E. Boteanu (*1836 - †1897), respectiv generalul Romulus E. Boteanu, fiu al colonelului Emanoil R.

¹⁸ Între 14 și 16 decembrie 2017, bareta cu decorații pe care am amintit-o a fost expusă, alături de alte distincții, la catafalcul regelui Mihai I, în sala tronului din Palatul Regal de la București.

Boteanu (*1881 - †1939) și nepot de fiu al generalului Romulus E. Boteanu (*1848 - †1924) – înaintași care participaseră, după toate probabilitățile, fie la Războiul de Independență, fie la cel al Reîntregirii, primind deci decorațiile aferente acestor evenimente și putând transmite dreptul ca acestea să fie purtate în continuare (Sturdza 1999 119-121). O situație similară întâlnim în privința urmașilor colonelului Ștefan Stoika de Veneția de Jos (*1808 - †1878)¹⁹ (Tiron 2015 275-280). Dintre aceștia, a beneficiat de prevederile *Decretului Regal nr. 3.870/1939* numai generalul de brigadă Grigore N. Stoica (*1886 - †1950), fiul generalului Nicolae Șt. Stoica (*1845 - †1914), participant la Războiul de Independență. La același război participase însă și fratele acestuia din urmă, generalul Ștefan Șt. Stoica (*1848 - †1928), al cărui fiu, generalul Vasile Șt. Stoica (*1874 - †1947), ar fi fost îndrituit, la rândul său, să primească Crucea „Trecerea Dunării” cu bareta „Tradiție” (Călugăru 2011 20-21).

În majoritatea cazurilor, de prevederile *Decretului Regal nr. 3.870/1939* au beneficiat urmașii direcți, fii ori nepoți de fii, ai celor decorați inițial. Prin excepție, *Decretul Regal nr. 1933/1941* i-a recunoscut dreptul de a purta Crucea „Trecerea Dunării” și „...căpitanului în rezervă Mareș Gr. Dumitru, ca *descendent nepot de frate* (s.n.) al maiorului † Mareș D. Alexandru...” – este neîndoios că, în această situație, beneficiarul decretului a făcut proba descendenței sale pe linie colaterală, prezentând toate actele solicitate *de jure*.

Este interesant de relevat că, dintre ofițerii beneficiari ai *Decretului Regal nr. 3.870/1939*, au fost destui cei care au binemeritat față de Patrie, în timpul celor două conflagrații mondiale, realizările lor fiind răsplătite chiar și cu Ordinul Militar de Război „Mihai Viteazul”. Dintre cei decorați cu Clasa a III-a a acestui ordin, pentru participarea la Primul Război Mondial, îi amintim pe – pe atunci – căpitani Pârvu Boerescu, din Statul Major al Armatei I, Constantin Bolintineanu, din Regimentul 5 Călărași, Gheorghe Rozin, din Comandamentul Armatei a 2-a (Ichim 2000 55, 57, 59), iar dintre cei care au participat la cel de-Al Doilea Război Mondial, menționăm următoarele nume: general de corp de armată adjutant Constantin Sănătescu, președinte al Consiliului de Miniștri, general de divizie Mihail Racoviță, comandant al Corpului de Cavalerie, locotenent-colonel Gheorghe Borislavsky, comandant al Batalionului 5 Vânători de Munte „Avram Iancu” (decorat *post-mortem*), locotenent-colonel Constantin C. Nicolescu, șeful Statului Major al Diviziei 18 Infanterie (decorat *post-mortem*), locotenent-colonel Ștefan Portășescu, comandant al Regimentului 10 Roșiori Purtat (decorat *post-mortem*), căpitan Gheorghe I. Anghelescu, din Regimentul 2 Grăniceri, căpitan Alfons Gh. Roșu, din Batalionul 24 Vânători de Munte (decorat *post-mortem*), căpitan Nicolae C. Silișteanu, din Grupul 1 Cercetare (decorat *post-mortem*), căpitan Mircea Gh. Teodoru, din Brigada 6 Cavalerie și sublocotenent Mihail Gheorghe M. Bădulescu, din Regimentul 12 Roșiori (Ichim 2000 117, 120, 128, 138, 152, 169, 175, 182, 207). Observăm faptul că majoritatea acestor ofițeri au căzut la datorie pe câmpul de onoare, arătându-se, pe această cale, demni continuatori ai înaintașilor lor de la Independență și Reîntregire.

Pe marginea evidenței ofițerilor decorați în conformitate cu *Decretul Regal nr. 3.870/1939*, remarcăm cele câteva cazuri de militari care au primit atât Crucea „Trecerea Dunării”, cât și Medalia „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918” – fapt care ilustrează felul în care mai multe generații ale aceleiași familii au știut să își facă datoria față de Patrie: căpitanul Gheorghe I. Rombeanu (care a fost rănit în luptele pentru recucerirea Basarabiei, în 1941) (Stroea *et alii* 2014 194), precum și locotenenții

¹⁹ Genealogia acestei familii a fost reconstituită prin cercetările domnului Florian Laurențiu Stoica, președinte al Fundației Literar-Istorice „Stoika” (București), precum și ale domnului Mihai-Alin Pavel (București), cărora le mulțumim și pe această cale.

Toma T. Constantinescu și Alexandru C. Gorovei (primii doi dobândind ambele decorațiile în baza unui decret unic, iar ultimul în baza a două decrete succesive).

Pentru că am ajuns în acest punct, trebuie să remarcăm faptul că acordările de decorații în temeiul *Decretului Regal nr. 3.870/1939* pot fi utile studiilor de genealogie românească referitoare la secolul al XX-lea. Constatăm astfel că, în pofida intervalului redus de timp care îl desparte de perioada abordată, cercetătorul se va lovi, inevitabil, de câteva dificultăți greu surmontabile. Fără a insista într-o problemă care depășește cadrul contribuției de față, vom observa că răspândirea membrilor unui neam și pierderea contactului dintre rudele de sânge vor avea drept consecință greutatea obținerii unor informații certe (date de naștere, căsătorie și deces, elemente de onomastică etc.); tot astfel, viața omului contemporan, atât de puțin favorabilă conștientizării, consemnării ori transmiterii memoriei fiecărei familii, a făcut ca multe informații să fie iremediabil pierdute, la dificultatea cercetării de genealogie contribuind, în mod inevitabil, implementarea, în România, a legislației referitoare la protecția datelor cu caracter personal (fapt care face ca, în prezent, anumite categorii de informații să fie încă și mai greu de obținut). Ținând cont de toate acestea, datele furnizate în mod oficial de către decretele regale de care ne ocupăm îngăduie, dacă nu alcătuirea unor arbori genealogici, atunci măcar stabilirea unor filiații certe, care pot fi valorificate cu ajutorul altor categorii de informații. În al doilea rând, datele rezultate din aceste decrete de decorare demonstrează faptul că cercetătorul poate depăși, prin valorificarea lor, cadrul tradițional al genealogiilor domnești și boierești, în înțelesul pe care un bun cunoscător al domeniului, de talia lui Sever Zotta (*1874 - †1943), l-a arătat încă de acum un veac: „...Trebuie (...) să o coborâm (genealogia, n.n) de pe treptele tronurilor și turnurile seniorilor în mijlocul masei mari a omenirii (...) genealogia trebuie democratizată, punând-o în serviciul tuturor claselor sociale, călcând prejudecata seculară că istoria și viața unui neam nu merită să fie studiată dacă el nu a ieșit la suprafața claselor sociale...” - cuvinte reluate, în 1994, de către istoricul Ștefan S. Gorovei, la publicarea primului număr postdecembrist al „Arhivei Genealogice” (Gorovei 1994 XIX-XXIV).

Desigur că, între ofițerii decorați potrivit *Decretului Regal nr. 3.870/1939* se aflau și descendenți ai unor neamuri boierești. Imediat după decorarea marelui voievod de Alba-Iulia, seria decretelor rezervate ofițerilor propriu-ziși începe (*Decretul Regal nr. 1.243/1940*) – între urmașii din prima generație ai făuritorilor Independenței – cu sexagenarul general de corp de armată adjutant (rez.) George G. Manu (*1876 - †1953), fiul generalului de brigadă George I. Manu (*1833 - †1911). Cel astfel distins era nu numai urmașul celui dintâi militar român decorat, la 13/25 mai 1877, cu Medalia „Virtutea Militară”, pentru rolul avut în timpul bombardamentelor otomane asupra Olteniței (Tiron 2017 97), ci și scoborătorul unei vechi familii boierești, de obârșie din Fanar (Sturdza 2011 315).

Un alt urmaș de vechi boieri era și generalul de divizie Mihai(l) Racoviță(-Cehan) (*1868 - †1954), un descendent al ramurii marelui logofăt Nicolae Racoviță-Cehan (†1685); generalul amintit era același cu autorul monografiei referitoare la acest neam domnesc (Racoviță-Cehan 1942 12-14, 21-22; Lefter 2006 95-102), tot el fiind ales, în 1943, drept președinte al „Cercului Genealogiștilor Români” (Cernovodeanu 1996 29).

Origini nobile avea și generalul Constantin Sănătescu (*1885 - †1947), fost prim-ministru, strănepot al vtorii vistierului Ianache Sănătescu (*1791 - †1826) (Rădulescu 1996 225-231) și urmaș al acelor Matei, Vintilă și Radu din Sănătești („Szenetesti”), boieri ai Valahiei Transalpine, înnobilați de către împăratul Carol al VI-lea prin diploma datată 8 octombrie 1717 (Stephănescu, Mănescu 1980 32-33).

Dintre cei decorați cu ambele distincții comemorative, locotenentul Alexandru Gorovei avea obârșie boierească, bunicul său, Petru (*1855 - †1909) și tatăl său, Constantin (*1880 - †1934), aparținând ramurii de la Radomirești a vechiului neam al Goroveilor (Gorovei 2015 295-296). Dintr-o veche familie de boieri vasluieni cobora căpitanul Demir D. Sion, fiu al colonelului Demir Sion (*1875 - †1936), din ramura banului Neculai Sion (*1792 - †1843) (Ungureanu 1936 planșa genealogică), așadar neamul care l-a dat pe paharnicul Costandin Sion (*1795 - †1862), autor al *Arhondologiei Moldovei* și creator de genealogii plăsmuite (Iorga 2013 102-109). Scoborător din vechi vasluieni era și căpitanul – viitorul locotenent-colonel Constantin Ed. Handoca (*1909 - †1963), fiul colonelului Eduard Handoca (*1877 - †1958)²⁰, urmași ai clucerului (H)andoca, trăitor la mijlocul veacului al XVII-lea (Ciubotaru 2000 33-48).

Dintr-o veche familie de boieri munteni, al cărei începător era un anume Stanciul, căpitan în 1668, provenea generalul de brigadă adjutant (retr.) Grigore Berindei (*1867 - †1952), fondator al cercetășiei române, fiul generalului de divizie Anton Berindei (*1838 - †1899), acesta din urmă conducând construcția podului de peste Dunăre și a fortificațiilor de la Plevna, în 1877-1878, și fiind apoi director al fortificațiilor Bucureștiului între 1883-1888 și ministru de război între 1896-1899 (Sturdza 2004 443-444, 447). La rândul său, maiorul (rez.) Alexandru M. Fălcoianu (*1895 - †1953), nepotul generalului de brigadă omonim (*1837 - †1910), un exponent de seamă al armii artileriei, în vremea Războiului pentru Independență (Tucă *et alii* 1979 102-103), se trăgea dintr-un vechi neam de boieri olteni, atestat de la începutul veacului al XVII-lea și ajuns la mari dregătorii în cursul celui următor (Iorga 1906 XL-XLII). Sânge boieresc avea și colonelul (rez.) Constantin C. Bolintineanu (*1881 - †?), fiul maiorului Constantin A. Bolintineanu (*1854 - †1925), din neamul trei logofătului Gheorghe din Bolintin, trăitor în 1829 (Sturdza 2011 55), precum și colonelul (rez.) Gheorghe Gr. Crăiniceanu, fiul generalului de divizie cu același nume (*1852 - †1935), care a deținut înalte demnități și funcții de comandă, înaintea și în timpul Primului Război Mondial, fiind și membru al Academiei Române. Ca o curiozitate, amintim faptul că, pe această cale, colonelul Gheorghe Crăiniceanu era frate cu locotenent-colonelul Constantin Crăiniceanu, cel judecat și executat în 1917, pentru trădare (Zgutta 2002 301-304).

Descendent al unor neamuri de origine străină era căpitanul Gabriel Tullea-Fălcoianu, fiul colonelului în rezervă Carol D. Tullea și urmașul doctorului Tullea, de origine aromână, oftalmolog cu studii la Florența, venit în țară pe la 1780 (în urma unor căsătorii succesive cu boierii Fălcoieni, unii descendenți au luat numele „Tullea-Fălcoianu”) (Djuvara 1998 14). Tot de origine străină era și colonelul adjutant Constantin Filitti, urmașul colonelului adjutant Constantin H. Filitti (*1831 - †1890), dintr-un neam originar din Podgoriana Epirului, neam care a dat doi episcopi de Buzău, precum și pe istoricul, juristul și diplomatul Ioan C. Filitti (*1879 - †1945) (Sturdza 1999 182).

Alături de familiile boierești propriu-zise, trebuie evocate și acele neamuri care, din tată în fiu, și-au făcut datoria față de Patrie. În completarea celor arătate asupra militarilor din familiile Boteanu și Stoika (la care ne-am referit și mai sus), amintim și cele patru generații de ofițeri ai familiei Koslinski, nobili polono-ruși stabiliți în Țara

²⁰ I. R. Petre, *Neamul Handoca în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, comunicare susținută în cadrul celui de-al XVI-lea Congres de Genealogie și Heraldică, Iași, 10-12 mai 2012. Genealogia acestei familii a fost reconstituită prin cercetările domnului prof. univ. dr. Mircea Ciubotaru (Iași), precum și ale domnului Mihai-Alin Pavel (Berlin), cărora le mulțumim și pe această cale.

Românească: colonelul de artilerie Alexandru Koslinski (*1825 - †1910), care a fost tatăl contraamiralului Emanoil Koslinski (*1853 - †1909), la rândul său tatăl viceamiralului Gheorghe Koslinski (*1889 - †1950), acesta avându-l drept fiu pe regretatul căpitan de marină Niculae Koslinski (*1921 - †?), istoric și genealogist al familiei. În același timp, exemplul acestui neam îngăduie și observarea felului în care s-a respectat litera *Decretului Regal nr. 3.870/1939*. Astfel, moștenitorul dreptului de a purta Crucea „Trecerea Dunării” a fost – pe atunci – contraamiralul Gheorghe Koslinski, subsecretar de stat al Marinei Militare între 1940-1941 (a cărui distincție a ajuns în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României), aceasta în vreme ce frații săi mai tineri, colonelul de vânători de munte Emanoil Koslinski (*1891 - †1972), respectiv generalul de artilerie Alexandru Koslinski (*1893 - †1976), nu au putut beneficia de prevederile acestui decret (Koslinski 1996 161-166). O situație similară întâlnim în privința fostului comandant al artileriei din bătălia de la Mărășești, generalul de brigadă (retr.) Vasile Gh. Makarovitsch (*1871 - †1952), care, în calitate de întâi născut al generalului de divizie Gheorghe V. Makarovitsch (*1843 - †1930), erou al Războiului de Independență, a primit, doar el, dreptul de a purta Crucea „Trecerea Dunării”, cu bareta „Tradiție” (toți fiii generalului Gheorghe V. Makarovitsch au fost ofițeri de carieră) (Iorga 2016 27-28). Tot astfel, recunoașterea dreptului locotenentului (retr.) Constantin D. Sallmen (*1866 - †1946), fiul generalului de brigadă Dimitrie Sallmen (pe care l-am amintit deja, atunci când solicita dreptul de a purta decorația rusească a tatălui său), de a purta Crucea „Trecerea Dunării”, conferită tatălui său, ilustrează aceeași idee a păstrării tradițiilor militare în sânul aceleiași neam. Tot aici, trebuie notat faptul că fiica generalului Sallmen, Maria (†1952), a fost căsătorită cu generalul David Praporgescu (*1865 - †1916) – erou al Primului Război Mondial (Iorga 2016 177).

Chiar dacă ne lipsesc alte informații, nu este dificil să reconstituim, chiar pe marginea unui singur decret de decorare, o întreagă filiație; spre exemplu, din *Decretul Regal nr. 1.243/1940* rezultă că, de la colonelul Papiriu V. Piperescu, dreptul de a purta Crucea „Trecerea Dunării”, cu bareta „Tradiție”, s-a transmis asupra locotenent-colonelului Victor P. Piperescu, precum și asupra sublocotenentului Ștefan Mircea V. Piperescu, ceea ce, după toate probabilitățile, trebuie să se refere la trei generații succesive de ofițeri: bunic, tată și fiu.

Interesul pentru această categorie de genealogii se înscrie, în mod firesc, în contextul aniversar al acestei perioade: 140 de ani de la cucerirea Independenței, respectiv un secol de la Marea Unire. Ne vin în minte cuvintele pe care istoricul Ștefan S. Gorovei le scria, recent, în prefața lucrării pe care tânărul genealogist Filip-Lucian Iorga a închinat-o impactului pe care Primul Război Mondial l-a avut asupra descendenților boierimii române: „...o cercetare aflată la încrucișarea unor direcții mai puțin (sau chiar deloc) frecventate de istoria academică ne plasează într-un hățiș inimaginabil de înrudiri, unde toată lumea este înrudită (...) cu toată lumea. Ai impresia că despre Primul Război Mondial se poate vorbi ca despre *războiul unei familii...*” (s.a.) (Iorga 2016 8-9). Este neîndoios faptul că, între familiile amintite în evidența de la *ANEXA II*, existau variate mecanisme de înrudire și solidarizare, în scopul păstrării tradițiilor specifice familiilor de militari. Datele pe care le-am avut la dispoziție nu ne-au permis să adâncim aceste mecanisme, informațiile adunate rămânând utile prin ele însele (împreună cu informațiile concrete pe care le aduc), acestea putând fi valorificate prin cercetări viitoare. În afara interesului genealogic, aceste date sunt relevante inclusiv din perspectiva antroponimiei, prin stabilizarea numelui de familie, de la o generație la alta (de exemplu: *Florea* > *Florescu*, respectiv *Anghel* > *Anghelescu*), ceea ce credem că trebuie interpretat ca un semn de ascensiune socială a familiei în sine. Datele strânse sunt relevante și în privința strădaniei

membrilor multor familii de a atinge cel puțin gradul militar dobândit de către cei din generațiile precedente – spre exemplu, gradul de general, în cazul familiilor Berindei, Corvin, Costescu, Makarovitsch, Manu, Sănătescu, Tătărescu²¹.

În concluzie, studiul de față ilustrează o interesantă și frumoasă modalitate de omagiere, postumă, a celor decorați pentru participarea la Războiul din 1877-1878 și la Războiul de Reîntregire.

Chiar dacă este încadrabilă în rândul altor „curiozități” și „inovații” faleristice ale regimului carlist, inițiativa consfințită prin *Decretul Regal nr. 3870/1939* constituie, astăzi, un instrument util pentru cercetarea genealogică referitoare la elitele militare de la sfârșitul secolului al XIX-lea – prima parte a secolului al XX-lea.

Mulți dintre cei astfel distinși pentru meritele înaintașilor lor, și-au făcut ei înșiși datoria față de Patrie, uneori chiar cu prețul sacrificiului suprem. Destui dintre cei care au supraviețuit celui de-Al Doilea Război Mondial au avut de suferit în perioada dictaturii de stânga, unii chiar plătind cu viața, în închisoare, pentru „vina” apartenenței lor la elita vechiului regim.

Cu prilejul Centenarului, tuturor li se cuvine aducere aminte, pentru că toți și-au făcut datoria, cu gândul și cu fapta, în folosul ideii românești.

²¹ Observația a putut fi urmărită doar în privința perpetuării Crucii „Trecerea Dunării”, în cazul Medaliei „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918”, răstimpul de la generația care a dobândit-o pe aceasta din urmă și, respectiv, generația următoare, care a primit dreptul să o poarte, fiind prea scurt pentru ca ofițerii respectivi, beneficiari ai *Decretului Regal nr. 3870/1939*, să poată urca mai multe dintre treptele ierarhiei militare.

ANEXA I

Decretul Regal nr. 3.870 din 27 octombrie 1939, referitor la transmiterea dreptului de a purta „Crucea Trecerea Dunării” și Medalia „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918”

„Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 250 din 28 octombrie 1939, p. 6.036.

Art. I. – Articolul 5 din regulamentul Medaliei de Război „Crucea Trecerea Dunării”, din 24 Martie 1878, se modifică după cum urmează:

„Dreptul de a purta „Crucea Trecerea Dunării” este personal.

Acest drept acordat ofițerilor activi se transmite prin deces, în linie descendentă directă, în favoarea primilor născuți, deveniți ofițeri activi. În lipsa acestora, dreptul se transmite fratelui mai mare, ofițer activ.

Când niciunul dintre descendenți nu este ofițer activ, Crucea trece în linie colaterală, asupra primului născut dintre nepoții de frate, devenit ofițer activ.

În această nouă ordine, transmisiunea se face tot în linie descendentă directă și numai la ofițeri activi, cu respectarea dreptului primului născut”.

Art. II. – Articolul 5 din decretul Nr. 1.744 din 8 Iulie 1918 se modifică după cum urmează:

„Dreptul de a purta „Medalia Comemorativă a războiului 1916-1918” este personal.

Acest drept, acordat ofițerilor activi, se transmite prin deces, în ordine descendentă directă, primului născut devenit ofițer activ, sau în lipsa lui fratelui mai mare, ofițer activ”.

Art. III. – „Crucea Trecerea Dunărei” și „Medalia Comemorativă a războiului 1916-1918”, purtate prin transmisiune vor avea o bareta cu inscripția „Tradiție”.

Art. IV. – Ambele distincțiuni se vor purta în baza unui înalt decret regal.

Art. V. – Ministrul Nostru, secretar de Stat la Departamentul Apărării Naționale, este însărcinat cu executarea decretului de față.

ANEXA II

Decretul Regal nr. 293 din 30 ianuarie 1940, privind aprobarea Regulamentului pentru punerea în aplicare a Decretului Regal nr. 3.870 din 27 octombrie 1939

„Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 25 din 31 ianuarie 1940, p. 409.

Art. I. – Se aprobă de Noi regulamentul a[1] cărui cuprins este:

REGULAMENT

**pentru punerea în aplicare a înaltului decret Nr. 3.870 din 27 Octomvrie 1939,
relativ la dreptul ofițerilor activi, urmași ai decorațiilor cu Medalia „Crucea
Trecerea Dunării” și Medalia „Crucea Comemorativă” a războiului 1916/1918, de a
purta aceste medalii cu bareta „Tradiție”**

Art. 1. – (Articolul 5 din decretul Nr. 617 din 23 Martie 1878, modificat prin decretul Nr. 3.870 din 27 Octomvrie 1939).

Dreptul de a purta Medalia „Crucea Trecerea Dunărei” este personal și nu se poate transmite decât de ofițerii activi în condițiunile arătate mai jos:

a) Ofițerii activi decorați cu această medalie transmit prin deces acest drept, în linie directă descendentă la infinit asupra primului născut devenit ofițer activ;

b) Dacă primul născut nu a devenit ofițer activ, dreptul de a purta această medalie trece asupra celui mai mare dintre frații lui următori, care a devenit ofițer activ;

c) Dacă acesta din urmă moare, dreptul de a purta medalia trece asupra celui mai vârstnic dintre fiii săi, devenit ofițer activ, iar în lipsă de descendent ofițer activ, acest drept trece asupra celui mai mare dintre nepoții săi de frate, adică celui mai mare dintre copiii fraților lui, devenit ofițer activ;

d) Nepotul de frate, la rândul său, transmite acest drept prin deces celui mai vârstnic dintre fiii săi, devenit ofițer activ, sau în lipsă, celui mai vârstnic dintre nepoții săi de frate, devenit ofițer activ, și așa mai departe;

e) Când ofițerul decorat la 1878 a murit fără descendenți direcți cu drept de a purta această medalie, dreptul se transmite în linie colaterală asupra celui mai vârstnic dintre nepoții săi de frate, devenit ofițer activ.

Art. 2. – (Art. V din decretul Nr. 1.744 din 8 Iulie 1918, modificat prin decretul Nr. 3.870 din 27 Octombrie 1939).

Dreptul de a purta Medalia „Crucea Comemorativă” a războiului 1916/1918 este personal și nu se poate transmite decât la ofițerii activi, prin deces, în linie directă descendentă la infinit, în favoarea primului născut devenit ofițer activ.

Dacă primul născut nu a devenit ofițer activ, dreptul trece asupra celui mai mare dintre frații lui următori, care a devenit ofițer activ.

Această regulă se aplică pentru fiecare generație descendentă.

Art. 3. – a) Dreptul la portul acestor medalii se transmite după normele de mai sus și urmașilor ofițeri care nu se mai găsesc în pozițiunea de activitate;

b) Când dreptul la portul acestor medalii cade asupra vreunui urmaș, care mai posedă asemenea medalii, acest drept trece asupra celorlalți urmași, după regulile de mai sus;

c) Minorul descendent nu are dreptul la portul acestor medalii, decât din momentul când a devenit ofițer activ;

d) Copiii adoptivi și descendenți[i] în linie feminină sunt excluși de la dreptul de a purta aceste medalii.

e) În lipsă de urmași cu dreptul de a purta aceste medalii, dreptul se stinge.

Art. 4. – Ambele medalii, purtate prin transmisiune, vor avea o bareta cu inscripția „TRADIȚIE”.

Art. 5. – Bareta va fi confecționată din metal culoarea oțelului oxidat, fond negru, gravată cu frunze de stejar.

Pe mijlocul baretei se va stampa cu litere reliefate, în culoarea oțelului, inscripția „TRADIȚIE”.

Lungimea baretei va fi de 36 mm, lată de 10 mm și va fi aplicată pe fața panglicei în partea de sus și de-a curmezișul culorilor panglicei.

Art. 6. – Constatarea dreptului de a purta oricare din aceste medalii se face de Ministerul Apărării Naționale, Direcția personalului, pe baza actelor prezentate cu raport de către descendentul decoratului, din care să rezulte acest drept.

Actele ce trebuiesc prezentate în acest scop sunt următoarele:

O schiță a arborelui genealogic cuprinzând toți descendenții defunctului decorat, însoțită de un memoriu explicativ, din care să se vadă numele și prenumele lor, profesiunea, anul nașterii, anul decesului pentru cei care nu mai sunt în viață și gradul de rudenie cu decoratul.

Pentru dovedirea datelor din memoriu, se vor prezenta acte de naștere, de deces, acte de notorietate, acte militare și orice fel de acte și dovezi din care să reiasă clar că nu există niciun alt descendent care să aibă dreptul la portul acestor medalii înaintea sa și că prin urmare, după normele indicate în prezentul regulament, acest drept îi revine lui.

Art. 7. – Pe baza actelor legale, Ministerul Apărării Naționale, Direcția personalului, va stabili pe acei care intră în prevederile decretului Nr. 3.870 din 27 Octombrie 1939 și a regulamentului de față, întocmind formalitățile pentru conferirea medaliilor.

Art. 8. – Ministerul Apărării Naționale, Direcția personalului, va înființa registre speciale, în care se vor scrie toți ofițerii cărora li s-a acordat dreptul de a purta Medalia „Crucea Trecerea Dunărei”, cu bareta „TRADIȚIE” și medalia „Crucea Comemorativă” a războiului 1916/1918, cu bareta „TRADIȚIE”.

Art. 9. – Brevetele respective vor fi întocmite de Ministerul Apărării Naționale, Direcția personalului, semnate de ministru și contrasemnate de directorul personalului, dându-li-se un număr de ordine din registrele respective.

Art. II. – Ministrul nostru secretar de Stat la Departamentul Apărării Naționale, este însărcinat cu executarea decretului de față.

ANEXA III

Rectificări aduse Regulamentului pentru punerea în aplicare a Decretului Regal nr. 3.870 din 27 octombrie 1939 (nr. 73.315 din 20 februarie 1940)

„Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 45 din 23 februarie 1940, p. 819-820.

Regulamentul pentru punerea în aplicare a Înalțului Decret Nr. 3.870 din 27 Octomvrie 1939, relativ la dreptul ofițerilor activi, urmași ai decorațiilor cu medalia „Crucea Trecerea Dunărei” și medalia „Crucea Comemorativă” a războiului 1916-1918, de a purta aceste medalii cu bareta „Tradiție”, aprobat prin Înalțul Decret Nr. 293 din 30 Ianuarie 1940, publicat în Monitorul Oficial Nr. 25 din 31 Ianuarie 1940, pagina 409, în coloana II-a, începând cu rândul 3 (alineatul a), de sus în jos și până la art. 4 exclusiv, se va citi după cum urmează:

a) Au dreptul la portul acestei medalii primii născuți din fiecare generație descendentă a decoratului, adică fiul cel mai în vârstă, nepotul de fiu cel mai vârstnic și așa mai departe, din momentul în care au devenit ofițeri activi.

Se înțelege că acest drept se transmite numai între ofițerii activi aflați pe linia descendentă, în șir neîntrerupt de primogenitură și că la portul acestei medalii pot fi chemați simultan, atât decoratul, cât și primogeniturile din toate generațiunile aflate în viață, din momentul în care au devenit ofițeri activi.

Se mai înțelege că dreptul descendentului la portul acestei medalii se păstrează atât în cazul când în momentul dobândirii gradului de ofițer activ, tatăl său nu se mai găsea în poziția de activitate, precum și în cazul când, la punerea în aplicare a prezentului regulament, descendentul nu s-ar mai afla în poziție de activitate.

b) Dacă primul născut nu a devenit ofițer activ, dreptul de a purta această medalie trece asupra primului dintre frații lui următori care va fi devenit ofițer activ.

În această nouă ordine, dreptul se va răsfrânge și asupra descendenților respectivi, care îndeplinesc condițiunile din alineatul precedent, adică se află pe linia descendentă și de primogenitură și au devenit ofițeri activi.

c) În lipsă de descendenți îndrituiți la portul acestei medalii, acest drept trece asupra celui mai mare dintre nepoții de frate al ultimului purtător al medaliei, adică asupra celui mai mare dintre copiii fraților lui.

În această nouă ordine dreptul se transmite descendenților respectivi după regulile de mai sus și așa mai departe.

Art. II (Art. V din decretul Nr. 1.744 din 8 Iulie 1918, modificat prin decretul Nr. 3.870 din 27 Octomvrie 1939)

Dreptul de a multa medalia „Crucea Comemorativă” a războiului 1916-1918 este personal și nu se poate transmite decât de ofițerii activi, în favoarea primilor născuți din fiecare generație descendentă, deveniți ofițeri activi, după toate regulile prevăzute la articolul I, alineatul a și b din prezentul regulament.

Art. III. Copiii adoptivi și descendenții în linie feminină sunt excluși de la dreptul de a purta aceste medalii, dreptul se stinge.

b) În lipsă de urmași cu dreptul de a purta aceste medalii, dreptul se stinge.

De asemenea, din coloana III-a, la art. 6, rândul 10, de sus în jos, se va citi în loc de cuvântul „defunctului”, acela de „celui”, cum din eroare de manuscris a apărut în Monitorul Oficial arătat mai sus.

Militari decorați cu Crucea „Trecerea Dunării”, cu bareta „Tradiție”					Predecesor (nume, gradul gradul de rudenie*) *Dacă se menționează în decretul de decorare.	
Nr. crt.	Decret (număr și dată)	„Monitor Oficial” (număr și dată)	Beneficiar (nume și grad)		Regele Carol I	
1.	416/12.02.1940	37/14.02.1940, p. 618	Mihai, Mare Voievod de Alba-Iulia	general de corp de armată, adjutant (rez.)	Manu I. Gheorghe	general de brigadă
2.	1.243/09.04.1940	89/13.04.1940, p. 1.811	Manu Gh. Gheorghe	general de corp de armată, adjutant (rez.)	Dumitrescu Ștefan	maior
3.	—	—	Dumitrescu S. Constantin	general de divizie (rez.)	Ignat Nichita	colonel
4.	—	—	Ignat Mihail	general de divizie (rez.)	Petrescu Ioan	colonel
5.	—	—	Petrescu I. Gheorghe	general de divizie (rez.)	Sănătescu Gheorghe	general (retr.)
6.	—	—	Sănătescu Constantin	general de divizie	Costescu Ștefan	colonel
7.	—	—	Costescu Ștefan	general de brigadă	Glojoianu Filip	capitan
8.	—	—	Glojoianu Ioan	general de brigadă	Nicolescu Dimitrie	farmacist șef
9.	—	—	Nicolescu D. Constantin	general de brigadă	Orășanu Pandele	maior
10.	—	—	Orășanu Alexandru	general de brigadă, adjutant	Cica Constantin	colonel
11.	—	—	Cica C. Gheorghe	general de brigadă (rez.)	Berindei Anton	general de divizie
12.	—	—	Berindei Grigore	general de brigadă, adjutant (retr.)	Costescu I. Nicolae	general de brigadă
13.	—	—	Costescu N. Constantin	general de brigadă, adjutant (retr.)	Florea Ioan	sublocotenent
14.	—	—	Florescu Constantin	general (rez.)	Carapancea Gheorghe	maior
15.	—	—	Carapancea Titus	colonel magistrat	Săulescu Sp. Nicolae	maior
16.	—	—	Săulescu N. Spiridon	colonel	Elefterescu Scarlat	locotenent
17.	—	—	Elefterescu Aurel	locotenent-colonel	Dumitrescu Radu	administrator cl. I
18.	—	—	Dumitrescu R. Constantin	locotenent-colonel (rez.)	Nenișor Gheorghe	colonel
19.	—	—	Nenișor Sergiu	locotenent-colonel (rez.)	Piperescu V. Papiriu	colonel
20.	—	—	Piperescu P. Victor	locotenent-colonel (rez.)	Țanovici Constantin	capitan
21.	—	—	Țanovici Constantin	capitan comandor aviator	Fotino Dionisie	colonel
22.	—	—	Fotino Dionisie	maior	Mănescu Alexandru	locotenent-colonel
23.	—	—	Mănescu Alexandru	maior	Portășescu Nicolae	capitan
24.	—	—	Portășescu Ștefan	maior	Zăgănescu M. Alexandru	capitan
25.	—	—	Zăgănescu M. Nicolae	maior	Alexandrescu Th. Vasile	capitan
26.	—	—	Alexandrescu V.C. Remus	maior (retr.)	Galeriu Alexandru	locotenent-colonel
27.	—	—	Galeriu Alexandru	locotenent	Negrea I. Ioan	maior
28.	—	—	Negrea A. Mircea	locotenent	Sallmen Dimitrie	general de brigadă
29.	—	—	Sallmen D. Constantin	locotenent (retr.)	Piperescu V. Papiriu	colonel
30.	—	—	Piperescu V. Ștefan Mircea	sublocotenent		

31.	1.618/14.05.1940	115/19.05.1940, p. 2.358-2.359	Corvin Alexandru	general de divizie (rez.)	Corvin Ștefan	general de brigadă
32.	"	"	Bălănescu Petre	general de brigadă	Bălănescu Simion	maior (rez.)
33.	"	"	Crassan Octavian	general de brigadă	Crassan Octavian	locotenent-colonel
34.	"	"	Celăreanu C. Constantin	general de escadră aviator	Celăreanu Constantin	intendent locotenent- colonel
35.	"	"	Serghiescu Teodor	general de brigadă (rez.)	Serghiescu Teodor	intendent general
36.	"	"	Stoica Nicolae	general de brigadă (rez.)	Stoica Nicolae	general
37.	"	"	Makarovitsch Gh. Vasile	general de brigadă (retr.)	Makarovitsch V. Gheorghe	general de divizie
38.	"	"	Filitti Constantin	colonel adjutant	Filitti H. Constantin	colonel adjutant
39.	"	"	Graur F. Demetru	colonel	Graur Teodor	maior
40.	"	"	Lambriu Șerban	colonel	Lambriu A. Gheorghe	colonel
41.	"	"	Șendrea N. Constantin	colonel	Șendrea Nicolae	colonel
42.	"	"	Tetrat Al. Traian	colonel	Tetrat Gheorghe	colonel
43.	"	"	Micandru G. Ioan	colonel (rez.)	Ionescu Gheorghe	șef de muzică cl. I
44.	"	"	Bolintineanu C. Constantin	colonel (rez.)	Bolintineanu A. Constantin	maior
45.	"	"	Antoniu Dumitru	colonel (rez.)	Antoniu Nicolae	maior
46.	"	"	Ionescu T. Constantin	colonel (rez.)	Ionescu Teodor	căpitan
47.	"	"	Popescu Constantin	colonel (rez.)	Popescu Hristache	căpitan
48.	"	"	Pandele Alexandru	colonel magistrat (rez.)	Pandele Gheorghe	căpitan
49.	"	"	Cholet Panait	colonel (rez.)	Cholet Constantin	farmacist colonel
50.	"	"	Roată E. Victor	locotenent-colonel	Roată P. Emanoil	maior
51.	"	"	Cocoș I. Valeriu	locotenent-colonel	Cocoș M. Alexandru	locotenent-colonel
52.	"	"	Mingarelli D. Gheorghe	locotenent-colonel	Mingarelli Dumitru	colonel
53.	"	"	Stroescu L. Mihail	locotenent-colonel (rez.)	Stroescu I. Ioan	colonel
54.	"	"	Cristescu Mihail	locotenent-colonel (retr.)	Cristescu Toma	administrator căpitan
55.	"	"	Teodoru Nicolae	locotenent-colonel invalid de război	Teodor Petre	căpitan
56.	"	"	Borislavski S. Gheorghe	maior	Borislavski Stanislav	maior
57.	"	"	Staniu Gh. Ioan	maior	Staniu N. George	medic de batalion cl. I
58.	"	"	Luchian R. Alexandru	locotenent comandor aviator	Luchian Rafael	maior
59.	"	"	Theodory Alexandru	maior (rez.)	Theodory Iulius	medic general de brigadă
60.	"	"	Bănceanu D. Gheorghe	căpitan	Bănceanu N. Gheorghe	căpitan
61.	"	"	Degeratu Alexandru	căpitan	Degeratu Gheorghe	maior
62.	"	"	Vrăncescu M. Constantin	căpitan	Vrăncescu Mihail	căpitan
63.	"	"	Negrescu N. Constantin	căpitan (rez.)	Negrescu I. Nicolae	farmacist locotenent
64.	"	"	Gorovei Alexandru	locotenent	Gorovei Petru	căpitan
65.	1.925/07.06.1940	131/08.06.1940, p. 2.829	Stoicescu D. Ioan	general comandant aviator adjutant	Stoicescu Dimitrie	farmacist colonel

66.	–	–	–	Cerneia Gr. Alexandru	locotenent-colonel	Cerneia Grigore	căpitan maior
67.	–	–	–	Softa I. Petru	locotenent-colonel (rez.)	Softa Ioan	
68.	2.028/20.06.1940	148/29.06.1940, p. 3.252	–	Athanasescu Gr. Gheorghe	general de divizie adjutant (rez.)	Athanasescu N. Grigore	maior
69.	–	–	–	Odobescu C. Grigore	general de brigadă (rez.)	Odobescu I. Constantin	colonel adjutant
70.	–	–	–	Tătărescu N. Alexandru	general de brigadă (rez.)	Tătărescu Gh. Nicolae	general de divizie
71.	–	–	–	Crăniceanu Gr. Grigore	colonel (rez.)	Crăniceanu Gr. Grigore	general de divizie
72.	–	–	–	Cămarășescu Al. Stelian	colonel (retr.)	Cămarășescu I. Alexandru	intendent colonel
73.	–	–	–	Călinescu Gr. Alexandru	colonel (retr.)	Călinescu Gr. Grigore	maior
74.	–	–	–	Constantinescu I. Ioan	locotenent-colonel	Constantinescu Gh. Iordan	căpitan
75.	–	–	–	Smădu Gh. Aurel	locotenent-colonel (rez.)	Smădu George	maior
76.	–	–	–	Cioranu A. Vasile	locotenent (rez.)	Cioranu T. Albert	intendent general
77.	2.610/05.08.1940	182/08.08.1940, p. 4.054	–	Racovitză I. Mihail	general de divizie	Racovitză N. Ioan	intendent locotenent-colonel (retr.)
78.	–	–	–	Koslinski E. Gheorghe	contraamiral	Koslinski A. Emanoil	contraamiral
79.	–	–	–	Zlatian P. Paul	comandor	Zlateanu Petre	general de brigadă
80.	–	–	–	Barbieri Constantin	colonel	Barbieri A. Nicolae	contraamiral
81.	–	–	–	Gheorghiu Gr. Grigore	colonel	Gheorghiu Grigore	căpitan
82.	–	–	–	Geanolu S. Dumitru	locotenent-colonel	Geanolu Scarlat	general de brigadă
83.	–	–	–	Pravilă Gh. Gheorghe	locotenent-colonel	Pravilă I. George	administrator principal
84.	–	–	–	Vitru I. Ioan	locotenent-colonel	Vitru Ioan	general
85.	–	–	–	Isvoranu I. Tudor	căpitan comandor	Isvoranu Ioan	comandor inginer
86.	3.550/21.10.1940	248/23.10/1940, p. 6.062	–	Bădulescu A. Alexandru	general de brigadă (rez.)	Bădulescu A. Alexandru	căpitan
87.	–	–	–	Renescu I. Victor	general de brigadă	Renescu Ioan	colonel
88.	–	–	–	Brusescu V. Alfred	colonel	Brusescu Vasile	maior
89.	–	–	–	Cialik Gh. Gheorghe	general de brigadă	Cealic Th. Gheorghe	colonel
90.	–	–	–	Dianu Gh. Constantin	colonel (rez.)	Dianu Șt. Gheorghe	medic general (rez.)
91.	–	–	–	Stamatopol S. Constantin	colonel (rez.)	Stamatopol Simion	locotenent-colonel (rez.)
92.	–	–	–	Gheorghiu T. Constantin	locotenent-colonel	Gheorghiu C. Theodor	general de divizie (rez.)
93.	–	–	–	Ionescu V. Aurel	locotenent-colonel	Ionescu Vasile al II-lea	maior
94.	–	–	–	Fălcoianu M. Alexandru	maior (rez.)	Fălcoianu Alexandru	general de brigadă
95.	4.015/11.12.1940	299/19.12.1940, p. 6.906	–	Rozin Gh. Gheorghe	general de brigadă	Rozin Gheorghe (tată)	căpitan
96.	–	–	–	Negrescu P. Aurel	maior	Negrescu T. Petrache (tată)	căpitan (retr.)
97.	–	–	–	Panu Răsvan	căpitan aviator	Panu Dimitrie (bunic)	căpitan
98.	4.132/20.12.1940	303/24.12.1940, p. 6.994	–	Batu V. Alexandru	colonel, comandantul Regimentului 72 Infanterie	Batu Vasile (tată)	căpitan
99.	–	–	–	Vasilescu Gh. Mărăcine	locotenent-colonel (rez.),	Vasilescu Gheorghe (tată)	administrator căpitan

				Regimentul 4 Artilerie Grea			
100.	159 bis/27.01.1941	35/11.02.1941, p. 706	Georgescu T. Dumitru	locotenent-colonel, invalid de război	Gheorghescu Gh. Teodor (tată)	căpitan	
101.	–	–	Nicolescu Al. Grigore	căpitan (retr.)	Nicolescu Al. Alexandru (tată)	maior	
102.	343/18.02.1941	42/19.02.1941, p. 818	Antonescu I. Ion	general de armată	Antonescu Ion (tată)	căpitan	
103.	678/15.03.1941	67/20.03.1941, p. 1.390	Dona Constantin	general de divizie (rez.)	Dona Pompiliu (tată)	maior	
104.	–	–	Botescu M. Ioan	general de brigadă (retr.)	Botescu Matei (tată)	locotenent-colonel	
105.	1933/30.06.1941	158/07.07.1941, p. 3.846	Giosan Gr. Haralambie	general de escadră aviator	Giosan Grigore (tată)	locotenent-colonel	
106.	–	–	Boerescu I. Grigore	general de brigadă (rez.)	Boerescu Iulius (tată)	colonel	
107.	–	–	Mardare D. Socrate	colonel adjutant	Mardare Dumitru (tată)	locotenent-colonel	
108.	–	–	Ionașcu F. Gheorghe	colonel (rez.)	Ionașcu Florea (tată)	căpitan	
109.	–	–	Luca C. Alexandru	colonel (retr.)	Luca Constantin (tată)	intendent colonel	
110.	–	–	Silni A. Ioan	colonel (retr.)	Silni Anton (tată)	șef de muzică cl. I	
111.	–	–	Orleanu Gh. Petre	colonel	Orleanu Gheorghe (tată)	colonel	
112.	–	–	Sofian N. Nicolae	maior	Sofian Nicolae (tată)	maior	
113.	–	–	Stavrică T. Gheorghe	maior magistrat	Stavrică Teodor (tată)	intendent locotenent- colonel (retr.)	
114.	–	–	Dobroniu L. Ioan	căpitan	Dobroniu Lazăr (tată)	locotenent-colonel	
115.	–	–	Mareș Gr. Dumitru	căpitan (rez.)	Mareș D. Alexandru (fratele tatălui?)	maior	
116.	–	–	Pascu Gh. Ioan	locotenent aviator	Pascu Dumitru (bunic)	maior	
117.	2.631/19.09.1941	228/26.09.1941, p. 5.719-5.720	Boerescu C. Părvu	locotenent-colonel (rez.)	Boerescu Z. Constantin (tată)	general de divizie	
118.	–	–	Mihăilescu P. Amedeu	maior	Mihăilescu Petre (tată)	farmacist de divizie	
119.	–	–	Stănescu Șt. Mitică	căpitan (retr.)	Stănescu Ștefan (tată)	căpitan	
120.	3.513/23.12.1941	07/09.01.1942, p. 110	Burnea I. Ioan	colonel	Burnea I. Isidor (tată)	colonel	
121.	–	–	Georgescu A. Vintilă	colonel (rez.)	Georgescu Andronie (tată)	colonel	
122.	–	–	Bogdan Alexandru	intendent maior	Bogdan George (tată)	farmacist locotenent- colonel	
123.	–	–	Cuțarida C. Dumitru	căpitan (retr.)	Cuțarida Th. Constantin (tată)	colonel	
124.	–	–	Danu Al. Anastasie	șef muzică cl. I	Dan Dimitrie (bunic)	maior	
125.	698/07.03.1942	66/18.03.1942, p. 1985	Boteanu R. Emanoil	medic colonel (rez.)	Boteanu Remus (tată)	general de divizie	
126.	1.161/21.04.1942	98/29.04.1942, p. 3.469	Pelimon R. Alexandru	colonel	Pelimon Romulus (tată)	căpitan	
127.	–	–	Lăzărescu N. Nicolae	căpitan	Lăzărescu Nicolae (bunic)	căpitan veteran	
128.	3.242/06.11.1942	40/17.02.1943, p. 1.320	Praporgescu R. Gheorghe	colonel	Praporgescu Radu (tată)	veterinar maior	
129.	–	–	Mărășescu I. Gheorghe	căpitan	Mărășescu Ioan (tată)	locotenent-colonel	

130.	571/03.03.1943	87/13.04.1943, p. 3.276	Abeg G. Filip	general de brigadă (retr.)	Abeg Grigore (tată)	administrator principal
131.	–	–	Niculescu C. Constantin	maior	Niculescu Mihail (bunic)	căpitan
132.	2.076/01.11.1944	272/23.11.1944, p. 7.578	Aldea E. Aurel	general de corp de armată	Aldea N. Emanoil	maior (retr.)
Militari decorați cu Medalia „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918”, cu bareta „Tradiție”						
Nr. crt.	Decret (număr și dată)	„Monitor Oficial” (număr și dată)	Beneficiar (nume și grad)	Predecesor (nume, grad și gradul de rudenie*)		
1.	345/05.02.1940	31/07.02.1940, p. 500	Mihai, Mare Voievod de Alba-Iulia	*Dacă se menționează în decretul de decorare.		
2.	1.618/14.05.1940	115/19.05.1940, p. 2.358-2.359	Vasilescu Ș. Dumitru	maior magistrat	Vasilescu Ștefan	locotenent-colonel
3.	–	–	Băcă I. Dan	căpitan	Băcă Ioan	maior
4.	–	–	Cristescu P. Virgil	căpitan	Cristescu I. Petre	colonel
5.	–	–	Steriade A. Constantin	căpitan	Steriade Alexandru	colonel
6.	–	–	Ștefănescu D. Dumitru	căpitan	Ștefănescu Dumitru	colonel (retr.)
7.	–	–	Greceanu Pompiliu	locotenent	Greceanu Constantin	administrator maior (rez.)
8.	–	–	Negulescu C. Constantin	locotenent	Negulescu Corneliu	colonel (rez.)
9.	–	–	Negulescu Th. Frederick Alfred	locotenent	Negulescu Anastase	general de brigadă
10.	–	–	Pantazopol E. Alexandru	locotenent	Pantazopol Emil	locotenent-colonel (rez.)
11.	–	–	Pretorian I. Nicolae	locotenent	Pretorian Ioan	căpitan
12.	–	–	Theodoru N. Lucian	locotenent	Theodoru Nicolae	colonel
13.	–	–	Petrescu I. Ilie	administrator locotenent	Petrescu Ioan	locotenent-colonel (retr.)
14.	–	–	Costiniu Gheorghe	sublocotenent	Costiniu Mihail	colonel (rez.)
15.	–	–	Bădulescu M. Gh. Mihail	sublocotenent	Bădulescu Mihail	colonel (rez.)
16.	–	–	Piperescu V. Ștefan	sublocotenent	Piperescu P. Victor	locotenent-colonel (rez.)
17.	–	–	Cristopol A. Socrate	administrator sublocotenent	Cristopol C. Anastase	colonel
18.	1.925/07.06.1940	131/08.06.1940, p. 2.829	Negulescu A. Zaharia	căpitan	Negulescu Aurel	comandor (rez.)
19.	–	–	Cruțescu N. Mircea	locotenent	Cruțescu Nicolae	colonel (rez.)
20.	–	–	Gorovei C. Alexandru	locotenent	Gorovei P. Constantin	locotenent-colonel
21.	–	–	Roșu Gh. Alfons	locotenent	Roșu Gheorghe	locotenent-colonel
22.	2.028/20.06.1940	148/29.06.1940, p. 3.252	Zlătescu Gh. Constantin	sublocotenent	Zlătescu Gheorghe	locotenent-colonel (rez.)
23.	2.610/05.08.1940	182/08.08.1940, p. 4.054	Botez D. Alexandru	sublocotenent	Botez Gh. Dumitru	căpitan
24.	–	–	Părcălăbescu I. Aureliu	sublocotenent	Părcălăbescu R. Ioan	general
25.	3.550/21.10.1940	248/23.10/1940, p.	Dimitrievici S. Alexandru	căpitan	Dimitrievici Sava	căpitan

26.	-"	6.062	Ganea St. Gheorghe	căpitan	Ganea Ștefan	general de divizie (rez.)
27.	-"	-"	Handoca Ed. Constantin	căpitan	Hondoca Eduard	maior (retr.)
28.	-"	-"	Șteanu C. Mihail	căpitan	Șteanu Constantin	medic colonel
29.	-"	-"	Gălășeanu R. Petre	sublocotenent	Gălășeanu Radu	administrator căpitan (rez.)
30.	-"	-"	Gabrielescu D. Valentin	sublocotenent	Gabrielescu I. Dumitru	general de brigadă
31.	159 bis/27.01.1941	35/11.02.1941, p. 706	Constantiu M. Mihail	căpitan	Constantiu Mihail (tată)	general (rez.)
32.	4.132/20.12.1940	303/24.12.1940, p. 6.994	Gheorghiu Gh. Gheorghe	căpitan, Regimentul 10 Călărași	Gheorghiu Gh. Gheorghe (tată)	colonel
33.	-"	-"	Ganea I. Ilie	căpitan, Regimentul 86 Infanterie	Ganea N. Ioan (tată)	administrator căpitan (retr.)
34.	-"	-"	Pavlescu I. Dan	căpitan, Regimentul 6 Călărași	Pavlescu Ioan (tată)	medic locotenent-colonel
35.	-"	-"	Constantinescu C. Anton	căpitan	Constantinescu A. Constantin (tată)	farmacist maior
36.	-"	-"	Leoveanu Em. Paul	locotenent	Leoveanu Emanoil (tată)	general de divizie
37.	678/15.03.1941	67/20.03.1941, p. 1.390	Epure Constantin	căpitan	Epure I. Traian (tată)	general de divizie
38.	-"	-"	Tullea Fălcioianu Gabriel	căpitan	Tullea D. Carol (tată)	colonel (rez.)
39.	-"	-"	Scărlătescu Marcel	medic căpitan	Scărlătescu Atanasie (tată)	intendant colonel (retr.)
40.	-"	-"	Racoveanu V. Vintilă	locotenent	Racoveanu Vintilă (tată)	colonel (rez.)
41.	-"	-"	Bucică P. Nicolae Mihail	sublocotenent	Bucică N. Petre (tată)	general (rez.)
42.	1.933/30.06.1941	158/07.07.1941, p. 3.846	Chiliman I. Gheorghe	maior	Chiliman Ilie (tată)	intendant locotenent-colonel
43.	-"	-"	Iliescu A. Radu Richard	căpitan	Iliescu Aurel (tată)	general de brigadă (retr.)
44.	-"	-"	Teodoru Gh. Mircea	căpitan	Teodoru Gheorghe (tată)	colonel
45.	-"	-"	Linaru N. Alexandru	locotenent	Linaru Nicolae (tată)	general
46.	-"	-"	Rădulescu A. Gh. Mircea	locotenent	Rădulescu I. Anghel (tată)	maior
47.	2.631/19.09.1941	228/26.09.1941, p. 5.719-5.720	Frunzeti N. Gheorghe	locotenent-colonel	Frunzeti Nicolae (tată)	maior (rez.)
48.	-"	-"	Anagnastopol Nicolae	veterinar căpitan	Anagnastopol Dumitru (tată)	locotenent-colonel (retr.)
49.	-"	-"	Dinulescu Gh. Alexandru	guard căpitan	Dinulescu Gheorghe (tată)	administrator-căpitan (retr.)
50.	-"	-"	Trandafirescu C. Constantin Ioan	sublocotenent	Trandafirescu Constantin (tată)	general de divizie (rez.)
51.	-"	-"	Cernătescu C. Bujorel	medic sublocotenent	Cernătescu Constantin (tată)	general de brigadă
52.	3.513/23.12.1941	07/09.01.1942, p. 110	Bălărețu Emil	locotenent comandor aviator	Bălărețu Dumitru (tată)	locotenent-colonel
53.	-"	-"	Ene N. Ioan	aspirant	Ene S. Nicolae (tată)	locotenent-colonel

54.	- "	- "	Lungu I. Gabriel	aspirant medic sublocotenent	Lungu M. Ioan (tată)	locotenent-colonel (retr.)
55.	698/07.03.1942	66/18.03.1942, p. 1985	Dorobanțu Gh. Liviu Gabrielescu E. Emil Ioan Mihai	locotenent	Dorobanțu Gheorghe (tată)	intendant general (retr.)
56.	- "	- "		sublocotenent	Gabrielescu I. Emil (tată)	general de brigadă (retr.)
57.	- "	- "	Sava G. Gheorghe	guard sublocotenent de geniu	Sava Gheorghe (tată)	locotenent-colonel geniu (retr.)
58.	1.161/21.04.1942	98/29.04.1942, p. 3.469	Lăzărescu N. Nicolae	căpitan	Lăzărescu Nicolae (tată)	colonel
59.	- "	- "	Protopopescu Nicolae	căpitan	Protopopescu I. Nicolae (tată)	colonel
60.	- "	- "	Silișteanu C. Nicolae	căpitan	Silișteanu Constantin (tată)	colonel
61.	3.242/06.11.1942	40/17.02.1943, p. 1.320	Anghelescu I. Gheorghe	căpitan	Anghel Ilie (tată)	administrator căpitan
62.	- "	- "	Velsan Gh. Teodor	căpitan	Velsan Gheorghe (tată)	administrator căpitan (retr.)
63.	- "	- "	Morărescu I. Aurel	medic căpitan	Morărescu Ioan (tată)	căpitan (retr.)
64.	- "	- "	Dona C. Constantin	locotenent	Dona P. Constantin (tată)	general de divizie (retr.)
65.	- "	- "	Isăcescu I. Barbu	locotenent	Isăcescu Ioan (tată)	maior
66.	- "	- "	Tuculeț Ionescu C. Teodor	sublocotenent	Ionescu T. Constantin (tată)	colonel (retr.)
67.	571/03.03.1943	87/13.04.1943, p. 3.276	Negoescu A. Ioan	căpitan	Negoescu Aurel (tată)	căpitan
68.	- "	- "	Sion D. Demir	căpitan	Sion Demir (tată)	colonel
69.	- "	- "	Negulescu G. Gheorghe- Constantin	guard căpitan	Negulescu Gheorghe (tată)	locotenent-colonel (retr.)
70.	- "	- "	Toescu V. Crișan Mihai	locotenent	Toescu Vasile (tată)	comandor (retr.)
71.	- "	- "	Popescu M. Lucian	sublocotenent	Popescu Cosma Marin (tată)	general de divizie
72.	- "	- "	Dimitriu Al. Alexandru	sublocotenent	Dimitriu V. Alexandru (tată)	locotenent
73.	- "	- "	Canari A. Vlad	aspirant	Canari Alexandru (tată)	locotenent-colonel
74.	- "	- "	Mironescu V. Caius	aspirant medic sublocotenent	Mironescu Vasile (tată)	locotenent-colonel (retr.)
75.	1.779/03.10.1944	248/26.10.1944, p. 6.879	Milădinescu Al. Alexandru	locotenent	Milădinescu Alexandru (tată)	general de brigadă (retr.)
76.	- "	- "	Popescu G. Liviu	sublocotenent	Popescu Gheorghe (tată)	intendant locotenent- colonel
77.	- "	- "	Georgescu V. Elorin- George	sublocotenent	Georgescu P. Vasile (tată)	colonel
78.	- "	- "	Ștefănescu C. Radu	sublocotenent	Ștefănescu P. Constantin (tată)	căpitan
79.	- "	- "	Teodor I. Iorgu-Adrian	sublocotenent	Teodor N. Iorgu (tată)	căpitan (retr.)

80.	–"	–"	Matieș E. Mircea	sublocotenent	Matieș V. Ermil (tată)	colonel
81.	1.681/28.05.1945	131/12.06.1945, p. 4.909	Fotescu C. C-tin	maior	Fotescu G. Constantin (tată)	colonel (retr.)
82.	–"	–"	Bursănescu V. Dan-Liviu	căpitan	Bursănescu V. Vasile	colonel magistrat (rez.)
Militari decorați, prin același decret, cu Crucea „Trecerea Dunării” și cu Medalia „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918”, cu bareta „Tradiție”						
Nr. crt.	Decret (număr și dată)	„Monitor Oficial” (număr și dată)	Beneficiar (nume și grad)	Predecesor (nume, grad și gradul de rudenie*) *Dacă se menționează în decretul de decorare.		
1.	1.618/14.05.1940	115/19.05.1940, p. 2.358-2.359	Ghimpețeanu V. Victor ^{di}	locotenent	Ghimpețeanu V. Victor	colonel
2.	3.242/06.11.1942	40/17.02.1943, p. 1.320	Constantinescu T. Toma	locotenent	Constantinescu Toma (bunic) Constantinescu T. Toma (tată)	general de divizie locotenent
3.	571/03.03.1943	87/13.04.1943, p. 3.276	Rombeanu I. Gheorghe	căpitan	Constantinescu George Rombeanu (bunic) Rombeanu G. Ioan(tată)	căpitan maior (retr.)

ⁱ Prin rectificarea nr. 2.028/20.06.1940, publicată în „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 181/07.08.1940, p. 4047, numele persoanei decorate a fost schimbat din „Crăiniceanu Gr. Grigore” în „Crăiniceanu Gr. Gheorghe”, celelalte date rămânând neschimbate.

^u Prin rectificarea nr. 19.847/09.07.1940, publicată în „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 162/16.07.1940, p. 3.612, persoana indicată a fost înlocuită cu maiorul invalid de război Ghimpețeanu V. Constantin, care avea dreptul să poarte doar Crucea „Trecerea Dunării”, cu bareta „Tradiție”.

Bibliografie

- Argetoianu 1997 – C. Argetoianu, *Memorii. Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, IX, partea a VIII-a (1930-1931), București, 1997.
- Ball, Peters 1994 – R. W. D. Ball, P. Peters, *Military Medals, Decorations & Orders of the United States & Europe. A Photographic Study to the Beginnings of World War II*, Schiffer Military/Aviation History, 1994.
- Barbu 1998 – V. Barbu, *Privilegiul mezinului: între realitatea juridică și ficțiunea basmului*, în ArhGen 5 (10), 1998, 1-2, pp. 65-76.
- Begent, Chesshyre 1999 – P.J. Begent, H. Chesshyre, *The Most Noble Order of the Garter. 650 Years*, London, 1999.
- Bezviconi 1972 – G. Bezviconi, *Necropola capitalei*, București, 1972.
- Boulton 1987 – D. J. D. Boulton, *The Knight of the Crown. The Monarchical Orders of Knighthood in Later Medieval Europe. 1325-1520*, Bury St Edmunds, Suffolk, 1987.
- Călugăru 2011 – G. Călugăru, *Sfinte firi vizionare - poeții eroi Cezar, Constantin, Titus și Nicolae T. Stoika (Monografie istorico-literară)*, București, 2011.
- Cecil 1895 – E. Cecil, *Primogeniture. A short history of its development in various countries and its practical effects*, London, 1895.
- Cernovodeanu 1996 – D. Cernovodeanu, *Amintiri despre George D. Florescu*, în ArhGen 3 (8), 1996, 1-2, pp. 26-34.
- Ciubotaru 2000 – M. Ciubotaru, *Comuna Ipatele. I. Studiu istoric. Toponimie*, Iași, 2000.
- Ciurea 2010 – C. Ciurea, *Decorații România. Vol. III. Carol al II-lea (1930-1940)*, Buzău, 2010.
- Ciurea 2011 – C. Ciurea, *Decorații România. A.I. Cuza - 2010*, Buzău, 2011.
- Code 1804 – *** *Code civil des français. Édition originale et seule officielle*, Imprimerie de la République, Paris, An XII, 1804.
- Corcos 2012 – C. A. Corcos, *From Agnatic Succession to Absolute Primogeniture. The Shift to Equal Rights of Succession to Thrones and Titles in the Modern European Constitutional Monarchy*, în Mich.St.L.Rev., 2012, pp. 1.587-1.670.
- Djuvara 1998 – N. M. Djuvara, *Familii de aromâni în România*, în ArhGen 5 (10), 1998, 1-2, pp. 11-28.
- Florescu 1998 – G. D. Florescu, *Planul unui Institut de Genealogie. Memoriu [1938]*, în ArhGen 5 (10), 1998, 1-2, pp. 1-10.
- Giurescu 1939 – C. C. Giurescu, *Cuvântările regelui Carol I. 1866-1914*, I, 1866-1886, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1939.
- Gorovei 1994 – Ș. S. Gorovei, *La (re)inceput de drum. Programul nostru*, în ArhGen 1 (6), 1994, 1-2, pp. XIX-XXIV.
- Gorovei 2015 – Ș. S. Gorovei, *Mobilitatea populației reflectată în istoria unei familii. II. Purtătorii numelui Gorovei în ținutul (județul) Bacău*, în Carpica 44, 2015, pp. 287-306.
- Hamangiu 1903 – C. Hamangiu, *Codul General al României (Codurile și legile uzuale în vigoare 1860-1903)*, cuprinzând: toate Codurile, legile uzuale, regulamentele, convențiunile comerciale și de extrădare, decretele și deciziunile cele mai importante de la 1860-1903. Adnotate cu trimiteri la legile corespunzătoare, cu note explicative și înzestrat cu indexe alfabetice și cronologice, vol. I, Codurile. Constituția – Legea electorală – Procedura electorală (1903) – Codul civil – Procedura civilă veche și nouă, Legea judecătoriilor de pace – Codul comercial cu modificările din 1901 și 1902 – Codul penal – Procedura penală cu modificările din 1902 – Codul silvic – Codul marin și Codul justiției militare, București, 1903.

- Ichim 2000 – E. Ichim, *Ordinul militar de război „Mihai Viteazul”*, București, 2000.
- Iorga 1906 – N. Iorga, *Scrisori de boieri și negustori olteni și munteni către casa de negoț sibiiană Hagi Pop, publicate cu note genealogice asupra mai multor familii*, București, 1906.
- Iorga 1939 – N. Iorga, *Memorii*. Volumul VI. *Încercarea guvernării peste partide (1931-2)*, București, 1939.
- Iorga 2013 – F. L. Iorga, *Strămoși pe alese. Călătorie în imaginarul genealogic al boierimii române*, București, 2013.
- Iorga 2016 – F. L. Iorga, *Un cântec de lebadă. Văstare boierești în Primul Război Mondial*, București, 2016.
- Ivănceanu et alii 1927 – V. Ivănceanu, P. P. Sterescu, P. Ionescu, C. Tâmpăanu, *Ordine, cruci și medalii române. Istoric, legi și regulamente*, București, 1927.
- Koslinski 1996 – N. Koslinski, *Familia Koslinski din România*, în *ArhGen* 3 (8), 3-4, 1996, pp. 161-166.
- Lefter 2006 – L. V. Lefter, *Neamul Cehan-Racoviță. Observații pe marginea unei vechi spițe genealogice*, în *OI* 71, 2006, pp. 95-102.
- Lumsden 2001 – Robin Lumsden, *Medals and Decorations of Hitler's Germany*, Airline England, 2001.
- Makai, Héri 1990 – Á. Makai, V. Héri, *Kitüntetések, Zrínyi Kiadó*, Budapest, 1990.
- Marinescu 1974-1975 – F. Marinescu, *Modificările survenite la sistemul de decorații românești în deceniul patru al secolului XX*, I, în *SMIMil* 7-8, 1974-1975, pp. 235-262.
- Marinescu 1976 – F. Marinescu, *Modificările survenite la sistemul de decorații românești în deceniul patru al secolului XX*, II, în *SMIMil* 9, 1976, pp. 138-161.
- Mathis 1982 – R. Mathis, *Croix et médailles de guerre 1914-1918*, revu et mis à jour en 1982 par André Souyris-Rolland, Paris, 1982.
- Měříčka 1975 – V. Měříčka, *The Book of Orders and Decorations*, London, New York, Sydney, Toronto, 1975.
- Mihăescu 1896 – C. Mihăescu, *Arta militară. Curs predat în școala de ofițeri*, ed. II, București, 1896.
- Paviot 1996 – J. Paviot, *Le recrutement des chevaliers de l'ordre de la Toison d'or (1430-1505)*, în *L'ordre de la Toison d'or, de Philippe le Bon à Philippe le Beau (1430-1505): idéal ou reflet d'une société?*, ed. P. Cockshaw, C. Van den Bergen-Pantens, Bibliothèque royale de Belgique, Turnhout, 1996, pp. 75-79.
- Pârvan 2006 – K. Pârvan, *Cultural and artistic preoccupations of the royal family - medalist testimonys*, în *MN* 18, 2006, pp. 191-214.
- Pérez Guerra 2000 – J. M. Pérez Guerra, *Órdenes y Condecoraciones de España*, Zaragoza, 2000.
- Perietzianu-Buzău 1995 – A. V. Perietzianu-Buzău, *Un danez și un francez în armata munteană și urmașii lor*, în *ArhGen* 2 (7), 1995, 3-4, pp. 77-81.
- Popa 2012 – M. Popa, *Psihologie militară*, Iași, 2012.
- Racoviță-Cehan 1942 – M. Racoviță-Cehan, *Familia Racoviță-Cehan. Genealogie și istoric*, București, 1942.
- Rădulescu 1996 – M. S. Rădulescu, *Ascensiunea unei familii boierești oltene: Sănătești*, în *ArhGen* 3 (8), 1996, 3-4, pp. 225-231.
- Rădulescu 2006 – M. S. Rădulescu, *Autour de la généalogie de Ion Antonescu*, în *MN* 18, 2006, pp. 297-314.
- Rădulescu 2013 – M. S. Rădulescu, *Despre genealogia Anei Aman*, în *SCIA.AP* 3 (47), pp. 157-174.
- Richard 1996 – J. Richard, *La Toison d'or comparée aux autres ordres chevaleresques du moyen âge*, în *L'ordre de la Toison d'or, de Philippe le Bon à Philippe le Beau*

- (1430-1505): *idéal ou reflet d'une société?*, ed. P. Cockshaw, C. Van den Bergen-Pantens, Bibliothèque royale de Belgique, Turnhout, 1996, pp. 17-20.
- Romanov 2000 – D. Romanov, *The Orders, Medals and History of Imperial Russia*, Viborg, 2000.
- S[achelarie], Ș[otropa] 1988 – O. S[achelarie], V. Ș[otropa], *Moștenitor*, în *Instituții feudale din Țările Române*, ed. O. Sachelarie, N. Stoicescu, București, 1988, pp. 319-313.
- Safta et alii 1993 – I. Safta, R. Jipa, T. Velter, F. Marinescu, *Decorații românești de război 1860-1947*, București, 1993.
- Stephănescu, Mănescu 1980 – M. G. Stephănescu, J. N. Mănescu, *Enluminures héraldiques des XVIe-XVIIIe siècles dans la collection de l'Académie Roumaine*, în RRHA-BA XVII, 1980, pp. 13-45.
- Stroea et alii 2014 – A. Stroea, M. Ghinoiu, G. Băjenaru, F. Barbu, O. Dănilă, *Enciclopedia artileriei române*, București, 2014.
- Sturdza 1999 – M. D. Sturdza, *Dictionnaire Historique et Généalogique des Grandes Familles de Grèce, d'Albanie et de Constantinople*, 2e édition, chez l'auteur, Paris, 1999.
- Sturdza 2004 – *** *Familiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, vol. I, Abaza-Bogdan, 2004.
- Sturdza 2011 – *** *Familiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, II, Boian-Buzescu, coord. M. D. Sturdza, 2011.
- Știrbu 1994-1995 – C. Știrbu, *Documente inedite privind emiterea decorațiilor românești în perioada anilor 1916-1922*, în BSNR 90-91, 1994-1995, 142-143, pp. 245-268.
- Tiron 2015 – T. R. Tiron, *Pe urmele unui nobil făgărășean: colonelul Ștefan Stoika de Veneția de Jos și ctitoria sa din inima Bărăganului*, în ATF 4, 2015, pp. 271-299.
- Tiron 2017 – T. R. Tiron, *Din vremea Războiului de Independență. Ceremonialul de decorare de la Cotroceni din 13/25 mai 1877*, în RBAR, anul 2, 2, iulie-decembrie 2017, pp. 89-113.
- Tucă et alii 1979 – F. Tucă, M. Cociu, F. Chirea, *Bărbați ai datoriei – 1877-1878. Mic dicționar*, București, 1979.
- Ungureanu 1936 – G. Ungureanu, *Familia Sion. Studiu și documente*, Iași, 1936.
- Vlădescu 1977 – C. M. Vlădescu, *Uniformele armatei române de la începutul secolului al XIX-lea până la victoria din mai 1945*, București, 1977.
- Zgutta 2002 – V. Zgutta, *Constantin Prezan și procesul trădării naționale*, în MN 14, 2002, pp. 298-306.

Explicația planșelor/Explanation of the plates

Planșa 1 – Fig. 1 - Crucea „Trecerea Dunării”, cu bareta „Tradiție”, avers (distincție aparținând contraamiralului Gheorghe Koslinski, colecția MNIR, nr. inv. 315.379); Fig. 2 - Medalia „Crucea comemorativă a războiului 1916-1918”, cu bareta „Tradiție”, avers (colecția Daniel-Cosmin Obreja, București); Fig. 3 - Bareta „Tradiție”, detaliu de pe Crucea „Trecerea Dunării” (colecția MNIR, nr. inv. 315.379); Fig. 4 - Bareta „Tradiția”, detaliu de pe „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918” colecția Daniel-Cosmin Obreja, București); Fig. 5 - Baretă cu panglici care au aparținut unui ofițer, prezentând și panglica crucii „Trecerea Dunării”, cu bareta „Tradiția” (colecția Daniel-Cosmin Obreja, București).

Plate 1 – Fig. 1 - “Trecerea Dunării” (= Danube passing) Cross, completed with the bar “Tradiție” (= tradition), obverse (insignia belonging to the rear admiral Gheorghe Koslinski, collection of the National History Museum of Romania, inv. no. 315.379); Fig. 2 - “Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918” (= 1916-1918 War Commemorative Cross) Medal, completed with the bar “Tradiție” (= tradition), obverse (collection Daniel-Cosmin Obreja, Bucharest); Fig. 3 - The bar “Tradiție” - detail upon the “Trecerea Dunării” Cross (collection of the N.H.M.R., inv. no. 315.379); Fig. 4 - The bar “Tradiția” - detail upon “Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918” Medal (collection Daniel-Cosmin Obreja, Bucharest); Fig. 5 - Ribbon bar belonging to an unknown officer, also displaying the ribbon of “Trecerea Dunării” Cross, with the bar “Tradiția” (collection Daniel-Cosmin Obreja, Bucharest).

Planșa 2 – Fig. 6 - Brevet acordat locotenentului în retragere Constantin D. Sallmen, prin Decretul Regal nr. 1.243/1940, prin care i se recunoștea dreptul de a purta Crucea „Trecerea Dunării”, conferită anterior tatălui său, Generalui de brigadă Dimitrie Salmen, prin Decretul Princiar nr. 617/1878 (colecția Daniel-Cosmin Obreja, București).

Plate 2 – Fig. 6 - Diploma conferred on the retired lieutenant Constantin D. Sallmen, by the Royal Decree no. 1.243/1940, recognizing him the right to bear “Trecerea Dunării” Cross, award previously conferred on his father, brigadier general Dimitrie Sallmen, by the Princely Decree no. 617/1878 (collection Daniel-Cosmin Obreja, Bucharest).

1.

2.

3.

4.

5.

Planșa 1

REGATUL ROMÂNIEI

Ministerul Apărării Naționale

Brevet

Noi, Ministru Secretar de Stat la
Departamentul Apărării Naționale, adevē-
rim că prin Înaltul Decret Nr. 1243
din 2 Aprilie 1940, Majestatea Sa Regele
a binevoit a acorda dreptul ca Medalia
„Crucea Trecerea Dunărei” conferită prin
Înaltul Decret Nr. 617 din 25 Martie 1878
Lt. Colonel **Sallmén Dimitrie**,
Să fie purtată cu bareta „Tradiție” de către
Locotenentul în zetragere **Sallmén D.**
Constantin, ca descendent fin al dădatului
General de Brigadă **Sallmén Dimitrie**. -

Ministrul Apărării Naționale
General de Divizie

[Red signature]

Directorul Personalului
General *[Signature]*

Nr. 29-
Anul 1940, luna Aprilie ziua 9 -
București

ORDINE ȘI MEDALII. DATAREA UNOR TABLOURI ÎNFĂȚIȘÂNDU-L PE CAROL I

Tudor Alexandru Martin*

Abstract

This article presents the problem of dating of two paintings representing Prince and King Carol I of Romania. Out of the two paintings only one is signed by Carol Popp de Szathmari, but none of them are dated. In identifying the time period in which these paintings were made the representations of the orders which appear on the ruler's uniforms were used. Also, some medals from the collection of the museum, depicting Alexandru Ioan Cuza and Carol, were used for the identification.

Key words: orders, medals, paintings, Charles I, Alexandru Ioan Cuza, Carol Popp de Szathmari.

Prezentul articol abordează problema datării a două tablouri care îl înfățișează pe domnitorul, și mai apoi, regele Carol I. Dintre cele două tablouri doar unul este semnat, de Carol Popp de Szathmari, dar niciunul nu este datat. Pentru a identifica perioada în care au fost realizate tablourile au fost folosite reprezentările decorațiilor care se regăsesc pe uniforma lui Carol I, în ambele tablouri, dar și câteva medalii din colecția muzeului, pe care apar Alexandru Ioan Cuza și Carol I.

1. Un tablou cu regele Carol I pictat de Carol Popp de Szathmari

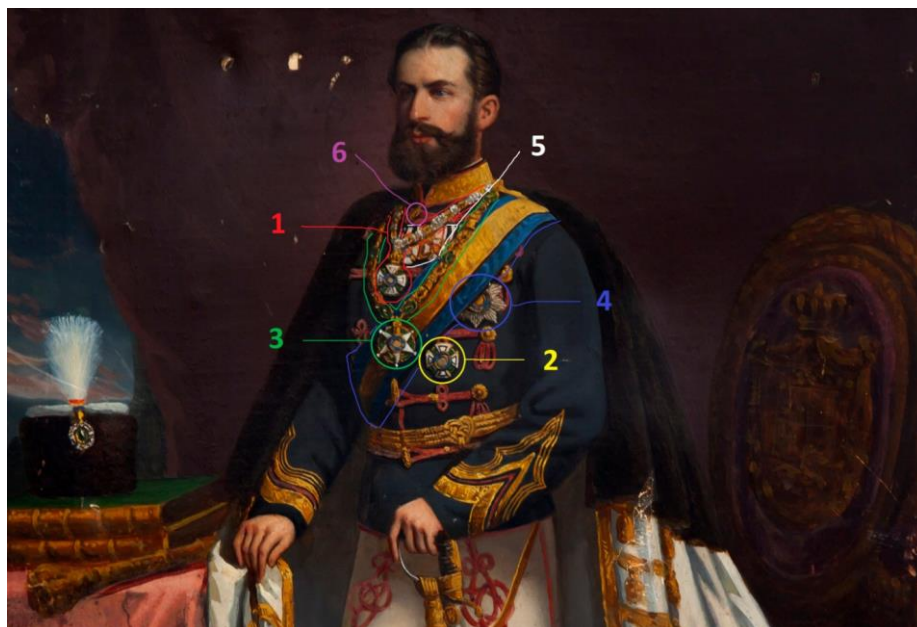

Fig. 1 - Tablou pictat de Carol Popp de Szathmari (MNIR, nr. inv. 66320)

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

E-mail: green_yuri_13@yahoo.com

1. *Ordinul regal al Casei de Hohenzollern*, 2. *Ordinul princiar al Casei de Hohenzollern*, 3. *Ordinul Turnul și Spada - Portugalia*, 4. *Ordinul Coroana de Fier - Imperiul Austriac*, 5. *Baretă cu distincții germane și austriece*, 6. *probabil ordinul Pour le Mérite/Vulturul Roșu*.

După maniera de reprezentare a principelui, a vestimentației acestuia, precum și a elementelor din fundal (tron, masă, cărți, sceptru și căciulă) pare a fi un tablou realizat înainte de Războiul de Independență (1877-1878).

În tablou apar o serie de decorații - ordinul regal al Casei de Hohenzollern, în grad de colan; ordinul *Turnul și Spada* - Portugalia, în grad de colan; ordinul princiar al Casei de Hohenzollern, clasa I; ordinul *Coroana de Fier* - Imperiul Austriac, în grad de Mare Cruce; ordine, medalii și cruci germane și austriece prinse în baretă și probabil ordinul *Pour le Mérite* sau *Vulturul Roșu*.

Faptul că nu apare nicio decorație românească conduce la aceeași concluzie - că tabloul a fost realizat înainte de Războiul de Independență, mai exact 10 mai 1877 - când a fost instituit primul ordin românesc, *Steaua României*.

Ordinele în grad de colan se acordau, și încă se acordă, șefilor de stat, deci au fost primite de Carol I după ce a devenit principe (1866).

Câteva cuvinte despre decorații:

1.-2. *Ordinul princiar și regal al Casei de Hohenzollern* - fondat în anul 1841 (cel princiar), respectiv în anul 1851 cel regal, când cele două principate de Hohenzollern au intrat în componența Prusiei. În acest tablou ordinul princiar este în cel mai mare grad, clasa I fără spade - spadele fiind un indicator al meritelor obținute pe câmpul de luptă. În alte tablouri de epocă, dar și în fotografii această decorație este cu spade, aici probabil artistul a făcut o mică omitere, reprezentând doar forma generală a distincției. Principele Carol ar fi putut primi acest ordin, în acest grad, cel mai probabil în legătură cu participarea la al doilea război germano-danez din anul 1864. În schimb, ordinul regal este reprezentat în toate tablourile în gradul de colan. Acest grad fiind acordat, în general, conducătorilor de state - putea să îl fi primit după venirea în România, dar înainte de obținerea independenței (1866/7-1876/7).

3. *Ordinul Turnul și Spada* din Portugalia - fondat în 1459, dar cu forma regăsită în tablou începând cu anul 1808, până în anul 1910 când Portugalia devine republică. Având în vedere că acest ordin este tot în grad de colan, ca și în cazul ordinului regal al Casei de Hohenzollern, se poate trage concluzia că i-a fost acordat după ce a devenit domnitor, dar înainte de Războiul de Independență.

4. *Ordinul Coroana de Fier* din Imperiul Austriac - Fondat în anul 1815 și acordat până la destrămarea Imperiul Austro-Ungar. Această distincție apare în tablou în cel mai înalt grad, cel de Mare Cruce (cu eșarfă și placă pe piept). Probabil această distincție, având în vedere gradul, a fost primită tot în urma Războiului Germano-Danez din anul 1864, Prusia și Imperiul Austriac fiind aliate împotriva Danemarcei.

5. *Baretă cu o serie de distincții germane și austriece* - acestea au fost primite de către Carol I, de-a lungul timpului, având în vedere cariera sa de militar. Baretă apare în toate tablourile și fotografiile, decorațiile fiind obținute și înainte de sosirea în țară și probabil, și după ce a devenit domnitor al României.

6. *Ordinul Pour le Mérite* sau *Vulturul Roșu* ambele din Prusia - *Ordinul Pour le Mérite* a fost fondat în anul 1740 și acordat până la sfârșitul Primului Război Mondial (1918). În acest tablou nu se distinge clar forma decorației, fiind imposibil de menționat dacă este într-adevăr o decorație sau un element al uniformei. Dacă în realitate este o decorație, aceasta poate fi ordinul *Pour le mérite* (care este întâlnit în marea majoritate a tablourilor și fotografiilor în care este reprezentat domnitorul/regele Carol I). Acel obiect prezent în tablou mai poate fi și ordinul *Vulturul Roșu*, care a fost înființat în anul 1792 și acordat până la sfârșitul Marelui Război. În diferite tablouri apare cu ambele distincții la gât, deci este posibil să fie una dintre cele două, sau chiar amândouă.

Un alt argument care susține faptul că tabloul a fost realizat înainte de Războiul de Independență este reprezentat de diferite medalii pe care este ilustrat domnitorul Alexandru Ioan Cuza, printre care și cea cu numărul de inventar 325794 - *Expoziția Regională de la Fălticeni* din anul 1864, păstrată în colecția Muzeului Național de Istorie a României. Se poate observa că domnitorul poartă o tunică asemănătoare cu cea purtată de Carol I în tablou, elementele decorative ale acesteia fiind identice.

Fig. 2 - Medalie cu potretul lui Alexandru Ioan Cuza (MNIR, nr. inv. 325794).

O altă reprezentare foarte asemănătoare cu cea din tablou, dar de data aceasta a lui Alexandru Ioan Cuza, este întâlnită într-o litografie realizată tot de Carol Popp de Szathmari. Cadrul în care este reprezentat Cuza în această litografie este aproape identic cu cel al tabloului anterior, câteva elemente fiind diferite în cazul ambelor lucrări (numărul de cărți, poziția căciulii, prezența documentelor pe masă, stema de pe tron, unele ornamente vestimentare de pe mâneci, decorațiile, fundalul etc.).

Fig. 3 - Litografie cu domnitorul Alexandru Ioan Cuza de Lemerrier după Carol Popp de Szathmari - sec. XX – Viena.¹

¹ Disponibilă la adresa <http://www.ioanscurtu.ro/alexandru-ioan-cuza-am-fost-fericit-sa-realizez-unirea/> (accesat în 25.03.2018).

2. Un tablou cu regele Carol I cu autor necunoscut

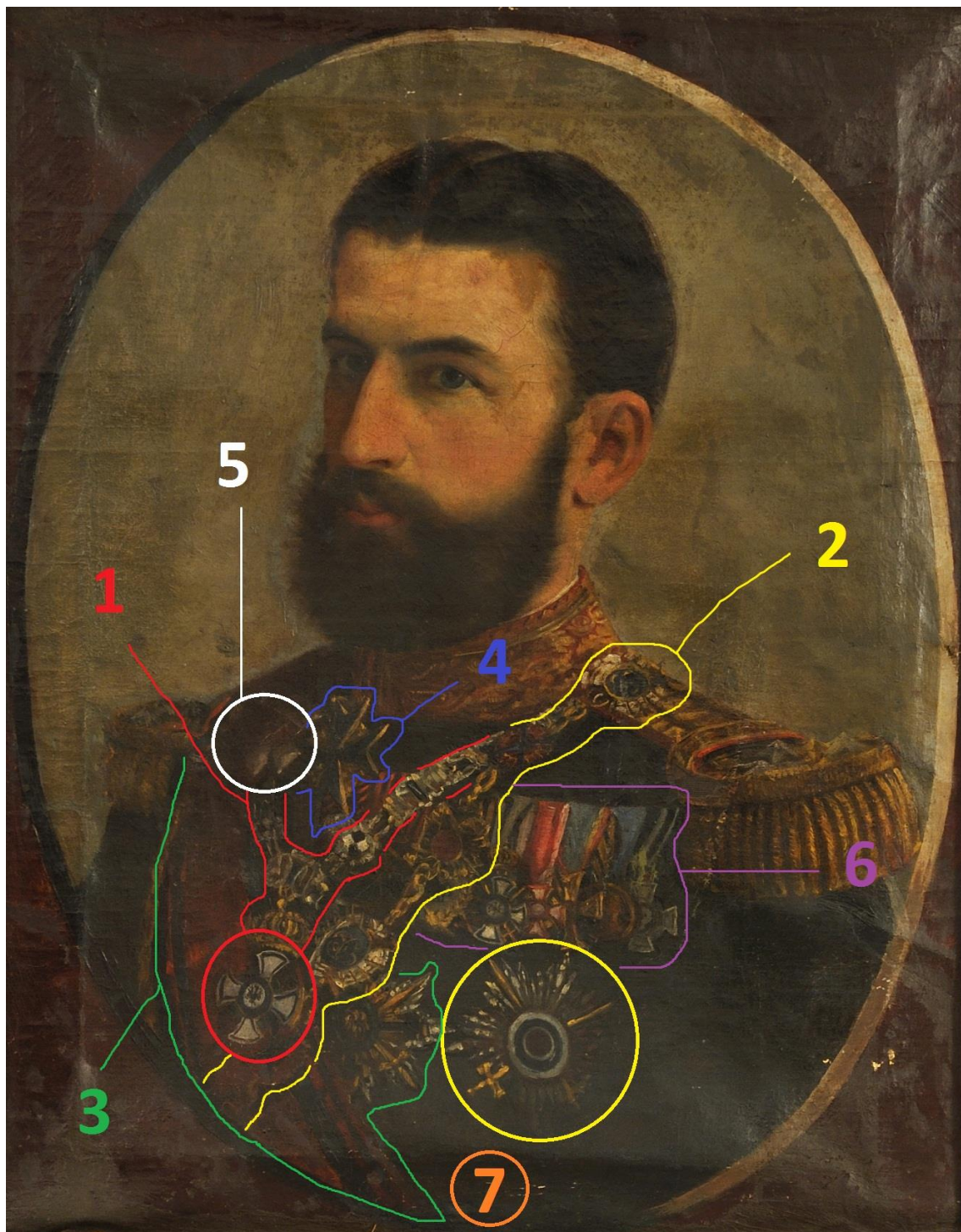

Fig. 4 - Tablou autor necunoscut (MNIR, nr. inv. 150540).

1. Ordinul regal al Casei de Hohenzollern, 2. Ordinul Sfântul Andrei - Imperiul Rus, 3. Ordinul Steaua României, 4. Ordinul Pour le Mérite - **Prusia**, 5. **Ordinul Vulturul Roșu** - Prusia, 6. Baretă cu distincții austriece, germane, românești și rusești, 7. Locul unde trebuia să apară ordinul princiar al Casei de Hohenzollern.

Luând în considerare decorațiile prezente pe uniforma lui Carol I, precum și reprezentarea acestuia, putem trage concluzia că este vorba despre un portret realizat după Războiul de Independență (1877-1878), probabil cu ocazia proclamării regatului din anul 1881.

Ca și în cazul primului tablou avem prezente două ordine în grad de colan (ordinul regal al Casei de Hohenzollern și ordinul *Sfântul Andrei* - Imperiul Rus), care se acordau numai șefilor de stat.

Câteva cuvinte despre decorații:

1. Ordinul regal al Casei de Hohenzollern - apare și în primul tablou, deci, rezultă că fusese primit înainte de obținerea independenței statului român.

2. Ordinul *Sfântul Andrei* din Imperiul Rus - fondat în anul 1698 și acordat până la destrămarea Imperiului. A fost primit de către Carol I în urma participării la Războiul de Independență, alte cazuri de colaborare româno-rusă nemaifiind până la intrarea României în Primul Război Mondial (1916), la doi ani după moartea regelui Carol I. Pe pieptul suveranului se poate observa și o placă, foarte neglijent realizată (doar forma și fără prea multe detalii), care a fost identificată ca aparținând acestui ordin prin comparația cu un alt tablou unde distincțiile sunt mai bine realizate.

3. Ordinul *Steaua României* - instituit la data de 10 mai 1877, prezentat în tablou în gradul cel mai mare, Mare Cruce - cu spade, arată clar că acest tablou a fost realizat după anul 1878.

4-5. Ordinele *Pour le Mérite* și *Vulturul Roșu* din Prusia - Față de tabloul de mai sus, unde există certitudinea existenței unuia dintre ele, în acest tabloul ordinul *Pour le Mérite* este clar vizibil, iar ordinul *Vulturul Roșu* este cam neglijent realizat, nefiind identificabil decât cu ajutorul comparării cu alte tablouri unde această decorație se poate observa mai clar.

6. Baretă cu distincții austriece, germane, românești și rusești - aceasta apare și în primul tablou, doar că numărul distincțiilor crește fiind adăugate și câteva românești (crucea *Trecera Dunării* și semnul onorific pentru 18/25 de ani de serviciu militar) - decorații care nu ar fi putut fi afișate înainte de obținerea independenței. Pe lângă cele românești mai apare și una rusească - cel mai probabil ordinul militar *Sfântul Gheorghe*, de la care se poate observa doar panglica distinctivă (dungi portocalii și negre), fiind prima prinsă pe baretă, de la stânga la dreapta. Ca și în cazul ordinului *Sfântul Andrei* și această decorație a fost primită în urma Războiului de Independență.

7. Locul unde trebuia să apară ordinul princiar al Casei de Hohenzollern - În tabloul de față acest spațiu este liber, dar prin comparația cu un alt tablou, care cel mai probabil a fost folosit ca inspirație în realizarea acestuia, s-a constatat că în acel loc ar fi trebuit să apară și ordinul princiar (ordin care apare în tabloul cu numărul de inventar 66320).

Pentru datarea tabloului ca fiind pictat după Războiul de independență (1877-1878), pe lângă argumentele aduse de distincțiile înfățișate ar mai fi comparația cu o altă reprezentare a suveranului român realizată tot de Carol Popp de Szathmari, în anul 1881 sau 1886. Comparând cele două lucrări se poate observa clar că, cea realizată de Szathmari a fost sursa de inspirație pentru cea din colecția muzeului. Se pot distinge unele diferențe în cazul celei semnate de autor - se poate observa unde se termină colanul ordinului *Sfântul Andrei*, placa neidentificabilă (care de fapt era a ordinului *Sfântul Andrei*) de pe pieptul monarhului este mult mai atent realizată, ordinul *Vulturul Roșu* este mult mai vizibil la gât (lângă ordinul *Pour le Mérite*), bareta cu decorații este mult mai lungă ajungând aproape pe mâneca stângă, ordinul princiar al Casei de Hohenzollern este prezent sub plăcile mari, eploteții suveranului nu au stele.

Fig. 5 - Litografie cu portretul lui Carol I.²

3. Concluzii

Primul tablou, semnat de Carol Popp de Szathmari, a fost realizat în stilul celor pictate pentru Alexandru Ioan Cuza. Știm că zona capului și centrul pieptului domnitorului sunt de fapt o litografie adăugată pe pânză și ulterior pictată³. Din ce motiv artistul a apelat la această metodă, nu știm - probabil pentru a realiza o asemănare foarte fidelă cu portretul regelui. Întreg tabloul reprezintă un mic mister - de ce să reprezinți două personalități diferite în posturi atât de asemănătoare? Poate artistul a dorit să sublinieze o continuitate între cei doi domnitori, la voia sa sau poate așa a fost dorința comanditarului, ori având deja un model prestabilit a făcut doar câteva mici ajustări și l-a pictat pe noul suveran.

² Imagine disponibilă la adresa - <https://www.observatorcultural.ro/media/expozitia-regele-carol-i/> (accesat în 05.04.2018).

³ Aș dori să îi mulțumesc doamnei restaurator Sorina Gheorghiță pentru informațiile furnizate care au fost folosite în realizarea articolului.

Al doilea tablou, care prezintă repictări succesive⁴, a avut ca model un alt tablou pictat de către Carol Popp de Szathmari. Este clar că cei care au pictat și repictat partea inferioară (uniforma cu decorații) nu au acordat o atenție deosebită formei și detaliilor decorațiilor prezente pe uniformă, dorind să evidențieze chipul lui Carol I. Pe de altă parte, omisiunile și diferențele față de tabloul semnat de Szathmari se pot datora lipsei modelului în momentul realizării lucrării, lipsa atenției acordate decorațiilor putând fi determinată și de necunoașterea acestora de către pictor care probabil a avut în față un alt portret al suveranului.

Cele două tablouri au fost pictate undeva în perioada Războiului de Independență, cu câțiva ani înainte și cu câțiva după, poate cu ocazia încoronării (1881). Cu siguranță nu sunt realizate la începutul domniei, când Carol I este înfățișat pe medalii doar cu favoriți și mustață, dar fără barbă așa cum se poate observa în cazul portretului de pe medalia *Reconstrucția Ospiciului Sfântul Pantelimon*, 1868 (nr. inv. 325747, colecția MNIR) și nici către finalul domniei când regele este portretizat bătrân și cu barbă mai bogată, așa cum este portretizat pe placheta *Inaugurarea portului Constanța*, 1909 (nr. inv. 322948, colecția MNIR).

Fig. 6 - Medalie cu portretul regelui Carol I reprezentat pe avers (MNIR, nr. inv. 325747)

Fig. 7 - Medalie cu portretul regelui Carol I reprezentat pe avers (MNIR, nr. inv. 322948)

⁴ Constatare tehnică făcută de către doamna restaurator Sorina Gheorghită.

Faptul că aceste două tablouri au fost realizate în perioada menționată mai sus este demonstrat și de o altă lucrare semnată de pictorul american George Healy, care l-a portretizat pe Carol I în anul 1873.

Fig. 8 - Portretul regelui Carol I realizat de George Healy.⁵

⁵ Imagine disponibilă la adresa - https://ro.wikipedia.org/wiki/Carol_I_al_Rom%C3%A2niei#/media/File:George_Healy_-_Carol_I.jpg (10.04.2018).

Bibliografie

Martin et alii 2016 – T. Al. Martin, K. Pârvan și C. Opaschi, *Onoarea Națiunilor. Ordine și decorații românești din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*, volumul II, 2016.

Pârvan et alii 2011 – K. Pârvan, C. Opaschi și T. Martin, *Onoarea Națiunilor. Ordine și decorații din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*, volumul I, 2011.

Resurse web

<http://www.ioanscurtu.ro/alexandru-ioan-cuza-am-fost-fericit-sa-realizez-unirea/>
<https://www.observatorcultural.ro/media/expozitia-regele-carol-i/>
https://ro.wikipedia.org/wiki/Carol_I_al_Rom%C3%A2niei#/media/File:George_Healy_-_Carol_I.jpg

Explicația planșelor / Explanation of the plates

Planșa 1 – Tablou reprezentându-l pe principele Carol al României, realizat de Carol Popp de Szathmari, nr. inv. 66320, **colecția MNIR**.

Plate 1 – Painting of prince Carol of Romania, made by Carol Popp de Szathmari, inv. no. 66320, NHMR collection.

Planșa 2 – Tablou reprezentându-l pe regele Carol I al României, autor necunoscut, nr. inv. 150540, **colecția MNIR**.

Plate 2 – Painting of king Carol I of Romania, unknown author, inv. no. 150540, NHMR collection.

Planşa 1

Planşa 2

HERALDICĂ, SIGILOGRAFIE ȘI GENEALOGIE
HERALDRY, SIGILLOGRAPHY AND GENEALOGY

THERIAC LIDS FROM THE NATIONAL HISTORY MUSEUM OF ROMANIA COLLECTIONS

Eugen Paraschiv-Grigore*

Abstract

In this paper, the author discusses three theriac capsules discovered in Dobroudja and listed in the National History Museum of Romania's collections. Such pieces have been discovered in recent years in Constanța, Mangalia, Silistra, Isaccea, Târgușor-Ester, Orheiul Vechi, Brăila and also in Bulgaria. Two of the capsules presented in the paper were found in Constanța and the third one was most likely discovered around Silistra.

The capsules from Constanța are local, south-European, copies of the Venetian pharmacy Testa d'Oro (made to advertise their own recipes). The third capsule is also a copy, most likely of the Cedro Imperiali pharmacy of Venice.

Key words: theriac, lid, Dobroudja, Silistra, Venice, **Constanța**.

In the last few years (Nicolae 2005 181-184; Căndea 2007 232-335; Custurea 2008 415-418), the discovery and publishing of several theriac capsules in Romania brought once again the attention of the specialists over these artefacts, as well as over **their role in understanding the phenomenon of the miracle medicine, a 'mysterious' elixir** that was in use since the Hellenistic period (for more information about this drug/cure, see: Besciu, Suliman 2007 1-8; **Vătămanu 1967 183-188**; Nicolae 2005 181-184).

The interest in these objects date back to the mid-twentieth century, when a series of papers regarding the discovery of theriac capsules and the use of this medicine among the population of Dobroudja during the Middle Ages were published (Sauciuc-**Săveanu 1943** 1-8; Laurent 1947 205-**217**, **Vătămanu 1967** 183-188). Until present, 15 theriac lids have been discovered and published on Romanian territory - including the territory between the Prut and Nistru rivers (Sauciuc-**Săveanu 1943** 1-8; Laurent 1947 205-**217**, **Vătămanu 1967** 183-188; Nicolae 2005 181-184; Căndea 2007 232-335; Custurea 2008 415-418).

The trade with these products spreads a lot during the medieval period, in the Ottoman Empire, and recently many papers about the pieces recovered in Bulgaria and dating back to the 16th-19th centuries (Gherasimov 1963 278, fig. 1; Nikolov 2014 105-108; Petrakiev 2015 251-258; Petrakiev 2016 225-234) have been published. An important center from where this elixir came from is Venice, which is the most known exporter of such drugs. A large number of pharmacies have existed – and some still work today in the northern Italian city – including the *Struzzo d'Oro*, *Cedro Imperiale*, *Testa d'Oro* and *Aquila Nera*.

A very widespread phenomenon in the era was the counterfeiting of these drugs. The Balkan area has been sprouted during the Middle Ages by many fakes, due to the fact that these products were very expensive and difficult to obtain. The pieces discovered at Mangalia (Sauciuc-**Săveanu 1943** 1-8) and Târgușor-Ester (Custurea

* National History Museum of Romania, Bucharest.

E-mail: para_eugen@yahoo.com

2008 nos. 5-6) are just a few of the forgeries discovered in the Balkan area, imitating the Venetian flasks in a very non-accurate way, thus being easily identifiable.

Such pieces have been discovered in Constanța, Mangalia, Silistra, Isaccea, **Târgușor-Ester**, Orheiul Vechi, Brăila, but also on the territory of Bulgaria (Plate 2, fig. 7).

The National History Museum of Romania holds three capsules of theriac, entered at different moments in the inventory of the museum. Two of the pieces (Inv. nos. 131049 and 131050) were part of Major S. Stefan Nicolae's collection and held by the N.H.M.R. from 1977, along with other pieces of the same collection¹. In the inventory database of the museum, these theriac capsules are recorded erroneously as lead seals. The confusion was due to the fact that they are made of lead, just like the seals that were part of the same collection (Paraschiv-Grigore 2013 165-174). They most likely come from *Tomis*, where the lead seals of the said collection come from, and are most likely random discoveries from 1925s-1930s. The lids are in a very good state of preservation, being easily readable and bearing on them even the years of making. One of the capsules has the year 1603 engraved, and the second capsule is engraved with the year 1608.

Two similar pieces with those held by N.H.M.R. were listed for sale on two internet pages² specialized in selling³ antiques (Plate 1, fig. 4). In the description, it is said that these two are forgeries originating in the Balkan area, where the counterfeiting of these products was frequent. Both pieces have been inscribed with the year 1603 and the inscription reads: TERIACA - FINA - ALLA - TESTA - D'ORO IN VENETZI, hence being forgeries of the product made by the Venetian pharmacy *Testa d'Oro* (Golden Head).

A third terracotta theriac lid that comes from Dobrogea – location unknown – **entered the N.H.M.R.' possession in 2000 and is also listed as a medieval seal**⁴. The error is obviously due to the material it is made of, as well as to the fact that it was donated together with a lead seal of the Legion *XI Claudia*⁵. The association with the **legion's seal, who had its headquarters at *Durostorum***, leads us to believe that the lid comes from Silistra area, an important Ottoman urban settlement during the 16th – 19th centuries. Theriac capsules have also been discovered in Bulgaria, south of Silistra, in the village of Sadovo-Sungurlare municipality (Nikolov 2014 105-108), Veliko Tarnovo (Petrakiev 2015 251-258) and Ahtopol (Petrakiev 2016 225-234). Similar items were **also discovered closer, at Târgușor-Ester in Constanța County** (Custurea 2008 nOs. 2, 5, 6.), but also in Isaccea-Tulcea County (Custurea 2008 nos. 1, 3, 4). In contrast to the six **pieces discovered in Târgușor-Ester**, that are in a much better state of preservation, the capsule lid kept at N.H.M.R. (Inv. No 301638) is in a very poor condition, being worn-out, while the inscription being almost totally erased.

The theriac lids presented in this paper can be divided into two categories. The first two capsules are used to seal metal containers (Plate 2, fig. 5), and the third (smaller) capsule was used to seal glass containers (Plate 2, fig. 6). Generally speaking, theriac lids with the diameter around 25 mm were used to seal glass containers, while those with the diameter around 35 mm were used to seal metal containers.

¹ Roman-byzantine lead seals, oil lamps, appliques, rings etc.

² <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1315&lot=613> (retrieved 21 March 2018).
<http://emaxbid.com/view-auctions/catalog/id/40/lot/9108/PLAKETTEN-Fr-uuml-he-Neuzeit-Theriacum-Verschluss-17-18-Jhdt> (retrieved 21 March 2018)

³ <https://www.ebay.ie/itm/1603-Dated-Lead-Wine-Or-Medicine-Theriac-Bottle-Seal-/291055951463> (retrieved 21 March 2018)

⁴ Donation made by Mr. Cosmin Galeriu in 2000.

⁵ A paper concerning this seal is under print (Paraschiv-Grigore 2017 187-190).

Although the number of these artefacts is quite small (until now there are about 25 published pieces), we can say for sure that this miracle medicine was very popular between the 15th and 19th centuries on the territory of the Ottoman Empire, being forged very often. Most of the theriac lids discovered in Dobrogea originate from the *Cedro Imperiale* and *Testa d'Oro* Venetian pharmacies, those being the most counterfeited products. Sometimes the forgeries were so obvious (like the no. 3 in the catalog), that it leads us to think that the market for these products was being so large and the demand for this cure so high, that it led to large-scale counterfeiting.

CATALOG

1. ● TERIACA - FINA – AL(L)A - TESTA - D'ORO IN VENE(TZI)

Theatres mask representing a male face looking to the right. On the left, the letter V and on the right the letter O (both stylized). At the bottom, the year 1603⁶. In a double concentric circular frame, inscription with the name of the pharmacy⁷. The piece is a local Southeast European copy, made to advertise its own products.

Lead, diameter= 34,94 mm; thickness= 7,01 mm; weight=24,25 g, Tomis. Inv. 131049 (Plate 1, fig. 1)

2. ● TERIACA - FINA – AL(L)A - TESTA - D'ORO IN VENE(TZI)

Theatres mask representing a male face looking to the right. On the left, the letter V and on the right the letter O (both stylized). The year 1603 inscribed at the bottom. In a double concentric circular frame, inscription with the name of the pharmacy. The piece is a local Southeast European copy, made to advertise its own products.

Lead, diameter= 35,31 mm; thickness= 6,74 mm; weight=22,56 g, Tomis. Inv. 131050 (Plate 1, fig. 2)

3. ● TERI.....

Crowned eagle, looking right (heraldic) with stretched wings. Under the wings, two crescent moons with a little dot (possibly the Morning star). The eagle appears to be represented schematically.

Lead, diameter= 24,77 mm; thickness=8,52 mm; weight=10,61 g, Silistra? Inv. 301638 (Plate 1, fig. 3)

⁶ Most likely this is the opening year of the pharmacy.

⁷ It is a transcription of the original inscription “VENETZI -TERIACA-FINA-ALLA-TESTA-D'ORO”, but with spelling errors and reversed letters.

Bibliografie

- Besciu, Suliman 2007 – Maria Besciu, Maria-Gabriela Suliman, *Theriaca between mystery and truth*, in *38th International Congress for the History of Pharmacy*, Sevilla, 19-22 september 2007 (<https://idus.us.es/xmlui/bitstream/handle/11441/40135/200.pdf?sequence=1>).
- Cândea 2007 – I. Cândea, *Alcuni coperchi in piombo appartenuti a capsule di terica veneziana e conservati nel Museo di Brăila*, in *L'Europa Centro-Orientale e la Penisola italiana: quattro secoli di rapporti e influssi intercisi tra Stati e civiltă (1300-1700)*, a cura di C. Luca e G. Masi, Brăila-Venezia, 2007, pp. 323-335.
- Custurea 2008 – G. Custurea, *Capsule de teriac descoperite în Dobrgea*, in *Pontica* 41, 2008, pp. 415-418.
- Gherasimov 1963 – T. Gerasimov, *Olovni pohlupaceta za opakovka na veneŭiaski teriak*, in *IAI* 26, 1963, pp. 277-280.
- Laurent 1947 – V. Laurent, *Capsules métalliques de thériaque vénitienne a la tésta d'oro*, in *BSH*, 28, 1947, pp. 205-217.
- Nicolae 2005 – E. Nicolae, *O capsulă de teriac descoperită la Orheiul Vechi*, in *Simpozion de Numismatică. Dedicat centenarului Societății numismatice Române (1903-2003)*, Chișinău, 26-28 noiembrie 2003. Comunicări. Studii și note, București, 2008, pp. 181-184.
- Nikolov 2014 – M. Nikolov, *Olovni kapacheta na ampuli ot teriak ot Zemlišeteto na S. Sadovo, Obština Sungurlare*, in *IMJB* 24, 2014, p. 105-108.
- Paraschiv-Grigore 2013 – E. Paraschiv-Grigore, *Sigilii comerciale descoperite la Tomis*, in *CA* 20, 2013, pp. 165-174.
- Paraschiv-Grigore 2017 – E. Paraschiv-Grigore, *Un sigiliu de plumb al Legiunii a XI-a Claudia*, in *CA* 24, 2017, pp. 187-190.
- Petrakiev 2015 – I. Petrakiev, *Kapache za teriak ot alma Tsarevets*, in *NSE*, 11, 2015, pp. 251-258.
- Petrakiev 2016 – I. Petrakiev, *Neizvesten vid kapache za teriak ot Ahtopol*, in *NSA*, 12, 2016, pp. 225-2234.
- Sauciuc-Săveanu 1943 – Th. Sauciuc-Săveanu, *Inscripția unui capac de vas farmaceutic găsit la Mangalia*, in *RIR* 13, 1943, 2, pp. 1-8.
- Vătămanu 1967 – N. Vătămanu, *Theriaca în Țările Românești*, in *Farmacia* 15, 1967, 3, pp. 183-188.

Explanation of the plates/**Explicația planșelor**

Plate 1 – Fig. 1-2 - Theriac lids found in Tomis; Fig. 3 - Theriac lid which was probably found in Silistra; Fig. 4 - Theriac lids listed for sale on internet.

Planșa 1 – Fig. 1-2 - *Capace de theriac descoperite la Tomis; Fig. 3 - Capac de theriac descoperit probabil la Silistra; Fig. 4 - Capace de theriac scoase la vânzare pe internet.*

Plate 2 – Fig. 5 - Theriac lid for metal container; Fig. 6 - Glass containers sealed; Fig. 7 - Map depicting the settlements where theriac lids were found.

Planșa 2 – Fig. 5 - *Capac theriac pentru recipiente metalice; Fig. 6 - Recipiente de sticlă sigilate cu capace theriac; Fig. 7 - Hartă marcată cu așezări în care au fost descoperite capace de theriac.*

1.

2.

3.

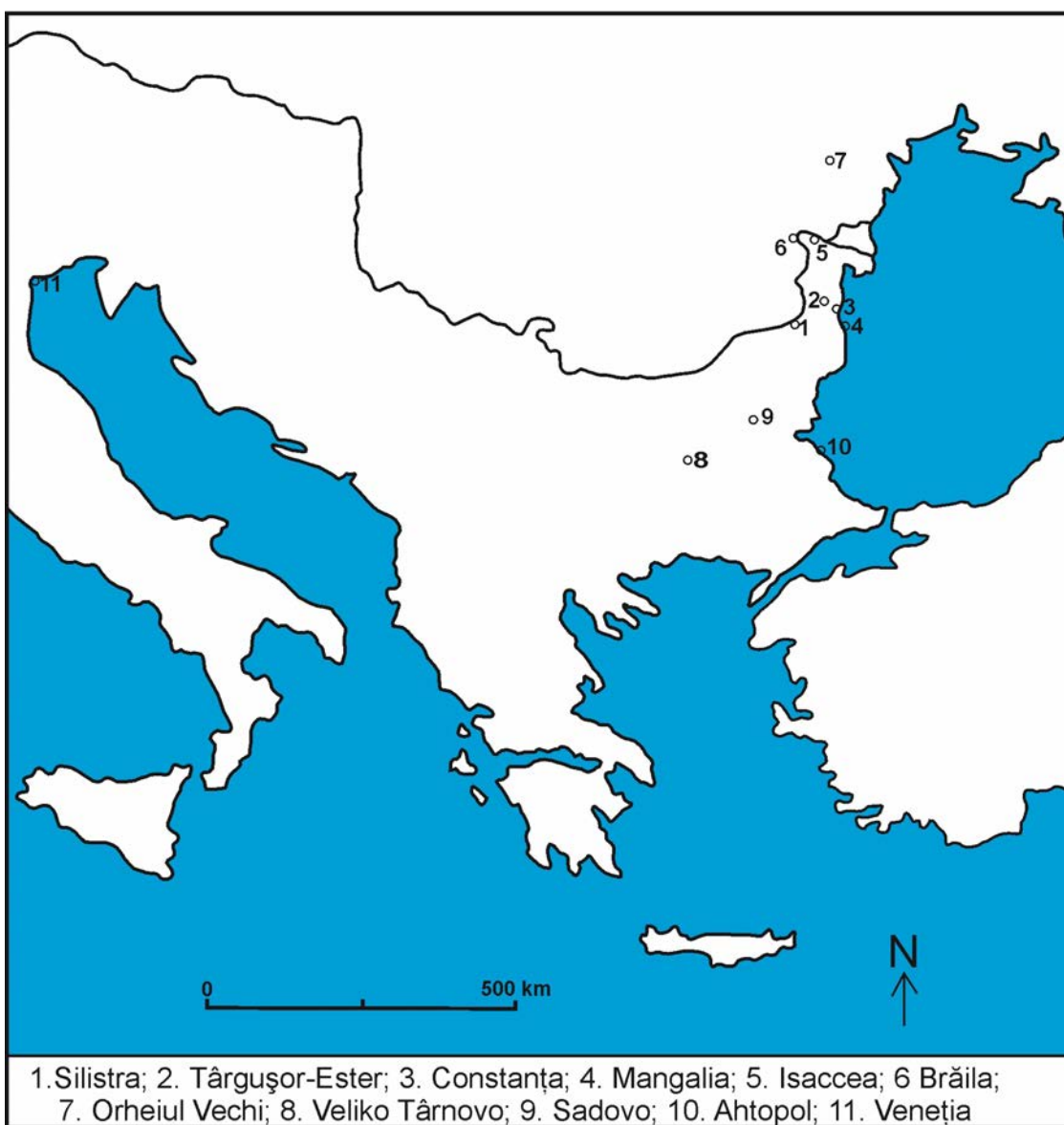
4.

Plate 1

5.

6.

7.

Plate 2

**FAMILIA EREMIE. O VECHE FAMILIE ROMÂNEASCĂ
ORIGINARĂ DIN SĂCELELE BRAȘOVULUI
(STUDIU GENEALOGIC; ÎNTREPĂTRUNDERI CU ALTE FAMILII)**

George Trohani*

Résumé

Il s'agit d'une vieille roumaine des alentours de Brașov, de Săcele, ayant comme premier ancêtre présumé un certain Irimie au commencement du XVIIIème siècle = Ière génération. La IIème génération se compose de deux hommes, Stoica et Irimie, pendant la première moitié du XVIIIème siècle. De la IIIème génération **nous ne connaissons qu'un seul homme, Démettre**, né entre 1720-1725 qui achète, en 1751, une maison et un terrain dans le village Baci (Bacsfaló). La IVème génération est représentée par le prêtre Irimia Eremie (1748-1823) de **quel se tirent, par lui et sa femme Marie, jusqu'aujourd'hui les descendants** de la famille. La Vème génération se compose de deux hommes et une femme qui ont vécu depuis la fin du XVIIIème siècle (1795) et 1887. Le premier a eu trois filles, en temps que le second 11 ou 12 enfants (cinq garçons et trois ou quatre filles) qui constituent la VIème génération, **qui s'étend de 1825 à 1929, donc un siècle. Et pendant ce las de temps les membres de la famille s'établissent dans le Royaume – en Dobroudja, Brăila et Bârlad.**

Tous les cinq garçons, mariés, ont eu des enfants qui forment la VIIème génération – 17 garçons et 9 filles, en tout 26 personnes qui vécurent pendant les années 1855-1994, donc pour à-peu-près un siècle et demi. Des 17 garçons, entre 1903 – 2012, descendent sept garçons et dix filles, en tout 17 personnes, la VIIIème génération.

Les VIIème et VIIIème générations sont celles qui souffrèrent des profondes transformations – les deux guerres mondiales et surtout l'après-guerre. Du pâturage à **l'agriculture et en pour donner suite aux diverses préoccupations** – industrie, médecine, constructions. Déménagements d'une ville à **l'autre**, une bonne partie à Bucarest ou même en Europe et Amérique. Une bonne partie des Eremies, naquit au temps de François Joseph I ou de Charles Ier, a finie en communisme ou même en ce qui a suivi.

En évolution – mais nous pouvons dire même involution – dès sept derniers garçons seulement trois sont les parents de quatre garçons et deux filles. Aux garçons on peut compter un cinquième, qui a pris le nom de sa mère – donc sept personnes, la IXème génération d'après 1940. Et en fin de compte, la Xème génération - d'après 1979: trois-quatre filles et seulement un garçon. C'est la fin d'une famille? Officiellement... **oui!**

Comme conclusion: pendant les environ 320 ans d'existence, jusqu'à présent, la famille Eremie a eu 110 personnes, dont 73/74 se sont nées portant ce nom – 42 garçons et 31/32 filles. Une bonne partie de ceux-ci ont eu une certaine importance dans le développement du pays, indifférent du régime politique, accomplissant leur devoir à la maison, au travail, sous les armes, malgré le fait que de 1945 en 1990 le Pays **n'a pas été trop reconnaissant... Mais** une lutte est la vie, donc lutte... **car demain le Soleil brille de nouveau sur le ciel.**

Ainsi comme la parole du Seigneur envers Jérémie:

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

E-mail: gtrohani@yahoo.com

1.18. Moi, aujourd'hui, je fais de toi une place forte, un pilier de fer, un rempart de bronze, face au pays tout entier, face aux rois de Juda, a ses ministres.

19. Ils te combattront, mais ils ne pourront rien contre toi; Je suis avec toi pour te libérer.

Mots-clés: généalogie, Eremie, Baci, Săcele.

În toate satele românești din Transilvania numele biblice și mai apoi romane au fost des folosite. Dacă la început cauza se explică strict religios, în cele din urmă ea s-a datorat opunerii la maghiarizarea sau germanizarea mai mult sau mai puțin forțată.

Unul din numele relativ intens atribuite, în satele mocănești din jurul Brașovului și Sibiului, este cel al profetului Ieremia. Din acesta, când a devenit nume de familie, au apărut diferite variante: Irimia, Irimie, Eremia, Eremie, Ieremia etc.

Printre cele mai vechi semnalări ale acestui nume, dar având o origine moldovenească, este cea din 1530 când sunt menționați 17 negustori vasluieni în Brașov printre care și unul *Eremia*. Mai apoi, în săptămâna 5-11 iunie 1547, sunt înregistrați cinci negustori bârlădeni, printre care și unul *Eremie*, fiecare importând mărfuri și plătindu-și separat vama, ei fiind găzduiți la locul tradițional al negustorilor moldoveni, pe ulița Bârsei (Popescu 1979 283-284)¹.

Este de menționat și un *Eremia pecetariul*, meșter brașovean în făurirea sigiliilor. În 1689 <dumnealui lucrează foarte bine și curat> (Milencovici-Bătrâna 1972), gravează pecetea noului sigiliu domnesc, după ce îl făcuse și pe cel vechi, iar în 1699 execută tot un sigiliu dar, de această dată, *cu slove latinești* (pentru an) la comanda lui Constantin Brâncoveanu (49), domnitorul Țării Românești.

Pentru izul pitoresc dorim a pomeni și de un document din 1 ianuarie 1765 privitor la răspunsurile date de martorii *Ioan Ieremia de 110 ani*, Krisz Stupariu de 76 ani și Gojta Florea la întrebările puse cu privire la controversa ce exista între orașul Brașov și comuna Bod pentru semnul de hotar. Martorul Ioan Ieremia a afirmat că știe sigur că albia veche a râului Ghimbav a despărțit teritoriul orașului Brașov de cel al comunei Bod (AMOB 1961 doc. 42 - dos. VI 1765 nr. 27 - anexa 4).

Diferiți Eremie din Baci-Săcele

Din studierea mitricelor (protoalelor) Bisericii Sf. Nicolae din Baci-Săcele - cinci volume ce încep cu anul 1793² - s-a putut stabili nașterea, botezul, căsătoria sau decesul unei bune părți a membrilor familiei Eremie. Studiul respectiv a avut loc în anii 60 ai secolului al XX-lea prin bunăvoința preotului paroh de atunci, vrednic într-o pomenire, Victor Marin, al cărui oaspete am fost în perioada mai multor vacanțe școlare. Mai întâi vom menționa diverși Eremie a căror strictă înrudire nu am putut-o stabili:

- la 5 aprilie 1808 moare *Maria*, de 20 ani, 2 luni și 4 zile, născută pe 1 aprilie 1788, a lui *Gheorghe Irimie*. În mormântarea a avut loc pe 6 aprilie (MM vol. I).

- la 18 octombrie 1808 are loc căsătoria lui *Gheorghe Irimie* cu *Ana* lui *Oprea Mocanu* (MC vol I). Acest Gheorghe Irimie moare între 1839-1841, perioadă când soția lui este singură nașă - la 21 decembrie 1841 <Ana răposatului Gheorghe Irimia> este nașa Stanei Păunel, născută pe 15 decembrie (MB vol III 54).

¹ cf. ArhStBrașov, registrul vicesime Brașov, III A/G3, rezumat în *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenburgen, Brașov, Rechnungen, I, 1503-1526*, 1886.

² Inventar 274-277, Protocolul Botezați-Născuți, vol.1, 1793-1806; Cununați, vol. 1, 1793-1808; Cununați, vol. 2, 1815-1843; Botezați, vol. 3, 1834-1845; Morți, vol. 1, 1793-1821.

Probabil că tot această **Ana c.D. Gheorghie Irimie** este cea care a mai fost naşa lui **Gheorghie Teşileanu** la **20 martie 1835**, născut pe 14 martie (MB vol. III 3-4), pe 12 octombrie 1835 a lui Vasile Manea, născut pe 6 octombrie (MB vol. III 7), pe 14 august 1837 a fetei Marica Mitea, născută pe 9 august (MB vol. III 20) iar pe 11 iunie 1839 a fetei Reveca, născută pe 6 iunie (MB vol. III 35).

Soţii Gheorghe şi Ana Irimie sunt probabil părinţii lui *Gheorghie*, născut la 9 ianuarie 1810 şi mort la 11 martie 1810, de 2 luni şi 2 zile, înmormântarea având loc pe 12 martie (MM vol. II), precum şi ai unei fete *Maria*, care pe 24 aprilie 1835 este naşa lui Reveca Aurzică(?), născută pe 23 aprilie (MB vol. III 3-4), pe 8 decembrie 1835 a lui Nicolae Bireag(?), iar pe 2 februarie 1836 a lui Ioachim Drăgan, născut pe 29 ianuarie (MB vol. III 7).

- la 20 octombrie 1807 are loc căsătoria lui *Dumitru Irimie* cu *Paraschiva a lui Ilie Goagă* (MC vol. I).

- pe 11 octombrie 1806 moare *Maria Irimiei*, de 75 ani, 1 lună şi 2 zile, născută pe 9 septembrie 1731. Slujitor la înmormântare, pe 12 octombrie, a fost preotul Eremie Eremia (MM vol. I). Probabil că această Maria, <fiica lui Ioan Irimie>, la 13 decembrie 1803 a fost naşa de botez a unei fete **Maria Tărcanu** (născută pe 5 decembrie) (MNB vol I 150).

- la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea *Ioan Irimie* împreună cu soţia sa *Paraschiva* sunt menţionaţi ca părinţii a patru fete:

- *Paraschiva* născută pe 25 iunie 1796, botezată pe 6 iulie - **naş fiind David Samer**, iar preot Eremie Eremia (MNB vol I 144) - **şi moartă, la 1 an şi 21 zile, pe 14 iulie 1797**. În mormântarea are loc pe 15 iulie, preot fiind tot Eremie Eremie (MCM vol. I).

- *Paraschiva* născută la 9 mai 1798, botezată la 18 mai de preotul Eremie Eremia (MNB vol. I 67).

- *Stanca* născută la 19 februarie 1802, botezată pe 23 februarie şi moartă probabil în 1803 sau 1804 (MNB vol. I 122).

- *Stana* născută la 18 decembrie 1804 şi botezată pe 30 decembrie (MNB vol. I 165).

Probabil că acest **Ioan Irimie** este naş la 29 noiembrie 1800 la căsătoria lui **Pătru Tăranu** cu *Maria Pascu* (MC vol. I), la căsătoria din 4 octombrie 1803 a lui Pascu Bivol cu *Paraschiva* (MC vol. I), la botezul din 3 aprilie 1804 a fetei *Paraschiva Bivolu*, născută pe 23 martie (MNB vol. I 153) şi la căsătoria din 20 octombrie 1807 a lui Staicu Staicului cu *Marina* (MC vol. I).

- un alt *Ion* din *Irimie* cu soţia *Ana* sunt părinţii a două fete:

- *Bucura* născută la 20 octombrie 1796, botezată pe 24 octombrie - **naş fiind Ion Trăistaru**, iar preot Eremie Eremia (MNB vol. I 44).

Unul din aceşti doi Ioan Eremie ar putea fi acel *Juon Irimie* care în timpul Revoluţiei lui Tudor Vladimirescu, din 1821, a găzduit în locuinţa sa din Baciul trei familii de refugiaţi din Ţara Românească - pe **Hagi Niculai, Mihaly sin Miku şi pe Ioniţă Şerban** (Penelea, Haşdeu 1973 315).

- *Paraschiva* născută la 20 octombrie 1805, botezată pe 27 octombrie (MNB vol I 173) şi căsătorită la 4 septembrie 1823 cu *Dragomir* (MC vol. II f. 8).

Unul din aceşti doi Ioan I. Eremia, alături de un anume Stan Turcu, face parte dintre cei 12 juraţi (epitropi) din 15 februarie 1808 ai bisericii Sf. Nicolae din Baciul (Ghelase 1932 533-537).

- un *Florea Irimie* cu soţia *Maria* sunt părinţii altor două fete:

- *Paraschiva* născută la 16 septembrie 1797, botezată pe 25 septembrie
 - preot Manoil Mihail (MNB vol. I 60).

- *Ana* născută la **5 martie 1804** și botezată pe 12 martie (MNB vol. I 151).
 Florea Irimie este pe **12 noiembrie 1794** nașul lui **Ioan Munteanu** la căsătoria sa cu **Bucura Brumă** (MC vol. I).

- pe 7 septembrie 1802 o *Bucura* a lui *Ioan Irimie* se căsătorește cu *Ioan Drăgoiu* (MC vol. I).

- la 9 octombrie 1804 *Gheorghe* al lui *Dumitru Irimie* se căsătorește cu *Maria* a lui *Bucur Ianu* (MC vol. I).

O Maria a <lui Gheorghe Irimie> pe 15 octombrie 1805 este nașa lui Gheorghe Păounel, născut pe 8 octombrie (MNB vol I 173).

- peste ani, pe 13 ianuarie 1818 un *Gheorghe Irimie* (oare tot același?) este **naș la o cununie** (MC vol II f. 4), de asemenea pe **24 octombrie 1818, pe 1 și 8 mai 1819** (MC vol. II f. 5, 7).

- în 18 iunie 1839 *Maria* a lui *Ioan Irimie* este **nașa lui Dimitrie Baston** născut pe 13 iunie (MB vol. III 35).

- *Radu Eremie* căsătorit cu *Stanca* sunt **părinții** lui:

- probabil *Radu Erimie cel Tânăr* cu soția sa *Dobra*, sunt, la rândul lor, **părinții** lui:

- *Maria* născută la **14 martie 1837** și botezată pe 21 martie (MB vol. III 15).

- *Ana* născută la **22 septembrie 1842** și botezată la 1 octombrie (MB vol. III 62).

- *Voicu* care la 26 august 1828 se căsătorește cu *Maria* a lui *Costandin Moldoveanu* (MC vol. II f. 13). Ei sunt **părinții** lui *Ana* care la 12 septembrie 1848 se căsătorește cu *Bucur* fiul lui *Ioan Goagă* (MBC 80).

Maria lui *Voicu Erimie* este pe 21 august 1843 **nașa lui Voicu Gheri cel Tânăr**, născut pe 20 august (MB vol. III 68).

- *Ioan* care la 10 noiembrie 1829 se căsătorește cu *Stana* lui *Gheorghe Pascu* (MC vol. III f. 14, 16).

Stanca lui c.D.Radu Irimie pe 13 septembrie 1836 este nașa Mariei Comșa născută pe 7 septembrie (MB vol. III 11).

- în 1848 moare *Radu Erimie*, care era căsătorit cu *Paraschiva*, **nașă** pe 22 august 1837 a unei fete *Paraschiva*, născută pe 15 august (MB vol. III 20) **și pe 16 iulie 1839** a unei alte fete *Maria Turcu*, născută pe 9 iulie (MB vol. III 35). Ei sunt **părinții** lui *Ion* care la 1 noiembrie 1848 se căsătorește cu *Reveca* fiica lui *Gheorghe Băncilă* (MBC 80). S-ar putea ca aceștia, la rândul lor, să fie **părinții** unei fete *Paraschiva*, care s-a căsătorit cu *Ion Munteanu*, decedată în 1942, la circa 90 ani. Nu este exclus ca acest *Ion Munteanu* să fie cel botezat pe 18 iunie 1841 de către *Maria* lui *Erimie Erimie* (MB vol. III 50).

- un *Stan Irimie* este menționat ca tată a cinci băieți:

- *Dumitru* născut la **13 mai 1804** și decedat la **1 august 1808** având **4 ani 2 luni și 18 zile**. Înțormântarea a avut loc pe 2 august (MM vol. I).

- *Irimie* născut la **5 martie 1807** și decedat la **10 mai 1810**, de **3 ani 2 luni și 3 zile**, înțormântarea având loc pe **11 mai** (MM vol. I).

- *Dumitru* născut la 20 iunie 1809 și decedat la **1 martie 1810**, având **8 luni și 10 zile**. Înțormântarea a avut loc pe 2 martie (MM vol. I).

- la 3 septembrie/1 octombrie 1818 *Stan fecioru* lui *Stan Irimie* se căsătorește cu *Maria* lui *Stan Turcu* (MC vol. II f. 4). S-ar putea ca ei să fie **părinții**, dacă nu un alt *Stan sin Irimie* căsătorit tot cu o *Maria*, unei fete *Ana* născută la **15 iunie 1836** și botezată pe 20 iunie (MB vol. III 9). Iar *Maria S. D. Stan Irimie* este la **14 mai 1839** **nașa lui Costandin Golă**n (MB vol. III 32), la 30 august 1841 a lui *Ion Turcu*, născut pe 24 august (MB vol. III 32), în aprilie 1842, cu numele de <Maria lui Stan

Erimie cel Tânăr>, lui Maria a lui Iancu (MB vol. III 56), iar la 7 decembrie 1844 a lui Ştefan al lui Iancu, născut pe 2 decembrie (MB vol. III 80).

- la 12 septembrie 1826 *Ioan* se căsătoreşte cu *Voica* a lui *Toma Pascu* (sau *Panu*) (MC vol. II f. 12). Ei sunt părinţii lui *Nicolae*, născut la 11 decembrie 1839 şi botezat pe 16 decembrie (MB vol. III 38).

- un *Gheorghe sin Erimie* cu soţia sa *Stanca* sunt părinţii lui:

- *Maria* născută la 3 august 1835 şi botezată la 11 august (MB vol. III 6).

- *Gheorghe* născut pe 13 aprilie 1838 şi botezat pe 24 aprilie (MB vol. III 24).

- *Nicolae* născut la 1 decembrie 1840 şi botezat la 7 decembrie (MB vol. III 46). În anul 1894 el donează pentru Crucea de la Fântâniţa 100 florini, iar pentru corul bisericii din Baci 10 florini - vezi şi mai jos, la donatori, unde apar şi descendenţi ai săi.

- *Stanca* născută la 20 august 1843 şi botezată pe 28 august (MB vol. III 68).

Stanca lui *Gheorghe Irimie* este la 6 octombrie 1842 naşa unei fete *Maria Păoaca*(?) născută pe 30 septembrie (MB vol. III 62).

- un *Dumitru Erimie* căsătorit cu *Maria* sunt părinţii lui:

- *Erimia* născut la 12 octombrie 1836, botezat pe 20 octombrie (MB vol. III 11) şi mort între 1837-1841.

- *Erimie* născut la 20 decembrie 1841 şi botezat pe 28 decembrie (MB vol. III 54).

- *Alexie* născut la 4 martie 1844 şi botezat pe 9 martie (MB vol. III 72).

Probabil că acest *Alexe Eremia*, căsătorit cu *Ana*, este tatăl unui fiu *Dumitru*, născut în Săcele (fără precizarea satului) la 8 decembrie 1876, care în 1896, pe când era student la medicină în Bucureşti, cere recunoaşterea cetăţeniei române. Ca urmare, Senatul României în şedinţa din 23 martie 1904 cu 37 bile albe contra 5 negre, iar Adunarea Deputaţilor în şedinţa din 2 aprilie 1905 cu 62 bile albe contra 2 negre îi recunosc această cetăţenie (*Desbaterile Adunării Deputaţilor* no. 36/28 mai 1905 571 pe baza *Mesajului Regal* 1330/8 aprilie 1904).

Nu este exclus ca mai sus pomenitul *Alexie* să fie şi tatăl lui *Alexe A. EREMIA*, născut în Bacifalu pe 3 octombrie 1878, care în 1903 pe când urma cursurile Şcolii Superioare de Farmacie din Bucureşti, să fi cerut şi el recunoaşterea cetăţeniei române. Aceasta i-a fost aprobată mai întâi de către Adunarea Deputaţilor în şedinţa din 31 ianuarie 1903, iar apoi, în şedinţa din 4 decembrie 1903, şi de către Senatul României cu 47 bile albe contra 1 neagră (*Desbaterile Senatului* nr. 9/13 decembrie 1903 41).

Maria lui *Dumitru Erimie* (tatăl, respectiv bunicul) este la 9 mai 1843 naşa lui *Manole Coslea*, născut pe 6 mai (MB vol. III 66).

- la 1 februarie 1842 *Reveca* lui *Dumitru Erimie* din *Turcheş* este naşa lui *Stana Toma*, născută la 30 ianuarie (MB vol. III 54).

- în 1853 este menţionat un *Ioan Eremia* ucenic în vârstă de 20 ani, născut în *Başfalu*³.

- la 3 august 1865, în şedinţa guvernului regesc al ţării Transilvania ținută la Sibiu, sunt menţionaţi doi învăţători în Baci *Jeremia Alexa* şi *Muntyan Nicolae*, iar în *Turcheş* tot doi - *Soiu Nicolae* şi *Odoru Alesie* (*Polverejan* 1968).

- un *Ioan ERIMIA*, din *Turcheşiu*, fiul lui *Dumitru* cu *Paraschiva*, născut şi botezat pe 26 octombrie 1862, ajuns ajutor în laboratorul de histologie al Facultăţii de Medicină din Bucureşti şi asistent la Patologie-Bacteriologie, obţine din partea Senatului României recunoaşterea cetăţeniei române în februarie 1889 (*Desbaterile*

³ Arh.Gremiu Braşov, Catalog, fac.18/19, fiul (?) lui *Demetriu Eremie*

Senatului 22 februarie 1889 353). **Adunarea Deputaților** i-o acordă în **ședința din 3 martie 1890** cu 53 bile albe contra 8 negre (*Desbaterile Adunării Deputaților* no. 55/17 martie 1890 1013). Are dreptul de liberă practică a medicinei (*Monitorul Oficial* din 25 ianuarie 1889) **și face armata în România** (*Monitorul Oficial* din 23 septembrie 1889)⁴.

În **Conscripția creștinilor ortodocși din satul Bacifalău** din 20 noiembrie 1846 sunt menționați:

Nr.crt.	Numele și prenumele	Bărbați	Femei	Total
10	Irimie Irimie	5	4	9
25	Barbu Ieremie	2	2	4
44	Gheorghe Ieremie	4	3	7
83	Radu Eremie	2	3	5
95	B.P.(?) Radu Eremie	1	2	3
97	Ioan Eremie	5	2	7
98	Stan Ieremie	2	2	4
99	B(?) Maria Eremie	-	1	1
171	Ioan Ieremie	1	1	2
208	Dumitru Eremie	4	6	10

Cel de la numărul 10 ar putea fi Irimie Irimie căsătorit cu Maria Turcu (a se vedea mai jos): tatăl + patru băieți = cinci bărbați, iar mama + două fete = trei femei, a **patra nu știu cine ar** putea fi.

Cel de la numărul 44 trebuie să fie Gheorghe cu Stanca, **părinții Mariei**, Gheorghe, ai lui **Nicolae și ai Stancăi**. Mai era deci un bărbat în casă, neidentificat.

Cel de la numărul 97 ar putea fi acel Ioan Eremie căsătorit cu Voica a lui Toma Pascu în 1826 sau cel căsătorit cu Stana a lui Gheorghe Pascu în 1829.

Cel de la numărul 98 trebuie să fie mai sus amintitul Stan Eremie căsătorit cu o fată Maria, având ca fată pe Ana. Cine este al doilea bărbat din casă nu **știu**.

Cea de la numărul 99 ar trebui să fie **Maria lui Ioan Eremie, nașa din 1839**.

Cel de la numărul 171 ar trebui să fie Ion Eremie căsătorit cu Nuța (vezi mai jos), fiul lui Irimie Irimie cu Maria Turcu, care aveau casa lor.

Ar mai putea fi Ioan al lui Radu Irimie cu Stana lui Gheorghe Pascu.

Problematică este identificarea lui Dumitru Eremie de la numărul 208 cu 4 bărbați și 6 femei.

Printre donatorii Bisericii Sf. Nicolae din Baci-Săcele, cu diferite ocazii, sunt menționați:

- *Nicolae* (amintit puțin mai sus) al lui *Gheorghe Eremie*, care dă în anul **1894 pentru Crucea de la Fântânița 100 florini**, iar pentru corul bisericii 10 florini.

El a avut un nepot *Dumitru Eremias* care, în anii **1880 și 1890**, a donat câte 100 florini bisericii din Baci. Acest Dumitru Eremias, ce-și grecizase numele pentru a beneficia de anumite privilegii comerciale, era posesorul unei case comerciale și al unui restaurant cu căutare în Brașov.

⁴ Chemat în armată pe 1 octombrie.

El este menţionat în anii 1850 (*Arh.Gremiu Braşov* Ms. 383)⁵ şi 1891 ca negustor cu prăvălie în Braşov iar în 1852/1853 avea trei ucenici (*Arh.Gremiu Braşov* Ms. 521) - unul dintre salariaţii săi, cu funcţia de comis şi un salariu de 200 florini, se numea Vasile Barbu (*Arh.Gremiu Braşov* Ms. 1082).

În 1891 acest Dumitru Eremias era în Societatea Sodalilor Români (societate creată la 26 decembrie 1869 şi dizolvată la 8 februarie 1894).

Tot în 1891, în urma războiului vamal dintre Austro-Ungaria şi România, chiar firme mari, precum cea a lui Dimitrie Eremias, nu-şi pot plăti nici măcar dobânzile împrumuturilor, raportând „dobânzi şi capite” din an în an în bilanţurile Gremiului (*Arh.Gremiu Braşov* Ms. 1421).

Un nepot al acestui Dumitru, *Ilie Savu*, donează în 1920 pentru corul bisericii 500 lei, iar în 1935 donează 5000 lei pentru renovarea bisericii. În 1940 mai trăia soţia sa *Maria Savu*.

Tot în 1935 *Ioan Zărnescu*, nepot al lui Ilie Savu, donează şi el pentru renovarea bisericii din Baci 5000 lei.

Un alt nepot al lui Dumitru Eremias, *Gheorghe Savu*, în 1924 introduce lumina electrică în biserică donând 22.000 lei.

Şi tot în 1935 *Iancu Ştefănescu*, de asemenea nepot al lui Dumitru Eremias, donează pentru renovarea bisericii 5000 lei.

- în 1912 **Reveica Gh. Panţu**, născută Eremie, donează jumătate de jugăr de pământ bisericii din Baci.

- în anul 1958 sunt înmormântaţi în cimitirul din jurul bisericii din Baci *Gheorghe Eremie* de 79 ani (deci născut în 1879) şi *Paraschiva Odor*, născută Eremie, de 75 ani (deci născută în 1883).

Diferiţi Eremie sau Eremia sunt întâlniţi şi în Braşov, în secolul al XIX-lea. Vom menţiona doar pe:

- la 10 aprilie 1803 este menţionat ca paroh şi notar în Braşov *Dimitrie Eremie* (*Arh.Gremiu Braşov* Ms. 1804)⁶.

- un anume Dimitrie, fiul lui Nicolae EREMIA şi al Mariei, născut la 1 noiembrie 1855 în Braşov, botezat la 6 noiembrie şi căsătorit la Iaşi, în ziua de 30 noiembrie 1886 cu Smaranda C. LUCA. Acest Dimitrie, verificator clasa I la C.F.R. serviciul comercial, din 1 martie 1888, se afla de prin 1875 în România, iar la 27 februarie 1897, Senatul României, cu 40 bile albe contra 7 bile negre, îi aprobă recunoaşterea cetăţeniei române (*Desbaterile Senatului* nr. 49/2 martie 1897 420-421). Adunarea Deputaţilor o recunoaşte în şedinţa din 18 ianuarie 1903 cu 62 bile albe (*Desbaterile Adunării Deputaţilor* nr. 19/6 februarie 1903 310).

- un George EREMIA, născut în Braşov la 15 decembrie 1862 şi botezat la 3 ianuarie 1863, membru al Ligii Culturale, funcţionar la Primăria Capitalei, prin cererea 667/7 februarie 1897 solicită recunoaşterea cetăţeniei române. Senatul României, în şedinţa din 18 februarie 1915 i-o recunoaşte (*Desbaterile Constituyentei - Senatul* nr. 19/21 februarie 1915 180).

În cele ce urmează trecem la prezentarea unei familii Eremie bine determinată, ce îşi are obârşia la începutul secolului al XVIII-lea şi se continuă până astăzi. Ea a

⁵ Lista tuturor negustorilor membrii ai Gremiului levantin din Braşov înaintată Camerei de Comerţ la 3 iunie 1850, la numărul 18 este menţionat Demeter Eremias.

⁶ cf. dos.X, nr. 94, original românesc cu caractere latine

pornit din satul Baci, primul din cele șapte sate săcelene de la sud-est de Brașov. Azi satul este component al orașului Săcele.

PRIMII EREMIE

Dintr-un act de vânzare reiese că la mijlocul secolului al XVIII-lea fiul unui anume Irimia (I.1.), la 14 septembrie leat 7260 (=1751), Stoica Irimia (II.2.) vindea nepotului său de frate Irimia (II.1.), pe nume Dumitru (III.1.), o casă și un loc de holdă în satul Baci. Este posibil ca la aceea dată fratele lui Stoica și tatăl lui Dumitru, pe nume Irimia Irimia să nu se mai fi aflat în viață, fiind, de asemenea probabil, primul născut.

În zăpis se menționează că <am vândut de a mea bună voie>... <nepotului meu anume Dumitru (III.1.) sin fratelui meu Irimia (II.1.)>... <o casă a mea ce am avut în sat în Bacifalu>, casă cumpărată <de la Frujina Gudroas>. Casa a fost vândută cu 81 florini, iar <lângă casă i-am mai dat și un loc de semănat o jumătate de holdă în câmpul Bacifalului>... pentru a le <stăpâni aciastă casă și moșia desămnat cu bună pace și el și copiii lui câți Dumnezeu îi va dăruia>. (Planșa 1, fig. 1)

Acesta este singurul document și singura mențiune pe care o cunoaștem, până în prezent, despre existența unor membrii cerți ai familiei Eremie la mijlocul secolului al XVIII-lea. În privința urmașilor lor nu ne putem baza decât pe intuiție și supoziție. Bănuiala noastră este că mai sus pomenitul cumpărător Dumitru a fost tatăl viitorului preot Irimia Irimie din Baci. Spunem aceasta deoarece numele viitorului preot a fost dat în amintirea bunicului său, tatăl lui Dumitru și frate cu Stoica, iar primul copil al viitorului preot se va numi Dimitrie, preluând și el, la rândul său, numele bunicului presupus de către noi. De altfel și un istoric al meleagurilor săcelene, Toma Fratesiu, la sfârșitul secolului al XIX-lea, era de părere că tatăl preotului Irimie Eremie se numea Dumitru (Fratesiu 1895 16).

Dar prin faptul că viitorul preot Irimie s-a născut în 1748 reiese că tatăl său, Dumitru, cel ce cumpără, în 1751, un loc de casă de la unchiul său trebuie să se fi născut prin 1720-1725. Probabil că în 1747 s-a căsătorit și astfel, în 1748, devenea tată. Iar în 1751, în jurul vârstei de 30 ani, cumpără locul de casă mai sus menționat.

Bănuim că pe acest loc, în 1887, s-a construit de către urmași casa din Baci, str. Crișan nr. C.F. 136, top. 282 și 283, ce va rămâne moștenire familiei Eremie până la naționalizarea din 1948. Așa s-ar explica păstrarea în familie a mai sus menționatului zăpis/act de vânzare din 1751. Casa mai sus menționată a fost vândută în 1956 preotului Victor Marin din Baci care însă, printr-un lung proces local ce a durat până prin 1963/1964, nu a putut-o folosi (Planșa 1, fig. 2).

Si dacă supozițiile noastre sunt reale, reiese că frații Irimia și Stoica, tatăl și respectiv unchiul lui Dumitru, trebuie să se fi născut în jurul anului 1700.

Nu este exclus ca acest Dumitru Eremie să fie una și aceeași persoană cu un Dumitru Eremie, locuitor în Stupinele-Brașovului ca econom de pământ, și care împreună cu soția sa Stana să fi contribuit la ridicarea noii biserici din Baci - unde preot era fiul lor Irimie (IV.1.) - împreună cu Dragomir Turcu, econom de vite prin România, și soția sa Maria, ambii din Baci (Fratesiu 1895 17).

MEMBRII CERȚI AI FAMILIEI EREMIE ÎN BACIU-SĂCELE

Pe baza actelor și informațiilor transmise oral sau în scris de către descendenții direcți s-a putut stabili o filiație neîntreruptă începând cu preotul Irimia Eremie (IV.1.) decedat la 12 octombrie 1823 la vârsta de 75 ani, deci născut în 1748. Soția sa se numea Maria.

El este unul din ctitorii actualei biserici Sf. Nicolae din satul Baci (Bacsfaló), orașul Săcele, județul Brașov (Planșa 2, fig. 3a-3b). Mormântul său se află cum intri în curtea cimitirului bisericii din Baci, în dreapta, acesta slujind la biserica din Baci timp de 47 ani.

Satul Baci este pomenit pentru prima dată în izvoarele istorice în anul 1444. Biserica actuală Sf. Nicolae, după ce **Magistratul Brașov** dă rezoluția 764 din 23 aprilie 1807 de înnoire a bisericii, a fost începută, la sud de cea veche, în 1808 și terminată <cu toată podoaba> în 1817. La 21 august 1811, de Sf. Tadeu, a fost sfințită de către episcopul Vasile Moga. În 1814 a fost pictată de Iacob Pop. Ancadramentul ușii din pronaos, din piatră, datează din 1776 și împreună cu pristolul, făcut la <6 august 1784 de Popa Gheorghe> (numit la 9 martie 1783 <preot bătrân>) provin din vechea biserică. În anii 1934-1936 a fost radical restaurată (Cristache-Panait 1966 85-89).

La 17 octombrie 1797 <popa Irimie> este nașul Paraschivei, fiica lui Bucur E... nu din Baci (MNB vol. I 62).

O însemnare de a sa, păstrată se pare pe o carte, menționează că <la anul 1802 octombrie 14 eram în București, mă uitam la Colțea când s-au cutremurat pământul și s-au frânt turnurile de la biserici și case>.

Copiii săi au fost:

(din IV.1) V.1. - *Paraschiva* despre care se știe doar că s-a căsătorit la 3 noiembrie 1807 cu *Stan sin Pârvul* - nun fiind George Purece, iar preot Irimie Irimia (MC vol. I 35).

V.2. - *Dimitrie* numit și *Dascălul*. Născut la 17 mai 1795, botezat la 21 mai, naș fiind Ivan Drăgănescu, iar preot Manole Mihail (MNB vol. I 29), și decedat pe 7 aprilie 1877. La 17 august 1819 s-a căsătorit cu *Maria*, fiica lui *Vasile(?) Tibări* (MC vol. II f. 5). Soția sa, *Maria*, este, probabil, la 23 iunie 1841 nașa fetei abia născute *Reveca Bucșea* (MB vol. III 50).

Soții *Dimitrie* și *Maria* au avut trei fete.

V.3. - *Irimia* născut la 26 februarie 1799 (MNB vol I 78) sau 1797 (cum scrie, după noi greșit, pe crucea de pe mormântul său din Baci) (Planșa 3, fig. 4). A fost botezat pe 4 martie 1799 de preotul Manole Mihail.

La 5 noiembrie 1822 s-a căsătorit cu *Maria*, fiica lui *Gheorghe Turcu*, născută la 23 iunie 1805 (1806) și decedată la 20 decembrie 1891 (datele de pe crucea funerară din cimitirul din Baci). La căsătorie naș a fost *Ioan Manoil*, iar preot *Ioachim Coman* (MC vol. II 7-8).

De la *Maria*, născută *Turcu*, se păstrează foaia ei de zestre datată 4 noiembrie 1822, prin care era înzestrată cu: 50 oi mari, 20 cârlani (=miei ce nu mai sugeau), o iapă mare, o noatină (=mânz) de doi ani, 100 bani de hârtie nemțești, 10 șire fuioare, trei inele argint, o pereche cercei din argint, o casă cu grădină, o holdă bună, două rochii, trei androace (=tipare?), două brâne de lână, un șam (=damasc) de mătase, patru șurțuri, o tivilichie (=pieptar), o scurteică, o ghiordie (gherdan=șirag de mărgelă), opt ii cu mătase, patru ștergare de borangic, două ștergare de cue, șase fețe de perini, patru saci, o sarică (=manta), un covor, două pânzeturi, o scurteică de mătase, un strai (=haină) și trei țoșeri (Planșa 3, fig. 5).

La 9 iulie 1838 *Maria* soția *D. Erimie* este nașa *Mariei Lazăr*, născută pe 4 iulie (MB vol. III 26), la 10 iunie 1839 a *Mariei Munteanu*, născută pe 5 iunie (MB vol. III 34-35), la 18 iunie 1841 a lui *Ioan Munteanu* (MB vol. III 50), la 19 aprilie 1844 a lui *Constantin Munteanu*, născut pe 9 aprilie (MB vol. III 72), iar la 20 septembrie 1844 a *Mariei Ganu* (MB vol. III 74).

În 1875 soții *Eremie*, *Irimie* la vârsta de 76 ani (Planșa 4, fig. 6), și *Maria*, la vârsta de 69 ani (Planșa 4, fig. 7), au fost reprezentați, separat, pe două tablouri (de

94x74 cm) de către pictorul Mișu Popp (Comănescu 1932 99-131; Popescu 2007 163, 260, nr. 37-40). Aceste tablouri aparțineau în 1932 Constandei Irimie Eremie-Popa de pe str. Lucaci nr. 19 din București, și au fost moștenite(?) de urmașii inginerului Tiberiu Eremie. Reproduse în 4-5 copii, pentru familie, tot de către pictorul Mișu Popp, dar nesemnate, două dintre ele au fost vândute, în 1967, de către Constanța (soția lui Nicolae) Eremie Muzeului de Artă din Suceava. Alte două tablouri, identice cu acestea, se află la Muzeul de Artă din Ploiești.

Pentru școala și biserica din Baciul a lăsat veniturile a nouă jugăre de teren arabil, venituri din care să se acopere salariile învățătorilor (Fratesiu 1895 21).

Irimie Eremie a decedat la 1 septembrie 1887.

Ei sunt părinții a cinci băieți și trei fete care s-au stabilit, cu toții, în regat.

(din V.2) VI.1. - *Reveca* născută la 12 aprilie 1835 și botezată pe 20 aprilie (MB vol. III 3-4).

VI.2. - *Stanca* născută la 14 septembrie 1836 și botezată pe 20 septembrie (MB vol. III 11).

VI.3. - *Elena* născută la 27 august 1838 și botezată pe 3 septembrie (MB vol. III 28).

MEMBRI AI FAMILIEI EREMIE NĂSCUȚI ÎN BACIU DAR TRECUȚI ÎN ROMÂNIA (vechiul regat)

După Războiul de Independență din 1877-1878, când Dobrogea a revenit României, are loc un puternic exod de ardeleni - *mocani, ungureni* - atât în Dobrogea cât și în restul Regatului - în special în zona Brăilei. Astfel de familii, stabilite în Regat și care apoi au avut un anumit rol în viața economică, politică și culturală locală și chiar a țării, au fost Perlea, Panțu, Sassu, Eremie etc (Giurescu 2002 160).

(din V.3) VI.?. - după unele păreri ar fi fost mai întâi o *fată Eremie* ce s-a măritat cu un Cicei sau Țiței, și a fost mama unei alte fete căsătorită *Rădulescu*, mamă la rândul ei a patru fiice, dintre care una, (*H*)*Ortansa* (născută în februarie 1887 și decedată la peste 90 ani), s-a căsătorit cu *Gheorghe CREANGĂ* (Planșa 8, fig. 10d; Planșa 39, fig. 63) - proprietar al moșiei Botești de lângă Huși și primul doctor în statistică din România. Ei sunt părinții *Georgetei-Ștefania* (născută în 1922), logodită la începutul lui februarie și căsătorită duminică 27 februarie 1944 (nunta la Domnița Bălașa, iar recepția la Capșa) cu proprietarul agricol *Radu DOBRESCU* (născut în 1902, fiul Mariei D. Dobrescu, care mai fusese căsătorit cu sora doamnei Martha <?> dar, născută *Stratt* și în 1941 nora Roxanei Berindei) - locuiau în București pe Calea Plevnei nr. 3. Prin anii 1980 au decedat(?).

Această Hortansa, despre care se spune că în tinerețe flirtase cu viitorul socialist Cristian Rakoski, a mai avut un frate, decedat relativ tânăr, o soră măritată cu Iuliu Dragomirescu (despre care spun unii că era fiul natural al lui Bogdan Petriceicu Hajdeu), o altă soră pictoriță nemăritată și încă o soră măritată cu medicul Cid Alexandrescu (decedat prin 1976).

Nefiind sigur de originea acestei fete Eremie măritată Cicei, deși în familie se spunea că sunt rude, n-am numerotat-o, dar nici n-am putut face abstracție de ea.

VI.4. - *Ion* despre care știm doar că s-a căsătorit cu *Ana (Nuța)* cu care a avut un fiu Ștefan.

În 1885, ca arendaș, figurează printre patentatarii ce puteau participa la alegerea membrilor Comitetului Bursei de Comerț din Brăila⁷.

⁷ PUBLICAȚIE a Prefecturii Brăila nr. 3499/21 iunie 1885. Are numărul de rol 4.

În *Desbaterile Senatului* nr. 36 din 24 februarie 1893 pagina 362, pentru **şedinţa din 11 februarie 1893**, se menţionează aprobarea recunoaşterii cetăţeniei române unui anume *Ioan Eremia Popa* născut la 23 noiembrie 1823 în Bacifalu şi botezat la 25 noiembrie, venit în România în 1857 şi ocupându-se cu comerţul şi agricultura. Are domiciliul în comuna Ulmu din judeţul Brăila. Senatul i-a acordat cetăţenia cu 42 bile albe, după ce Adunarea Deputaţilor, în şedinţa din 25 noiembrie 1889 i-o recunoscuse şi ea cu 64 bile albe contra 3 negre. O fi una şi aceeaşi persoană cu Ion căsătorit cu Ana (Nuţa) sau este, mai curând, un Ioan Popa, fiul unuia Eremia Popa? Nu ştim încă.

VI.5 - *Maria* născută în 1825 în Baciul şi decedată la 14 iulie 1895, ora 5 p.m. Locuia în Brăila, pe strada Polonă nr. 14. Decesul ei a fost declarat pe 15 iulie ora 4 p.m. de către fiii săi *Gheorghe G. Găetan*, de 38 ani, locuind la *Perişoru*, şi *Nicolae G. Găetan*, de 34 ani, locuind în Brăila.

A fost căsătorită prima dată cu preotul *ODOR din Turcheş (Săcele)*⁸, care însă a murit de holeră în 1848/1849. Rămasă văduvă, dar fiind tânără şi fără copii, s-a recăsătorit cu *Gheorghe GĂETAN (Planşa 4, fig. 8b)*, decedat ante 1894, cu care a avut mai mulţi copii:

- *Ion* născut în Satulung la 3 februarie 1852. În 1868 se stabileşte în Brăila. S-a căsătorit la 18 iunie 1883 cu *Maria PANĂ*. Obţine recunoaşterea cetăţeniei române la 3 februarie 1890 din partea Senatului, iar la 21 aprilie 1893 din partea **Adunării Deputaţilor**. A avut patru copii: *Marioara* căsătorită cu *Sotir CONSTANTINESCU*, *George*, *Marius* şi *Florica*. În corespondenţa lui *Nicolae Eremie (soţul Constanţei Găetan)* este menţionată *Florica Găetan*, născută prin 1893 şi decedată prin 1912, ca fiind verişoară cu *Constanţa*.

- *Gheorghe* născut în Satulung la 20 octombrie 1857, botezat pe 29 octombrie şi căsătorit cu *Maria Plastara*, născută în 1868 şi decedată în 1895 (?). Comerciant în Brăila, *Adunarea Deputaţilor* în şedinţa din 22 februarie 1899, cu 58 bile albe şi 10 negre, îi acordă cetăţenia română (*Desbaterile Adunării Deputaţilor* 7 martie 1899 706). Ei sunt părinţii unei fete *Constanţa (Planşa 5, fig. 8c)*, născută pe 25 decembrie 1887, ce se va căsători, prin jocul generaţiilor, cu un unchi al ei *Nicolae Eremie* (v. mai jos VII.8).

Un *Iorgu PLASTARA*, vel armaş, prin 1837/1838 se căsătoreşte, pentru scurt timp, cu *Profira-Pulcheria SAMURCAS* (1820-1873), fiica dr. *Dimitrie Samurcaş* din Iaşi (1768-1846) cu *Adela ASLAN* († de holeră în 1831 la Botoşani).

Iar un *George PLASTARA*, născut la 27 martie 1881 în Lupşanu (jud. Ialomiţa), doctor în drept la Paris, avocat în 1901, inspector în Ministerul Industriei şi Comerţului, a fost, din 1 martie 1920, profesor de drept civil şi autorul unui manual de drept internaţional precum şi a unui *Tratat de drept civil*, în patru volume. *Constanţa Eremie* îl socotea unchi - era probabil un frate mai mic al *Mariei Plastara*.

Gheorghe G. Găetan, cu moşie la *Perişoru*, s-a recăsătorit - după unele informaţii - cu *Aneta Marcovici*. A decedat la 28 octombrie 1916, orele 10 a.m., în locuinţa sa din Brăila, str. Bolintineanu nr. 10. În certificatul de deces se menţionează

⁸ Un *Radu M. ODOR* (1833-1911), născut la *Turcheş, Transilvania*, este înmormântat în Cimitirul Bellu, 39/16, într-un loc aparţinând familiei, de asemenea de origine săceleană, Sulică; un alt preot *Odor din Turcheş*, în 1877, era <încă unul din cei pentru care iubirea de patrie serveşte numai ca firmă. Aceştia dar (ca şi judecătorul Goga) ar putea fi folosiţi şi s-ar putea ajunge cu mijloace cu mult mai mici decât din Bucureşti la cunoaşterea acelor uneltiri secrete, a căror origine trebuie căutată neapărat la Bucureşti>, cf. *Friedrich Lachmann*, reprezentantul Austriei la Bucureşti, într-un raport ce se află la Arhivele Naţionale din Bucureşti - activitatea sa la Braşov (*Neagu et alii* 1977 40).

că era văduv. Martori au fost doctorul Aurel Popea, de 29 ani (nepot de soră), și Marius Găetan, agricultor, de 30 ani (nepot de frate).

- *Nicolae* născut în 1861, căsătorit cu *Eugenia ZAMFIRESCU*.

- *Reveica*, născută la Satulung pe 16 ianuarie 1855 și decedată la 4 iunie 1932, măritată cu *Alexe N. POPEA*, născut la Satulung, pe 11 iunie 1842, devenit cetățean român la 22 apr. 1886 și decedat în septembrie 1929. Familia Popea, foarte numeroasă, are descendenți și în zilele noastre. Soții *Alexe* și *Reveica Popea* au avut, numai ei, nouă copii: *Valeriu* (1874-†1956, a avut un fiu *Teodor* (*Rică*) căsătorit în vara lui 1934), *Octavia* măritată cu *Alexandru RĂUTU* (†8 iunie 1937), *Corneliu* (n. 16 febr. 1876 în Brăila-†6 aug. 1917), *Livia* (n. 25 iun. 1878-†17 sept. 1968) măritată cu *Herman VERMEULEN* (n.1873-†30 aug. 1940, fratele *Irmei* căsătorită cu *Ion Eremie* – VII.7), *Iuliu* (1885-1955) primar de Agigea, dr. *Aurel* (n. 1887-5 apr. 1974) căsătorit cu *Elena-Georgeta GEOROCIANU* (†1946), iar în 1953 recăsătorit cu *Luxandra TEODORU*, ing. *Marius* (1890-1971), *Maria* (1894-1987) măritată cu *Ion VASILESCU* (1883-1972) și av. *Octav* (†febr. 1941).

O fată *Florica*, verișoară cu *Nicolae* și *Constanța Eremie*, dar fără a i se spune numele de familie, a fost soția scriitorului *I.V. Soricu* (1882-1957).

Membrii, probabili, ai aceleiași familii, dar numindu-se *GĂITAN* (cu i), majoritatea născuți în Satulung, s-au stabilit în București și Dobrogea obținând în 1916 cetățenia română: *Stan*, stabilit în 1885 la Calfa în Dobrogea, *Constantin*, născut la 20 mai 1872 ca fiul lui *B. Găitan*, *George*, născut la 22 octombrie 1881 ca fiul lui *B. Găitan*, *Nicolae* născut la 1 iulie 1870 ca fiul lui *Bucur B. Găitan* cu *Stana* și stabilit în 1883 în București, etc.

Maria Găetan, născută *Eremie*, a fost și ea reprezentată pe două tablouri pictate de *Mișu Popp* (Popescu 2007 163, 259 nr. 35-36), păstrate unul la Muzeul Național de Artă din București, iar celălalt la Muzeul de Artă din Brașov (Planșa 4, fig. 8a).

VI.6 - *Gheorghe* (Planșa 5, fig. 9a) născut la 20 octombrie 1837 în Baciul, botezat pe 26 octombrie, nașă fiind *Maria Mano(ile)*, iar preot parohul *Ioan Coman* (MB vol. III 22) și decedat la 11/24 ianuarie 1918, orele 9 p.m., la locuința sa din Brăila, str. Polonă nr. 24⁹ (Planșa 5, fig. 9c).

El este cel ce îi va determina pe frații săi să vină în regat, mai întâi arendând, iar apoi cumpărând moșii în județul Brăila, în sud-estul Moldovei sau în Dobrogea.

În 1863 s-a căsătorit cu *Maria BUTTU* născută în 1848 în Săcele și decedată la 3 octombrie 1921 în Brăila¹⁰ (Planșa 5, fig. 9b). Era fiica lui *Nicolae (Neagoe) Buttu* cu *Reveica*.

În privința familiei BUTTU se cunosc date disparate despre ea.

Soții *Nicolae (Neagoe)* și *Reveica* au avut mai mulți copii. În afară de *Maria* mai sunt cunoscuți:

- *Ion*, născut în Satulung la 20 decembrie 1850, botezat la 1 ianuarie 1851 și decedat prin 1920 în Brăila, unde locuia din 1863. Se ocupa cu comerțul și agricultura. Obține cetățenia română în 1895 - la 18 ianuarie în Adunarea Deputaților (*Desbaterile Adunării Deputaților* nr. 27/25 ianuarie 1895 498-499) cu 56 voturi contra 4. S-a căsătorit la 9 iunie 1883 cu *Aurelia*, care era fiica lui *Nicolae TITEIU* (sau *Ciceiu*).

- *George*, născut în Satulung la 25 mai 1861. Când obține cetățenia română, în 1906, locuia în comuna Bordei Verde din județul Brăila.

⁹ Martori la deces au fost *Ioan D. Bărbat* de 70 ani, locuind în Brăila, str. Polonă nr. 24 și *Gheorghe Petcu* de 52 ani, tot din Brăila - cf. copii legalizate, în 18 noiembrie 1924, după Certificatul de deces. S-a păstrat *Nota de cheltuieli făcute la înmormântarea Cumnatului Gheorghe Eremie*, din 26 ianuarie 1918, redactată de *Ioan D. Bărbat* - 3.600 lei. *Ioan D. Bărbat* era soțul *Marinei* (VI.10) *Eremie*, soră cu *Gheorghe* - a se vedea mai jos.

¹⁰ *Irma Eremie* în notele sale menționează data de 9 octombrie 1923, după o fractură de femur

- probabil **Ştefan**, născut la Satulung pe 22 august 1864. Locuia în comuna Sudiţi din judeţul Ialomiţa. Obţine cetăţenia română în 1915 şi 1916.

Un **Radu BUTTU**, fiul lui N. Buttu, căsătorit cu **Maria**, este tatăl lui **Ştefan**, născut în Satulung la 23 noiembrie 1864. Domicilia în Slănic Prahova şi a obţinut cetăţenia română în 1901 şi 1903.

S-ar putea ca acest Radu Buttu să mai fi avut încă un fiu, **George**, născut tot în Satulung, la 14 august 1869. Cu domiciliu în Brăila, obţinea recunoaşterea cetăţeniei române în 1902 şi 1903.

Din familia Buttu trăiau în 1944, la Brăila, Flavia şi o mătuşă Buttu - din corespondenţa lui Nicolae Eremie.

Mai sunt cunoscuţi doi fraţi Butu, **Mărguţa-Marioara** măritată Teodorescu (decedată la 10 septembrie 1981) şi **Ionică** (din Satulung, decedat la 16 noiembrie 1984).

Din actele unui proces purtat între el şi Eforia Spitalelor Civile (Arhivele Naţionale, fond *Eforia Spitalelor Civile*, dosar 21) în perioada 11 mai 1889 şi 14 decembrie 1890, reiese că în 1882 era arendaşul moşiei Lişcoteanca, din judeţul Brăila, iar între 1885 şi 23 aprilie 1893 al moşiei Bordei Verde cu trupurile Lişcoteanca-Creţuleşti, Scheaua, Doiceşti şi Bordei Verde.

În 1885, ca arendaş, figurează printre patentarii ce puteau participa la alegerea membrilor Comitetului Bursei de Comerţ din Brăila¹¹.

Recunoaşterea cetăţeniei române are loc astfel: Adunarea Deputaţilor o votează la 19 noiembrie 1882 cu 49 bile albe contra 17 negre, Senatul la 1 februarie 1883 cu 23 bile albe contra 2, iar Monitorul Oficial consfinţeşte prin **Legea nr. 402**, semnată de regele Carol I la 11 februarie 1883 (*Monitorul Oficial* nr. 259 din 17 februarie/1 martie 1883 4130).

Gheorghe Eremie a fost unul dintre fruntaşii Partidului Naţional Liberal din Brăila (Lascu 1998 d. 17, 35, 36, 50, 53). A fost decorat cu ordinul <Steaua României>, în grad de ofiţer.

A fost consilier comunal şi senator în legislaturile 1896-1898 şi 1901-1904¹². Din această perioadă se păstrează amprenta sigiliului său (Planşa 6, fig. 9e).

În familie se spunea despre el că era <puţin la vorbă> şi aspru. Făcuse şcoala la Braşov şi ştia bine limba germană, probabil şi maghiara.

Despre venirea lui în regat, când avea 20 ani, a arendat moşii în jurul satului Bordei Verde, din judeţul Brăila, unde s-a stabilit. Dintre aceste moşii, cea de la Stăncuţa a fost cumpărată la 4 august 1888 de la fraţii Alexandru Al. Soutzu (domiciliat la Atena şi cu reşedinţa la Paris) şi Maria căsătorită Oscar de Barthe, reprezentaţi prin curatorul lor Gheorghe Urzica din Botoşani. Cu banii primiţi - 300.000 franci aur (=15.000 napoleoni) - Alexandru Al. Soutzo a făcut importante donaţii în bani şi obiecte muzeelor din Atena (Grecia) - în special Pinacotecii din Atena (Trohani 2005 55-66).

Gheorghe Eremie era adeptul unei agriculturi intensive, cu o largă utilizare a maşinilor agricole şi a îngrăşămintelor, combinată cu o intensă creştere a animalelor.

Figurează, împreună cu fratele său Alexe Eremie, printre membrii fondatori ai Societăţii „Ajutorul Scolarilor Săraci” din Brăila, societate înfiinţată în 1888 (*Desbaterile Adunării Deputaţilor* din 2 octombrie 1908 799). De asemenea a dat numeroase ajutoare - în pământ şi bani - pentru şcoala şi biserica din Baci. Numai pentru construcţia noii şcoli a donat 500 florini (Fratesiu 1895 22).

¹¹ PUBLICAŢIE a Prefecturii Brăila nr. 3499/21 iunie 1885. Are numărul de rol 216.

¹² Familia Eremie ar fi venit în Transilvania din părţile Munteniei, unde se numea **Temişeanu**, iar familia **Turcu** din părţile Moldovei (Bealieu, Velter).

Datorită întregii sale activități, în timpul Primului Război Mondial, rămânând în Brăila - care era teritoriu ocupat - a fost trecut, pe 22 februarie 1917, de către consulul local al Austro-Ungariei, pe o listă prin care se cere „*pentru motive politice și militare*” internarea sa și a altor 40 de fruntași români din Brăila, ostili Puterilor Centrale (Giurescu 2002 262). Alături de el mai figurau pe listă: Gheorghe Butu (comerciant liberal), Iancu Juvara (proprietar de casă, liberal), Poenaru (șef vamal), Ion Șeitan (comerciant filipescan), Ștefan Șeitan etc.

Soții Gheorghe și Maria (Planșa 6, fig. 9d) au avut șapte sau opt copii dintre care doar trei au ajuns la maturitate.

VI.7 - *Irimie* născut în Baciul pe 19 februarie 1840, botezat pe 24 februarie (MB vol. III 38) și decedat în 1918 (Planșa 6, fig. 10aI; Planșa 7, fig. aIII; Planșa 8, fig. 10c). Soția sa se numea *Co(n)standa POPA* (Planșa 6, fig. 10aII; Planșa 7, fig. 10b; Planșa 8, fig. 10c), născută la 18 august/1 septembrie 1849 și decedată la 16 martie 1941 (în mormântarea a avut loc pe 18 martie la Cimitirul Bellu)¹³ (Planșa 8, fig. 10d). În 1932 locuia pe str. Lucaci nr.19. Era rudă cu Suzana Trandaburu.

Constanda Popa era rudă și cu familia *JALEA*, părinții fraților: *Vasile* căsătorit cu *Victoria C. din Buzău*, *Ion* stabilit la Mangalia, *Voicu* și *Radu*. Frații *Vasile*, *Voicu* și *Radu Jalea* aveau o fierărie vis-à-vis de Spitalul Colțea din București.

Pentru a se delimita, într-un anumit fel, de frații săi și-a adăugat la numele de familie *EREMIE* pe cel de *POPA*, accentuând astfel descendența din preotul *Irimie*, bunicul său.

A fost profesor la un liceu din Transilvania, probabil din Brașov, iar după 1877 a cumpărat 30.000 ha în Dobrogea - moșiile *Perveli* și *Tatlageac*. Printre administratorii acestor moșii, mult timp, au fost membrii ai familiei lui *Voicu Roșculeț* și *Valer Popea*.

În fiecare an dăruia școlii din Baciul 100 florini ca ajutor la salariile învățătorilor și asta după ce mai dăduse 500 florini pentru ridicarea noii școli (Fratesiu 1895 22).

A avut mai mulți copii (Planșa 7, fig. 10b; Planșa 8, fig. 10c), născuți în satul *Bordei Verde* din jud. Brăila, care au studiat în Germania. Toți acești copii au stăpânit în diviziune moșia părintească din Dobrogea, care într-o anumită măsură, în 1919, a fost expropriată conform dispozițiilor postbelice în vigoare.

VI.8. - *Alexie (Alecse)* născut în Baciul pe 20 aprilie 1842 și botezat pe 26 aprilie (MB vol. III 56). S-a stabilit parțial în Brăila, locuind pe strada Municipală din culoarea albastră, având însă proprietăți funciare în Dobrogea. S-a căsătorit cu *Maria VOICU-ROȘCULEȚ* (Planșa 8, fig. 11), născută la 14 februarie 1853, săceleancă și ea, dar dintr-o familie cu proprietăți în Dobrogea.

Membrii ai familiei *Voicu-Roșculeț* - după cum am spus puțin mai sus - au fost mult timp administratori ai moșiei *Perveli* ce a aparținut lui *Irimie Eremie-Popa*.

În 1882 ia în arendă moșia *Vatra Schit Măxineni* - *Corbu*, din județul Brăila, iar în perioada 1889-1891 este arendaș al pădurii *Măxineni* cu punctele *Zăvoi* și *Lângă Siret*.

Cetățenia română i-a fost recunoscută în ședința Adunării Deputaților din 14 ianuarie 1885 cu 58 bile albe, 2 negre și 15 abțineri, în Senat la 25 februarie 1885 cu 56

¹³ Cavoul *EREMIE-POPA* din Cimitirul Bellu a fost vândut în anul 2003 de către *Octav Eremie* și *Ileana Alim* fraților *Păunescu*, mari afaceriști post-revoluționari. Vânzarea s-a datorat devastării cavoului de către răufăcători precum și din cauza faptului că toți urmașii sunt stabiliți în SUA. Cu toate taxele percepute de către administrația cimitirului locul tot nu era îngrijit. Toate osemintele au fost scoase, incinerate în ziua de 20 mai 2004 (Înălțarea Domnului) și reîngropate - în ziua de 21 mai - pe locul generalului *Gheorghe Gh. Eremie* din Cimitirul Bellu Militar, fig. 6, locul 5. Mai întâi însă, în ziua de miercuri 19 mai, s-a făcut - de către *Ileana Alim* și *Octav Eremie* - un parastas pentru toți înaintașii decedați la care au participat rudele descedente, 13 persoane. (Planșa 39, fig. 61)

bile albe contra 13 negre, iar Legea semnată de rege a fost publicată în *Monitorul Oficial* (nr. 273 din 15 martie 1885 6154).

Dorim a reaminti că el figurează, împreună cu fratele său Gheorghe Eremie, printre membrii fondatori ai Societății „*Ajutorul Scolarilor Săraci*” din Brăila, societate înființată în 1888 (*Desbaterile Adunării Deputaților* din 2 octombrie 1908 799).

Cei doi soți - el decedând în 1905, iar ea în 1921 - **au avut șase copii.**

VI.9. - **Dumitru** născut în Baci, pe 8 mai 1844 și botezat pe 16 mai, nașă fiind Maria Manole, iar preot Ioan Coman (MB vol. III 74). A decedat la 21 decembrie 1929 în Epurenii.

S-a însurat în 1874 cu *Suzana TRANDABURU*, născută în 1857 la Purcăreni și decedată în Epurenii (Bârlad) la 16 martie 1939, fiica unor mari proprietari de turme de oi și de caravane comerciale ce străbăteau toată Peninsula Balcanică și Asia Mică făcând schimburi de mărfuri între Occident și Orient.

În 1878 se stabilește în Măxinenii (județul Brăila) unde începe să cultive cereale. Tot pe atunci devine mai întâi arendaș în Măicănești (județul Râmnicu Sărat), iar apoi, prin cumpărare - în jurul anului 1890 - de la Emanoil și Anton Bibescu, nepoții lui Manolache Costache Epureanu, a devenit proprietarul moșiei Epurenii (Bălănescu 1995 91, 93-95, 111, 193, 205-207, 210, 212, 231) de lângă Bârlad (județul Vaslui) - 3500 fălcii cumpărate cu suma de 1.270.000 lei (400 lei aur falca) - unde a introdus, pentru înlesnirea tranzacțiilor locale, jetoane cu valoare fiduciară (Planșa 9, fig. 12).

A obținut cetățenia română în urma voturilor din Camera Deputaților, pe 16 februarie 1893 cu 52 bile albe contra 9 negre, și Senat, în ședințele din 9 și 10 decembrie 1893, mai întâi cu 31 bile albe contra 5 negre și apoi 52 contra 2 (*Desbaterile Senatului* nr. 16/16 decembrie 1893 151-152).

El a construit școala din Epurenii cu 4 posturi, două odăi pentru cancelarie și două camere pentru personal. Din 1911 până în 1921 soția sa a întreținut la masă - la prânz și seara - un număr de 32 copii săraci, înființând și un atelier de industrie casnică - războaie de țesut - inițiind mai multe tinere din sat în arta acestei meserii pe care și-o însușise în satul de obârșie. Cei doi soți au fost și inițiatorii binefacerilor, obiceiurilor de daruri de Crăciun pentru copiii satului, tradiție ce se va continua prin copiii lor. În fiecare dimineață trimiteau pentru toți elevii din școală ceai și pâine albă de casă cu șuncă. De Crăciun se împărțeau cadouri de asemenea pentru toți copiii - haine, ghetete, fulare, cărți. Iar de 1 ianuarie, ora 12, tot satul venea la urât la <curtea boierilor> fiind răsplătit cu bani (Bălănescu 1995 207).

Soții Dumitru și Suzana au avut cinci băieți și o fată.

VI.10 - *Marina* era născută în Baci. A fost măritată de două ori:

1) prima dată cu un *GOLOGAN*, cu care a avut un băiat *Vasile* și o fată măritată cu un *ORĂȘANU*.

2) a doua oară cu *Ion BĂRBAT* (născut în 1847/1848 și decedat în jurul anului 1920 la Brăila)¹⁴, fiul preotului *D(umitru) Bărbat* și frate cu *Vasile Bărbat*, învățător în Turcheș. Ultimele fotografii în care apare datează din anul 1929.

Soții Marina și Ion Bărbat au fost părinții reputatului sociolog *Virgil Bărbat*, născut la 24 aprilie 1879 și decedat la 23 noiembrie 1931. Redăm pe scurt viața acestui savant: 1905 licențiat în științe sociale la Geneva; 1909 doctor în filosofie la Berna; 1914-1916 profesor de engleză și germană la Liceele „Mihai Viteazu” și „Spiru Haret” din București; 1920 mai întâi profesor suplinitor, apoi titular la catedra de Sociologie și Etică a Facultății de Litere și Filosofie din Cluj; 1923-1924 prodecan; 1924-1925 decan al Facultății de litere și Filosofie din Cluj.

¹⁴ Ioan D. Bărbat, în vârstă de 70 ani, locuind în Brăila, str. Polonă nr. 24, este martor la decesul cumnatului său Gheorghe I. Eremie, la 11/24 ianuarie 1918.

Dintre lucrările sale mai importante sunt de menționat: 1911 - *Naționalism sau democrație*; *Nietzsche, tendanțe et problèmes*; 1920 - *Imperialismul american, doctrina lui Moroe*; 1927 - *Premizele umane ale culturii moderne*; *Expansiunea universitară*. *Exproprierea culturii*; 1928 - *Dinamism cultural*; 1930 - *Boala vremii*; „*Recomandări*” la *Universitate*; 1931 - *Sociologia - o schiță istorică și o definiție*.

A editat la Cluj revistele „*Razna*” și „*Revista de Sociologie*” la care a colaborat cu traduceri, notițe și câteva versuri Nicolae Eremie, văr primar.

Virgil Bărbat¹⁵ s-a căsătorit în 1929 cu *Corina Petrescu* (Planșa 9, fig. 13), una dintre surorile scriitorului Cezar Petrescu, rezultând un băiat. După decesul lui Virgil soția și fiul său au plecat în străinătate - Franța.

Și deoarece suntem la *familia Bărbat* este de amintit că învățătorul *Vasile Bărbat* a fost tatăl lui **Ioan**, fost impiegat CFR și căsătorit cu *Ana*, fiica lui *Ion Munteanu* cu *Paraschiva*, născută *Eremie* și decedată nonagenară în 1942. Soții Ioan și Ana Bărbat au avut un copil care a murit de mic, în 1930.

VI.11. - *Ana* (Planșa 6, fig. 9d) născută la sfârșitul primei jumătăți a secolului al XIX-lea. N-a fost căsătorită. A murit la Brăila după Primul Război Mondial.

(din VI.4) VII.1. - **Ștefan**, născut în Turcheș la 7 mai 1855, botezat pe 15 mai și decedat în 1917 sau 1919, ante 15/28 iulie. S-a căsătorit cu Reveica cu care a avut la rândul său un fiu. În ședința Senatului României din 10 ianuarie 1896, pe baza actului de emigrare 40.505 din 1890, eliberat de ministerul de interne ungar, i se recunoaște cetățenia română cu 32 bile albe contra 9 negre. Domicilia în Brăila (*Desbaterile Senatului* nr. 14/12 ianuarie 1896 68-69).

(din VI.6) VII.2. - probabil *Ion* - născut prin 1865 și mort între anii 1877-1880 - el trimite între 27 septembrie 1875 și 4 martie 1877, din Brașov, patru scrisori iscălite Ion Eremie-Popa, adresate părinților. În ele se fac referiri la școala pe care o urmează. În toate scrisorile trimite sărutări lui *Gheorghilaș* (VII.6.), iar într-una întreabă și de un anume *Iuliu*, probabil tot frate.

VII.3. - probabil *Iuliu*, menționat într-o scrisoare de a lui Ion (cel mai sus pomenit).

VII.4. - probabil **Măriuța**, care a murit la 5 ani.

VII.5. - probabil o **fată**, al cărui nume nu-l știm, care a murit la 2 ani.

VII.6 - *Gheorghe* născut la 13 ianuarie 1871 și decedat, prin sinucidere, la 1/14 ianuarie 1922.

Studiile școlare le face la München, în Germania, mai întâi gimnaziul, început prin 1879/80, iar din toamna lui 1886 până în vara lui 1889 liceul. De aici trimite mai multe scrisori părinților pentru a le comunica ce făcea și a le cere sfaturi sau, uneori, pentru a da sfaturi celor doi frați mai mici ai săi - Ionel și Niculăiță. Din noianul de scrisori trimise reies preocupările de îmbunătățire a cunoștințelor de istorie. Este vorba în special de cereri de cărți care tratează epoca romană și fac referiri la Dacia, dar și la alte probleme privind românii ardeleni.

A fost atașat militar al României la Viena, iar la încetarea misiunii ziarele menționează că „*Locot.-colonelul Eremia s'a bucurat aici de foarte multe simpatii și plecarea lui este regretată*” (Trohani 2001 245-255). (Planșa 39, fig. 62) A ajuns în armată până la gradul de general. El este cel ce i-a prezentat feldmareșalului german August von Mackensen, la 10 noiembrie 1918, declarația de război a României.

A fost căsătorit cu *Gertruda KRESSIN* cu care a avut doi copii. (Planșa 9, fig. 14; Planșa 10, fig. 15). Soția sa, în anul 1934 mai locuia în București pe str. Aureliu (astăzi Corbeni) nr. 4 (cf. Cărții de Telefoane București). Apoi a plecat în străinătate.

¹⁵ Pentru activitatea sa la Cluj a se vedea Neagoe 1980 240-245 - paragraful *Extensiunea universitară*.

VII.7. - *Ion* născut pe 9/21 august 1880 în satul Bordei Verde unde părinții săi erau arendași **Planșa 10, fig. 15 (Planșa 11, fig. 16c-d).**

Școala a făcut-o la Brașov și Brăila. A absolvit în Belgia, la Anvers, Institutul Superior de Comerț fiind licențiat în științe comerciale - diploma este emisă la 9 octombrie 1900. Întors în țară, participă la viața politică și economică din Brăila. Astfel, la 5 octombrie 1908, în sala Paradis, îl vedem prezidând un miting al Ligii Culturale împotriva noilor legi antiromânești din Austro-Ungaria (Buculei 1980 437; Giurescu 2002 240).

Stagiul militar l-a satisfăcut în cadrul Regimentului 3 artilerie (**Planșa 10, fig. 16a**). În 1913 participă la Campania din Bulgaria din cadrul Războiului balcanic. Din Primul Război Mondial iese cu gradul de căpitan - 1 septembrie 1917 (**Planșa 10, fig. 16b**). Apoi, conform *Monitorului Oficial* 243/21 octombrie 1947, în mod onorific, este avansat la gradul de maior în rezervă. La 29 mai 1946 pe baza Legii 440/4 iunie 1945 obține titlul de veteran ca fost luptător în războaiele României din 1913 și 1916-1919.

La 21 ianuarie 1922 este cooptat ca expert-contabil în Corpul Contabililor Autorizați și Experților-Contabili. Tot în acest an este membru al Asociației Generale a Comercianților și Exportatorilor de Cereale din România.

Pentru toată activitatea sa a fost decorat cu următoarele ordine și medalii: 10 mai 1906 - Medalia Jubiliară Carol I, fiind menționat ca locotent în rezervă; 1913 - medalia Avântul Țării; 22 mai 1914 - medalia Meritul Comercial și Industrial, clasa I, în calitate de comerciant; 7 iulie 1918 - Crucea comemorativă a războiului 1916-1918 cu baretele București, Mărășești. Era căpitan de rezervă; 9 noiembrie 1922 - Coroana României, în grad de cavalier. Cu mențiunea agricultor; 31 mai 1923 - Steaua României, în grad de ofițer, ca proprietar agricol. (**Planșa 11, fig. 17**)

În perioada 27 noiembrie 1951-5 iulie 1952, cu mare greutate, a fost angajat ca model la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București - era, se poate spune, muritor de foame.

Plăcându-i agricultura și comerțul moștenește de la tatăl său o mai mare parte din moșia Stăncuța, județul Brăila, pe care o exploatează intens și o dezvoltă. În 1921, conform reformei agrare, o parte va fi naționalizată. Apoi, în 1945 și în anii următori totul va fi naționalizat și confiscat. Nu va mai rămâne cu nimic.

În 1948 îi sunt naționalizate și casele: cea din Brăila, str. Polonă nr. 22 - construită în 1912 (**Planșa 12, fig. 19a**), și care în Primul Război Mondial fusese rechiziționată de armata germană, iar în 1944 de armata sovietică; vila din Sinaia, bd. Ghica (apoi Lenin, Carpați, azi Carol I) nr. 12 - construită în 1932 (**Planșa 13, fig. 19b**); cea din Baciul-Săcele - moștenire de la părinți; precum și un apartament din București.

Mult slăbit - în 1936 avea 105 kg pentru ca în 1956 să ajungă la 69 kg, coborând tot mai greu până și un trotuar - cu nervii excitați, moare de pneumonie la 25 septembrie 1956. A fost înmormântat la Cimitirul Bellu Militar.

S-a căsătorit la 21 februarie 1903 cu *Irma-Elise-Marie VERMEULEN*, născută la Anvers (Belgia), în ziua de 23 septembrie 1879 (**Planșa 12, fig. 18a-b; Planșa 13, fig. 19c**), fiica lui *Pierre și Marie Vermeulen*. După moda timpului, școala o face la pension, căpătând o bogată cultură generală, rigoare și conștiinciozitate în tot ceea ce trebuie făcut, o nestrămutată credință în Dumnezeu, abnegație pentru cei dragi și spirit de caritate pentru cei din jur. Toate acestea s-au impus pe un fond romantic și nostalgic, pe un suflet plin de delicatețe și răbdare. Venind în România se împrietenește cu multă lume, cu artiști și scriitori - Panait Istrati, Cincinat Pavelescu. La 16 martie 1925 este aleasă membră în comitetul de conducere al Societății „Principele Mircea” pentru protecția copiilor din România, Filiala Brăila (președinte Ana Gattorno, secretară Ortansa Manoliu).

I se nasc trei copii, doi ajungând la maturitate, pe care-i va educa în cultul corectitudinii și dragostei de familie (Planșa 14, fig. 20a-b). A murit în ziua de 23 octombrie 1968.

VII.8. - *Nicolae* (Planșa 14, fig. 21a; Planșa 25, fig. 37b) născut la 20 ianuarie 1886 în comuna Bordei Verde din județul Brăila și decedat la 27 iulie 1949 în Sinaia. S-a căsătorit, la 6 noiembrie 1910, cu **Constanța** GĂETAN.

Nicolae face clasele primare la Școala primară nr. 4 „Maica Domnului” din Brăila, iar apoi Liceul „I.C. Massim” din Brăila, absolvind secția clasică în 1904. În anii 1904-1907 urmează cursurile Facultăților de Litere și de Drept de la Universitatea din București, la Drept luându-și licența în 1907. La 1 iunie 1912, la Paris, își dă doctoratul în drept (științele politice și economice). Teza a fost despre obști - „*Les Associations paysannes de production en Roumanie*” susținând că obștile nu erau produsul spiritului de asociație, care la români nu este încă destul de dezvoltat pentru a da naștere unor asociații viabile, ci singurul mijloc, deocamdată, pe care îl aveau sătenii pentru a-și cultiva fiecare lotul său individual.

În toamna lui 1912 se înscrie la școala de ofițeri de rezervă (artilerie), dar începe Războiul Balcanic cu Bulgaria. După război este înaintat sublocotenent. Se înscrie în baroul din Brăila, dar începe Războiul de Întregire. Ia parte la luptele de la Cernavodă, de pe Argeș și de la Mărășești. Este avansat la gradul de locotenent, primește pe 9 septembrie 1917, Coroana României cu spade în grad de cavaler, <pentru bravura cu care a transmis ordinele trecând prin focul inamicului, în luptele ce s-au dat la Călugăreni și Mogoșești> în perioada 16-20 noiembrie 1916. Panglica i-a fost pe urmă, pe 3 iulie 1918, echivalată cu „Virtutea Militară”.

Nu s-a înscris în nici un partid politic. Ca funcțiuni publice a fost ultimul președinte al Camerei Agricole Brăila și senator, categoria agricultură, în Parlamentul din 1938. În 1941 este președintele Sindicatului Agricol Brăila. Ar mai fi de adăugat că în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, în perioada 5 noiembrie 1942-24 ianuarie 1945, a fost membru în Consiliul de administrație al Camerei Agricole a județului Brăila. Iar la 15 ianuarie 1947 a fost desemnat membru-consilier în Consiliul Superior al Apiculturii, fiind numit „apicultor de seamă”.

Pe de altă parte a desfășurat o relativ bogată activitate publicistică - scriind articole, poezii, traducând cărți, redactând ziare.

Soția sa, **Constanța** G. GĂETAN, s-a născut vineri 25 decembrie 1887, ora 3 a.m., la Brăila în locuința părinților din „strada Prusiană nr. 1, culoarea roșie”, martori la declararea ei la primărie fiind A.I. Eremie, de 45 ani, agricultor, locuind pe strada Municipală din Brăila și I.N. Butu, de 37 ani, agricultor în comuna Bordei Verde¹⁶. Ea îi era și nepoată de văr primar (cf. mai sus la VI 5) (Planșa 14, fig. 21b; Planșa 15, fig. 22) - bunica ei paternă, Maria Găetan (1825-1895) căsătorită prima dată cu preotul Odor din Săcele (mort de holeră în 1848) și a doua oară cu Gheorghe Găetan, era soră cu Gheorghe Eremie, tatăl lui Nicolae G. Eremie. Părinții Constanței erau Gheorghe G. Găetan (1857-1916/1917) și Maria născută Plastara (n.1868)¹⁷. A decedat în ziua de 24 octombrie 1968.

(din VII) VII.9. - *Irimie* (Planșa 8, fig. 10c) (Irimiță, Remi) născut în 1867 (Amzăr 1943 27). A studiat în Germania, la Leipzig, medicina, stabilindu-se la Bonn. Îi plăcea muzica și cânta uneori în orchestra simfonică din Bonn. Neînsurat, a murit în 1929 în timpul unei vizite în București - venise la înmormântarea fratelui său Floru.

¹⁶ Acest *Ioan Neagoe BUTU*, născut la 20 decembrie 1850 în Satulung de lângă Brașov, botezat la 1 ianuarie 1851, a venit în România în 1863. La 9 iunie 1883 s-a căsătorit în Brăila cu *Aurelia N. TITEI*. *Senatul României, în ședința din 12 februarie 1893 (Desbaterilor Senatului 36/24 februarie 1893 367-368)* îi recunoaște cetățenia română cu 40 bile albe contra 1 neagră.

¹⁷ Era soră cu profesorul de drept (George?) Plastara.

VII.10. - **Lucreția** născută la 18 august 1870. A studiat și ea în Germania. A fost măritată cu *Luca IONESCU*, născut la 15 septembrie 1856 și decedat la 14 iulie 1911, care a fost la un moment prefect de Prahova. Era o femeie plăpândă, mititică și slăbuță (Planșa 7, fig. 10 b). Ea este cea care s-a îngrijit de creșterea unor nepoți. A murit în septembrie 1957.

VII.11. - *Floru* (Planșa 8, fig. 10c) născut în 1871 sau 1872, s-a ocupat de politică și a murit în 1928.

VII.12. - *Florica* (Planșa 7, fig. 10 b) născută la 10 august 1875, în Bordei Verde (județul Brăila), măritată - prin anii 1905-1907 - cu *Dumitru BRAGADIR(U)* - născut la 6 aprilie 1868 (sau 1869), fabricant de bere și decedat pe 4 martie 1938 (Planșa 15, fig. 23). Erau proprietarii unei frumoase vile la Fieni (Planșa 19, fig. 28), județul Dâmbovița, iar în București locuiau pe Aleea Modrogan nr. 5. A murit pe 28 februarie 1961 și a fost înmormântată, alături de soțul ei, în cavoul Bragadiru din Cimitirul Bellu.

Au avut mai întâi o fiică *Adita* ce a murit de mic copil, de dizenterie, la Perveli (azi 23 August) în Dobrogea.

Fiica lor *Ana* (Planșa 15, fig. 24a) născută la 20 martie 1909 și decedată pe 19 septembrie 2006 în SUA, s-a căsătorit duminică 22 iulie 1928, la Biserica Amzei, ora 9 seara (Planșa 16, fig. 24b), cu *George CO(N)STANDAKY* (născut la 9 august 1905 și decedat la 29 noiembrie 1949) - tatăl său se numea tot *George*, iar bunicul *Nicolae* - căsătorie din care a rezultat, la 28 mai 1929, un fiu **Șerban** - a fost căsătorit de două ori cu verișoare de-ale sale. Prima dată cu *Elena BRAGADIR* - născându-se o fată *Sabine*, în 1961, măritată la rândul ei cu *Sudhir MEHTA*, în 1987 - iar în 1993 s-a căsătorit cu *Ioana ZAMFIRESCU* (fiica lui *Ion Zamfirescu* și *Suzanei* născută Eremie=VIII.14.).

Fiul lor, *Dumitru (Mitu)*, născut la 11 mai 1911, a plecat în 6 aprilie 1947 trecând granița cu ajutorul unei călăuze în Ungaria, Austria, Germania și apoi Elveția. După ce s-a logodit în februarie 1942 s-a căsătorit prima dată, joi 12 februarie 1942, orele 16 la Biserica Amzei cu *Alexandra-Dora* (n. 6 aprilie 1920-†13 mai 1997, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial s-a îngrijit de prizonierii americani din România), fiica principelui *Constantin CARADJA* cu principesa *Ecaterina*, născută *KRETULESCU* (născută la 28 ianuarie 1893 și care a murit aproape centenară, la 26 mai 1992) (Planșa 16, fig. 25a), a doua oară, în 1947, cu *Ioana SUTU* și a treia oară, în 1975, cu *Barbara ZILLINGER* (Planșa 17, fig. 25b). A locuit la Toronto, în Canada, și a murit pe 6 februarie 2002.

FAMILIA BRAGADIRU:

Dumitru MARINESCU-BRAGADIRU (născut în 1842 și decedat în 1915) dintr-o primă căsătorie, cu *Matilda* (1850-1885) (Planșa 17, fig. 26), i s-au născut următorii copii: *Dumitru* (6 aprilie 1868-5 sau 10 martie 1938), cel căsătorit cu *Florica EREMIE*, *Aurelia* (Relly) (1873-1954), ce se va mărita cu *Nicu N. POPP* (decembrie 1937)¹⁸ din Craiova, *Matilda* măritată cu dr. *GHEORGHIAN* (fără copii), *Elena* măritată cu politicianul *Gheorghe MIRONESCU* (28 ianuarie 1874, Vaslui-9 octombrie 1949, București) (frate cu mitropolitul primat Athanasie Mironescu, 12 august 1856, Trohan, Vaslui-9 octombrie 1931, București) și *Sofia* (nemăritată).

În cavoul D.M. Bragadiru din Cimitirul Bellu (Planșa 18, fig. 27a), mai sunt înmormântați o fată *Filotehnia* (1876) și un băiat *Teddy N.N. Popp* (1904-1906).

Rămas văduv, în 1894 se recăsătorește cu *Sofia KALTHMAYER*, născută la 10 februarie 1851 în București, care în 1870 se măritase, pentru prima oară, cu fabricantul de bere *Erhardt LUTHER*, născut în ziua de 4 iulie 1841 în Kainsbach in Baiern,

¹⁸ Soții N. N. Popp au avut o fiică măritată cu dramaturgul Al. Kirîțescu (28 martie 1888, Pitești-9 aprilie 1961, București). Proprietari ai conacului din Padea, județul Dolj, arhitect Ion D. Berindey, din 1907 - azi Conacul Popeci.

Germania. Dar la 15/27 iunie 1890 Erhardt moare, iar soția sa continuă gestionarea **Fabricii de bere Luther** pentru a se recăsători apoi cu D.M. Bragadiru, de asemenea fabricant de bere.

Soții Demeter și Sophia M. Bragadiru sunt donatorii vitraliilor din capela Cimitirului Bellu Evanghelic (Planșa 19, fig. 27c). Este de remarcat că Sophia Kaltmayer-Luther-Bragadiru a decedat în ziua de 10 aprilie 1905 și a fost înmormântată alături de primul ei soț în Cimitirul Bellu Evanghelic, unde mai sunt înmormântați: Regina Kaltmayer născută Bayer (18 iunie 1822-†23 iunie 1892), Roza Alex. Ionescu (10 octombrie 1863-†26 iulie 1931), Konstanze Bossel (8 martie 1888-†31 <sic> septembrie 1888), Sophie Bossel (10 august 1886-†1 octombrie 1888), Friedrich M. J. Bossel (12 iulie 1854, Brunsbittel Holstein -†12 martie 1889, **București**). Busturile lui Erhardt și Sophia Luther sunt executate de către sculptorul Carl Storck în 1889 și respectiv 1892 (Planșa 18, fig. 27b).

Soții Aurelia¹⁹ și Nicu Popp au avut o fiică *Jeana*, care dintr-o primă căsătorie cu un ROMALO a născut un băiat *Mihnea*. Apoi ea s-a remăritat cu un MAVROCORDAT.

Soții Elena și Gheorghe Mironescu sunt părinții lui *Trixi* și *Gemi*.

Florica era soră geamănă cu:

VII.13 - *Aurelia* (Planșa 7, fig. 10b) născută deci tot pe 10 august 1875, s-a căsătorit în ziua de 18 iunie 1905 cu *Iancu T. RĂDULESCU* (născut în 1860 - decedat înainte de-Al Doilea Război Mondial), co-proprietar al Fabricii de bere Rădulescu & Haase din Bacău, înainte de Primul Război Mondial, iar apoi - după 1920 - singur proprietar. În 1923 a înființat o Societate de Comandită pentru Întreprinderi Silvice Dofteana, din gara Ștefan Vodă, județul Bacău, societate ce a ființat doar un an sau doi. Aurelia a murit în ziua de 8 noiembrie 1973. A fost proprietara moșiei Ovidiu de lângă Constanța.

Cele trei surori Lucreția, Florica și Aurelia, rămase văduve, au locuit împreună, după război, pe str. Mircea Vodă nr. 14. Surorile Lucreția și Aurelia au fost înmormântate la Cimitirul Bellu într-un impunător cavou placat cu marmură neagră ca și marea cruce ce se înalță deasupra - pe ea scrie: „FAMILIA EREMIE-POPA, LUCA IONESCU (15 SEPT.1856-†14 IULIE 1911)”. În 2004 oasele au fost incinerate și redepuse pe locul G-ral Gheorghe Eremie.

FAMILIA RĂDULESCU

Iancu, soțul Aureliei, era frate cu *Teodor* ofițer de carieră, care în ziua de 29 iulie/11 august 1918 s-a căsătorit cu *Rozina FRUNZESCU*, la Botoșani unde locuiau socrii - tatăl Frunzescu a murit în septembrie 1927. În 1920 Aurelia era vară bună cu soția unui domn Nițescu.

VII.14 - *Drusu* (Planșa 20, fig. 29a) născut la 1 iulie 1876. De la vârsta de 3 ani a plecat cu familia la München. Și-a luat doctoratul în chimie devenind profesor asistent la Universitatea din Leipzig. Căsătorit, în 1920, cu *Gertruda-Hildegard KNAUTH* (Planșa 20, fig. 29b), născută în 1892, de origine germano-elvețiană, a avut un fiu și o fiică.

Tatăl Gertrudei, *Octav KNAUTH*, de origine germano-saxonă, a preluat sucursala unei bănci germane la New York, după moartea fratelui său mai mare *Percival*, a murit de inimă în 1902, la 42 ani.

În 1925 cei doi soți au revenit în România, dar în 1928 sau 1931 au divorțat, soția întorcându-se la Zürich, remăritându-se cu un german sudet *HOLZER*, funcționar

¹⁹ A.M(arinescu). Bragadiru, probabil această Aurelia, licențiată în litere, publică în 1894 lucrarea *Statuete de lut din Tanagra și în special cele din Colecțiunea Esarcu de la Atheneul Român din București*.

în Roma, și decedând în 1972. Drusu a murit în martie 1939 - a fost înmormântat în ziua de 24 martie. Locuia pe str. Lucaci nr. 19. În Cartea de telefon a orașului București, din martie 1944, figurează încă locuind pe str. Mircea Vodă nr. 14.

(din VI.8) VII.15 - *Grigore* (Planșa 20, fig. 30) născut în 1872.

În 1891, pe când era student la Anvers, în Belgia, pe 8/20 martie face parte din grupul celor cinci studenți români ce pun bazele „Secțiunii din Anvers a Ligii Culturale”. Ceilalți patru erau G. Moroianu, A. Aritonovici, D. Bragadir și V. Capșa. Ei vor publica „*Memoriul studenților universitari români privitor la situația românilor din Transilvania*” (Polverejan 1968 593-598; Fond G. Moroianu d. II - *Gazeta Transilvaniei* 1891/58 2 - *Raport despre întemeierea Secțiunii Anvers a Ligii pentru cultura românilor, citit în ședința extraordinară a Secției din 9/22 aprilie 1892 de G. Moroianu*).

În anii tinereții, în timpul unui duel, a fost rănit la nas. A fost cenzor la Banca Națională. A murit la 20 septembrie 1940 și a fost incinerat.

Și-a construit o frumoasă casă pe str. Theodor Aman nr. 21 din București, unde soția sa **Constanța**, născută *GHEORGHIU* (căsătoria a avut loc prin 1905), a continuat a locui până prin anii 1949/1950 când a fost evacuată - își făcuse o cochetă garsonieră deasupra garajului, dar a fost dată afară și de acolo - pentru a se instala un ofițer de securitate pe nume Nițescu. S-a mutat mai întâi pe Bd. Ardealului, vis-à-vis de Facultatea de Medicină, în casa Zlatcu, iar apoi pe str. Marin Serghiescu nr. 6. A murit de Crăciun 1967 și a fost incinerată.

Era soră cu *Olga GHEORGHIU* măritată cu Aurelian HERNIA, părinții unei fete *Anișoara* căsătorită *CERNAT* - la rândul lor părinții unui băiat stabilit în Germania.

VII.16 - *Veturia* (*Cuța* în familie) (Planșa 20, fig. 31a) născută ante anii 80 ai secolului al XIX-lea și decedată în 1968. Fire voluntară, isteată și cochetă, refuzând până și a purta ochelari.

Foarte tânără s-a măritat cu *dr. Emil PUȘCARIU* (28 februarie 1859-†3 noiembrie 1928)²⁰, medic, profesor universitar la Iași, de care s-a despărțit în jurul anului 1900. Din această căsătorie s-a născut o fiică, *Margareta (Baby)* (1893-†20 ianuarie 1950) cunoscută în lumea teatrului sub numele de *Margueritte Rومانne*. Această fiică a murit de cancer și a dorit a fi înmormântată la Bran, lângă tatăl ei. Dr. Emil Pușcariu s-a recăsătorit la 19 septembrie 1902 cu dr. Elena Densușianu (3 martie 1875, Făgăraș-†1966) - medic, prima femeie profesor universitar în domeniul medical din România, prima femeie profesor la o clinică de oftalmologie din lume, fiica lingvistului Aron Densușianu și a scriitoarei Elena Circa, sora lui Ovid Densușianu (Pușcariu 1998 99, 219, 291).

Al doilea soț al Veturiei a fost diplomatul *Victor IONESCU* (născut la Ploiești în ziua de 8 octombrie 1861), frate cu Tache Ionescu.

Victor Ionescu a mai fost căsătorit cu o domnișoară *Slătineanu* de care a divorțat. Cu ea a avut un fiu care a murit în Franța, imediat după Primul Război Mondial.

Victor Ionescu murind, în 1917, pe drum spre postul de reprezentant al României la Lisabona, în Portugalia (Argetoianu 1992 137), *Veturia se va recăsători cu comandorul de marină Nicolae IONESCU-JOHNSON*, născut în martie 1875, personalitate reprezentativă a marinei românești în primele patru decenii ale secolului al XX-lea - a fost, printre altele, căpitanul vasului „Regele Carol”. Fire simpatice, jovială și împăcat cu soarta a fost cel ce a ținut casa în anii de după Al Doilea Război Mondial.

²⁰ Cu 43 bile albe și 3 negre i se recunoaște cetățenia română, se menționează că s-a născut în comuna Veneția de lângă Făgăraș, pe 5 aprilie 1859 și că a urmat medicina la Paris (*Desbaterile Senatului* din 15 martie 1889 469).

Autorul unor memorii intitulate „Însemnările unui marinar”, apărute în 1956 (vol. I) și 1957 (vol. II), a beneficiat după moartea survenită în octombrie 1956 de un loc de veci în parcela scriitorilor din Cimitirul Bellu.

Soții Ionescu-Johnson (Planșa 21, fig. 31b) au locuit în București pe str. Arhitect Louis Blanc nr. 12 (Planșa 21, fig. 31c), azi casa fiind demolată după un incendiu.

Unele obiecte ce au aparținut comandorului Nicolae Ionescu-Johnson (Planșa 21, fig. 31d) - al doilea nume de familie i-a fost dat de Regina Maria - printre care și un bust, se află la Muzeul Marinei din Constanța.

Anterior, N. Ionescu-Johnson fusese căsătorit cu *Camille Duplomb*, care însă a decedat la Port Said în ziua de 29 noiembrie 1928 și apoi a fost înhumată în Cimitirul Central din Constanța pe 16 decembrie 1928, în vârstă de 44 de ani. Deasupra, monumentul funerar în formă de lăcaș de cult se află o placă ce amintește locul decesului și data reînhumării. Ușor ascuns în interior se află un medalion cu fotografia decedatei (Planșa 22, fig. 31e).

VII.17 - *Elena* (Planșa 8, fig. 11; Planșa 23, fig. 32a) născută la 14 martie 1876. S-a măritat cu *George PETCU* (născut în Brăila, în 1865²¹ și decedat la Peletlia pe 17 august 1931). Proprietară a moșiei Peletlia Deal, comuna Săcele, județul Constanța. A decedat la 27 martie 1954. A avut trei copii:

- *Adrian (Adi)* (Planșa 23, fig. 32b-c) născut la 20 decembrie 1899, în Brăila. A fost procuror și s-a căsătorit de două ori: prima oară cu *Lolica ECONOMU* (fiica lui Petre și Marusia Economu), în ziua de 11 iunie 1939 (naș fiind Ion Gigurtu cu soția), iar a doua oară cu *Maria ROȘCA* (născută la Brăila în 1921 și decedată la Orlat în 2000). A decedat pe 9 octombrie 1956 la Orlat, de o comotie cerebrală provocată de insistențele Securității de a deveni informator.

- *Georgeta-Viorica (Joujou)* (Planșa 23, fig. 32, 33a; Planșa 24, fig. 33b) născută în Brăila pe 7 decembrie 1900, s-a măritat la Brăila în anul 1921, iar apoi a divorțat, cu *Gheorghe BIBESCU* (născut la Târgu Jiu pe 8 decembrie 1891 și decedat la Câmpina pe 29 noiembrie 1979 (sau 1970), fiul lui Ion Bibescu cu Elena Staicu Bălăcescu, născut la 10 august 1853). Ea a murit pe 9 decembrie 1981 în București. Din căsătoria ei a rezultat o fiică *Adriana-Lucia (Anana)*, născută pe 29 martie 1923 (Planșa 23, fig. 33a). Căsătorită de mai multe ori, a avut cu primul soț (Planșa 24, fig. 34) (căsătoria a avut loc în februarie 1945), doctorul *Ion CIURDĂREANU*, născut la 10 iunie 1918 (sau 1915) și decedat prin 1998 la Galați, doi copii (Planșa 24, fig. 35, 36a): *Alinta*, născută pe 14 aprilie 1945, și *Gheorghe-Adrian*, născut pe 12 octombrie 1946 - ambii stabiliți la Paris. Alți soți ai Adrianei au fost dr. *Iatropol* și ing. *Nicolae Predescu*. Anana a decedat în ziua de 27 noiembrie 2013.

- *Maria-Magdalena (M'aimée)* născută în Brăila pe 2 septembrie 1903, măritată cu inginerul *Alexandru GUILLER* (Planșa 23, fig. 32b; Planșa 25, fig. 36b) - născut în Brăila, la 8 aprilie 1884, și decedat la Galați pe 8 decembrie 1940. Pe când era subdirector la Șantierele de Construcții Navale din Galați a cerut împământenirea - Senatul României i-o aprobă în ședința din 21 februarie 1915 cu 52 bile albe contra 2 negre. Tatăl său, Theodor, era francez, iar mama româncă. Armata a făcut-o în Franța (*Desbaterile Constituyentei, Senatul* 21/25 februarie 1915 216 în urma Mesajului Regal 352/16 februarie 1915); într-o primă căsătorie a avut drept soție pe o rudă a inginerului Constantin Bușilă, Merișescu (?Mănciulescu), decedată de cancer. *M'aimée* a murit în București pe 9 martie 1975. A lucrat ca asistentă medicală la Spitalul de Oftalmologie din București. În timpul războiului a fost pe front ca infirmieră voluntară.

²¹ Gheorghe Petcu, în vârstă de 52 ani, locuind în Brăila, este martor la decesul lui Gheorghe I. Eremie, în ziua de 11/24 ianuarie 1918.

Familia *PETCU* era originară tot din părțile săcelene ale Brașovului. Primul Petcu cunoscut era un anume *Tudor* care a avut peste nouă copii: *Gheorghe* (tatăl unui fiu al cărui nume nu se mai știe), *Toma* (mort în 1891), *Maria* (căsătorită cu *Radu ȘEITAN*), *Voica* (căsătorită cu un *Ion EREMIE*) (sic), *Ana* (măritată cu *Ion BĂTRĂNU*), *Stanca* (măritată cu *Gheorghe TRANDABUR*), *Paraschiva* (măritată cu *Vasile GOLOGAN*), *Ion* (tatăl lui *George* cel căsătorit cu *Elena EREMIE*) și *Reveica* (măritată cu *Zaharia MAVRODIN*).

Ion PETCU, în afară de *George*, a mai avut copii pe: *Irina* (măritată mai întâi cu un *NEGULESCU* cu care a avut un fiu *Ionel* - care era schiop, bâlbat, deștept și foarte manierat - decedat prin 1935/36. Apoi s-a recăsătorit cu *Grigore VARLAM*, ce fusese și el mai întâi însurat cu o *GHICA*), *Eufrosina* (pentru ea, după unele variante sau pentru cumnata ei *Elena* născută *Eremie*, după alte variante, *George Cavadia* a compus diferite romane - printre care *Îți mai aduci aminte, Doamnă*) care a rămas văduvă de tânără și a avut o fată (?) *Monica* care a murit tânără, *Aurica* (măritată cu *Panait PANAS*), *Ion*, *Toma*, *Traian*, *Octavian* și *Maria* căsătorită *BUDEANU*.

VII.18 - *Mircea* născut și crescut în Brăila (Planșa 25, fig. 37a-b). După al Doilea Război Mondial s-a stabilit în Constanța. A murit prin 1955-1960 la Bicăz, în domiciliu obligatoriu. Neavând copii a adoptat o fată.

VII.19 - *Iuliu* - în 1902 devine doctor în drept cu lucrarea „Condiția juridică a streinilor în România”. Înainte de 1909 a fost procuror la Constanța iar apoi în Brăila²².

S-a căsătorit cu ***Melania (Cocuța) MENDL***, decedată marți, 9 septembrie 1941, ora 20.

Membrii familiei *Mendl* erau evrei originari din orașul Tabor, Boemia. *Cocuța*, bună prietenă cu *Irma Eremie*, era fiica lui *Hugo Mendl* căsătorit cu *Calypso Panas* și nepoata lui *Bernardo Mendl* căsătorit cu o domnișoară *Salem* din Trieste.

Acest *Bernardo Mendl* prin 1848 s-a instalat la Brăila și a fost în 1863 vice-consul al Suediei și Norvegiei. În afară de *Hugo* a mai avut ca fii pe *Victor* (+1924), tatăl inginerului *Wladimir* și al unei fete *Nadia*, pe *Alfredo* și pe *Emil*.

Frate mai mare cu *Bernardo* era *Luigi*, care se instalează la Galați - în 1850 înființează, împreună cu fratele său casa de cereale <L. Mendl & Co.> cu sedii în Brăila și Galați. A fost și el vice-consul al Suediei și Norvegiei în 1863 - în această calitate a mijlocit un tratat de cooperare între Suedia și Comisiunea Europeană a Dunării. A fost căsătorit și el cu o domnișoară *Salem* din Trieste, soră cu cea menționată mai sus. O fiică a lui s-a căsătorit cu bancherul bucureștean *Halfon*, evreu sefard (spaniol).

Un alt frate cu *Luigi* și *Bernardo*, *Ferdinand* se instalează la Londra unde înființează o firmă <F. Mendl & Co.> ce mai exista în 1944. El a fost tatăl lui sir *Sigi Mendl*.

Frații *Mendl* sunt cei ce au adus, după 1879, primele șase șleपुरi și două remorchere (*Luigi* și *Raphael* - acesta din urmă a fost cumpărat prin 1942/1943 de armatorul grec *Pandelis* pentru a-l transforma în vas de emigranți) special construite pentru navigația dunăreană.

Bernardo a adus prin 1892/1893 primele elevatoare mecanice construite în Anglia.

În 1910 *Victor B. Mendl* împreună cu verii săi din Galați au transformat flota casei <L. Mendl & Co.> în societatea pe acțiuni <Dunărea S.A.R.>, prima societate de navigație particulară pe Dunăre (*Corbu*, *Păcianu* 1922) - societate ce s-a lichidat prin 1930.

²² În *Teodorescu* 1994 112 este menționat printre spectatori, împreună cu soția, la spectacolul *Les Fresnay*, comedie de V. Vandéren, din 7/21 ianuarie 1909 organizat de cercul *Voltaire*, în Brăila. <Bébé cel Mare> era baritonul *Petre Ștefănescu-Goangă*.

Iuliu Eremie a murit relativ tânăr la 5 martie 1914. Este înmormântat, împreună cu soția și o cumnată a sa, în cimitirul din Sinaia. A avut o fiică.

VII.20 - *Maria* căsătorită *NICULESCU*. Alte date nu cunosc.

(din VI.9) VII.21 - *Tiberiu* născut la 8 august 1875 în Purcăreni și botezat la 17 august. (Planșa 26, fig. 38a). Urmează cursurile Liceului „Andrei Saguna” din Brașov, iar în 1898 absolvă Școala Politehnică Federală din Zurich (Elveția) devenind inginer de poduri și șosele (Teodorescu 2013).

La 24 noiembrie 1898, prin petiția nr. 57, se adresează Senatului pentru a i se recunoaște cetățenia română. Iar acesta, Senatul, în ședința din 18 decembrie 1898, cu 30 bile albe și 2 bile negre, aprobă cererea (*Desbaterile Senatului* nr. 15/24 dec.1898 124-125), menționându-se că este sublocotenent în rezervă și inginer-asistent în serviciul de studii și construcții (Planșa 27, fig. 38b).

La 6 decembrie 1898 devine membru al Societății Politehnice din România²³ - între 1920-1922 va fi membru în comitetul de conducere, iar în 1924 președinte al secției III (ingineri, antreprenori, industriași) AGIR. În 1923 va dona, pentru construcția noului local al Societății Politehnice, suma de 5000 lei (Ionescu 1927 85, 108, 152, 197). În 1899 lucrează în Ministerul Lucrărilor Publice, iar din 1908 preia lucrări pe cont propriu - fiind director general al societății Anonime „Întreprinderile Generale Tehnice Tiberiu Eremie” toți angajații fiind doar români.

Dintre lucrările mai importante la care a lucrat sunt de menționat: podul de peste apa Similei de pe șoseaua Bârlad-Vaslui, palatele bucureștene Luvru, Societății Imobiliara, Sindicatul Ziariștilor, societatea Agricolă-Adriatică, Studenților în Medicină, Tinerimea Română, căile ferate Cobadin-Bazargic, Pașcani-Târgu Neamț, Roman-Băcești, Salonta-Chișinău Criș, biserica încoronării din Alba Iulia, catedralele din Cluj, Sighișoara, Orăștie, Timișoara, Arcul de Triumf, fabricile Bragadiru, IAR Brașov, Ford, de locomotive Franco-Română din Brăila, Româno-Fir din Tâlmăciu, Fieni (Caraivan 1940; *Țara Nouă* 1938; Bălănescu 1995 223-224, 231).

A murit în ziua de 29 decembrie 1937, în București - locuia pe str. Știrbei Vodă nr. 188. Este înmormântat în Cimitirul Bellu fig.27, loc 29.

A fost căsătorit cu *Cornelia MIRINESCU*, născută în 1888 și decedată la 1 mai 1970, și a avut o fiică (Planșa 27, fig. 38c-d).

În Cimitirul Bellu, pe locul Tiberiu Eremie, mai sunt înmormântați socrii dr. Mihai MIRINESCU (1961-1927) și Maria MIRINESCU (1967-1952), și membrii ai familiilor înrudite Teodoreanu, Rîureanu, dr. Dumitru Vereanu, Zlatco.

VII.22 - *Eugenia* născută în 1877 în Purcăreni a murit de tânără, la 16 ani. Cauza s-a datorat faptului că, pe când era elevă internă la un pension din București, suferă o căzătură la ora de sport. În urma complicațiilor ivite s-a îmbolnăvit de TBC osos. A fost o tragedie pentru familie.

VII.23 - *Dumitru* născut în 1880 la Măxineni. Era un personaj aparte, purtând o pălărie cu boruri largi, iar fața îi era împodobită de o barbă mare, lungă și albă (la bătrânețe), de aceea i se zicea <Bărbosul> (Planșa 28, fig. 39a-b). El a moștenit <curtea de pe deal> a părinților săi, din Epurenii. A fost căsătorit cu *Alexandrina (Didița) POPA* cu care a avut o fiică. A murit în Epurenii pe 31 martie 1942.

VII.24 - *Mihai* (Planșa 28, fig. 40, 41a) născut la 24 martie 1882 în Măxineni, s-a căsătorit în 1919 cu *Margareta BOLOMEY*, născută la 19 martie 1890 și decedată la 18 iulie 1983, fiica lui *Henri BOLOMEY* (1848-1913) și a *Mariei* (1857-1932) născută *FOTINO* (Trohani 2011 335-344).

Din această căsătorie au rezultat trei copii. În București au locuit pe str. Grigore Alexandrescu nr. 76. Mihai a murit la 22 noiembrie 1933.

²³ În (BSPR 1912 15/nr. 138) este menționat locuind pe str. Carol Lueger nr. 35.

VII.25 - **Ovidiu** (Planșa 28, fig. 41a) născut la 19 octombrie 1884 în Măxineni.

Urmează liceul în București la Pensionul de băieți Schewitz-Thierrin, împreună cu frații săi, **Mihai și Horațiu** și apoi Școala Superioară Comercială din Viena.

Mobilizat în timpul Primului Război Mondial contractează o afecțiune pulmonară care se agravează fiind tratat mai întâi în țară, iar apoi la sanatoriul Wienerwald din Austria. Clima din Epureni nu-i priia și de aceea s-a stabilit la Baden bei Wien unde a cumpărat o casă. Aici a fost îngrijit de Maria (Mitzi) Rotheneder - infirmiera și menajera sa. Neputând face efort fizic, stătea mai mult în casă și nu s-a căsătorit. La Epureni venea doar 2-3 luni pe an, toamna. A subvenționat opt copii din Epureni pentru a termina diferite școli. A făcut donații bisericii din Bârlălești, catedralei din Bârlad și cantinei școlare din Epureni. De asemenea, împreună cu fratele său **Horațiu** a subvenționat un cămin de zi pentru copiii preșcolari din sat.

Fratele său **Horațiu** se îngrijea de toată activitatea tehnico-productivă a proprietății funciare, ei fiind asociați în părți egale. **Ovidiu** se ocupa mai mult de partea financiar-contabilă. La izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial se afla în țară și nu s-a mai putut întoarce la Viena. A locuit o perioadă la Predeal împreună cu familia lui **Horațiu**.

Prin efectul Decretului 83/1949 i s-a stabilit domiciliu forțat la Miercurea Ciuc și apoi la Râmnicu Sărat. Neputând munci supraviețuiește din ce în ce mai puțin, oferind o gazdă miloasă și micul ajutor trimis lunar de cumnata sa **Teodora**, soția lui **Horațiu**, care trebuia să întrețină și propria sa familie. Internarea în spital i-a fost refuzată și a murit la 9 aprilie 1954 (**Bălănescu 1995 225-226, 232**), fiind înmormântat de gazda sa. La Epureni, printre altele, i-a rămas biblioteca, pe care a donat-o Căminului Cultural, dar neavizații au distrus-o.

VII.26 - **Horațiu** (Planșa 28, fig. 41a) născut la 8 noiembrie 1887 în Măxineni, județul Brăila. Liceul îl face în București, iar apoi Școala Comercială din Neuchatel (Elveția) - unde practică în paralel tenisul și schiul - și Universitatea Comercială din Anvers (Belgia).

Serviciul militar îl satisface în Regimentul 3 Roșiori din Bârlad, iar în 1913 participă la campania din Bulgaria devenind sublocotenent în rezervă. În 1916 era șef de pluton. Între 1917-1919 participă cu Batalionul de vânători de munte la luptele din Primul Război Mondial - Oituz, Coșna, Cireșoia - terminând războiul cu gradul de căpitan. A fost decorat cu ordinul Coroana României cu spade în gradul de cavaler.

În 1918, împreună cu generalul **Virgil Bădulescu**, reprezintă problemele sportive pe lângă misiunea americană a G-ral. Pershing (ONZF). De altfel, între 1912-1919 a câștigat diferite concursuri sportive în țară și străinătate. În 1916 a fost campion de tenis al României la dublu mixt, împreună cu domnișoara **Nini Golescu**.

În 1923 participă la Expoziția agricolă și de industrie casnică a Moldovei Întregite obținând medalia de argint pentru oi țigăi și armăsari. La expozițiile de vite de prăsilă din 1923 și 1930 primește medalii de aur.

Între 1938-1940 a fost președinte al Camerei Agricole din județul Tutova.

În perioada dintre cele două războaie mondiale l-a găzduit și subvenționat, ca de altfel și vărul său **Ion Eremie**, pe pictorul **D(umitrescu) Stoica** (11 mai 1886, Zănoaga, Dolj-20 decembrie 1956, București) pe care l-a avut subordonat în plutonul său. Pasionat vânător, a capturat un trofeu - mistreț de talie mare ce se păstrează și astăzi la Muzeul „**Vasile Pârvan**” din Bârlad. A fost membru al Partidului Național Liberal și deputat (**Bălănescu 1995 226-228, 231**; Calendarul plugarului *Viitorul* 121-122).

Căsătorit de mai multe ori:

1) prima dată cu *Maria BUNEA*, (1904-1989), care era soră cu *Aurel* și *Ion Bunea*²⁴ (născut în 1900 și decedat în 1985, în Germania) (Planșa 29, fig. 41b-c), cunoscut jucător de tenis al României în anii '30 și căsătorit cu *Maria-Eleonora* (născută în 1909), fiica fostului rege al Albaniei (în 1913) *Wilhelm de Wied* (născut pe 26 martie 1876 și decedat în 18 aprilie 1945 și înmormântat în Biserica Lutherană din București), care anterior fusese măritată cu un *Waldburg-Schönburg*. După război, în 1950, principesa *Maria-Eleonora* a fost arestată și a murit în închisoare la Miercurea Ciuc pe 29 septembrie 1957 - oasele i-au fost apoi aduse, de către soț, la București și depuse la Cimitirul Bellu în cavoul Eremie-Popa) (Planșa 29, fig. 41d).

Nași la căsătorie au fost Ion și Irma Eremie. Din această căsătorie, ce a durat doar un an, a rezultat un fiu.

2) *Maria (Kiki) MELCON*, care a fost profesoară de educație fizică la ANEFS prin anii 1936-1937. După divorț, petrecut de asemenea după un an de căsnicie, s-a recăsătorit cu un italian *Devechi*. A decedat în 1987.

Aceste prime două soții nu s-au împăcat cu viața la țară.

3) la 3 iulie 1939 cu *Teodora SOTIR*, născută în Buzău la 3 octombrie 1910 și decedată la Brașov pe 21 aprilie 1994. A fost contabilă la Camera de Agricultură a județului Tutova. Cu această soție, care l-a urmat și ajutat până la moarte, a mai avut un copil, o fată.

Din 1940 a locuit la Predeal. În 1949, cu toată familia, este strămutat cu domiciliu forțat la Miercurea Ciuc. Moare la 30 noiembrie 1964, iar în noiembrie 1976 este reînhumat, conform dorinței sale, în cimitirul din Baciu - în mormântul preotului Irimie Eremie.

(din VII.1) VIII.1 - *Constantin* care a ajuns în armată la gradul de căpitan. Mai multe date nu se cunosc.

(din VII.6) VIII.2 - *Maria-Gertruda* născută în 1909 și decedată la 1/14 ianuarie 1922. (Planșa 9, fig. 14)

VIII.3 - *Gheorghe* născut în 1914 și mort la 1/14 ianuarie 1922. (Planșa 10, fig. 15)

(din VII.7) VIII.4 - *Radu* născut la 27 noiembrie 1903. A murit la vârsta de 1 an de dezinterie - în 1904 sau 1905 (Planșa 30, fig. 42).

VIII.5 - *Radu* (Planșa 14, fig. 20a-b; Planșa 30, fig. 43a-b, Planșa 31, fig. 44) născut la 20 decembrie 1906 în Brăila și decedat la 15 februarie 1970 la Filipeștii de Pădure. Liceul îl face la Brăila și-l termină la Cluj. Este cel ce-l ajută pe tatăl său în administrarea moșiei de la Stăncuța. Dar după război, într-o noapte a anului 1950, este evacuat împreună cu soția și cei doi copii, spunându-i-se să se ducă unde-l duc ochii. Ajunge la Sinaia și cu greu găsește de lucru în Trustul de Construcții Montaj Miniere la mina Palanga de lângă Filipeștii de Pădure (județul Prahova)²⁵. A fost căsătorit cu *Adela MELENCU*, născută la Mărașu în 14 octombrie 1913 și decedată la 4 iulie 1992 în București, cu care a avut doi băieți (Planșa 14, fig. 20b).

VIII.6 - *Liliane-Roxandra-Maria* născută la Brăila pe 28 februarie (stil vechi care figurează în acte)/13 martie (stil nou, când își serba ziua) 1910 (Planșa 14, fig. 20a-b; Planșa 31, fig. 45).

Prima clasă primară o face în refugiu la Odessa, iar în iunie 1920 obține Certificatul de absolvire a învățământului primar - Școala de Băieți nr. 4 din Brăila, pregătire în particular. A mai urmat, o scurtă perioadă, pensionul Notre Dame din Galați, dar nu s-a acomodat cu disciplina riguroasă de acolo. Într-o fotografie din

²⁴ Frații Bunea erau fiii Lucreției Bunea, decedată în 1953.

²⁵ Aici, la Filipești, semnatarul acestor acestor rânduri și-a petrecut unele vacanțe de vară alături de cei doi veri primari ai săi, hălăduind prin dealuri și păduri.

această perioadă, cu colegile de clasă, i s-a pus un tablou cu un cerb la picioare deoarece avea fusta „prea scurtă”. Este una din puținele eleve (vreo trei la număr) ce nu avea „cordon bleu”. La 9 decembrie 1928, pentru octombrie, i se decernează Diploma de Bacalaureat de către Liceul de Băieți „Nicolae Bălcescu” din Brăila. Președinte al comisiei de examinare a fost Prof. Univ. Mihail Ralea. La 22 noiembrie 1933 obține Diploma de Licență în Drept. I-a plăcut să joace tenis, să facă expediții în munți - Bucegi, Piatra Craiului, Făgăraș, Ciucaș, fiind și o mare iubitoare de câini.

S-a logodit în ziua de 2 august 1936 la Sinaia (Planșa 31, fig. 46) și s-a căsătorit, civil joi, 8 octombrie și religios duminică 11 octombrie 1936 (Planșa 32, fig. 47a-b; Planșa 33, fig. 47c-d), la Brăila, cu avocatul *Nicolae TROHANY*, brăilean și el (născut pe 7/20 martie 1912 și decedat la 15 noiembrie 2003).

Fire voluntară, activă și cu dor de aventură, se înscrie la cursurile de infirmiere voluntare pentru îngrijirea răniților din război - la 4 iunie 1940 obține un Certificat de absolvire a cursului de auxiliare-sanitare de Cruce Roșie. Lucrează la spitalele din Măgurele, București, Sinaia (Spitalul Cămin Militar Z.I. 415) și apoi din Transnistria - de la Golta. Pentru această activitate a primit: la 23 martie 1942 Brevetul (cu insignă) nr. 1959 de Soră Infirmieră Voluntară în urma absolvirii unor cursuri de 2 ani; la 24 iunie 1942 Brevetul 459 pentru „Semnul de Distincție” pentru contribuția adusă operelor Societății Naționale de Cruce Roșie. În toamna lui 1992 va primi titlul de „veterană de război”.

După război, din 1950, lucrează ca infirmieră, apoi ca asistentă medicală pe șantierul Sovromconstrucții Otopeni (1950-1952, fiind dată afară deoarece soțul era prizonier în URSS), Spitalul nr. 10 Berceni, iar din 1961 până la pensionare la Spitalul pentru Studenți.

A suportat cu stoicism toate vicisitudinile vieții, timp de nouă ani a fost cea care a ținut casa (soțul fiind prizonier la sovietici) și și-a iubit copiii și nepoții.

A decedat la 7 mai (în acte scrie 6 mai, din motive birocratice) 1993. A dorit a fi incinerată - pe 10 mai - iar urna cu cenușa sa a fost depusă în apropierea Crucii de pe Caraiman. (Planșa 33, fig. 47e)

Soții Liliane și Nicolae Trohani au avut doi copii:

- *Gheorghe* născut la 23 decembrie 1943 - muzeograf arheolog la Muzeul Național de Istorie a României - și căsătorit la 11 noiembrie 1972 (Biserica Amzei) cu *Geta DĂNILĂ*, născută la 24 iunie 1942 - restauratoare de ceramică arheologică. În 1965 a ieșit campion de înot al României cu echipa de ștafetă 4x100 m mixt a Clubului Sportiv Școlar din București. Ei sunt părinții unui fiu *Alexandru*, născut pe 7 noiembrie 1973 și căsătorit pe 25 august 2000 cu *Cristina ȘTEFAN*, născută pe 6 august 1974 - din această căsătorie s-a născut un fiu *Nicolas* (23 septembrie 2000).

- *Anca* născută pe 2 octombrie 1945 și măritată în 28 decembrie 1965 civil și 20 februarie 1966 religios (Biserica Amzei) cu *Mihai-Miam IANOLI-MITROFAN*, născut pe 9 februarie 1931 - amândoi mari sportivi - **maestrii ai sportului** - campioni ai României la înot. Mihai Mitrofan, campion la probele de bras între anii 1951-1960, a participat în 1960 la Olimpiada de la Roma ieșind al 13-lea la 100 m și 200 m bras. Anca a fost campionă în probe de liber, spate și de ștafetă între anii 1961-1966. Ei sunt părinții *Ioanei*, născută pe 24 martie 1971, și *Andreei*, născută la 19 ianuarie 1973 și măritată în 10 august 2007 cu *Murat KOCAK*, născut pe 15 ianuarie 1980, născând în SUA pe *Zara*, 23 septembrie 2008, și pe *Oana*, 30 mai 2011.

(din VII.14) VIII.7 - *Ileana* (Planșa 34, fig. 48) născută la 17 februarie 1921 la Leipzig, logodită în februarie, apoi căsătorită duminică 27 aprilie 1941, la Biserica Lucaci, ora 4 p.m., cu *Dinu*, fiul lui *Constantin ALIMĂNEȘTIANU* din Constanța cu *Veturia BUTU*

înrudită cu Eremieștii (era soră cu *Aurel Butu*). Dinu era născut în ziua de 17 martie 1912.

Dinu Alimăneștianu după 23 august 1944 a fost omul de legătură dintre Iuliu Maniu și Comitetul Aliat American. Cu ofițeri americani a vizitat unele tabere de partizani din munți - de aceea mai apoi a fost condamnat la moarte în contumacie. De altfel, chiar în timpul războiului a avut legături cu americanii și englezii. În iulie 1947, cu un pașaport de ofițer de marină, cei doi soți au plecat în Austria, Germania, Franța și apoi, în 1948, s-au stabilit în SUA unde au optat, în 1954, pentru numele de familie ALIM. În SUA, Dinu Alim a colaborat cu Radio Europa Liberă și Vocea Americii până în 1970, când a murit de ciroză (Planșa 34, fig. 49).

Ileana și-a luat o diplomă la Universitatea din Washington, iar apoi a predat limbi străine până în 1984 când a ieșit la pensie.

Au trei copii: 1) *Barbu*, născut în 1942 în București. Diplomat în științe politice și masterat în biblioteconomie - a lucrat la Biblioteca Congresului din Capitoliu ocupându-se de literatură și istorie. Căsătorit din 1985 cu *Carol* care a lucrat la IBM, iar apoi la National Geographic în Washington. A murit în ziua de 3 martie 2012 în timpul unei călătorii în Noua Zeelandă; 2) *Dan*, născut în 1948 la Washington și căsătorit de două ori. Din prima căsătorie cu *Kathie SPITZER* are doi fii: *Jason*, născut în 1975 în Virginia și *Nicholas*, născut în 1979 tot în Virginia. După circa 10 ani de locuit în California, lucrând în industria textilă, s-a mutat în Carolina de Nord. A doua soție se numește *Lynn*; 3) *Eugen*, născut în august 1950 în Long Island, lucrează în secția comercială de la ABC Disney - are studii de management la o universitate din Virginia (Planșa 34, fig. 50).

Dinu Alimăneșteanu a avut o soră *Sanda* măritată VIDRIGHIN. Născută prin 1915, în 1988 s-a stabilit în SUA și a decedat pe 25 mai 2003.

VIII.8 - *Octav* născut la 3 august 1922 în Leipzig. A urmat politehnica la Charlottenburg. S-a stabilit mai întâi la München, în 1942, iar din 1950 în SUA lucrând ca inginer la General Motors în Detroit unde a făcut și arhitectură pentru construcții. S-a pensionat în 1982. A decedat în ziua de 10 ianuarie 2009. (Planșa 35, fig. 52)

Căsătorit de două ori. Cu prima soție *Barbara (Betty) WERHEIT* (Planșa 35, fig. 51) - născută pe 27 iunie 1918 la Pohlbad, în Germania - căsătoria pe 15 ianuarie 1950 în Saar, are două fete. Betty s-a ocupat de decorațiuni interioare.

A doua soție a fost *Angela MIRONESCU* de care s-a despărțit în iunie 1988 reîntorcându-se la Betty, în Michigan, care a decedat în ziua de 15 martie 1999.

Numele de Octav îi vine de la bunicul său matern Octav Knauth, care a murit la 42 ani în New York.

(din VII.18) VIII.9 - *Emilia* căsătorită de două ori, cu primul soț având doi copii.

(din VII.19) VIII.10 - *Sanda* născută la 14 august 1912. Botezul a avut loc la 30 septembrie 1912, naș fiind Constantin Giani (Planșa 35, fig. 53a-c) (Dogaru 1997 60, nr. 133). În 1940/1941, de teama legionarilor, pleacă în Israel cu consulul Marii Britanii, *D. DORAN*. Într-un atentat anti-englez Doran este omorât, iar Sanda se va stabili, apoi, în Franța și Anglia - Down House, Redlynch, Salisbury Wills - unde va fi ajutată de soacră, care încetează din viață în 1966.

(din VII.20.) VIII.11. - *Suzana* născută la 30 aprilie 1912, măritată prima dată, duminică 22 februarie 1931, la Biserica Domnița Bălașa, ora 9.30 seara, cu arhitectul *Ion GHICA-BUDEȘTI* (Planșa 36, fig. 54a) cu care a avut un băiat *Matei*, tatăl a trei copii, și o fată *Marie-Nicole*, mamă de asemenea a trei copii. În octombrie/noiembrie 1938 divorțează.

A doua oară - duminică 25 februarie 1940, la Biserica Sf. Spiridon Nou, ora 11.30 (Planșa 36, fig. 54b) - s-a căsătorit cu doctorul *Dimitrie VEREANU* (1909-+29

mai 1994), fiul Alexandrinei general dr. Vereanu. Din această căsătorie a rezultat un băiat *Ion*, medic, tatăl a trei copii.

Suzana a decedat la 28 aprilie 2002.

(din VII.23) VIII.12. - *Marta-Eugenia* s-a născut la 25 februarie/9 martie 1911. A fost căsătorită **de mai multe ori**: prima dată cu *Ion ARAPU*²⁶, apoi cu dr. *Alexandru (Diicu) RUDEANU*, iar a treia oară cu inginerul *Raoul de GRIMALDI* (născut în Columbia, fiul lui Armand Grimaldi (c1870-c1950) **și al româncei - Roxana (Roro) MAVROCORDAT** (1881-1956), remăritată apoi cu *Dimitrie BOGDAN* (1876-1969), cu arh. *Ion D. Berindey* (1871-1928) **și cu George STRATT** (1874-1955), autoarea unui volum de **memorii apărut în 1930 și intitulat „En tournant les pages”**. **Raoul a decedat în noiembrie 1968**). **În anul 1982 Marta a plecat în Elveția, la Sion, unde a și decedat la 7 iunie 1992.**

(din VII.24) VIII.13 - *Ileana* născută la 13 aprilie 1921. Căsătorită prima dată, joi 4 martie 1943, la Biserica Sf. Visarion, ora 12, cu *Alexandru Dorin ILIESCU* (fiul Cecilei Iliescu, din Calea Floreasca nr. 26) a avut o fiică *Alexandra*, născută în 1946, ce s-a stabilit mai întâi la Frankfurt, iar apoi la Paris (**Planșa 37, fig. 55a-b, 56**).

A doua căsătorie, din 25 aprilie 1955, a fost cu avocatul (din 1943) *Alexandru (Dudu) DRAGOMIRESCU-BARANGA* - născut la 8 iulie 1918 **și decedat la 14 decembrie 1998** - care a fost, printre altele, **șef de cabinet al lui Armand Călinescu** când era subsecretar de stat la interne, iar în 1943 a terminat dreptul. Pe 11 martie 1969 s-a stabilit la Paris.

VIII.14. - *Suzana* născută la 8 martie 1923 **și decedată pe 29 decembrie 2012 în SUA**, căsătorită în 1957 cu *Ion ZAMFIRESCU*, născut pe 20 ianuarie 1924 (**Planșa 37, fig. 56**), rezultând o fată *Ioana*, născută la 27 septembrie 1958, doctoriță (**Planșa 39, fig. 61**), măritată cu vărul ei *Șerban CONSTANDAKY* (**Planșa 37, fig. 57**) **și stabilită în S.U.A.**

VIII.15. - *Dumitru* născut la 27 mai 1925, doctor, stabilit la 19 martie 1947 în Paris **și decedat în ziua de 8 octombrie 2012**. S-a căsătorit cu *Géneviève HELIE*. Au rezultat doi copii.

(din VII.26 cu 1) VIII.16. - ***Horățiu-Ion* născut la 12 august 1930 și căsătorit cu Carmen GRAF**, născută la 16 aprilie 1947, fiica Ceciliei Verzotti care a fost colegă de **pension, la Galați, cu Liliane Eremie-Trohani**. A decedat în decembrie 2015 (**Planșa 39, fig. 61**).

(din VII.26 cu 3) VIII.17. - *Suzana* născută în Buzău la 10 decembrie 1940 **și botezată la 13 martie 1941 în Predeal, nași fiind generalul Emil Pălăngeanu și Theodor Radu**. Măritată cu inginerul *Roberto-David YERO*, de origine cubanez, născut la Havana pe **26 iunie 1936**. **Licențiată în studii hispanice**, s-a ocupat cu traduceri de lucrări literare. Din căsătoria ei, la Havana, a rezultat un băiat.

Suzana a murit în urma unui puseu de tensiune în dimineața zilei de 26 iunie 2007, la Brașov și a fost înmormântată la Baciul-Săcele, în ziua de 28 iunie 2007.

(din VIII.5) IX.1. - *Nicolae* născut la 19 februarie 1940, căsătorit în 1963 cu *Mariana GHERMAN*. După ce a lucrat în mina de cărbuni de la Palanga, Filipeștii de Pădure, s-a stabilit la Mediaș, unde este bine văzut de toată lumea (**Planșa 14, fig. 20b; Planșa 14, fig. 20b; Planșa 34, fig. 50; Planșa 38, fig. 59**). Are o fată, măritată și mamă la rândul ei.

IX.2. - *Petru* născut la 29 iunie 1942. A urmat Școala de cooperatie din Buzău, devenind expert contabil. A urmat și cursuri la Academia de Studii Economice. A lucrat în diferite firme de import-export de mobilă (**Planșa 14, fig. 20b; Planșa 35, fig. 52; Planșa 38, fig. 58, 59; Planșa 39, fig. 61**). În ultimii ani s-a ocupat cu recuperarea bunurilor confiscate de comuniști de la bunici - activitate ce i-a măcinat sănătatea.

²⁶ Bunicul lui era Elie Radu.

(din VIII.7) IX.3. - *Ellen* născută la 24 ianuarie 1951 și stabilită din 1952 în SUA. A fost măritată de două ori - cu primul soț, *Dan Van de PITTE* are trei fete - *Annette, Barbara și Michelle*. Al doilea soț se numește *DIEKEN*.

IX.4. - *Christine* născută în 15 aprilie 1956 la St Clair, Shores, Michigan. A urmat medicina și s-a stabilit în Germania. S-a măritat cu *Rudolf RAINER* și are trei copii: *Robert, Julia și Mark*. (Planșa 38, fig. 60)

(din VIII.15) IX.5. - *Stephane* născut în 1964, stă în Franța.

IX.6. - *Philippe* născut în 1966, stă în Franța. În anul 2004 i s-a născut o fetiță.

(din VIII.17) IX.7. - **Horățiu-Ovidiu** care are ca nume de familie YERO-EREMIE, născut la 19 decembrie 1967. Este căsătorit, are doi copii și a venit în România, administrând proprietățile recuperate prin firma Eremie Foest Grup srl, lichidată însă conform cererii de radiere nr. 13689 din data 06.03.2014 pentru EREMIE FOREST GRUP - S.R.L., cod unic de înregistrare: 20102005, număr de ordine în registrul comerțului: J8/773/2011.

(din IX.1) X.1. - *Daniela* născută la 20 martie 1979. Licențiată în drept. Măritată în 2005. Are un copil.

(din IX.6.) X.2. - *Marion* - născută în anul 2004.

(din IX.7.) X.3. și 4. - Nu le știu numele. Pentru moment, doar prin aceștia se mai poate continua neamul Eremie.

Concluzie demografică: **generația I**-a, cea de la care se poate stabili descendența, este reprezentată de un anume Irimie care a trăit în jurul anului 1700. **Generația a II**-a este compusă din doi bărbați, Stoica și Irimie, ce au trăit în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Din **generația a III**-a nu cunoaștem decât un bărbat, Dumitru, născut prin 1720-1725, ce cumpără în 1751 o casă și o holdă în satul Baci, azi în orașul Săcele, județul Brașov. Iar din **generația a IV**-a face parte preotul Irimia Eremie, născut în 1748 și decedat în 1823. Din acesta și soția sa se trag toți descendenții familiei până în zilele noastre. **Generația a V**-a se compune din doi bărbați și o femeie care au viețuit între sfârșitul secolului al XVIII-lea (1895) și 1887. Primul din acești bărbați a avut trei fete, al căror viitor nu-l cunoaștem. Cel de-al doilea, Irimia cu soția sa Maria născută Turcu, a avut cinci băieți și trei sau eventual patru fete. Aceste 11 sau 12 persoane (cinci bărbați și șase sau șapte femei) compun **generația a VI**-a ce se întinde din 1825 până în 1929, deci un secol. Și ceea ce trebuie menționat este faptul că toate părăsesc meleagurile natale stabilindu-se în Regat - Brăila, Bârlad și Dobrogea.

Toți acești cinci bărbați s-au însurat și au avut copii ce constituie **generația a VII**-a compusă din 17 băieți și nouă fete, deci un total de 26 persoane. Din cei 17 băieți doi au murit copii, patru nu s-au însurat, unul s-a însurat dar n-a avut copii, unul a adoptat o fată, și doar restul de nouă au fost însurați și au avut copii. Au trăit între anii 1855 și 1994, deci aproape un secol și jumătate.

Din cei 17 bărbați, pe parcursul secolului al XX-lea, mai precis între anii 1903 și 2012, descind șapte băieți și zece fete, un total de 17 persoane ce constituie **generația a VIII**-a.

Generațiile VII și VIII sunt cele ce suferă profunde transformări - cele două războaie mondiale cu perioada interbelică și mai ales postbelică. De la păstorit la agricultură, iar apoi la o diversificare de preocupări - industrie, medicină, construcții. Mutări de domiciliu - în București sau alte locuri, emigrări în Europa și America. Mare parte din Eremiști au debutat în viață pe timpul lui Franz Joseph sau Carol I și au sfârșit în comunism, ba chiar în ceea ce a urmat.

În evoluție - deși am putea folosi mai curând termenul de *involuție* - din cei șapte bărbați doi au murit copii, unuia i s-a pierdut urma, unul s-a însurat dar n-a avut copii și doar trei au fost părinții altor șase copii - patru băieți și două fete. La băieți se adaugă un al cincilea ce este fiul unei reprezentante Eremie a sexului frumos, măritată cu un cubanez, și care și-a luat numele de familie și pe cel de Eremie. Deci un total de șapte persoane ce reprezintă **generația a IX-a**, de după anul 1940. Din cei cinci băieți doi nu s-au însurat, doar trei având cu soțiile lor copii. Încheierea, oare și sfârșitul(?), o face **generația a X-a**, apărută după 1979 - trei-patru fete și un băiat.

În privința numărului de persoane 42 au fost băieți, 31/32 fete ceea ce face un total de 73/74 persoane născute Eremie. Lor li se adaugă peste 30 de soții, spunem *peste* deoarece unii au fost însurați de mai multe ori. Prin urmare circa 110 persoane au purtat numele de Eremie în cei 320 de ani de evidență genealogică.

În încheiere se poate însă spune că toate aceste persoane au contribuit din plin la propășirea țării, indiferent de regimul politic, făcându-și datoria acasă, la muncă sau pe front, deși multă vreme - de prin 1945 până în 1990 - țara n-a prea fost recunoscătoare. Dar toate trec și odată cu timpul și oamenii, și Familiile. O luptă-i viața, deci te luptă, căci și mâine răsare soarele.

Precum cuvântul Domnului către proorocul Ieremia:

Că iată, Eu te-am făcut astăzi cetate întărită, stâlp de fier și zid de aramă înaintea acestei țări întregi; înaintea regilor lui Iuda, înaintea căpeteniilor ei...

Ei se vor lupta împotriva ta, dar nu te vor birui că Eu sunt cu tine, ca să te izbăvesc (Cap. 1, 18-19).

FAMILIA EREMIE SI FAMILII ÎNRUDITE

- I.1 IRIMIE, pe la 1700
(din I.1) II.1. Irimia
II.2. Stoica trăia în 1751
(din II.1) III.1. Dumitru trăia în 1751, probabil însurat de câțiva ani
(din III.1) IV.1. Irimia IRIMIE, n. 1748-†1823 octombrie 12 = Maria
(din IV.1.) V.1. Paraschiva = 3 noiembrie 1807 Stan sin Părvul
V.2. Dimitrie (Dascălul), n. 17 mai 1795-†7 aprilie 1877
17 august 1819 = Maria TIBARI
V.3. Irimia, n. 26 februarie 1799-†1 septembrie 1887
5 noiembrie 1822 = Maria TURCU, n. 23 iunie 1805/6-†20 decembrie 1891
- (din V.2) VI.1. Reveca, n. 12 aprilie 1835
VI.2. Stanca, n. 14 septembrie 1836
VI.3. Elena, n. 27 august 1838
(din V.3) VI.4. Ion = Ana (Nuța)
VI.5. Maria, n. 1825-†14 iulie 1895
= preot ODOR †1848/49 de holeră
= Gheorghe GAETAN †ante 1894
VI.6. Gheorghe EREMIE, n. 20 octombrie 1837-†11/25 ianuarie 1918
1863 = Maria BUTTU, n. 1848-†3 octombrie 1921
VI.7. Irimie EREMIE-POPA, n. 19 februarie 1840-†1918
= Constanda POPA, n. 18 aug/1 septembrie 1849-†16 martie 1941
VI.8. Alexie, n. 20 aprilie 1842-†1905
= Maria ROSCULET-VOICU, n. 14 februarie 1853-†1921
VI.9. Dumitru, n. 8 mai 1844-†1929
= Suzana TRANDABURU †1939
VI.10. Marina, †post 1929 = GOLOGAN
= Ion BĂRBAT
VI.11. Ana, †post 1929
- (din VI.4) VII.1. Ștefan, n. 7 mai 1855-†1917/19
= 1883, Reveica
- (din VI.5/2) VII.a. Ion GĂETAN = Maria PANĂ
VII.b. Gheorghe GĂETAN n. 20 octombrie 1857-†28 octombrie 1916
= Maria PLASTARA, n. 1868-†1895
= Aneta MARCOVICI
VII.c. Nicolae GĂETAN, 1861 = Eugenia ZAMFIRESCU
VII.d. Reveica GĂETAN †1932 = Alexe POPEA 1886 cetățean român †1929
- (din VI.6) (VII.2-5.?) mai mulți copii: Ion, Iuliu(?), Măriuța, fată - morți de tineri
VII.6. Gheorghe, n. 13 ianuarie 1871-†1/14 ianuarie 1922
= Gertruda KRESSIN
VII.7. Ion, n. 9/21 august 1880-†25 septembrie 1956
21 februarie 1903 = Irma VERMEULEN, n. 23 septembrie 1879-†23 octombrie 1968
VII.8. Nicolae, n. 20 ianuarie 1886-†27 iulie 1949
7 noiembrie 1910 = VIII.j. Constanța GĂETAN
n. 25 decembrie 1887-†24 octombrie 1968
- (din VI.7) VII.9. Irimie, 1867-†1929
VII.10. Lucreția, n. 18 iul. 1870(?) -†septembrie 1957
= Luca IONESCU

- n. 15 septembrie 1856-†**ieulie** 1911
- VII.11. Floru, 1871-†1928
- VII.12. Florica, 10 august 1875-†**28 februarie** 1961
= Dumitru BRAGADIR(U), n. 6 aprilie 1868-†**5 sau 10 martie** 1938
- VII.13. Aurelia, 10 august 1875-†**septembrie** 1973
= Iancu **RĂDULESCU**, †cca. 1938
- VII.14. Drusu, n. 1876 (78) -†1939
= Gertruda HILDEKNAUTH
- (din VI.8) VII.15. Grigore, n. 1872-†**20 septembrie** 1940
= **Constanta GHEORGHIU**, †1967/68
- VII.16. Veturia, n. 1875-†1968
Emil PUŞCARIU, n. 28 februarie 1859-†**3 noiembrie** 1928
Victor IONESCU, †1916/17
= Nicolae IONESCU-JOHNSON, †**octombrie** 1956
- VII.17. Elena, †27 martie 1954
= George PETCU, n. 1865-†17 august 1931
- VII.18. Mircea, †1958/60
- VII.19. Iuliu, †5 martie 1914
= Melania MENDL, †9 septembrie 1941
- VII.20. Maria = NICULESCU
- (din VI.9) VII.21. Tiberiu, n. 8 august 1875-†decembrie 1937
= Cornelia MIRINESCU, †1 mai 1970
- VII.22. Eugenia, n. 1877-†la 16 ani
- VII.23. Dumitru, n. 1880-†31 martie 1942
= Alexandrina POPA
- VII.24. Mihai, n. 24 martie 1882-†22 noiembrie 1933
= Margareta BOLOMEY,
n. 19 martie 1890-†18 iulie 1983
- VII.25. Ovidiu, 1884-†1954
- VII.26. Horaţiu, n. 8 noiembrie 1887-†30 noiembrie 1964
Maria BUNEA
Kiki MELCON → = DEVECHI, -†1987
3 iul. 1939 = Teodora SOTIR, n. 3 octombrie 1910-†22/23 aprilie 1994
- (din VI.10/1) VII.e.1. Vasile GOLOGAN
VII.e.2. fată = ORĂŞANU
- (din VI.10/2) VII.e.3. Virgil BĂRBAT n. 1879-†1931
= Corina PETRESCU
- (din VII.1) VIII.1. Constantin
- (din VII.6) VIII.2. Maria-Gertruda, n. 1909-†1/14 ianuarie 1922
- VIII.3. Gheorghe, n. 1914-†1/14 ianuarie 1922
- (din VII.7) VIII.4. Radu, n. 27 noiembrie 1903-†1904/5
- VIII.5. Radu, n. 20 decembrie 1906-†15 februarie 1970
= Adela MELENCU, n. 14 octombrie 1913-†4 iulie 1992
- VIII.6. Liliane, n. 28 februarie/13 martie 1910-†7 mai 1993
11 oct. 1936 = Nicolae TROHANI, n. 6/20 martie 1912-†15 noiembrie 2003
- (din VII.12) VIII.a.1. Ana BRAGADIR(U), n. 20 martie 1909-†19 septembrie 2006
22 iulie 1928 = George CONSTANDAKY, †1949
- VIII.a.2. Dumitru, n. 11 mai 1911-†6 februarie **2002** ≠ 1942 Alexandra
CARAGEA;
≠ 1947 Ioana SUTU; = 1975 Barbara ZILLINGER

- (din VII.14) VIII.7. Ileana, n. 17 februarie 1921,
27 apr. 1941 = Dinu (Constantin) **ALIM(ĂNEȘTEANU)**,
n. 17 martie 1912-†1970
VIII.8. Octav, n. 3 august 1922-†10 ianuarie 2009,
15 ianuarie 1950 # Barbara (Betty) WERHEIT;
Angela MIRONESCU;
= Barbara WERHEIT
n. 27 iunie 1918-†15 martie 1999
- (din VII.16/1) VIII.b. Margueritte Romane **PUȘCARIU**, †1950 (?)
- (din VII.17) VIII.c. Adrian **PETCU**, n. 20 decembrie 1899-†9 octombrie 1956
Lolica **ECONOMU**
= Maria **ROSCA** †2000
VIII.d. Georgeta (*Joujou*), n. 7 decembrie 1900-†9 decembrie 1981
= George **BIBESCU**, n. 8 decembrie 1891-†29
noiembrie 1970
VIII.e. Magdalena (*M'aimé*), n. 2 septembrie 1903-†9 martie 1975
= Alexandre **GUILLER**, n. 8 aprilie 1884-†8
decembrie 1940
- (din VII.18) VIII.9. Emilia, înfiată
(din VII.19) VIII.10. Sanda, n. 14 august 1912 = D. DORAN
(din VII.21) VIII.11. Suzana, 1912-†2002
22 februarie 1931 # Ion **GHIKA-BUDESTI**
25 februarie 1940 = Dumitru **VEREANU**, n. 1909-†mai 1994
(înm. 31 mai)
- (din VII.23) VIII.12. Martha-Eugenia, n. 9 martie 1911-†7 iunie 1992
Ion **ARAPU**
Alexandru **RUDEANU**
= Raoul de **GRIMALDI**, † **noiembrie** 1968
- (din VII.24) VIII.13. Ileana, 13 aprilie 1921
4 mart. 1943 # Alexandru **ILIESCU**
25 apr. 1955 = Alexandru **DRAGOMIRESCU-BARANGA**
n. 8 iulie 1918-†14 decembrie 1998
VIII.14. Suzana, n. 8 martie 1923
1957 = Ion **ZAMFIRESCU**, n. 20 ianuarie 1924
VIII.15. Dumitru, n. 27 mai 1925-†8 octombrie 2012
= G  nevi  ve **HELIE**
- (din VII.26/1) VIII.16. **Hora  iu**-Ion, n. 12 august 1930-†decembrie 2015.
= Carmen **GRAF**, n. 16 aprilie 1947
(din VII.26/3) VIII.17. Suzana, n. 10 decembrie 1940-†26 iunie 2007
= Roberto-David **YERO**, n. 26 iunie 1936
- (din VII.a) VIII.f. Marioara = Sotir **CONSTANTINESCU**
VIII.g. George
VIII.h. Marius
VIII.i. Florica, n. 1893-†1912
- (din VII.b/1) **VIII.j. Constan  a GĂETAN** = VII.4. Nicolae **EREMIE**
- (din VII.c) VIII.k. Maria, plecat   în America
- (din VII.d) VIII.l. Valeriu **POPEA**, 1874-†1956
VIII.m. Octavia †oct. 1966 = Alexandru **RĂUTU**, †8 iunie 1937

- VIII.n. Corneliu, n. 16 febr. 1876, în Brăila-†6/21 aug. 1917
VIII.o. Livia, 25 ian. 1878-†17 sept. 1968
= Herman VERMEULEN, 1873-†30 aug. 1940
VIII.p. Iuliu 1885 – 1955 = Evtihia
VIII.r. dr. Aurel POPEA 1887-†5 aprilie 1974
= Elena-Georgeta GEOROCEANU, †1946; = Luxandra TEODORU
VIII.s. Marius 1890-1971 = Gerda NEUMANN
VIII.t. Maria, 1894-†26 iulie 1987 = Ion VASILESCU, n. ian. 1883-†19 dec. 1972
VIII.u. Octav, †febr. 1941
- (din VII.e3) VIII.v. băiat BĂRBAT, n. 1930
- (din VIII.5) IX.1. Nicolae, n. 19 februarie 1940 = Mariana GHERMAN
IX.2. Petru, n. 29 iunie 1942
- (din VIII.6) IX.a. Gheorghe TROHANI, n. 23 decembrie 1943
11 noiembrie 1972 = **Georgeta DĂNILĂ**, n. 24 iunie 1942
IX.b. Anca TROHANI, n. 2 octombrie 1945
dec. 1965 = Mihai-Miam IANOLI-MITROFAN, n. 9 februarie 1931
- (din VIII.8) IX.3. Elena, n. 24 ianuarie 1951, # Dan Van de PITTE; = DIEKEN
IX.4. Christina, n. 15 aprilie 1956, = Rudolf RAINER
- (din VIII.7) IX.c. Barbu ALIM, n. 1942
= Carol
IX.d. Dan ALIM, n.1948
Kathie SPITZER
= LYNN
IX.e. Eugen, n. 1950
- (din VIII.11/1) IX.f. Matei GHICA-BUDEȘTI, 29 noiembrie 1931
=Michaela JUVARA; Anca DUMA; Ilinca GHICA; Magda IONESCU
IX.g. Marie-Nicole GHICA-BUDEȘTI, 15 martie 1934
≠ dr. Dan GAVRILIU; = Alexandru TĂNĂȘESCU
- (din VIII.11/2) IX.h. Ion VEREANU dr., 25 noiembrie 1940
=Anastasia HAMPEL
- (din VIII.13) IX.i. Alexandra ILIESCU, n. 1946
- (din VIII.14) IX.j. Ioana ZAMFIRESCU, n.27 septembrie 1958
1993 = IX.a. Șerban CONSTANDAKY, n. 28 mai 1929
- (din VIII.15) IX.5. Stephane, n. 1964
IX.6. Philippe, n. 1966
- (din VIII.17) IX.k. Horațiu-Ovidiu YERO-EREMIE, n. 19 decembrie 1967
- (din VIII.a) IX.l. Șerban CONSTANDAKY, n. 28 mai 1929
Elena BRAGADIR (vară din partea bunicului patern)
1993 = IX.j. Ioana ZAMFIRESCU, n. 27 septembrie 1958
- (din VIII.d) IX.m. Adriana BIBESCU, n. 29 martie 1923
Ion CIURDĂREANU, n. 10 iunie 1918 (sau 1915)-†1998

- # dr. Iatropol
ing. Nicolae Predescu
(din VIII.m) IX.n. Alexandru RĂUT =
- (din VIII.n) IX.o. Bouduin-Guy (Toutou) VERMEULEN, n. 1916-†1990
= Magda-Maria SMÂNTĂNESCU, †1944; = Luiza DOLANSKY, n. 1921
IX.p. Anca-Livia (Cucu), n. 1913-†19 aprilie 2000
= Titus IONESCU, n. 1904-†iulie 1967
- (din VIII.p) IX.r. Aurin Alexe Gheorghe POPEA, n. 1944 = Monica BOIU
IX.s. Florina Voica, n. 1946 # 16 august 1979 SĂFTOIU
- (din IX.1) X.1. Daniela, n. 20 martie 1978
- (din IX.3) X.a.1. Annette
X.a.2. Barbara
X.a.3. Michelle
- (din IX.4.) X.a.4. Robert RUDOLF RAINER
X.a.5. Julia RUDOLF RAINER
X.a.6. Mark RUDOLF RAINER
- (din IX.6) X.2. Marion, n. 16 iunie 2004
- (din IX.a) X.a.7. Alexandru TROHANI, n. 7 noiembrie 1973
25 august 2000 = Cristina ȘTEFAN, n. 6 august 1974
- (din IX.b) X.b. Ioana IANOLI-MITROFAN, n. 24 martie 1971
X.c. Andreea IANOLI-MITROFAN, n. 19 ianuarie 1973,
= 2003 Murat KOÇAK = n. 15 ianuarie 1980
- (din IX.d) X.d. Jason ALIM, n. 1975
X.e. Nicholas ALIM, n. 1979
- (din IX.f/3) X.f. Ștefan GHYKA-BUDEȘTI, octombrie 1964
X.g. Alexandru GHYKA-BUDEȘTI, august 1967
X.h. Ecaterina GHYKA-BUDEȘTI, iulie 1969
- (din IX.g) X.i. Maria GAVRILIU, 15 iulie 1961
X.j. Stefana GAVRILIU, 16 septembrie 1964
X.k. Petre GAVRILIU, 26 septembrie 1970
- (din IX.h) X.l. Mihai VEREANU, 10 august 1966
X.m. Alexandra VEREANU, 21 octombrie 1971
X.n. Cristina VEREANU, 21 octombrie 1971
- (din IX.l) X.o. Sabine CONSTANDAKY, n. 1961
1987 = Sudhir MEHTA
- (din IX.m) X.p. Alinta CIURDĂREANU-BIBESCU, n. 14 aprilie 1945
X.r. Adrian-Gheorghe CIURDĂREANU-BIBESCU, n. 12 octombrie 1946
- (din IX.n) X.s. Alexandru RĂUT
X.t.

- (din IX.o/2) X.u. Dominic VERMEULEN, n. 8 octombrie 1950 = Gabriela BADEA
X.v. Daniel # Linca PUŞCAS; = Nina CIOPAŞIU, † 7 februarie 2014
- (din IX.p) X.w. Barbu IONESCU, n. 2 februarie 1943-†19 octombrie 2013 = Victoria DIMA
X.x. Radu, n. 4 ianuarie 1948 = Rodica ANDRONICESCU, n. 1948
- (din IX.r) X.y. Irina POPEA, n. 1976
X.z.a. Marina, n. 1988
- (din IX.s) X.z.b. Ioana **SĂFTOIU**
X.z.c. Alexandra **SĂFTOIU**
- (din X.a.7.) XI.a. Nicolas TROHANI, n. 23 septembrie 2000
- (din X.u) XI.b. Florin VERMEULEN, n. 1980
- (din X.v/1) XI.c. Patric VERMEULEN, n. 1974
XI.d. Cristian-Vlad, n. 1979
- (din X.v/2) XI.e. David VERMEULEN, n. 1981
XI.f. Jean-Pierre, n. 1986
XI.g. Dominic, n. 1987
XI.h. Luc, n. 1988
XI.i. Rebeca, n. 1990
- (din X.w.) XI.g. Anca-Brânduşa IONESCU, n. 16 februarie 1974. 10 nov
≠ Cristian **GEAMĂN**;
= Adrian **ŞTEFĂNESCU**
XI.h. Alexandru-Dan IONESCU, n. 18 octombrie 1980
- (din X.x) XI.i. Ana-Ecaterina IONESCU, n. 9 august 1978
XI.j. Maria-Roxana, n. 15 iunie 1981
- (din X.a.7) XI.k. Nicolas TROHANI, n. 23 septembrie 2000
- (din X.c.) XI.l. Zara KOCAK, n. 23 septembrie 2008
XI.m. Oana, n. 30 mai 2011
- (din XI.g.) XII.a. Tudor **GEAMĂN**, n. iulie 2002
XII.b. Tara **ŞTEFĂNESCU**

Anexe

Act de vânzare

Adică eu cel mai jos iscălit: Data-m credincioasă scri-soarea mea ca să fie de mare credință la mâna nepotului meu anume Dumitru sin fratelui meu Irimia într-acesta și chipu Precum să se știe că i-am vândut eu o casă a mea ce am avut în sat în Bacifalu; care casă am fost cumpărată și eu de la Frujina Gu-droas; care casă se vecinește din jos cu casa Breni și din sus se vecinește cu casa Flori lui Gopalea și i-am vândută în fl. 87 și lângă casă i-am mai dat și un loc de semănat o jumătate de holdă în câmpul Bacifalului; care loc se vecinește de o parte cu locul din sus cu Gudrianoș și din jos cu locul lui Andri Mihal săracilă; și dă cu capul acel loc în șanț. Deci să aibă a stăpâni aciastă casă și moșia desămnat cu bună pace și el și copiii lui căți Dumnezeu va dărui; iar altcineva și de s-ar scula în urmă nimic să nu fie volnic a o întoarce; cât am vândut de bună voia mea. De aceasta am dat scrisoarea mea ca să se crează iar la fiește ce judecată și bani mi s-au dat totți deplin; și pentru mai adevărată credință am întărit această scrisoare cu iscălitura și cu degetul mai jos

Sept. 14 leat 7260 [1751]

Eu Stoica Irimia am vândut de a mea bună voe

Eu Nistor mar(tor)

Si am scris eu Necula logofăt și sînt și martor
(ss)

Foaie de zăstre

Despre ceale cei din din darul lui D(u)mnezeu și iconomia

Noastră fiici noastre anume Maria pre Care -

Aici pre rînd le voam și numi.

- Intîiu - oi Mari cincizeci și cîrlani douăzeci
20 - - o Iapă mare și o Noadină de Doi ani
2= - - Bani de hîrtie Nemțești o Sută
- - - Sire de Fuioare zăce Inele de Argint trei
- - - Cercei de argint o părăche
- - - o Casă Cu grădină Ce are lîngă
- - - o Holdă Bună + Doo
- - - rochii doao androace trei Brîne de lînă +
- - - oun șam de mătase șurțuri patru o tivilichie
- - - și o Scurteică o ghiordie II cu mătase
- - - ștergare de Borangic Patru ștergare de cue 2
- - - Sase fețe de Perini Bune Saci patru o Saracă
oun covor pânzături doao o scurteică de mă=
-tase oun Strai țoseri 3.

Si pentru mai bună încredințare Mă iscălesc
și'm pun degetul meu în loc de pecete Ca-
să se Creadă. Bacifalu. 4. noemvrie 1822

Eu gheorghie turcu Socru cel mic cele Scrise
toate se vor împlini și
pentru încredințare îm pun dege-
tul meu

cârlan = berbec,

mânz mai mare

noatin = mînz

până la 2 ani

ghiordie = haină

lungă ce se purta

de femei iarna

tivilichie = pieptar

lung

scurteică = haină

îmblănită femeiască

cu mânecile scurte

și neîmblănite

androc = fustă de

lână

sarică = haină

lătoasă purtată de

mocani

Bibliografie

- AMOB 1961 – *Arhivele magistratului orașului Brașov*, disponibil la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale.
- Amzăr 1943 – D. C. Amzăr, *Studenți români la Universitatea din Leipzig*, în CL V, 1943, pp. 21-40.
- Argetoianu 1992 – C. Argetoianu, *Pentru cei de mâine – amintiri din vremea celor de ieri*, vol. III (1916-1917), București, 1992.
- Bălănescu 1995 – I. M. Bălănescu, *Epurenii – 500. File de monografie*, București, 1995.
- Beaulieu, Velter - L.de Beaulieu, A.E. Velter, *Encyclopedie des Professions Liberales et du monde Officiel*, Paris, fără an.
- BSPR 1912 – *Buletinul Societății Politehnice din România – partea tehnică*, 28/1, 1912.
- Buculei 1980 – T. Buculei, *Aspecte ale contribuției brăilenilor la lupta pentru înfăptuirea Unirii din 1918*, în Istros I, 1980, pp. 429-445.
- Caraivan 1940 – V. Caraivan, *Inginerul Tiberiu Eremie*, Bârlad, 1940.
- Comănescu 1932 – C. Comănescu, *Pictorul Mișu Popp*, în ȚB 3, 1932, pp. 99-131.
- Corbu, Păcianu 1922 – Corbu, Păcianu, *Semaforul Dunării*, 1922.
- Cristache-Panait 1966 – I. Cristache-Panait, *Monumentele românești din Săcele*, în MI-SLR, București, 1966, pp. 72-93.
- Dogaru 1997 – I. Dogaru, *Mărturii de botez ortodox la români*, București, 1997.
- Fond G. Moroianu – *Gazeta Transilvaniei*, 58/1981, păstrată în Arhivele Muzeului de Istorie Brașov – Fond G. Moroșanu mss.
- Fratesiu 1895 – T. Fratesiu, *Monografia comunei bisericesci române gr.or. din Bacifalu (Săcele), protopresbiteratul Brasovului*, Brașov, 1895.
- Giurescu 2002 – C. C. Giurescu, *Istoricul orașului Brăila*, Brăila, 2002.
- Ghelase 1932 – I. Ghelase, *Însemnări vechi*, în ȚB 4, 1932, pp. 533-537.
- Ionescu 1927 – I. Ionescu, *Istoricul Societății Politehnice de la înființarea ei până la inaugurarea localului său propriu (1881-1927)*, București, 1927.
- Lascu 1998 – S. Lascu, *Partidele politice la Brăila în perioada modernă (1875-1914). Mărturii de epocă*, Brăila, 1998.
- MB – *Mitrice Botezuri*, cercetate în anii '60 în arhiva Bisericii ortodoxe Sf. Nicolae din Săcele, în prezent nu se mai păstrează aici.
- MC – *Mitrice Cununii*, cercetate în anii '60 în arhiva Bisericii ortodoxe Sf. Nicolae din Săcele, în prezent nu se mai păstrează aici.
- MCM – *Mitrice Cununie, Morți*, cercetate în anii '60 în arhiva Bisericii ortodoxe Sf. Nicolae din Săcele, în prezent nu se mai păstrează aici
- Milencovici-Bătrîna 1972 – L. Milencovici-Bătrîna, *Podoabe de la Comana*, comunicare – Direcția Monumentelor Istorice și de Artă, 26 aprilie 1972.
- MM – *Mitrice Morți*, cercetate în anii '60 în arhiva Bisericii ortodoxe Sf. Nicolae din Săcele, în prezent nu se mai păstrează aici.
- MNB – *Mitrice Nașteri-Botezuri*, cercetate în anii '60 în arhiva Bisericii ortodoxe Sf. Nicolae din Săcele, în prezent nu se mai păstrează aici.
- Neagu et alii 1977 – C. Neagu, D. Marinescu, E. Georgescu, *Fapte din umbră*, București, 1977.
- Neagoe 1980 – S. Neagoe, *Viața universitară clujeană interbelică*, vol. I, Cluj-Napoca, 1980.
- Penelea, Hașdeu 1973 – G. Penelea, T. Hașdeu, *Lista refugiaților din Țara Românească în districtul Brașov în timpul Mișcării revoluționare condusă de Tudor Vladimirescu*, în Cumidava VII, 1973, pp. 293-336.

- Polverejan 1968 – **Ș. Polverejan**, *Contribuții statistice privind școlile românești din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, în Cumidava II, 1968, pp. 161-210.
- Polverejan 1968 – **Ș. Polverejan**, *Din activitatea secției din Anvers a Ligii Culturale*, în AMN 5, 1968, pp. 593-598.
- Popescu 1979 – R. Popescu, *Negustorii vasluieni consemnați în registrele vicesimelei orașului Brașov în secolul al XVI-lea*, în AMM I, 1979, pp. 283-288.
- Popescu 2007 – E. Popescu, *Mișu Popp, reprezentant al academismului românesc. Pictura religioasă și laică*, Sibiu, 2007.
- Pușcariu 1998 – **S. Pușcariu**, *Spița unui neam din Ardeal*, Cluj-Napoca, 1998.
- Teodorescu 1994 – N. Teodorescu, *Bébé cel Mare, București, 1994*.
- Teodorescu 2013 – V. Z. Teodorescu, *Tiberiu Eremie. Un om de omenie, un demn exemplu de urmat*, Cluj-Napoca, 2013.
- Trohani 2001 – G. Trohani, *Generalul Gheorghe G. Eremie (1871-1922) în pagini de scrisori*, în MN XIII, 2001, pp. 245-255.
- Trohani 2005 – G. Trohani, *Scurtă istorie a unei moșii – Stăncuța Sud din județul Brăila*, în AB VI/6, 2005, pp. 55-66.
- Trohani 2011 – G. Trohani, *Schiță genealogică: înrudirea familiilor Bolomey-Fotino*, în CN XV, pp. 335-344.
- Țara Nouă – Țara Nouă** (ziar) 1568 din 10 februarie 1938.

Explicația planșelor/Explication des tableaux

Planșa 1 – Fig. 1. - Act de vânzare a unei case și a unui loc de holdă în satul Baci, de către Stoica Irimie către Dumitru Irimie; Fig. 2 - Casă a familiei Irimie din satul Baci.

Tableau 1 – Fig. 1 - Acte de vente d'une maison et d'un terrain agricole dans le village de Baci, par Stoica Irimie a Dumitru Irimie; Fig. 2 - Maison de la famille Irimie dans le village de Baci.

Planșa 2 – Fig. 3a-3b. - Biserica ortodoxă Sfântul Nicolae din satul Baci.

Tableau 2 – Fig. 3a-3b - L'église orthodoxe Saint Nicolas du village de Baci.

Planșa 3 – Fig. 4 - Mormântul lui Irimia Eremie din satul Baci; Fig. 5 - Foaia de zestre a Mariei, căsătorită cu Irimia Eremie.

Tableau 4 – Fig. 4 - Le tombeau de Irimia Eremie du village de Baci; Fig. 5 - La feuille de dot de Maria, mariée avec Irimia Eremie.

Planșa 4 – Fig. 6 - Irimie Eremia la vârsta de 76 ani, portret pictat de Mișu Pop; Fig. 7 - Maria Eremie la vârsta de 69 de ani, portret pictat de Mișu Pop; Fig. 8a - Maria Găetan născută Eremie, portret pictat de Mișu Pop; Fig. 8b - Gheorghe Găetan și Maria Eremie, viitoare Găetan.

Tableau 4 – Fig. 6 - Irimie Eremia à 76 ans, portrait peint par Mișu Pop; Fig. 7 - Maria Eremie à 69 ans, portrait peint par Mișu Pop; Fig. 8a - Maria Găetan née Eremie, portrait peint par Mișu Pop; Fig. 8b - Gheorghe Găetan et Maria Eremie, future Găetan.

Planșa 5 – Fig. 8c - Constanța Găetan și tatăl ei Gheorghe; Fig. 9a - Gheorghe Eremie, cca. 1900; Fig. 9b - Gheorghe și Maria Eremie, cca. 1910; Fig. 9c - Casa Gheorghe-Nicolae Eremie din Strada Polonă nr. 24, Brăila.

Tableau 5 – Fig. 8c - Constanța Găetan et son père Gheorghe; Fig. 9a - Gheorghe Eremie, cca. 1900; Fig. 9b - Gheorghe et Maria Eremie, cca. 1910; Fig. 9c - La maison Gheorghe-Nicolae Eremie dans la rue Polonă no. 24, Brăila.

Planșa 6 - Fig. 9d - Familia Eremie din Brăila, cca. 1905; Fig. 9e - Amprenta în ceară a sigiliului lui Gheorghe I. Eremie; Fig. 10aI - Irimie Eremia Popa; Fig. 10aII - Constanda Eremie Popa.

Tableau 6 – Fig. 9d - La famille Eremie de Brăila, cca. 1905; Fig. 9e - L'empreinte du sceau de Gheorghe I. Eremie; Fig. 10aI - Irimie Eremia Popa; Fig. 10aII - Constanda Eremie Popa.

Planșa 7 – Fig. 10aIII - Constanda și Irimie Eremie Popa la Nissa, 1912; Fig. 10b - Constanda Eremie Popa cu fiicele Aurelie, Lucretia și Florica.

Tableau 7 – Fig. 10aIII - Constanda et Irimie Eremie Popa à Nisse, 1912; Fig. 10b - Constanda Eremie Popa avec ses filles Aurelie, Lucretia et Florica.

Planșa 8 – Fig. 10c - Irimie și Constanda Eremie Popa cu fiii Remi și Floru; Fig. 10d - Anunțul decesului Constandei Irimie Popa; Fig. 11 - Maria Eremie născută Roșculeț Voicu și Elena (viitoare Petcu).

Tableau 8 – Fig. 10c - Irimie et Constanda Eremie Popa avec leur fils Remi et Floru; Fig. 10d - L'annonce de la mort de Constanda Irimie Popa; Fig. 11 - Maria Eremie née Roșculeț Voicu et Elena (future Petcu).

Planșa 9 – Fig. 12 - Jeton cu valoare fiduciară introdus de Manolache Costache Epureanu; Fig. 13 - Corina și Virgil Bărbat, 1929; Fig. 14 - Generalul Gheorghe Gh. Eremie și familia.

Tableau 9 – Fig. 12 - Jeton avec valeur fiduciaire introduit par Manolache Costache Epureanu; Fig. 13 - Corina et Virgil Bărbat, 1929; Fig. 14 - Le Général Gheorghe Gh. Eremie et sa famille.

Planșa 10 – Fig. 15 - **Generalul Gheorghe Gh. Eremie și fiul său Gheorghe; Fig. 16a** - Ion Gh. Eremie, 1901; Fig. 16b - **Ion Gh. Eremie, Iași, 1917.**

Tableau 10 – Fig. 15 - Le Général Gheorghe Gh. Eremie et son fils Gheorghe; Fig. 16a - Ion Gh. Eremie, 1901; Fig. 16b - Ion Gh. Eremie. Jassy, 1917.

Planșa 11 - Fig. 16c - Ion Gh. Eremie, 1938; Fig. 16d - Ion Gh. Eremie, 1951; Fig. 17 - **Baretă cu decorații care i-au aparținut lui Ion Gh. Eremie.**

Tableau 11 – Fig. 16c - Ion Gh. Eremie, 1938; Fig. 16d - Ion Gh. Eremie, 1951; Fig. 17 - Barrette avec des décorations militaires reçus par Ion Gh. Eremie.

Planșa 12 – Fig. 18a - **Irma și Ion Irimie, 1930; Fig. 18b** - **Ion și Irma Irimie, cca. 1950; Fig. 19a** - **Casa Ion Irimie din Brăila.**

Tableau 12 – Fig. 18a - Irma et Ion Irimie, 1930; Fig. 18b - Ion et Irma Irimie, cca. 1950; Fig. 19 - La maison Ion Irimie de Brăila.

Planșa 13 – Fig. 19b - Vila Irma Irimie din Sinaia; Fig. 19c - Irma Irimie, Sinaia, 1909.

Tableau 13 – Fig. 19b - Villa Irma Irimie à Sinaia; Fig. 19c - Irma Irimie, Sinaia, 1909.

Planșa 14 – Fig. 20a - **Liliana, Radu și Irma Irimie, Sinaia, 1938; Fig. 20b** - Familia Eremie-Trohani, 24 august 1964; Fig. 21a - Nicolae Eremie, 1930; Fig. 21b - **Constanța și Nicolae Eremie, 1913.**

Tableau 14 – Fig. 20a - Liliana, Radu et Irma Irimie, Sinaia, 1938; Fig. 20b - La famille Eremie-Trohani, le 24 août 1964; Fig. 21a - Nicolae Eremie, 1930; Fig. 21b - Constanța et Nicolae Eremie, 1913.

Planșa 15 – Fig. 22 - **Constanța Eremie născută Găetan; Fig. 23** - **Florica și Dumitru Bragadiru, 1930; Fig. 24a** - Ana Bragadiru-Constandaki, 1999.

Tableau 15 – Fig. 22 - Constanța Eremie née Găetan; Fig. 23 - Florica et Dumitru Bragadiru, 1930; Fig. 24a - Ana Bragadiru-Constandaki, 1999.

Planșa 16 – Fig. 24b - **Invitație la nunta Anei Bragadiru cu George G. Constandaki, 1928; Fig. 25a** - **Invitație la nunta Alexandrei Caradja cu Dumitru D. Bragadiru, 1942.**

Tableau 16 – Fig. 24b - Invitation à la cérémonie de mariage d'Ana Bragadiru et George G. Constandaki, 1928; Fig. 25a - Invitation à la cérémonie de mariage d'Alexandra Caradja et Dumitru D. Bragadiru, 1942.

Planșa 17 – Fig. 25b - **Barbara și Mitu Bragadiru; Fig. 26** - **Dumitru Marinescu Bragadiru și fiul său Dumitru.**

Tableau 17 – Fig. 25b - Barbara et Mitu Bragadiru; Fig. 26 - Dumitru Marinescu Bragadiru et son fils Dumitru.

Planșa 18 – Fig. 27a - Cavoul lui Dumitru Marinescu Bragadiru din cimitirul Bellu; Fig. 27b - **Busturile lui Erhardt și Sophia Luther** din Cimitirul Evreiesc, realizate de Carl Storck în 1889 și 1892.

Tableau 18 – Fig. 27a - Le tombeau de Dumitru Marinescu Bragadiru qui se trouve dans le Cimetière Bellu; Fig. 27b - Les bustes de Erhardt et Sophia Luther qui se trouvent dans le Cimetière Juif, sculptés par Carl Storck en 1889 et 1892.

Planșa 19 – Fig. 27c - **Vitrail din capela Cimitirului Evanghelic, donat de Demeter și Sophia Bragadiru; Fig. 28** - **Vila de la Fieni proprietate a soților Florica și Dumitru Bragadiru.**

Tableau 19 – Fig. 27c - Vitrail de la chapelle du Cimetière Évangélique, donation de Demeter et Sophia Bragadiru; Fig. 28 - La villa de Fieni, propriété de Demeter et Sophia Bragadiru.

Planșa 20 – Fig. 29a - Drussu Eremie, 1916; Fig. 29b - Hildegard Knauth-Eremie, 1945; Fig. 30 - Grigore Eremie; Fig. 31a - Veturia Eremie.

Tableau 20 – Fig. 29a - Drussu Eremie, 1916; Fig. 29b - Hildegard Knauth-Eremie, 1945; Fig. 30 - Grigore Eremie; Fig. 31a - Veturia Eremie.

Planşa 21 – Fig. 31b - Veturia şi Nicolae Ionescu Johnson, cca. 1940; Fig. 31c - Casa soţilor Veturia şi Nicolae Ionescu Johnson, din strada Louis Blanc nr. 12, Bucureşti; Fig. 31d - Nicolae Ionescu Johnson.

Tableau 21 – Fig. 31b - Veturia et Nicolae Ionescu Johnson, cca. 1940; Fig. 31c - La maison de Veturia et Nicolae Ionescu Johnson, située dans la rue Louis Blanc no. 12, Bucarest; Fig. 31d - Nicolae Ionescu Johnson.

Planşa 22 – Fig. 31e - Cavoul lui Camille Duplomb din Cimitirul Central din Constanţa.

Tableau 22 – Fig. 31e - Le tombeau de Camille Duplomb qui se trouve dans le Cimetière Central de Constanţa.

Planşa 23 – Fig. 32a - Radu Eremie, Elena şi Adi Petcu, M'aimée Guiller, Anana Petcu şi Liliane Eremie, Galaţi, 1936; Fig. 32b - M'aimée, Joujou şi Adi Petcu; Fig. 32c - Adrian Petcu; Fig. 33a - Joujou şi Anana Bibescu.

Tableau 23 – Fig. 32a - Radu Eremie, Elena et Adi Petcu, M'aimée Guiller, Anana Petcu et Liliane Eremie, Galaţi, 1936; Fig. 32b - M'aimée, Joujou et Adi Petcu; Fig. 32c - Adrian Petcu; Fig. 33a - Joujou et Anana Bibescu.

Planşa 24 – Fig. 33b - Joujou Bibescu Petcu; Fig. 34 - Anana şi Ion Ciudăreanu; Fig. 35 - Anana, Alinta, Adrian şi Corina Bibescu; Fig. 36a - Adrian şi Alinta Bibescu.

Tableau 24 – Fig. 33b - Joujou Bibescu Petcu; Fig. 34 - Anana et Ion Ciudăreanu; Fig. 35 - Anana, Alinta, Adrian et Corina Bibescu; Fig. 36a - Adrian et Alinta Bibescu.

Planşa 25 – Fig. 36b - Portretul lui Alexandru Guiller, publicat în *Siluate gălăţene*; Fig. 37a - Mircea Eremie, 1929; Fig. 37b - Radu, Nicolae, Mircea şi Liliane Eremie, Brăila.

Tableau 25 – Fig. 36b - Le portrait d'Alexandru Guiller, publié dans le livre „Siluate gălăţene”; Fig. 37a - Mircea Eremie, 1929; Fig. 37b - Radu, Nicolae, Mircea et Liliane Eremie, Brăila.

Planşa 26 – Fig. 38a - Inginerul Tiberiu Eremie; Fig. 38b - Decizia Senatului de recunoaştere a cetăţeniei române Inginerului Tiberiu Eremie.

Tableau 26 – Fig. 38a - L'ingénieur Tiberiu Eremie; Fig. 38b - Décision du Senat de reconnaître la citoyenneté roumaine à l'ingénieur Tiberiu Eremie.

Planşa 27 – Fig. 38c - Ion Mircea, Suzana Vereanu, Cornelia Eremie, Constanţa Eremie, Maria Mirinescu, Margareta Zlatco, Grigore Eremie, Inginer Grigorescu, Mihai Mirinescu, Ioana Teodoreanu, Mariana Ghirescu, Tiberiu Eremie, Pascal Zlatco; Fig. 38d - Tiberiu Eremie, Suzana Vereanu, Cornelia Eremie, Maria Mirinescu, Mihai Mirinescu, Margareta Zlatco, Mariana Ghirescu, Ioana Teodoreanu.

Tableau 27 – Fig. 38c - Ion Mircea, Suzana Vereanu, Cornelia Eremie, Constanţa Eremie, Maria Mirinescu, Margareta Zlatco, Grigore Eremie, Inginer Grigorescu, Mihai Mirinescu, Ioana Teodoreanu, Mariana Ghirescu, Tiberiu Eremie, Pascal Zlatco; Fig. 38d - Tiberiu Eremie, Suzana Vereanu, Cornelia Eremie, Maria Mirinescu, Mihai Mirinescu, Margareta Zlatco, Mariana Ghirescu, Ioana Teodoreanu.

Planşa 28 – Fig. 39a - Dumitru D. Eremie; Fig. 39b - Dumitru Eremie, Epureni; Fig. 40 - Mihai Eremie; Fig. 41a - Mihai, Ovidiu, Horaţiu Eremie.

Tableau 28 – Fig. 39a Dumitru D. Eremie; Fig. 39b - Dumitru Eremie, Epureni; Fig. 40 - Mihai Eremie; Fig. 41a - Mihai, Ovidiu, Horaţiu Eremie.

Planşa 29 – Fig. 41b-c - Portretul lui Ion Bunea, publicat în cartea „*Siluate gălăţene*”; Fig. 41d - Wilhelm şi Eleonore de Wied.

Tableau 29 – Fig. 41b-c - Le portrait d'Ion Bunea, publié dans le livre „*Siluate gălăţene*”; Fig. 41d - Wilhelm et Eleonore de Wied.

Planşa 30 – Fig. 42 - Radu I. Eremie; Fig. 43a - Radu Eremie; Fig. 43b - Radu Eremie, 1935.

Tableau 30 – Fig. 43 - Radu I Eremie, decedat în 1904; Fig. 43a - Radu Eremie; Fig. 43b - Radu Eremie, 1935.

Planșa 31 – Fig. 44 - Radu, Adela și Nicolae Eremie; Fig. 45 - Liliane și Radu Eremie; Fig. 46 - Liliane și Pufi Trohani, 16 august 1936.

Tableau 31 – Fig. 44 - Radu, Adela et Nicolae Eremie; Fig. 45 - Liliane et Radu Eremie; Fig. 46 - Liliane et Pufi Trohani, le 16 août 1936.

Planșa 32 – Fig. 47a - Invitație la nunta lui Liliane Eremie cu Nicolae Trohani, 1936; Fig. 47b - Fotografie de la nunta Liliane și a lui Nicole Trohani, 12 octombrie 1936.

Tableau 32 – Fig. 47a - Invitation à la cérémonie de mariage de Liliana Eremie et Nicolae Trohani, 1936; Fig. 47b - Photo de la fête de mariage de Liliana et Nicolae Trohani, le 12 octobre 1936.

Planșa 33 – Fig. 47c - Nicolae și Liliana Trohani, 11 octombrie 1936; Fig. 47d - Nicolae și Liliana Trohani, Mogoșoaia, 16 octombrie 1988; Fig. 47e - Locul în care a fost depusă urna cu cenușa Liliane Trohani.

Tableau 33 – Fig. 47c - Nicolae et Liliana Trohani, le 11 octobre 1936; Fig. 47d - Nicolae et Liliana Trohani, Mogoșoaia, le 16 octobre 1988; Fig. 47e - L'endroit où a été déposé l'urne avec les cendres de Liliana Trohani, à côté de la Croix de la Motagne Caraiman.

Planșa 34 – Fig. 48 - Ileana Alim, 1997; Fig. 49 - Dinu Alimăneșteanu; Fig. 50 - Nicolas, Yason, Eugen, Dan și Barbu Alimăneșteanu, 2003.

Tableau 34 – Fig. 48 - Ileana Alim, 1997; Fig. 49 - Dinu Alimăneșteanu; Fig. 50 - Nicolas, Yason, Eugen, Dan et Barbu Alimăneșteanu, 2003.

Planșa 35 – Fig. 51 - Betty și Octav Eremie, decembrie 1981; Fig. 52 - Petrică și Octav Eremie și Georgel Trohani; Fig. 53a - Sanda Eremie, 1927; Fig. 53b-c - Mărturie de la botezul Sandei Eremie, 30 septembrie 1912.

Tableau 35 – Fig. 51 - Betty et Octav Eremie, decembre 1981; Fig. 52 - Petrică et Octav Eremie et Georgel Trohani; Fig. 53a - Sanda Eremie, 1927; Fig. 53b-c - Médaille de baptême de Sanda Eremie, le 30 septembre 1912.

Planșa 36 – Fig. 54a - Invitație la ceremonia de căsătorie a Suzanei Eremia cu Ion Ghika Budești, 1931; Fig. 54b - Invitație la ceremonia de căsătorie a Suzanei Eremia cu Dumitru Vereanu, 1940.

Tableau 36 – Fig. 54a - Invitation à la cérémonie de mariage de Suzana Eremie et Ion Ghika Budești, 1931; Fig. 54b - Invitation à la cérémonie de mariage de Suzana Eremie et Dumitru Vereanu, 1940.

Planșa 37 – Fig. 55a - Anca Mitrofan, Ileana și Alexandra Iliescu, 2005; Fig. 55b - Anca Mitrofan și Alexandra Iliescu, 2005; Fig. 56 - Suzana și Ileana Eremie, Ion Zamfirescu și Nicolae Trohani, 2001; Fig. 57 - Ion Zamfirescu, Șerban Constandaki, 2007.

Tableau 37 – Fig. 55a - Anca Mitrofan, Ileana et Alexandra Iliescu, 2005; Fig. 55b - Anca Mitrofan et Alexandra Iliescu, 2005; Fig. 56 - Suzana et Ileana Eremie, Ion Zamfirescu, Nicolae Trohani, 2001; Fig. 57 - Ion Zamfirescu, Șerban Constandaki, 2007.

Planșa 38 – Fig. 58 - Nicolae și Petre Eremie; Fig. 59 - Petrică Eremie și Nicolas Trohani, 23 aprilie 2003; Fig. 60 - Kristine și Rudolf Rainer cu copiii lor, 2003.

Tableau 38 – Fig. 58 - Nicolae et Petre Eremie; Fig. 59 - Petrică Eremie et Nicolas Trohani, le 23 avril 2003; Fig. 60 - Kristine et Rudolf Rainer avec leur enfants, 2003.

Planșa 39 – Fig. 61 - Fotografie de grup cu descendenții familiei Eremie-Popa, 2004; Fig. 62 - Anunț în presă cu privire la decorarea lui Gheorghe Eremie de către Arhiducele Francisc Ferdinand; Fig. 63 - Gheorghe și Ortansa Creangă, 1935.

Tableau 39 – Fig. 61 - Photo de groupe avec les descendants de la famille Eremie-Popa, 2004; Fig. 62 - Annonce-pressé concernant la décoration de Gheorghe Eremie par le Archiduc Francisc Ferdinand; Fig. 63 - Gheorghe et Ortansa Creangă, 1935.

3a.

3b.

Planșa 2

6.

7.

8a.

8b.

Planșa 4

8c.

9a.

9b.

9c.

Planșa 5

9d.

9e.

10aI.

10aII.

10aIII.

10b.

Planșa 7

10c.

+

Adânc îndurerăți: Lucreția Luca Ionescu, Aurelia I. Rădulescu, Florica D. Bragadiru, fiice, Maria I. Tomoșoiu, soră, Georges și Ana Constandaky, D. D. Bragadiru, Ileana și Octaviu D. Eremie, Dinu C. Alimăneștianu nepoți, Șerban G. Constandaky strănepot și familiile înrudite, au nemărginită durere a aduce la cunoștință încetarea din viață a scumpei lor

CONSTANDA EREMIE-POPA

în ziua de 16 Martie a. c., ora 3 p. m.

Ceremonia înmormântării va avea loc Marți, 18 Martie a. c., orele 3 jum. la capela cimitirului Bellu.

17

10d.

11.

Planșa 8

12.

13.

14.

Planşa 9

15.

16a.

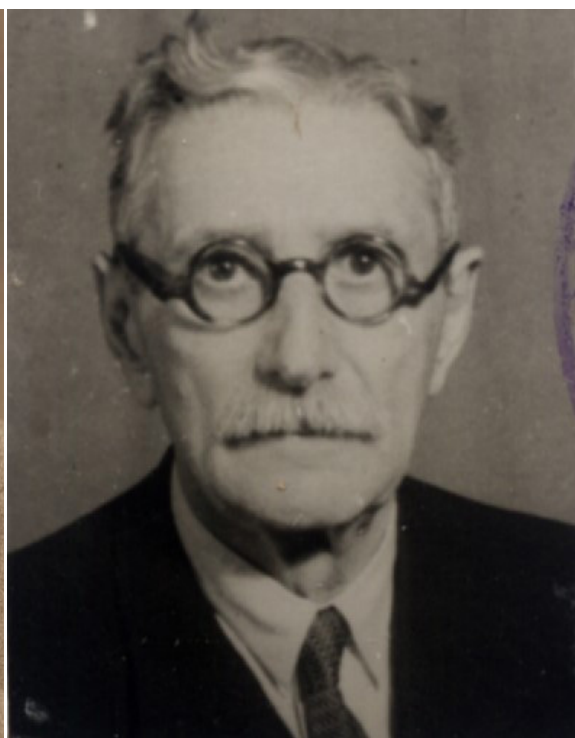

16b.

Planșa 10

16c.

16d.

17.

Planșa 11

18a.

18b.

19a.

Planșa 12

19b.

19c.

Planșa 13

20a.

20b.

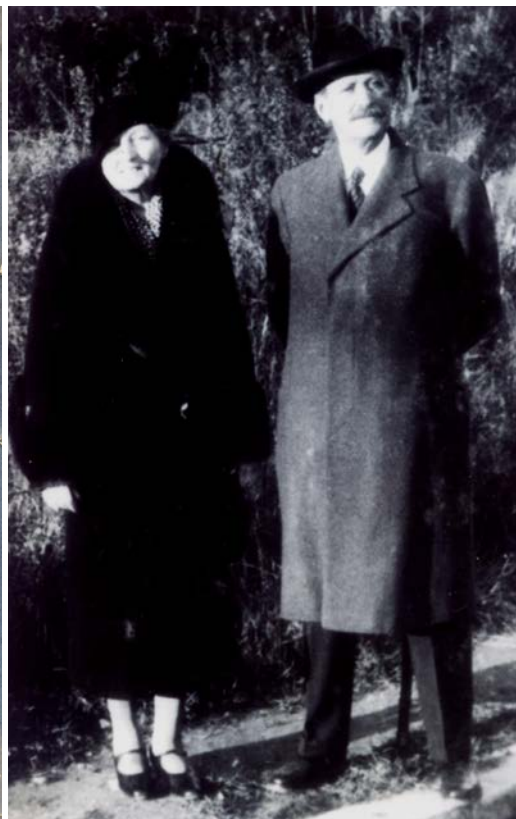
21a.

21b.

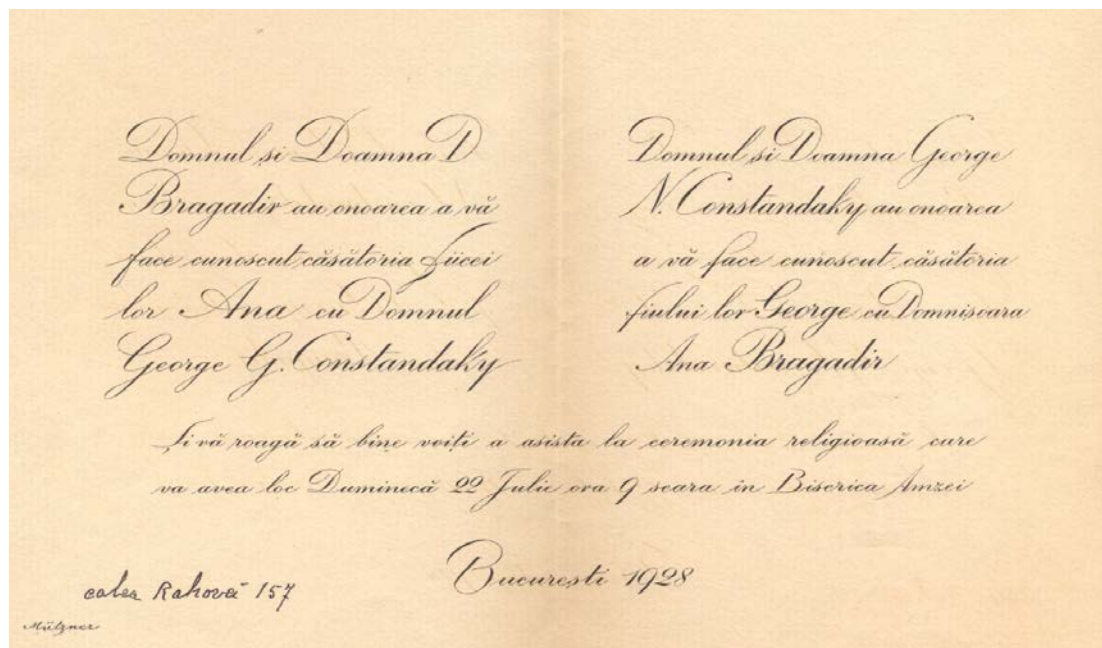
22.

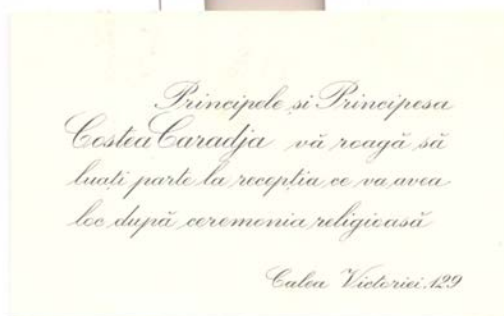
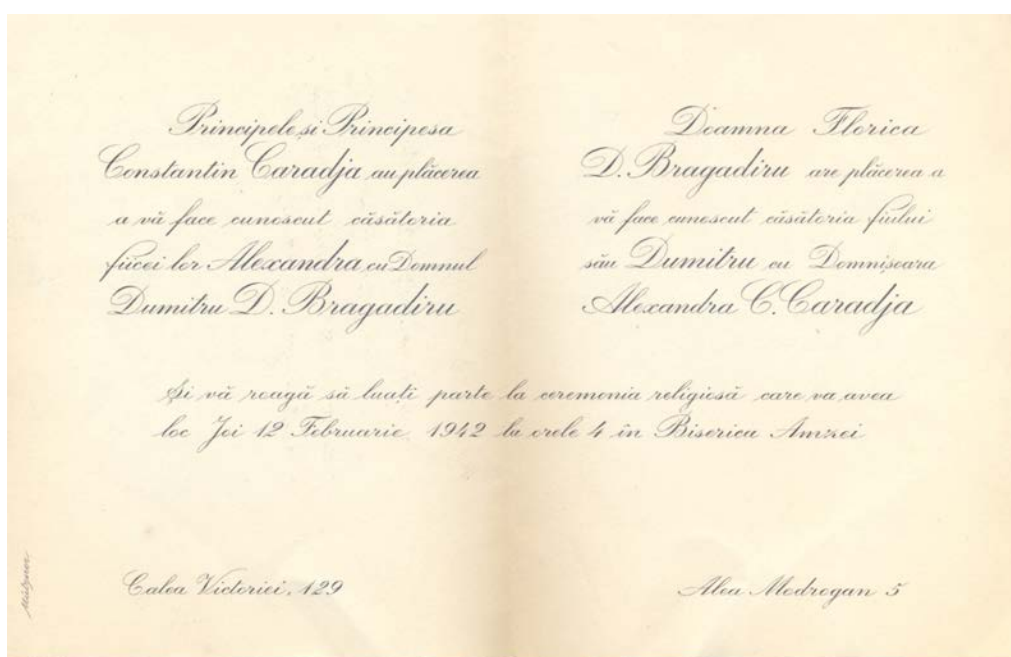
23.

24a.

24b.

25a.

Planșa 16

25b.

26.

27a.

27b.

Planșa 18

27c.

28.

Planşa 19

29a.

29b.

30.

31a.

31b.

31c.

31d.

Planșa 21

31e.

31e.

31e.

32a.

32b.

32c.

33a.

33b.

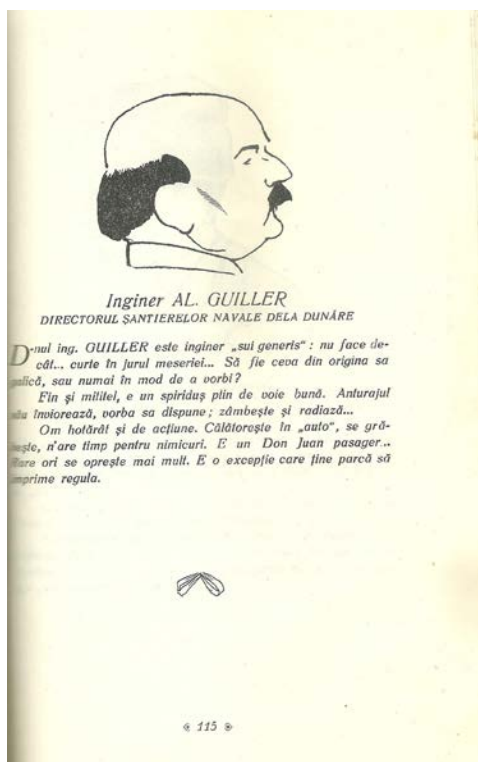
34.

35.

36a.

36b.

37a.

37b.

38a.

DEBATERILE SENATULUI

24 Decembrie 1898

președinte, N. Gane: Cu învoia
tre, rămâne dar pentru mâine.

Al. Constantinescu: D-ilor, sunt trei
ingineri, pentru cari ni s'a cerut încă
de către d. ministru al lucrărilor pu-
să le votăm împănăntenire. Și iată
cu cari motive: mâine fiind 1 Ianuarie
1899, și aceste persoane, cari de alt-
mănu sunt nice ingineri cușinenți, nefiind
alșși, d. ministru va fi nevoit ca să i
în alară din serviciu.

Al. Constantinescu: Forțe line. Căți proiectele de im-
pănăntenire.

D. secretar, Al. Constantinescu, (în
d-lui raportor), dă citire următorului
proiect de lege:

Domnilor senatori,

Comisiunea d-voastră de îndigenat, întrun-
indu-se în ziua de 16 Decembrie 1898, în ma-
te de 5 membri, sub președinția d-lui

Al. Constantinescu, fiind preșenți d-nii:

cu Thoma, Gălcă Iorgu, Leonescu Emanoil și

Manu George, general, a luat în cer-
re proiectul de lege, votat și adoptat de

acare deputaților în ședința de la 25

noiebre 1898, și adus în deliberarea Se-
natului cu Mesagiul regal No. 3.623 de la 12

noiebre 1898, prin care, în virtutea art. 7,

lit. b din Constituțiune, se cere a se

da împănăntenire cu dispensă de sta-
d-lui Ludovic Podhorsky, de religio-
doxă, de profesio- inginer, domiciliat

omana București.

Examinând actele aflate în dosarul ace-
stora, a constatat:

1. A'a născut la anul 1868, în iunie 17, în

una Putineu, din județul Telocorman, și

notezat în religio- creștină-ortodoxă;

2. A'a făcut studiile claselor primare și se-
lare în jără;

3. A'a absolvit școala politehnică din Zürich;

4. A'a făcut serviciul militar, de la 16 A-
e 1892 până la 13 Aprilie 1893, în re-
entul 1 geniu;

5. A'a fost numit în funcțiunea de inginer-
ent clasa II, la 16 Aprilie 1892, în ser-
ci lucrărilor noi de pe lângă direcțiunea

erală a căilor ferate române;

6. A'a sora petițioanelor, d-na Irina I. lo-
cu, soția decedatului căpitan Ion Ion, este

sionară a Statului.

7. A'a are o bună conduită în societate;

8. A'a, atât cât a fost în jără cât și în tin-
căt a locuit în Zürich (Elveția), nu s'a

urât nici o-ură de protecțiune străină,

1 născut în jără, servindu-se cu pasport

jără spre a călători în Elveția și pân-
se sub protecțiune legățiunei române de

lo.

9. Fără cu aceste cercetări, comisiunea, ad-
șul cererea d-lui Ludovic Podhorsky,

e, prin subșemnatul d-voastră, a v' ruga

time-vă să vota următoarea lege.

Raportor, Iorgu Gălcă.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § 11, lit.

in Constituțiune, se acordă d-lui Ludo-
Podhorsky, din comuna București, ju-

deful Hlov, împănăntenire cu dispensă de
stagiul.

Acobță lege s'a votat de Adunarea depu-
taților în ședința de la 25 Noiebre 1898,
și s'a adoptat cu majoritate de șese-șeci și
doze voturi, contra a două.

Vice-președinte, B. Iepurescu.

(L. S. A. D.) Secretar, I. Procopiu.

D. președinte, N. Gane: Discuțiunea

generală este deschisă.

— Neorâmă nimeni cuvântul, se pune

la vot luarea în considerație și se primesce.

— Se pune la vot cu bile proiectul de

lege în total.

D. vice-președinte, Al. Nicolaidi (re-
cupă totului prezidențial): Resultatul votu-
lui este următorul:

Votați 35

Majoritate regulamentară . . . 32

Bile albe 34

Bile negre 1

Senatul a admis legea de împănăntenire.

— D. P. Petre-ou (pentru d. raportor

Iorgu Gălcă) dă citire următorului raport și

proiect de lege:

Domnilor senatori,

Comisiunea d-voastră de îndigenat, întrun-
du-se în ziua de 16 Decembrie 1898, în ma-
ritate de 5 membri, sub președinția d-lui Gri-
gore Ștefănescu, fiind preșenți d-nii: Chircu

Thoma, Gălcă Iorgu, Leonescu Emanoil și

Manu George, general, a luat în ceretare pe-
țițiunea înregistrată la No. 57 din 24 No-

iebre 1898, înaintată Senatului, prin care,

în virtutea art. 9 din Constituțiune, se cere

a se recunoască calitatea de cetățin român

d-lui Tiberiu Eremia, de religio- greco-

orientală, de profesio- inginer, domiciliat

în comuna București.

Examinând actele aflate în dosarul ace-
stora, a constatat:

1. Că e născut în comuna Porcăreni, ținutul

Transilvaniei, la 8 August 1875, din părin-
și Dumitru Eremia și Susana, și la 17 ace-

iași lună și an. s'a botezat în religia greco-

orientală;

2. Că se laură de o bună conduită;

3. Că a depus examen de sub-lotenenț în

rezervă și a fost recunoscut apt a obține gra-
dul de sub-lotenenț în rezervă;

4. Că este inginer-asistent în serviciul de

studiul și construcțiune.

În unanimitate membrilor preșenți, a admis

cererea d-lui Tiberiu Eremia, ca unul ce

întreține condițiunile prescise de art. 9

din Constituțiune, și, prin subșemnatul ra-
purtor, v' rugă să bine-văi a i recunoască

calitatea de cetățin român, votând proiectul

de lege următor.

Raportor, Iorgu Gălcă.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 9 din Con-

stituțiune, se recunoască calitatea de cetățin

24 Decembrie 1898

român d-lui Tiberiu Eremia, român din
Transilvania, domiciliat în București.

D. vice-președinte, Al. Nicolaidi: Discu-

țiunea generală este deschisă.

— Neorâmă nimeni cuvântul, se pune la

vot luarea în considerație a proiectului

și se primesce.

— Se pune la vot unicul art. cu bile.

D. vice-președinte, Al. Nicolaidi: D-ilor,

resultatul votului este următorul:

Votați 32

Majoritate regulamentară . . . 32

Bile albe 30

Bile negre 2

Votul este nul și se va repeta în ședința

următoare.

Senatul se mai fîind în numără, ridă: ge-
dința; ședința publică mâine când vor fi

la ordinea zilei îndigenate.

— Ședința se ridică la orele 4 1/2 p. m.,

amânându-se cea următoare pentru a doua

și 19 Decembrie.

SENATUL

SESIUNEA ORDINARĂ 1898—99

ȘEDINȚA DE LA 19 DECEMBRE 1898

Președinția d-lui N. Gane, președinte, asis-

tat de d-nii secretari ai biroului: Bucu-

rescu C. dr., Climescu C., Iovitz Dim. dr. și

Poroieneanu Const.

— Ședința se deschide la orele 2 după

amiază, fiind preșenți 113 d-ni senatori.

— Nu răspund la apelul nominal 3 d-ni

senatori, și anume:

Bolnav:

D. Monteor C. Grigore.

În congoșie:

D. Filipescu I. Alex.

Nemotivat:

D. Balli M. Costache.

— D. secretar, C. Poroieneanu, dă citire

sumarului ședinței precevente care se apăsă.

D. j

votul

Vota

Ma

Bile

Bile

Sen

Stacu

Tre

vitor

na, a

— D

D. p

resulto

38b.

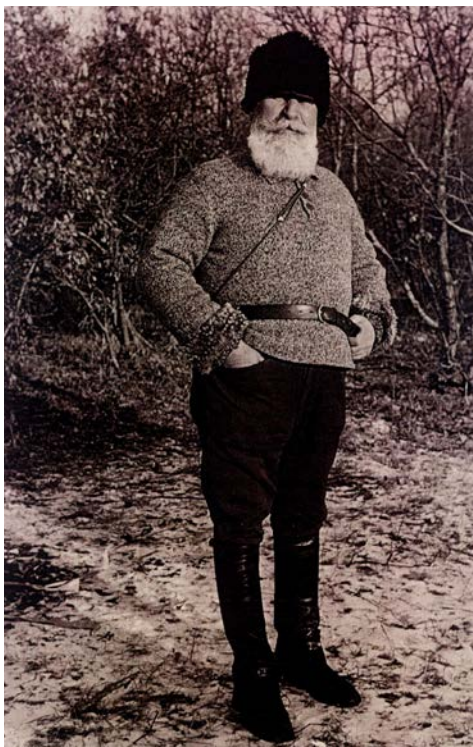
Planșa 26

38c.

38d.

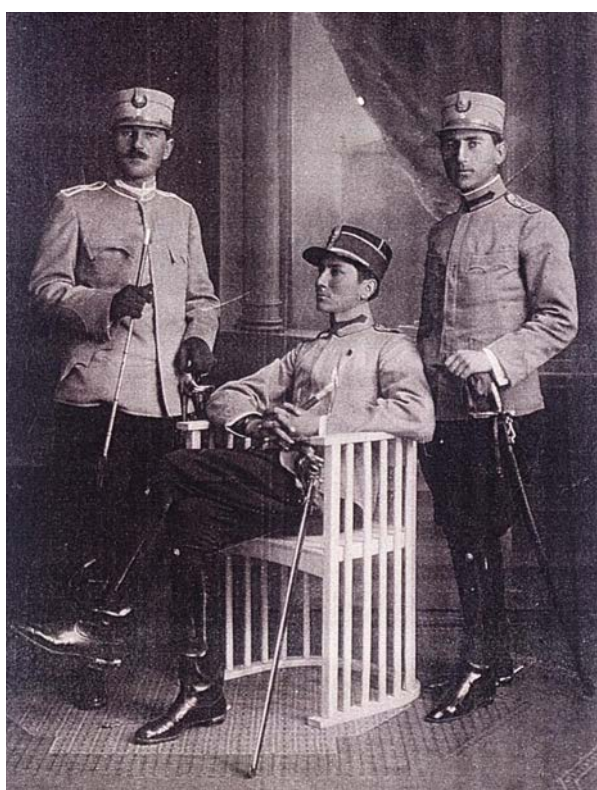
39a.

39b.

40.

41a.

Planșa 28

I. BUNEA și avocat CUPȘA

Aranjându-i față în față avem dreptul să bănuim apropierea a două extreme și că proprietarii acestor fizionomii n'ar putea avea nimic comun.

În adevăr ce ar putea găzdui aiaoma-profilul înșelător de domnișoară al unuia cu linia aspră, cu meșlar britanic a celuilalt.

Îi apropie totuși energia puerilă, pe care au reușit să o păstreze cu toată vigoarea, și pe care am avut-o noi ceilalți doar în vremurile biblice ale copilăriei, când băteam mingea pe maidane prăfuite și pline de scoști. O mică deosebire la noi acest elegant sport se cheamă „poarca” și se făcea în orele de „fil”. Dar timpurile s'au schimbat, oamenii idem. E o reminiscență înduioșătoare în circumstanțe de sănătos și elegant tenis.

Și pentru că de ani de zile cel de sus deține un record cu mâna armată de o singură rachetă, iar cel de jos îl urmează cu îndărătnicie admirabilă, trecem în al doilea plan preocuparea profesională a unuia și a celuilalt, pentru a-i prezenta celor ce nu-i cunosc decât așa, cu adevărata lor latură sufletească, doi sportivi și două suflete viguroase, pline de avânt.

41b.

41c.

41d.

Planșa 29

42.

43a.

43b.

Planşa 30

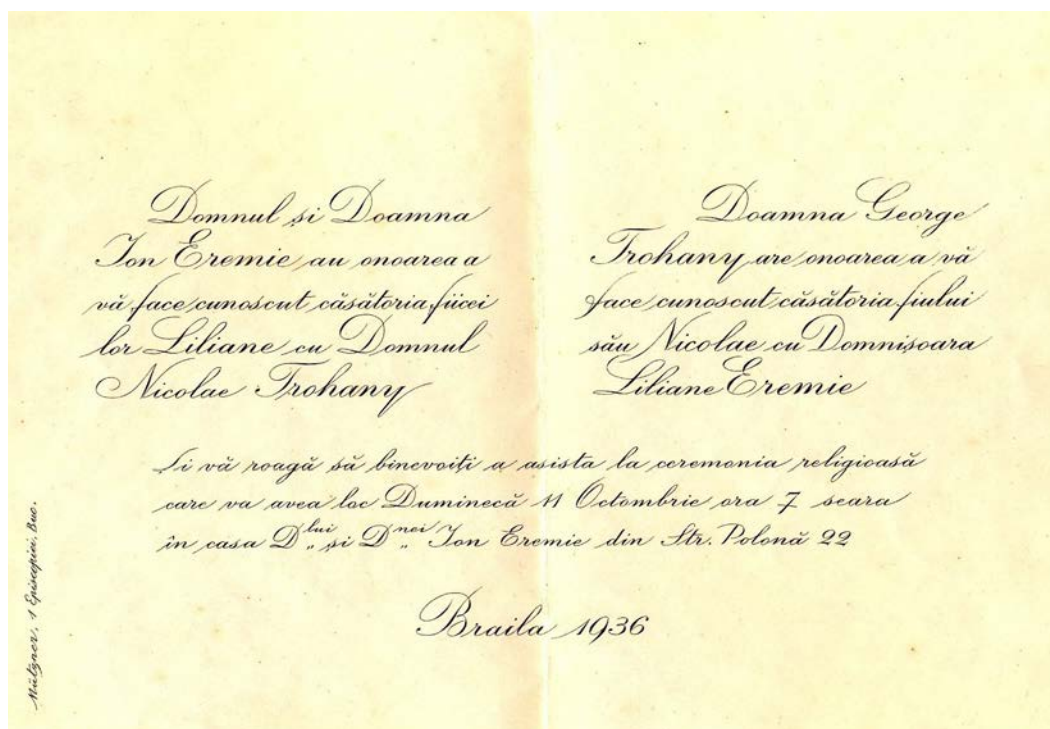
44.

45.

46.
Planşa 31

47a.

47b.

Planșa 32

47c.

47d.

47e.

48.

49.

50.

Planșa 34

51.

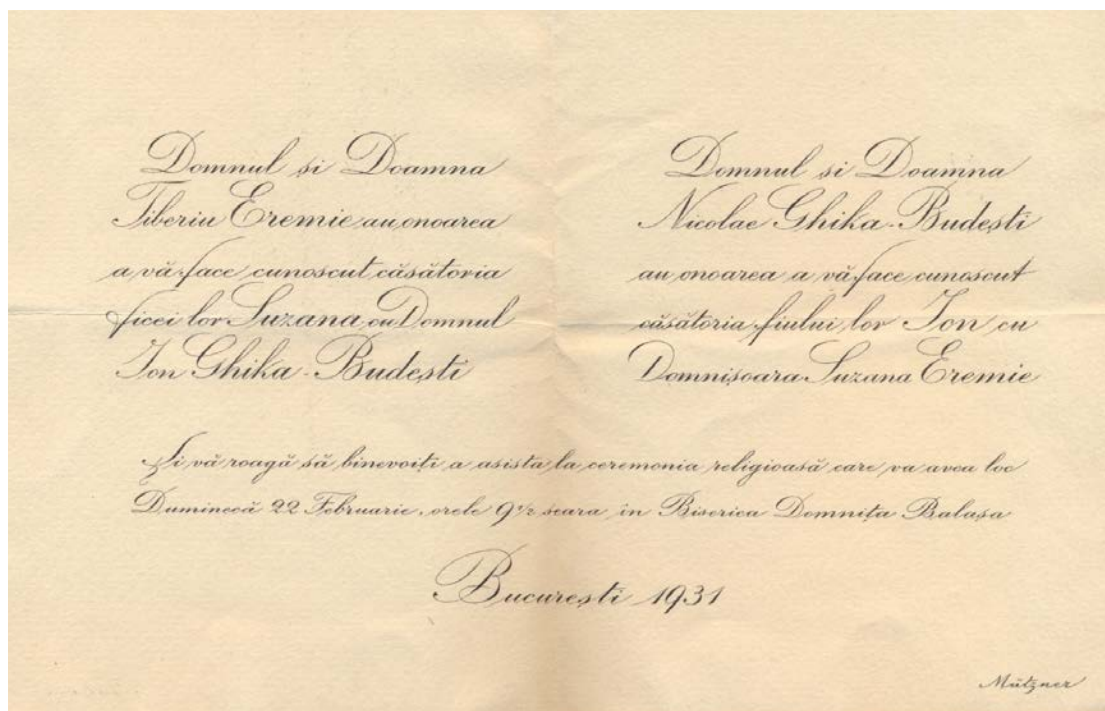
52.

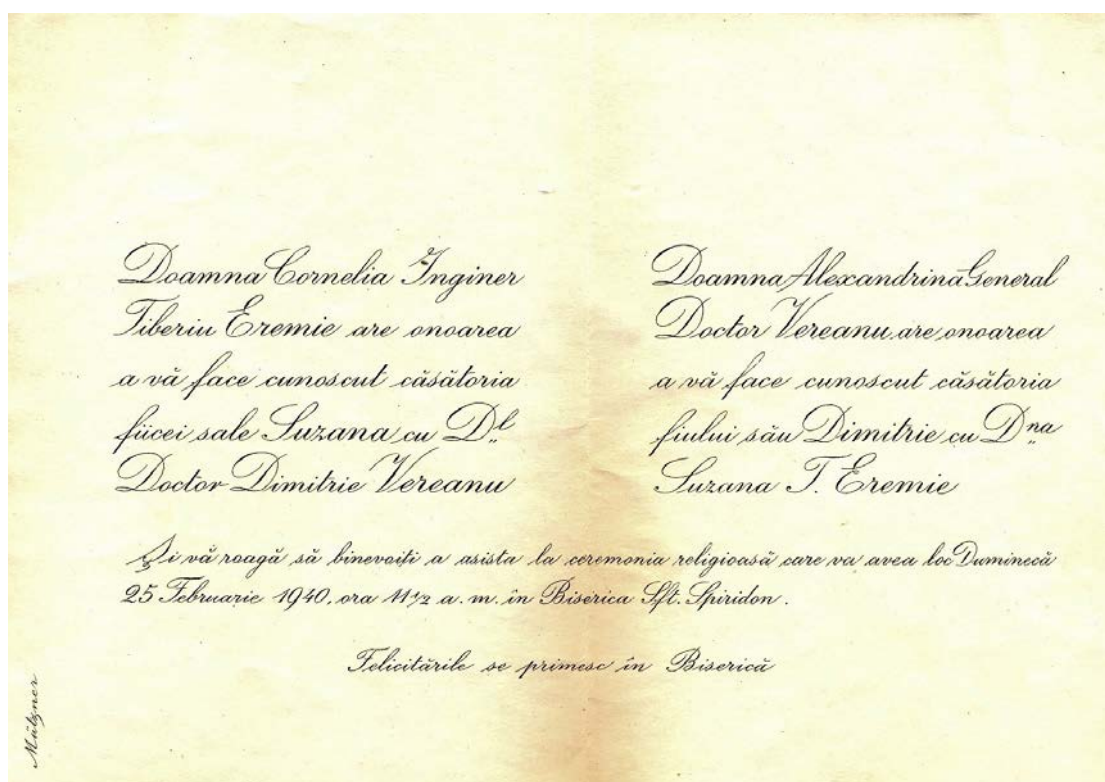
53a.

53b-c.

54a.

54b.

55a.

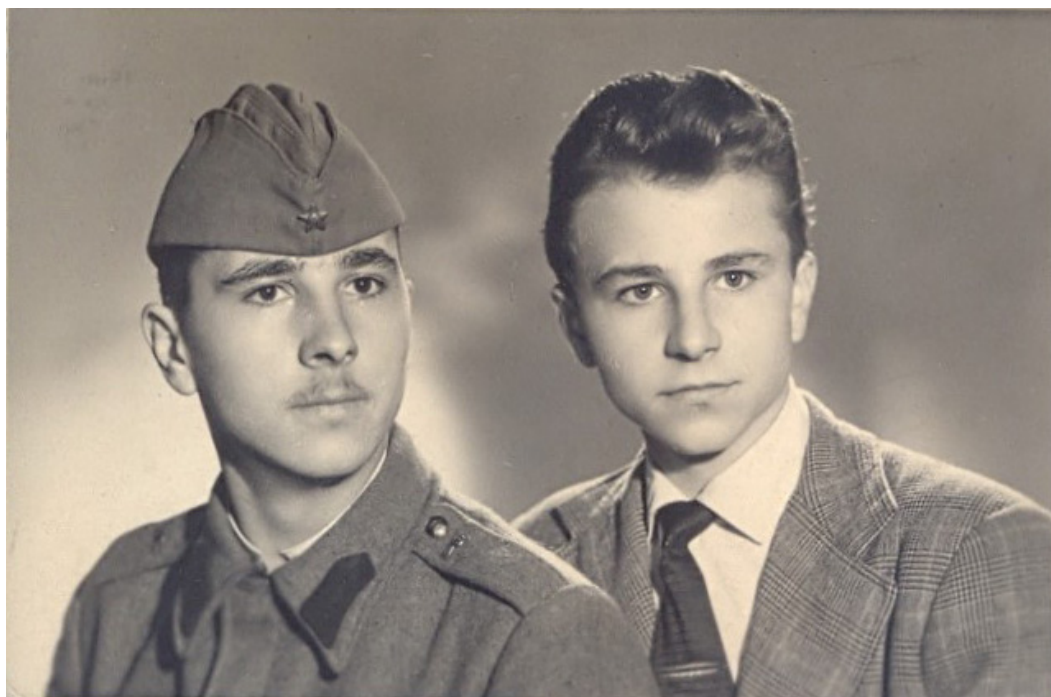
55b.

56.

57.

58.

59.

60.

Planșa 38

61.

ATAȘATUL MILITAR ROMÂN DECO- RAT DE ÎMPĂRATUL FRANTZ-IOSEF

Viena, 4 Iunie. — Atașatul mili-
tar român de aci locotenentul co-
lonel Eremia a părăsit Viena. Ina-
inte de plecare a fost distins cu o
deosebită atenție de împărat și ar-
hiducele Francisc Ferdinand.

Prin aghiotantul contele Paar
împăratul i-a trimis portretul său
cu un autograf, felicitându-l pen-
tru avansarea în grad.

Colonelul Eremia a fost primit
în audiență de către arhiducele
Francisc Ferdinand, care ia ura
succes în cariera lui.

Viena, 4 Iunie. — „Neue Freie
Presse” află că atașatul militar pe
lingă Legațiunea României la Vie-
na maiorul Eremia, a părăsit Vie-
na, primind înaintea plecării sale
proba de recunoștință deosebită a
Împăratului și a Archiducelui moș-
tenitor. Împăratul i-a trimis prin-
tr'un aghiotant, portretul său is-
călit, felicitându-l pentru ridicarea
sa la gradul de locotenentul-co-
lonel, precum și urările sale căldu-
roase pentru fericirea în viitor.

Archiducele Francisc-Ferdinand
și Ducesa de Hohenberg au primit
pe fostul atașat Eremia în audi-
ență de concediu. Archiducele i-a
exprimat urările sale pentru ca-
riera sa ulterioară precum și ură-
rile sale cele mai călduroase pen-
tru fericirea României.

62.

63.

Planșa 39

**DOAMNE DIN FAMILIILE KRETZULESCU-LAHOVARY,
MARTORE ALE ISTORIEI MODERNE A ROMÂNIEI.
CONTRIBUȚII DOCUMENTARE**

Cătălina Opaschi*

Abstract

In the historical gallery of the Romanian ladies who have lived during the Modern times, which contains such different personalities, we can outline a common feature for all of them: the feeling of profoundly patriotism as well as the unlimited sacrifice force for the commonly well. Such ladies existed in the old Kretzulescu Romanian family and then later in the Lahovary family, with whom they have related since the 19th century. The aim of this study is to present three ladies of this family: Sofia Kretzulescu, the wife of doctor Nicolae Kretzulescu, her daughter Anna Lahovary and her niece, Maria-Nicola Lahovary Plagino, known as Colette Lahovary-Plagino.

Key words: Kretzulescu-Lahovary family, Sofia Kretzulescu, Anna Lahovary Colette Lahovary-Plagino, genealogy.

În galeria istorică a doamnelor române din epoca modernă, care cuprinde personalități atât de diferite caracterologic și comportamental, putem sublinia o trăsătură definitorie tuturor: patriotismul profund și puterea de sacrificiu nelimitată pentru binele comun. Astfel de doamne au existat și în vechea familie românească Kretzulescu și în mai noua familie Lahovary, cu care s-au înrudit din secolul al XIX-lea. Vom încerca să prezentăm trei dintre aceste doamne: Sofia Kretzulescu, soția dr. Nicolae Kretzulescu, fiica ei Anna Lahovary și nepoata, Maria-Nicola Lahovary-Plagino. Excursul nostru va porni de la cea mai puternică personalitate a acestei familii, din veacul amintit, doctorul Nicolae Kretzulescu (Cantacuzino 1902 371)¹.

Banul Mihail Cantacuzino recunoaște, în *Genealogia* sa, vechimea neamului, „[...]chiar familie de baștină români [...] era familia Crețuleștilor, dintre neamurile cele mari ale Valahiei” (Hurmuzaki X 328, d. CCCI/12 iulie 1825). Principiul care-i conducea în viață pe membrii acestei familii, este subliniat admirativ, în anul 1825, de baronul Kreuchely-Schwerdtberg consulul prusac la București. El îi scria confratelui austriac de la Iași, von Miltitz, că în urma unui schimb de cuvinte mai dur cu domnitorul Grigore al IV-lea Ghica, banul Kretzulescu l-a admonestat: „[...] Kretzuleștii, la fel de vechi ca și principatul, între cei dintâi boieri ai țării, mai înainte ca primul Ghica să fi fost cunoscut, au fost totdeauna fideli suveranilor lor!” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 2, ff. 22-24) - apoi a părăsit curtea și a plecat la moșiile lui! Această fidelitate față de suveran și țară s-a vădit în toate acțiunile urmașilor și urmașelor lui, așa cum vom constata mai departe.

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

E-mail: opaschicatalina@yahoo.com

¹ Acest studiu, într-o formă redusă, a fost prezentat în 12 mai 2018, la cel de-al XVIII-lea Congres de Genealogie și Heraldică, al Institutului Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta” de la Iași.

Nicolae (Planșa 1, fig. 1), fiul lui Alexandru Kretzulescu și al Anicăi Câmpineanu, născut la 1 martie 1812, a intrat de tânăr în slujbe administrative la Curtea de Apel, urmând *cursus honorum* obișnuit al unui fiu de boier mare, rangurile acordate fiind trecute cu grijă de tatăl său, în *Condica* familiei (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 2, ff. 22-24), ca oricare alt eveniment notabil din viața neamului său. De aici aflăm că în 26 iunie 1834, „*Marți au plecat din București la Paris, fiul nostru Nicolae ca să învețe să se facă dohtor*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 2, ff. 22), fapt desigur neobișnuit pentru un tânăr din aristocrația munteană a vremii. După cinci ani, în 7 septembrie 1839, tatăl său nota că „*Joi seara s-au întors de la Paris, fiul nostru Nicolae și au venit aici în București, dohtor învățat*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 2, ff. 23). După alți cinci ani, timp în care a lucrat iar în administrație pentru a strânge bani, tânărul „dohtor” a plecat din nou la Paris, în anul 1844, ca să-și susțină doctoratul, - „*spre învățatură și practică*” - după cum consemnează tatăl său. Ridicările în rang continuau, iar părintele lui le consemna conștiincios: pitar în 1844, serdar în 1845, paharnic în 1846, clucer în 1852.

În 1845, după ce s-a întors cu diploma (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 60, ff.1), fiind primul fiu de boier din Valahia doctor în medicină² s-a implicat în organizarea serviciului sanitar, mai ales în cel de chirurgie, aproape inexistent până atunci. Chirurgia era practică rudimentară de spițeri, bărbieri, sau mai competent, de medici străini. Nicolae Kretzulescu a inițiat un curs de chirurgie pe lângă spitalul Colțea, s-a preocupat de traducerea unor tratate de medicină, de scrierea unor lucrări care să-i ajute pe confrății mai puțin informați și a introdus limbajul medical în limba română.

Cum avea deja peste 30 de ani, s-a gândit la întemeierea unei familii, iar tatăl său nota cu mulțumire: „*1846 în 20 Ghenarie. Duminică am însurat pe fiul nostru Nicolae, cu Sofia* (Planșa 1, fig. 2), *fiica D-lui Iakovenko* (Planșa 1, fig. 3) *și l-au cununat D-lui Logofătul Iancu Scarlat Câmpineanu cu D-eaei cocoana Elenco* (Planșa 1, fig. 4), *soția D-lui Iakovenko, iar cununile le-au cetit părintele Arhimandrit de la Muscelu, ce este ecleziarh la biserica Curtea Veche, în casele D-lui Iakovenko*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 2, ff.22).

Mai târziu, fiica lor Anna Lahovary nota în interesantele ei *Amintiri*³ în limba franceză, probabil după povestirile mamei sale: „*El s-a căsătorit cu D-ra Sofia Iakovenko, fiica lui Ignat Iakovenko, șeful Poștelor rusești, care se căsătorise cu una din fiicele doctorului Caracaș. Căsătoria a avut loc seara, în casa Iakovenko, aproape pe locul unde se află azi biserica rusă. Moda era, în acest timp, ca mireasa să fie [îmbrăcată] în rochie decoltată și apoi era un bal. Se dansa, toată casa era împodobită, mai ales de [copaci de] lămâi, din care atârnav lămâi. [...] După căsătorie, tatăl meu a locuit, mai întâi în casa Patz, strada Diaconeselor, pe care o închiriasse împreună cu fratele său Scarlat, încă necăsătorit, apoi în casa Kretzulescu din str. Știrbey Vodă, la Cișmigiu*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 2, ff.31). Această din urmă casă, din Știrbey Vodă (care există și astăzi cu unele modificări ulterioare) este descrisă cu multe amănunte de Anna, în *Amintirile* sale, ca și casa de la Leurdeni, proprietatea preferată de la țară (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 965/I, ff.143-145; d.

² „Un tânăr valah, dl. Doctor Cresciulesco, dintr-o casă mare de boieri, a zguduit prejudecățile țării lui și ale familiei lui și n-a considerat că-și pierde noblețea studiind medicina; el este primul și singurul care a avut acest curaj; glorie lui!” - mai departe autorul amintește meritorile lui strădanii pentru organizarea învățământului chirurgical și publicarea în limba română a singurului, până în 1854, manual de chirurgie, pentru cursurile de la spitalul Colțea. (Caillat 1854 45)

³ Anul acesta, în luna iunie s-a lansat cartea editată după aceste *Amintiri*, cuprinse în trei voluminoase mape de la ANIC, legate destul de haotic, cu variante și hiatusuri, munca de selectare și ordonare impunând un mare volum de muncă, spre lauda editorilor.

965/II, ff. 349/367), evocând viața patriarhală, liniștită a acelor vremuri și relațiile cu familiile înrudite sau prietene, dar și cu țăranii de la Leurdeni.

Despre menajul părinților Anna scria că „[...] *formau un cuplu foarte unit. Aveau o mare afecțiune și stimă unul față de altul. Nicolae Kretzulescu o aprecia mult pe soția sa* [dovadă scrisorile lui zilnice, chiar câte două, atunci când nu erau împreună]. *Era încântătoare, veselă și plină de antren și de inteligență. Împărtășea toate gusturile soțului ei, ca și ideile politice. A fost demna companie a lui Nicolae Kretzulescu în toate posturile diplomatice pe care le-a ocupat*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 965/II, f. 173). Dar, la numai un an de la căsătoria sa, Dr. Kretzulescu se vedea împlinind „profeția” domnitorului Alexandru Dim. Ghica, atunci când îi fusese prezentat, aceea că adevărata lui menire nu era atât cea medicală, cât cea a înaintașilor săi - aceea de a conduce soarta țării. Vom da cuvântul doamnei Sofia Kretzulescu, care ne relatează prima ei vizită la Paris, tocmai în plină desfășurare a revoluției din 1848. Relatarea este scrisă tot de Anna, după povestirea mamei ei care, după o operație nereușită la ochi, nu mai vedea aproape deloc⁴. Poate de aceea corespondența Sofiei Kretzulescu, care ni s-a păstrat este destul de săracă.

Plecați la începutul lunii iunie din țară, au urmat „[...] *Traseul de la Giurgiu, la Viena cu vaporul, urcând pe Dunăre, un vapor bine aranjat. De la Viena la Paris, cu trenul, trecând prin Berlin și Bruxelles. În 19 iunie am ajuns la Paris, în plină revoluție. Se lupta pe străzi. Locuiam într-un apartament mobilat, în colțul străzii Rivoli, în apropiere de Arcades, rue de la Convention (mai târziu rue St. Roch). În acest cartier nu se dădeau lupte de stradă. Elise, mătușa mea⁵ și sora mea Catherine⁶ erau cu noi. Eram curioase să vedem Parisul și, în ciuda luptelor de stradă, mergeam la plimbare. Toată lumea a fost politicoasă, dar mirată să vadă trei doamne pe stradă în astfel de zile. De altfel, eram urmate de un sergent de oraș, căci nimeni nu putea ieși fără această escortă. [...] În grădina Tuilleries se dădeau lupte. Trupele circulau continuu, pe fereastră locuitorii le ofereau pâine și vin. Și noi am donat bani ca să li se cumpere. Dar, când trupele circulau, se striga <<închideți ferestrele!>>, căci se temeau să nu fie oameni care să tragă în ei - <<închideți geamurile și coborâți draperiile închise!>>. Teatrele erau [și ele] închise. N-am rămas decât trei zile la Paris, de acolo am plecat spre România, cu trenul. La Viena am aflat că era revoluție [și] în România. Din păcate, scrisorile trimise merseseră mai întâi la Paris, apoi retur la Viena. La Viena am cumpărat o trăsură superbă de călătorie, un cupeu Brandtmeyer, se dădea ieftin căci nu se vindeau trăsurile cu cufer și cu tot necesarul [pentru călătorii] și am pus-o pe tren de la Viena la Szolnok. Noi am mers până la Szeghedin, cu vaporul. Pe acest vapor pe care ne-am imbarcat erau mulți militari care mergeau la război - revoluționari unguri și doamne, între care soția unui doctor, care vorbea mult - spunea că revoluția era necesară. La Szeghedin am luat cai de poștă și un servitor ungur, care ni s-a oferit și am plecat spre Orșova.*

⁴ Încă din 1881 vederea ei slăbise; într-o scrisoare către cumnatele ei din 21 aprilie 1881 Sofia Kretzulescu se scuza că răspunde rar scrisorilor: „*de jour en jour je vois moins bien aussi cela m'afflige beaucoup*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 446, f.1).

⁵ „Sora mamei Sofiei, Elena Caracaș era foarte frumoasă, era căsătorită cu consulul prusac Theremin, care fusese în post la București, fiind apoi numit la Cairo; familia Theremin a fost gazda familiei Kretzulescu, la Cairo, în timpul vizitei lor în Egipt, din 1869” (Opaschi 2008 163-200).

⁶ Ecaterina Iakovenko s-a căsătorit în Rusia în familia Kollontay; este posibil să fie rudă prin alianță cu militanta bolșevică și viitoarea ambasadoare sovietică în Finlanda - Ecaterina Kollontay, care se știa că provine dintr-o familie nobilă, Domontovici, căsătorită cu ing. Vladimir Kollontay (sau Kolontayeff).

Scarlat, cumnatul meu se afla în împrejurimile Kronstadt-ului, cu Villara și toți reacționarii [!] ceruse să ne ducem să-i vedem, dar Nicolae nu voia să meargă acolo, cu toate că-l chema fratele său. El era revoluționar și nu voia să meargă acolo din cauza reacționarilor. / La Orșova am schimbat caii de poștă și am plecat la București, mergeam zi și noapte pentru a ajunge mai repede. Când am ajuns la București nu mai exista guvern, erau doar Goleștii, Heliade etc, cei care aveau puterea. Se anunța că turcii și rușii de la Focșani vor intra [în capitală]. Rosetteștii au plecat spre Viena și Paris. Pe cei care-și plăteau călătoria îi lăsa să fugă. Rosetteștii au fugit cu o barcă spre Viena, apoi la Paris” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 432, ff. 1-5).

Este curios că Sofia Kretzulescu trece peste implicarea soțului ei în revoluție. Știm că, împreună cu frații săi s-a aflat între conducătorii ei; a îndeplinit diferite însărcinări, începând cu voiajul din luna august în Transilvania, pentru a se înțelege cu revoluționarii unguri, de unde îi scria entuziasmat lui Alexandru G. Goleșcu, aflat la Paris: *„Pretutindeni unde trec fac prozești pentru cauza noastră”*. Doctorul fusese propus să plece la Constantinopol pentru a-i prezenta sultanului proiectul noii constituții, alături de Nicolae Bălcescu și Dimitrie Brătianu, dar nu a mers. Apoi a fost numit, în septembrie, într-un post important de inspector administrativ peste șase județe din Muntenia, fiind foarte apreciat pentru prestația sa competentă și convingătoare. Din rapoartele lui se desprind ideile liberale de care era condus, pe care le aplica și în viața de toate zilele și pe care le transmisese și familiei lui. Eliberase mulți robi și se purta cu țăranii de pe moșii cu multă omenie și respect, ajutându-i cu sfatul, cu medicamente, tratându-le bolile, susținând școlile și povățuindu-i pentru eficientizarea muncii lor, afirmând că ei *„[...] au simțit trebuința unei revoluții înaintea noastră”*.

Nu știm de ce Sofia Kretzulescu sare peste perioada revoluției: poate neînțelegerile intervenite între conducătorii ei îi trezeau amintiri neplăcute - dovadă calificativul de „reacționari” aplicat unora dintre ei, chiar înainte de a ajunge în capitală, ori poate amintirile amare din perioada prigoanei revoluționarilor și din timpul exilului la Constantinopol.

Ea își continuă povestirea, se înțelege, după înăbușirea revoluției: *„Consulul Angliei era Colquhoun [și] Nicolae îl cunoștea bine; venea / adesea [la noi], cu sora lui, d-na Vauchet. Nicolae, când a plecat spre Constantinopol, a luat de la consulul Colquhoun un pașaport pe numele Gorelli, consul la București. Am plecat din București cu curierul și albanezul englez [!! - probabil paznicul], la Galați. Acolo am fost adăpostiți de consulul englez. Apoi ne-am imbarcat pe un vapor pentru Constantinopol. La Constantinopol, când Nicolae a mers / să-și ia pașaportul de la poliție a fost refuzat și i s-a spus <<Știm noi cine sunteți, dumneavoastră, nu sunteți Gorelli>>. El a mers atunci la ambasador, Lordul Redcliffe [care] era ca un sultan la Constantinopol și care s-a înfuriat teribil spunând: <<Cum au îndrăznit să nu elibereze un pașaport semnat de Anglia?>> L-a trimis imediat pe cancelarul lui să-l caute pe ofițerul de poliție și bătea din picior spunându-i: <<Cine vă credeți voi, turcii? Știți voi cine este Anglia?>> Pașaportul a fost eliberat pe loc și, [lordul] i-a mai spus, / clar: <<Dați-i pașaportul domnului Kretzulescu!>>. Ne-am imbarcat pe un vapor francez pentru Marsilia. Pe același vapor se găsea ambasadorul Kupresli Pașa, care se ducea la postul lui de la Londra. Am făcut cunoștință cu el...” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 432, ff.6-8).*

Mai departe, Anna Lahovary notează, după povestirea tatălui ei: *„Tata i-a spus ambasadorului ideea sa de-a merge în Algeria ca medic în Legiunea Străină franceză. El nu avea avere, inactivitatea îl apăsă și voia ca astfel să-și pună în aplicare studiile serioase făcute la Paris. Kupresli Pașa [...] l-a rugat stăruitor să renunțe la acest*

proiect [...] propunându-i un spital la Constantinopol. Tata [...] n-a făcut nici o încercare la Paris pentru situația din Algeria și l-a căutat pe ambasador ca să-i spună că acceptă propunerea. Kupresli [Ana scrie Kupruli!] i-a dat recomandări pentru marele vizir Aali Pașa. În aprilie [1849], părinții mei au luat vaporul de la Marsilia. / Pe vapor se aflau și membrii Guvernului Provizoriu, Heliade Rădulescu, Nicolae și Ștefan Golescu, care mergeau la Constantinopol ca să mai intervină pentru Guvernul Provizoriu [de] la București. Din Paris încă, tatăl meu fusese dezgustat de cele ce se petrecuseră între membrii lui, și nu mai voia să se amestece în acest grup. La Constantinopol au descins la Hôtel d'Angleterre [...] și tata s-a dus la Aali Pașa. După vreo zece zile [în mai 184], tata a fost numit medic șef la spitalul Culeli” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 965/I, ff. 199-200).

Arătam mai sus că din cauza corespondenței sărace a Sofiei Kretzulescu, care s-a păstrat, este greu s-o cunoaștem mai bine. Dar, din cele rămase se distinge modestia, bunătatea, caritatea, grija și devotamentul nemăsurat pentru familie. Era veșnic anturată de rude și de prieteni, care găseau în casa lor o oază plăcută de destindere, atât în casa de lângă Cișmigiu, la București, cât și la Leurdeni, conac transformat într-o reședință încântătoare, pe care-o vizitau cu plăcere Principele domnitor, (apoi Regele) Carol și soția sa Elisabeta (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 965/II, ff. 349-367; d. 965/I, f.145). Mare iubitoare de natură, Principesa avea o cărare de plimbare preferată în pădurea de la Leurdeni care a devenit, în amintirea ei, *Aleea Doamnei*. Apropierea de Principesa domnitoare a îndemnat-o pe Sofia Kretzulescu să-i fie alături în toate societățile caritabile (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 965/II, f.205) pe care le patrona și, la rândul ei, încuraja orice inițiativă benefică pe moșia sa.

După cum arăta fiica ei, era darnică, „nu numai din pungă, care nu-i permitea prea mult” dar era oricând gata să sară în ajutor, prin orice mijloace. Cu ocazia desăvârșirii construcției Azilului „Elena Doamna”, Sofia a donat în trei rânduri diferite sume de bani (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 429, ff. 1-3). În 1902 patrona o societate din Leordeni, „Muncitorul”, care ajuta țăranii cu sume de bani - din donații, cotizații etc. - pentru a-și putea achiziționa animale, unelte mai bune și semințe de calitate. Foarte mulți țăranii de la Leurdeni erau bolnavi de „friguri” (malaria) și veneau mereu să ceară medicamente. Doctorul își învățase soția să dozeze chinina în funcție de vârstă și să-i îngrijească atunci când lipsea. Ea era cea care le povățuia pe femei să-și îmbunătățească condițiile de viață, dându-le sfaturi pentru igienizarea și înfrumusețarea locuinței.

Din dorința de a le da o posibilitate de câștig suplimentar și din dragoste pentru păstrarea frumosului costum popular, atât de iubit de Principesă, Sofia Kretzulescu le-a îndemnat să-și valorifice talentul pentru broderiile care le împodobeau costumele, plătindu-le pe loc. Mai târziu, urmând exemplul mamei sale, Anna Lahovary a organizat o cooperativă unde lucrau femeile de la țară (mai mult iarna, când era mai puțină muncă în gospodărie), ea copiind cu grijă modelele tradiționale, pe care le-a publicat, păstrând tradiția și îmbogățind sursele de inspirație pentru cele care le aplicau. Ca soție a diplomatului Alexandru Em. Lahovari, Anna a organizat numeroase expoziții în străinătate, făcând cunoscute aceste tezaure naționale, care stârneau entuziasm și admirație.

În *Amintirile* ei, Anna arăta că „[...] femeile din sat veneau neîncetat pentru sfaturi și îndrumări, în timp ce bărbații lor se adresau tatei pentru litigii sau probleme de familie. [...]; ca să le ghideze pe femeile din sat cum trebuiau să facă o bună cultură de viermi de mătase, mama mea a instalat [...] în <<pătule>> tot ce era necesar unei culturi model” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 965/1, f.123).

Urmând exemplul Principesei Elisabeta, în timpul Războiului pentru Independență, Sofia l-a secondat pe soțul ei care înființase un mic spital la Leurdeni (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 170)⁷, unde îngrijea răniții. Din păcate nu avem relatările ei directe despre evenimente, dar din scrisorile soțului aflăm că se afla acolo supraveghind spitalul și îngrijirea răniților. Nicolae Kretzulescu era cel care le informa pe surorile lui, aflate la Paris, despre desfășurarea acestor evenimente, capitale pentru viitorul țării: „[...] trupele rusesci au trecut Dunărea și trec mereu; resboiul, dar, are să fie în țara turcească, iar nu la noi și chiar acest resboi sperăm că nu o se ție multu” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 477, f. 184 datat 19/31 iunie 1877); el le asigura: „[...] socotim că peste două sau trei săptămâni de dile [...] lucrurile o să se cam hotărască la un fel, căci intrăm și în iarnă și, vrând-nevrând și turcii și muscalii trebuie să înceteze în rezboiu [...] Sophie este la țară, mă întorc și eu scole [...] În ăst minut veni Văcărescu după câmpu dă bătălie și-mi aduce nuvele” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 477, f. 196 datat 23 septembrie/4 octombrie 1877). În noiembrie 1877 preciza din nou că „[...] Sofia este tot la Leurdeni, avem acolo, într-o deosebită casă vreo dece răniți” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 477, f. 199 datat 29 octombrie/9 noiembrie 1877). Iar mai târziu Sofia le scria cumnatelor ei (în limba franceză), în decembrie: „[...] N-am putut găsi un moment liber cu spitalul nostru de la Leurdeni; am fost foarte ocupată cu mutarea în oraș și instalarea pentru iarnă îmi dă mereu multe de făcut [...] cinci dintre răniții noștri, care rămăseseră, i-am adus aici într-un spital, bieții de ei regretă mult că nu mai sunt la noi, căci mai au câteva luni de stat în spital” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 477, f. 191 datat 8/20 decembrie 1877).

Ea se dedicase îngrijirii acestor răniți cu toată energia, așa cum proceda în toate acțiunile sale. De aceea era apreciată de familia princiară, în arhiva familiei aflându-se scrisori adresate ei de Principesa Elisabeta și de Principele Carol, care i-a și conferit medalia *Carol I* (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 424). Cu același devotament l-a secondat pe soțul ei în misiunile din străinătate: Berlin (1874-1876), Roma (1880-1881), Sankt Petersburg (1881-1886) și Paris (1891-1893). Probabil că cel mai bine s-a simțit la Sankt Petersburg, unde au și rămas cinci ani și unde Sofia avea rude (o soră și nepoții din familia Kollontay)⁸.

Ca și soțul ei acorda o mare importanță pregătirii și educației unicului lor copil, Anna, (alintată Nunuța), care se născuse în anul 1865. În *Amintirile* de mai târziu, Anna rememora cu duioșie blândețea și atenția cu care o înconjurau părinții, tactul și răbdarea cu care mama transforma educația într-o joacă plăcută, fără constrângeri (bomboanele, considerate periculoase pentru sănătatea dinților, deveniseră „pietricele colorate”, bune pentru jocurile de pe covorul din salon).

Această doamnă de altădată (Planșa 2, fig. 6) a atins venerabila vârstă de 91 de ani și s-a stins, cu aceeași discreție cu care a trăit, la 13 ani după moartea doctorului Kretzulescu, în 1913, lângă fiica sa, la Paris. Anna povestea că la înmormântarea mamei ei de la capela rusă, deși anunțase numai intimii familiei, a avut surpriza de a o vedea venind pe soția fostului prim ministru, acum președinte al Franței, d-na Henriette Poincaré, care-o onorase cu prietenia ei: „[...] Abia începuse slujba, când a apărut Doamna Poincaré, însoțită de aghiotantul ei. Ea a rămas [și] s-a rugat, ce gest de prietenie din partea ei și câtă delicatețe. Biata mama ar fi fost flatată și mulțumită” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 968/I, f. 195).

⁷ Memoriul dr. Nicolae Kretzulescu către Direcția Generală a Serviciului Sanitar, pentru înființarea unui spital de 19 paturi, la Leurdeni.

⁸ Nu știm dacă erau rude, prin alianță, cu celebra militantă bolșevică apoi ambasadoare sovietică în Finlanda; se știe că Alexandra provenea dintr-o familie nobilă, Domontov și se căsătorise cu ing. Vladimir Kollontay.

Sofia Kretzulescu a fost o doamnă a epocii ei, când femeile trăiau mai retrase, fiind vizibile în afara căminului doar în limitele conveniențelor sociale. În cazul de față, lipsa unei corespondențe consistente ne face numai să-i bănuim personalitatea - calmă și modestă, umbră a soțului, secondându-l în toate întreprinderile lui, însușindu-și părerile și convingerile lui, punând în prim plan familia și căminul, dar rămânând sensibilă la suferințele celorlalți.

Întorcându-ne la Anna Kretzulescu (1865-1964) - arătam mai sus preocuparea părinților pentru a-i asigura o educație solidă, căci perioada când educația fetelor se limita la cunoștințele primite în casă de la guvernanta, mai rar doi-trei ani într-un pension străin, trecuse. Sejururile prelungite în Occident îi pusese în față un tablou diferit: tinerele emancipate doreau să studieze în universități, chiar să practice meserii considerate masculine și voiau să ia parte la dezbateri pe teme sociale și politice, nu numai în saloane literare sau muzicale.

Așa cum mama ei fusese instruită în casa tatălui ei, învățatul Ignatie Iakovenko (1798-1870), cinovnic foarte apreciat de Pavel Kiseleff, autor a două valoroase lucrări despre Principatele române (Yakovenko 1828; Yakovenko 1834), Anna și-a început instrucția acasă, cu o guvernanta franceză, d-na Coulin, sub privegherea mamei și a tatălui ei. Mai târziu, atunci când dr. Kretzulescu a primit însărcinări peste graniță, ea a frecventat pensioane din Dresda⁹, Charlottenburg și, mai târziu, din Paris¹⁰. În *Amintiri* Anna evoca momentele petrecute la pension în Germania, unde fetițele erau des vizitate de împărăteasa Charlotte, care o îndrăgise și o alinta „Anușka” sau „Ania”. Misiunile tatălui ei în capitalele europene i-au fost favorabile, ea însușindu-și mai multe limbi străine și cultura țărilor respective. Se pare că ultima tușă spre desăvârșirea educației a fost adăugată în timpul misiunii tatălui la Sankt Petersburg. Sofia Kretzulescu vizita adesea *Institutul domnișoarelor nobile* de la Smolnâi (Rambaud 1873 321-350), căci în arhive s-a păstrat o scrisoare de mulțumire a elevelor, pentru „cofeturile” dăruite. Nu știm dacă le adusese vizitând-o pe Anna sau pur ocasional. În orice caz, în acea perioadă, până și conservatorul *Institut* își modificase programul, copiindu-le pe cele occidentale și îmbogățindu-l cu multe ore de *științe*, considerate acum indispensabile pentru o educație completă.

Informațiile despre această perioadă din viața Annei sunt sporadice. Știm însă din mărturisirile ei, că mai târziu, bănuim că după 1945, a distrus o mare parte din *Amintiri*, din motive lesne de înțeles pentru acele vremuri, mai ales pe cele privitoare la sejurul în Rusia imperială, căci țara noastră se afla atunci sub ocupația trupelor sovietice.

La Petersburg și-a făcut intrarea în societate, alături de părinții ei (Planșa 2, fig. 7), căci avea acum 17 ani și tot aici l-a cunoscut pe cel care urma să-i devină soț. (Planșa

⁹ Din scrisorile dr. Kretzulescu, către surorile lui: 30 martie 1870, din Berlin – „am hotărât să trimit pe Sofia cu copilița la Dresda, ca să-i facem acolo educația, aici este mare greutate”; „20.10/1.XI. 1874, Berlin - Berlinul îmi cade în spinare, ne este foarte urât aici, nu voi să mai stau aici, o se ne întoarcem în țară, rămânând ca, ori la Paris se completăm educația copili, ori în țară, găsind o institutoare bună”; scrisoarea Sofiei din 2.XII. 1874 – „Nounoutza va, grâce au Dieu, bien. La vie de pension ne lui plait pas beaucoup, mais qui faire, pour elle qui a été un peu trop gâté, cela ne pourra que lui faire du bien, surtout de vivre avec d'autres petites compagnes”; „14/26 ianuarie 1875, Berlin, Nunuțica este în pensionu, nu vine acasă decât la 15 zile...”; „Samedi, le 31 mai/12 juin 1875 - J'attends avec la plus vive impatience la journée de demain pour aller voir Nounouza à Charlottenbourg”- (după vacanța de Paști din 1875, o mutaseră la pensionul d-rei Wedel din Charlottenbourg) (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 477, ff. 96, 107, 108, 103, 112, 118).

¹⁰ „1878-1880 - Je passe deux ans à l'Assomption” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 968/II, f. 526).

3, fig. 8). În toamna anului 1881, aflăm din scrisorile dr. Kretzulescu despre logodna Annei (Planșa 3, fig. 9) cu tânărul diplomat Alexandru Em. Lahovary (1851-1950), prim secretar al Legației române din Petersburg¹¹. Era unul dintre cei șase copii ai președintelui Curții de Apel, Emanoil Lahovary și ai Olimpiei Arsaki. Fusese născut și educat la Paris, intrând de tânăr în diplomatie cu perspective promițătoare, mai târziu fiind martor și părtaș la evenimente istorice definitorii pentru formarea statului român independent și unitar.

Desigur, această căsătorie avea să fie unul dintre evenimentele mondene cele mai așteptate ale Bucureștiului, pe care neobositul Claymoor s-a grăbit să o prezinte pe larg (Claymoor 2009 12). Serviciul religios s-a desfășurat, cu mare fast, la ctitoria familiei, de lângă Palat, în 27 mai 1882, fiind oficiat de Arhiepiscop și un sobor de preoți. Claymoor descrie în stilul cunoscut, amănunțit, asistența și toaletele doamnelor: „[...] o mulțime enormă se înghesuia în preajma bisericii Kretzulescu unde se celebra căsătoria domnișoarei Anna Kretzulescu cu domnișorul Alexandru Lahovary, prim secretar al Legației române la St. Petersburg, fiul domnului Emanuel Lahovary și al doamnei Olimpia Lahovary, una din cele mai simpatice dame din înalta societate a Bucureștiului. Tânăra soție abia a împlinit 18 ani. Este brunetă și foarte grațioasă. Soțul ei are 27 de ani și este decorat cu Legiunea de Onoare și Steaua României, pe care Majestatea Sa i-a trimis-o în ziua nunții sale. În curtea bisericii un soare [...] arunca o ploaie de raze misterioase; candelabre cu gaz se înșiruie sub cupola de la intrare. La interior biserica este luminată feeric și decorată cu flori din belșug. Tinerii căsătoriți își fac intrarea la ora 9. Domnișoara Kretzulescu poartă o magnifică rochie de brocart alb, trena regală deschisă Lavallière, presărată cu perle și flori de portocal. Pe cap - un fir de aur care cădea pe umeri într-o mantie de curte; corsaj Valois prins cu muguri de flori de portocal. [...] Martori erau d-l Nicolae Kretzulescu și d-na Zoe Ghika-Comănești [cea mai tânără soră a mirelui], care era superbă în toaleta de culoarea ametistului, din țesătură vapoasă cu catifea lila; corsaj deschis à la royale ornat cu violete de Parma...” etc.

Desigur, le tout Bucarest era prezent, rude din familiile Kretzulescu, Câmpineanu, Brăiloiu, Cantacuzino, mareșalul Palatului Theodor Văcărescu cu soția Maria, D-na Olga Mavrogheny Marea Doamnă de Onoare a Reginei, familia Dinu Brătianu, miniștrii străini acreditați la București: al Rusiei - Urussoff, al Angliei - White, ministrul Belgiei - Aladro, al Spaniei - c-tele Turinelli, al Italiei - Wesdelen, al Germaniei, prefectul Poliției Capitalei Radu Mihail, guvernatorul general al Băncii - Ioanis etc. Recepția a fost oferită acasă, de mama mirelui d-na Olimpia Lahovary. Anna consemna în *Amintirile* ei că unchiul ei Scarlat Kretzulescu, care-i era naș de botez, pe atunci primarul capitalei i-a făcut o plăcută surpriză. „[...] Sub <<primăria>> lui s-a aprins primul bec cu gaz în București și la căsătoria mea a luminat pentru prima dată curtea bisericii Kretzulescu. Până atunci, [gazul] nu fusese văzut la București” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 965/I, f. 117).

Ca soție de diplomat, familiarizată de tânără cu exigențele „postului”, Anna l-a secondat perfect pe soțul ei la misiunea din Rusia, ca prim secretar de Legație, până în 1884; la Paris - până în 1887, urmând apoi primul post de ministru plenipotențial, la

¹¹ În 26 sept. 1881, Skt. Petersburg: „Am primit scrisoarea prin care ne felicități pentru logodna Nunuței, s'ei dea Dumnezeu fericire. Cununiile nu o se le facem decât în țeară, la vară...”; în 27 februarie 1882, Skt. Petersburg: „Noi am hotărât ca. îndată după Paște se mergem în țeară și, în maiu sau iunie se facem nunta. După nuntă Nunuța și Lahovary o se plece se facă un mic voiaj, poate chiar se vie pînă la Paris. Noi doi o se remânem în țeară și așe ne întorcem, în urmă, câteș' patru aici, pentru cari ne aflăm la încoronarea Împeratului, [Alexandru al III-a] care se va face, după cum se asigură, pe la luna lui august sau septembrie” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 968/II, ff.14, 40).

Roma (1893-1899) - într-o perioadă dificilă pentru familie (din cauza morții fratelui lui, ucis în duel de Nicolae Filipescu și a morții mamei lui în 1889). Au urmat misiunile la Constantinopol (1902-1906), Viena (1906-1908)¹², o lungă misiune la Paris (1908-1917), foarte importantă pentru implicarea Annei în activități utile pentru țară, în fine ultima misiune, la Roma (1917-1928), înaintea pensionării.

Ne vom opri atenția mai ales asupra perioadei când s-au aflat la Paris, interval de timp plin de evenimente cruciale pentru istoria românească. Vom încerca să exemplificăm modul în care Anna Kretzulescu-Lahovary a perceput evenimentele trăite, prin însăși mărturiile ei, din *Amintiri*.

Anna povestea că în 1912 la Paris, în timpul paradei militare de la Longchamp, de Ziua Națională, a abordat-o foarte insistent soția ministrului Bulgariei, Stancioff: „[...] ea dorise să mă facă să înțeleg proiectele Bulgariei, despre care nimeni n-avea cunoștință încă, în această <<regie>> militară [...] <<Priviți cum defilează, îmi spunea, nu e impresionant când te gândești că poate armatele noastre vor fi chemate într-o zi, **care va fi curând**, să lupte pentru a aduce în lumină revendicările statelor mici [...] Credeți că altcineva ar putea să ne facă dreptate, dacă nu noi înșine? [...] nu ne rămâne decât să ne facem noi înșine dreptate [...] Dumneavoastră, românii, trebuie să veniți cu noi, trebuie absolut>>” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 968, ff. 13-14).

Anna a realizat că soția diplomatului o testa, după ce aflase cumva de intențiile Regelui Bulgariei. Acasă, profitând de prezența la dejun a ministrului de Interne român, C-tin Arion și a generalului Mavrocordat, le-a relatat discuția. După părerea ei, d-na Stancioff știa sigur că Bulgaria va intra în război și-și căuta aliați. Anna a întrebat care ar fi putut fi eventualele avantaje pentru România. Cei doi domni, increduli, după ce au comentat „cu lejeritate” diferite scenarii nu s-au lăsat convinși de o asemenea eventualitate. După două luni, în august, aflându-se la Viena, Anna s-a întâlnit cu o veche cunoștință, contele Nemes directorul politic al Afacerilor Externe din Austro-Ungaria și l-a întrebat dacă prevede un război în Balcani și dacă bulgarii s-ar putea alia cu sârbii. Întrebarea a provocat interlocutorului ei o evidentă iritare, acesta afirmând cu dispreț că sârbii nu vor îndrăzni să facă așa ceva, pentru că „Fără noi n-ar trăi!”. Anna n-a mai insistat, dar a luat aminte la sentimentele lui anti-sârbești, ceea ce în viitor a ajutat-o să înțeleagă evenimentele care au urmat.

Așa cum bănuise, în 1913 România intra în război cu Bulgaria, din cauza nerezolvării problemei graniței din Dobrogea, dobândind Cadrilaterul.

În 1916, după doi ani de neutralitate se angaja în Primul Război Mondial, aliniindu-se, natural, de partea Aliaților. Din acest moment, Anna Lahovary și-a pus toată energia în slujba susținerii luptei românilor. Alături de soțul ei, care sensibiliza opinia publică franceză și cercurile diplomatice, pentru susținerea cauzei românești, ea s-a implicat total în coordonarea activității Comitetului de Asistență a Crucii Roșii Române de la Paris. Comitetul fusese înființat după întrunirea din 21 ianuarie 1917, ea fiind aleasă președinte executiv. În această calitate colaborează cu importante personalități franceze și cu col. Vasile Rudeanu, însărcinat de statul român cu achizițiile pentru înzestrarea armatei.

Primea zilnic o enormă corespondență din Franța și din străinătate de la români și străini, care donau, fiecare după puteri, sume de bani pentru achiziționarea de materiale, medicamente, instrumentar pentru spitale.¹³

¹² Aceste misiuni sunt descrise de Alexandru Lahovary în amintirile sale diplomatice.

¹³ O mișcătoare scrisoare din octombrie 1916, a familiei C-tin Orghidan aflată la New-York, care cerea îndrumări pentru formarea unui Comitet de ajutor român în SUA și pentru locul unde puteau trimite banii adunați din donațiile românilor americani și materiale medicale pentru sprijinirea armatei române (Fond CACRRP d. 23, ff. 2-3).

Între manuscrisele Annei Lahovary se află câteva pagini în care sintetizează rezultatele activității sale, ca președinte executiv al Comitetului de Asistență al Crucii Roșii Române (CACRRP). Încă de la începutul intrării în luptă considerase că datoria ei era să se alăture eforturilor țării și dorea să plece și să activeze, în cadrul organizațiilor de Cruce Roșie coordonate de Regina Maria (Fond CACRRP d. 6, f. 55). Evoluția evenimentelor ulterioare a făcut ca ea să rămână alături de soțul ei, în post, la Paris.

Iată ce scria: „*Mă aflu la Paris la 1916, era în momentul cruntei bătălii de la Verdun. Prevăzând intrarea României în război am găsit de datoria mea să mă documentez asupra serviciului de Cruce Roșie în zona armatelor. [...] în acest scop, m-am dus să vizitez ambulanțele cele mai apropiate de front [după aprobările de la Ministerul de Război francez, care i-a pus la dispoziție o mașină și însoțitor]. Niciodată nu voi putea uita minunea întregii organizări pe care am văzut-o în regiunea Bar-Le-Duc*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 868/I, ff. 120-145). Această vizită pe front a fost foarte apreciată de fiica ei cea mare, Colette - care se pregătea să plece și ea pe front și care-i scria sorei ei Sofia (Micuța), în 7/20 iunie 1916: „*Sunt mulțumită pentru mama de a se fi dus pe front, asta îi va da o ocupație serioasă și cum trebuie în acest moment*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1121, f. 13).

Anna Lahovary intenționase să aducă în Franța medicii români, în special chirurgii, pentru a se specializa în cele mai noi proceduri de intervenție pe front, dar timpul nu i-a dat răgaz. Atunci s-a gândit să solicite autorităților franceze, trimiterea unor misiuni medicale care să plece în România. După multe drumuri la forurile militare franceze, inclusiv la Marele Cartier General de la Chantilly - „*creerul războiului*” - a reușit să organizeze cu ajutorul Ministerului francez de Război, al unor medici specialiști și al colonelului Rudeanu, un convoi de ambulanțe chirurgicale, radiologice, stomatologice, dușuri-etuvă, materiale, instrumentar medical, medicamente (154 lăzi) și un grup de 30 medici chirurghi și 6 infirmiere, specializați pe probleme specifice frontului. Convoiul trebuia grăbit, căci mergea prin Arhanghelsk, port ce se bloca cu ghețuri, din noiembrie. Convoiul de ambulanțe era deservit de 78 de mecanici coordonați de căpitanul Tatur și un inginer care, ajunși la București, au reușit să ajute și la evacuarea populației care fugea din fața invadatorilor, spre Moldova. Cele trei organizații de Cruce Roșie franceze au sprijinit acest enorm efort, împreună cu personalitățile franceze și române din CACRRP, pe care ea le ținea permanent în alertă, informându-le despre situația gravă din țară.

Anna Lahovary a căutat să-și coordoneze acțiunile cu cele organizate în țară sub conducerea Reginei Maria, în ciuda întreruperii aproape totale a legăturilor cu țara. La inițiativa Reginei Maria, s-a hotărât baterea de medalii (Planșa 3, fig. 10), plachete (Planșa 4, fig. 11) și editarea de cărți poștale, care să ilustreze eforturile armatei române și frăția de arme cu soldații francezi; aceste materiale urmau să se vândă - o parte, altele să fie dăruite donatorilor de fonduri cu care se cumpărau cele necesare spitalelor. Medaliile urmau să fie realizate de medalistul francez Tony Szyrmai (Fond CACRRP d. 21/1916), care mai lucrase pentru Casa Regală, iar Anna Lahovary urma să le împartă celor ce sprijineau efortul de război (Fond CACRRP, d. 6, ff. 12-14). Ea a avut ideea să le distribuie și prin recepțiile de la marile hoteluri, mai ales medaliile cu efigia Reginei, care era foarte populară, înfățișată în uniformă de infirmieră, așa cum a umblat tot războiul (Fond CACRRP, d. 6, f. 57) (Planșa 4, fig. 12).

La rugămintea ei mulți jurnaliști francezi s-au alăturat eforturilor CACRRP, editorul de la *Le Figaro* i l-a „împrumutat” pe artistul Georges Scott, care a desenat cărți poștale ilustrând frăția de arme franco-română, ca și pictorul Albert Faivre - care a pictat *țărănci române* în frumoase costume populare. Mare iubitoare a portului popular, așa cum o învățase mama ei, Sofia Kretzulescu, Anna a organizat două expoziții de mare succes la Petit Palais și la Musée des Arts Décoratifs de la Louvre

prezentând cusături românești, care s-au vândut, fondurile fiind folosite pentru achiziționarea de materiale medicale sau pentru pachete trimise prizonierilor de război români.

La sala Gaveau, împreună cu Comitetul, Anna Lahovary a organizat două concerte, în noiembrie 1916 și mai 1917. Compozitorul George Enescu a concertat și el, în salonul Legației române, mulțumindu-i Annei Lahovary că-i oferise posibilitatea de a ajuta efortul de război și arătându-și încântarea față de minunata acustică a salonului (Fond CACRRP, d. 285, ff. 1-2). La Comedia Franceză și la Opera Franceză a organizat două spectacole la care și-au dat concursul renumiți actori, cântăreți și dansatori: poetul Jean Richepin, membru al Academiei, a recitat o poezie închinată românilor; au mai participat la spectacol: actorul de Max, Mary Garden și celebra dansatoare Ida Rubinstein, pe scenă fiind prezentat și baletul din *Cobzarul* Elenei Văcărescu, în costume autentice românești. Pentru „culoarea” evenimentului plasatoarele din sală erau îmbrăcate în costume populare românești. Acestor activități li se adăugau conferințe ținute la Nisa, Paris, Lyon, Monte Carlo, de personalități franceze și române, ca Elena Văcărescu sau ministrul român în Belgia, Radu Djuvara. Numeroasele articole în presa centrală erau coordonate de Alexandru Em. Lahovary.

În vara anului 1917 se consumase la Paris un moment de mare încărcătură emoțională: înapoierea stindardului de luptă al lui Ștefan cel Mare, găsit de armata franceză la mănăstirea Zografu de la Muntele Athos. Într-o ceremonie grandioasă din Aula magna a Sorbonnei, alături de personalități franceze și române, în prezența președintelui Poincaré, Alexandru Em. Lahovary ținuse un mișcător discurs și dedicase o poezie-omagiul fraților de peste munții Carpați, *Cei de acolo – „fii cei mai curați ai speranței”*. Ministrul român arăta tranșant aliaților imboldul care-i aruncase pe români în luptă (Fond Microfilme-Franța R. 122, 112-114, 117; Opaschi 2004 338-344) și hotărârea de-a învinge, cu orice sacrificiu (Planșa 5, fig. 13).

Anna Lahovary a rămas la Paris și după numirea soțului ei ca ministru la Roma, în decembrie 1917, continuându-și eforturile pentru susținerea frontului, sprijinirea prizonierilor de război și repatrierea lor. În 8 martie 1919 a avut satisfacția de-a prezenta personal Reginei Maria (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 868/I, f. 194)¹⁴ o parte din realizările ei, în timpul vizitei suveranei în Franța, la recepția de la sediul Crucii Roșii. Într-o atmosferă de mare entuziasm, Nelly Martyl - numită *micul caporal* - a cântat Marseilleza în costum de infirmieră, așa cum cântase tot războiul, pe front, printre „poilus” (Fond CACRRP, d. 968/I, f. 193) și s-au intonat imnurile celor două țări¹⁵.

Anna era prinsă acum și în activitățile desfășurate de Comitetul Român al Ligii Națiunilor, căci fiica ei Alexandra (Pici), care se afla la Roma cu sora ei Maria Sofia (Micuța) și cu tatăl lor, o întreba într-o scrisoare din 5 aprilie 1919: „*Ce faci tu în acest Comitet al Ligii Națiunilor?*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1039, f. 34v). Anna descrie în *Amintirile* ei un dineu oferit de Secțiunea română a Ligii, în onoarea președintelui de atunci Léon Bourgeois, al cărui discurs o încântase: „[...] *fiecare frază e impregnată de cultură și înalta morală a unui mare spirit*” emoționată că unul dintre invitați a elogiât *fără margini* activitatea soțului ei (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 968/I, f. 191).

¹⁴ „[...] 5 martie. Primit Regina cu P-sele, gara de Est, la 8,45. Mulți români, francezi aproape de loc. Foarte frumoasă, slăbită, desăvârșită. Emoție revăzând-o”.

¹⁵ Regina Maria menționa că fusese profund impresionată de această tânără: „[...] care a cântat minunat la Marseillaise, m-a făcut să-mi dea lacrimile și mi-a produs fiori” (Regina Maria 2006 85).

Celelalte două fiice Alexandra și Micuța, aflate cu tatăl lor la Roma, urmăreau efortul de a finaliza organizarea *Legiunii române din Italia*. Această idee se materializase din inițiativa prizonierilor români transilvăneni, foști combatanți în armata austro-ungară, care doreau să se alăture fraților lor în lupta pentru crearea României Mari. Cu ajutorul autorităților militare italiene s-au alcătuit trei batalioane românești care au fost integrate Armatei a IV-a italiene, sub conducerea Generalului Luciano Ferigo (o mare parte dintre prizonieri muriseră de tifos și gripă spaniolă). Cele două surori o țineau la curent pe sora lor Colette cu mersul anevoios al finalizării acestui deziderat simbolic, dar în final anunțau ceremonia impresionantă de sfințire a drapelului și depunerea jurământului¹⁶. În 21 iunie 1918 primul batalion român al Legiunii a primit drapelul de luptă sfințit de părintele Vasile Lucaciu, la Ponte di Brenta (Padova) (Planșa 6, fig. 14).

Între toate aceste activități mai găsea timp să se ocupe și de Căminul Tinerelor Fete Române, creat la inițiativa ei în 1911 (Planșa 6, fig. 15), prin donații făcute de membrii coloniei române de la Paris. Acesta oferea condiții civilizate de locuit și învățat pentru studențe, doctorande, asistente universitare, practicante, ca și pentru lucrătoare venite să învețe croitoria și broderia, pe lângă marile case de modă pariziene (Fond CACRRP d. 183, f. 4, *passim*). Anna s-a implicat mult în rezolvarea problemelor acumulate în timpul războiului căci, din 1916 devenise foarte dificil ca subscripțiile de la Ministerul Învățământului să ajungă în Franța, iar colonia română se diminuase mult, deci și donațiile. Astfel că, în 1919 se acumulase o mare datorie la chiria imobilului din str. Pierre Curie, care amenința să ducă la desființarea căminului. Anna Lahovary a apelat la toate instituțiile și persoanele cunoscute, propunând chiar mutarea sediului într-o clădire mai modestă, de la periferie. În ultimă instanță, a apelat la Regina Maria. Argumenta că, după micșorarea numărului de prizonieri (se reorganizase armata, se reluase ofensiva), în fondul „*Veșmântul prizonierului*”, patronat de Regină, rămăsese o sumă din care se putea plăti această datorie, pentru a nu întrerupe studiul tinerelor române fără venituri: „[...] *Astfel, acest dar al Majestății Voastre nu poate deturna scopul operelor de binefacere cărora le era destinat*” (Fond CACRRP d. 183, f. 53v).

Victoria Aliatilor nu a luat-o prin surprindere căci, așa cum mărturisea, „[...] *De două luni văd soluția atât de aproape, atât de absolută, așa cum este astăzi, încât poate că nu încerc un sentiment atât de puternic. Am avut în mine această bucurie de când am văzut forța americană alăturându-se francezilor. [...] Azi mă bucur de sfârșitul carnagiului, de restabilirea organizării normale, de care am fost lipsiți de mult timp. De victoria Aliatilor și înfrângerea Imperiilor Centrale mă bucur de săptămâni întregi, fără nici o îndoială și cu certitudinea rapidității pe care urmau s-o ia evenimentele*” (Fond CACRRP d. 968/I, ff. 187-188). Anna Lahovary a avut ideea de a alcătui un album cu imagini din război, în care toți cei care contribuiseră, în orice fel, la sprijinirea României să scrie ceva, sau să se semneze, urmând ca albumul să fie dat Reginei, în semn de respect pentru curajul cu care înfruntase toate greutățile războiului susținând moralul combatanților, mobilizând Aliții, îngrijind răniții și bolnavii alături de Principesele Elisabeta, Maria și mica Ileana. Albumul¹⁷ a fost înmănat în 23

¹⁶ În 20.09.1918 relatau despre intrigile lui Simion Mândrescu, primul președinte al Comitetului de organizare, care-i descuraja pe transilvăneni să se înscrie, el fiind ulterior îndepărtat, în octombrie 1918 anunțau finalizarea proiectului și se aștepta o delegație a românilor din Paris pentru ceremonia depunerii jurământului, oficiată de părintele Lucaciu, sosit în septembrie la Roma, cu dr. Ion Cantacuzino (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1039, ff. 27, 30).

¹⁷ Se pare că acest album, de proporții respectabile, unicat, a fost ilustrat cu desene realizate de, pe atunci, abatele Vladimir Ghica, așa cum o informa fiica ei Alexandra-Pici, în 4 martie 1919 (Fond CACRRP d. 1039, f. 32).

septembrie 1919, cu semnături și cu desenele viitorului Monsenior Vladimir Ghica, cel care o secondase pe Anna Lahovary în numeroase acțiuni (Fond CACRRP d. 1039, f. 195; Regina Maria 2006 304).

Dar victoria mult așteptată venea, pentru familia Lahovary, însoțită de o mare durere. Fiica lor cea mai mică, Bebe, murise. Regina Maria scria în jurnalul ei: „*Paris, 5 aprilie 1919 [...] La ceai am avut-o pe biata Anna Lahovary, care este aproape nebună de când s-a omorât fiica ei. Am lăsat-o să-și verse amarul inimii și am făcut tot ce am putut să-i arăt puțină afecțiune*” (Regina Maria 2006 136).

Odată cu încheierea războiului activitatea Annei s-a limitat la îndatoririle soției de ambasador și la călătoriile în țară, preocupându-se de refacerea locuințelor familiei, care fuseseră jefuite și vandalizate de invadatori. Ca urmare a înfăptuirii reformei agrare familia pierduse, prin expropriere, o serie de proprietăți, iar compensația obținută nu le putea acoperi cheltuielile de reconstrucție.

După pensionarea lui din 1928 și revenirea în țară, Alexandru Lahovary a fost numit Președinte al Consiliului Diplomatic al României. După o vreme s-au retras la Leurdeni, încercând să refacă vechea proprietate care le era atât de dragă și îngrijindu-și sănătatea.

Al Doilea Război Mondial l-au trecut, oarecum detașați, fiecare preocupat de scrierea amintirilor sale, fiind informați permanent de evoluția situației din țară, de fiica lor Colette, care rămăsese în București și se lupta cu greutățile administrării bunurilor familiei, cu lipsurile inerente pe timp de război, cu întreținerea caselor și trimiterea rentelor.

Uraganul social care a urmat i-a lipsit nu numai de proprietăți ci și de mijloacele elementare de subzistență. În mod sigur, schimbările aduse de război și de noile trupe invadatoare au dat naștere unor observații și analize ale cuplului, dar din păcate acestea nu s-au păstrat. În anii '50 ai secolului trecut Anna Lahovary scria autorităților comuniste cerând o pensie pentru soțul ei bolnav (Rezeanu 1990 2), care slujise țara timp de 48 de ani și 10 luni, cu patriotism și onoare. Dovadă stătea întreaga sa activitate, reputația ireproșabilă, precum și nenumăratele ordine și decorații românești și străine care-i fuseseră conferite. Solicitarea a rămas fără răspuns. Alexandru Em. Lahovary s-a stins suferind, în anul 1950, la o vârstă înaintată, într-un trist anonim - în țară, dar elogiat de personalități politice și diplomați francezi.

Soția lui, inimoasa Anna Lahovary i-a supraviețuit încă 14 ani, murind aproape centenară. În ultimii ani de viață, deposedată și de locuință a fost adăpostită, pe rând, de fiul ei Nicolae și apoi de fiica ei Alexandra, căsătorită cu Barbu Slătineanu (Planșa 7, fig. 16).

Iată una din ultimele ei însemnări (în lb. fr.): „*Domiciliul lui Pici și Barbu este cel pe care au binevoit să mi-l propună în <<centrul lor familial>>, când am fost mutată din cel unde am stat timp de doi ani. Am locuit la Nicolas după ce am fost scoasă din casa mea, pentru Societatea F.D.R.-ului. Locuiesc într-o mansardă în centrul casei, cu multă lumină prin fereastra dublă care dă în plin Sud, deasupra grădinii. Caloriferul, când vrea, funcționează până la înălțimea mea iar o sobiță din fier încălzește suficient și nu mi-e frig. Mobilierul este cam primitiv. Geamantanele mele înconjoară camera și înlocuiesc dulapurile obișnuite. Ca să instalezi dulapuri trebuiești brațe, oameni care să le monteze și această plimbare ascendentă costă <<lei>>, puținii pe care-i am ar trebui, după părerea mea, să-și găsească o mai bună folosire. Așa că iată-mă aici, cu geamantanele mele acoperite cu covoare, acoperăminte care, unele, servesc și drept mese. Diplomații făceau același lucru adesea, pentru mine e un obicei vechi. În fine, am adăpostit cât mai bine necesarul*

lucrurilor mele, ca să le am la îndemână la apel (nevoie)¹⁸. / Dorm perfect pe patul meu de campanie, în mijlocul camerei, pus în așa fel ca să pot vedea clarul (?) de lună sau de dimineață timpurie. Mă scol devreme, după dragul meu obicei, ceea ce-mi permite să-mi dau mai mult timp îngrijirilor menajere pe care sunt chemată să le fac căci, neavând servitor, am în sarcina mea curățenia camerei, apoi spălatul lenjeriei care, pusă la uscat, împodobește unul din pereții de lângă soba care o ajută să se usuce. Iată ce am de spus despre micul meu adăpost actual, realmente foarte plăcut **pentru această epocă.** (s.n.) /

Îmi părăsesc singurătatea și merg să găsesc în camera lui cuplul care mi-e drag, Pici și Barbu, unde-mi place atât de mult să mă aflu, cu riscul de a fi indiscretă. Devin egoistă, îmi place să-i văd și să-i aud - și, aici, o paranteză. Urechile mele mă servesc atât de rău, încât mă mulțumesc adesea (și prosteste) să-i privesc râzând, vorbind fără a [putea] urmări un subiect care-mi rămâne necunoscut. Dar insist și întrebările mele, cu toate că sunt inoportune cel mai ades, primesc mereu / explicația pe care o caut. Pici¹⁹ face ordine, curăță camera, aranjează micul dejun, iese să facă cursele indispensabile, atât virtuale, cât și vizite la diferite administrații care sunt cerute (necesare) în stadiul actual al lucrurilor. Barbu²⁰ citește, scrie și nu se întrerupe din munca lui intelectuală, atât personală, cât și pentru muzeu, care este adesea exigentă prin formalități.

Și iată ușa deschizându-se, copilașii delicioși vin să le spună cuvintele lor dragălașe de gângureală și ar vrea să-și petreacă dimineața lângă ei, căci se duc și revin deîndată ce pot să vadă o intrare ce le este deschisă. Este Șerban, în elanurile lui zgomotoase, dar atât de dulci în priviri și cuvinte și cumintea Ioana, cu micul lor frate Radu care pare să înțeleagă tot și încearcă să vorbească ca toată lumea; dar autoritatea bonei îi duce pe domeniul / copiilor, cămăruța lor și culoarul” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 968/I, ff. 641-645).

Această minunată doamnă, care trăise în mediile cele mai selecte ale Europei, care se bucurase de aprecierea și prietenia unor personalități, care-și pusese toată energia în slujba servirii cu devotament a patriei în cele mai grele momente, se sfârșea, ca și remarcabilul ei soț, într-un ingrat anonim, bucurându-se de „confortul” unei mansarde plină de gemantane pregătite „oricărei eventualități”. La înmormântarea ei, din 1964 profesorul Iancu Jianu a rostit un emoționant cuvânt, în care-i evidenția calitățile și virtuțile de excepție, însușiri definitorii, de altfel, unei lumi la apus, al cărui sfârșit fusese brutal orchestrat de noua ordine socială.

Pentru a încheia prezentarea acestui triptic feminin ieșit din trunchiul Kretzuleștilor o vom aminti aici pe cea mai mare dintre cele patru fiice ale cuplului Anna-Alexandru Lahovary, pe Maria-Nicola, Colette Lahovary-Plagino (1887-post 1957) (Planșa 7, fig. 17). Crescuse și ea într-un mediu cosmopolit, propice însușirii unei culturi solide. Colette a studiat în școli din Austria și, probabil Anglia și Franța (surorile ei mai mici îi scriau de la Colegiul Cheltenham, din Anglia, relatându-i întâmplările cotidiene și vești despre profesoare, dând impresia că-i erau cunoscute). Colette avea

¹⁸ Aluzie la minimul bagaj pregătit în acele vremuri, în eventualitatea arestării.

¹⁹ Alexandra Lahovary-Slătineanu (?), sculptoriță, fiica Annei și a lui Alexandru Em. Lahovary, a studiat în Anglia, apoi la Roma Artele Plastice, realizând reușite portrete ale poetului Vasile Voiculescu și ale soțului ei.

²⁰ Barbu Slătineanu (1895-1959), soțul Alexandrei Lahovary, fost colonel de artilerie cu studii de inginerie la München, a luptat în Marele Război, decorat pentru fapte de bravură; colecționar de pictură românească și ceramică românească; profesor la Școala Superioară de Război și la Institutul de Arte Plastice din București, autor extrem de avizat de lucrări privind ceramica; a fost arestat de comuniști în 1958, a rezistat presiunilor refuzând să devină informator, dar după o scurtă eliberare a fost rearestat în 1959, murind în închisoare la Văcărești din cauza lipirii de asistență medicală, deși se știa că este cardiac și diabetic.

un simț al responsabilității și un devotament rar întâlnite, poate din pricină că era cea mai mare dintre copiii Lahovary²¹. În anul 1907 s-a căsătorit²² cu George Plagino (1876-1849) (Planșa 7, fig. 18). El era fiul diplomatului Alexandru Plagino (ginerelă principelui Barbu Știrbey), mare proprietar de păduri și al unei moșii de 60.000 ha în Vrancea (Planșa 8, fig. 19).

George Plagino studiasă la Paris și era pasionat de sport, mai ales de tir, fiind primul român participant la o Olimpiadă, iar între 1908-1940 a fost membru în Comitetul Internațional Olimpic. Aveau preocupări divergente, care în cele din urmă au dus la separarea lor, după război.

Colette Plagino s-a mai aflat în atenția istoricilor (Ioniță 2000; Ciupală 2017), datorită activității ei din timpul Marelui Război, de aceea ne vom limita numai la prezentarea unor mărturii directe, scrise de ea. Din fericire există o foarte bogată corespondență. Scrisa aproape zilnic părinților și surorilor, atunci când erau departe, încât îi putem urmări îndeaproape viața. Corespondența nu este continuă, intervenind sincope, datorate unor evenimente majore, dar pentru perioada care ne interesează există mărturii scrise din miezul evenimentelor. Colette pare să fi fost cea mai implicată și devotată familiei, de multe ori preluând ingrate însărcinări administrative pe care încerca să le rezolve. Avea o gândire practică și era însuflețită de mult altruism și patriotism, voind să anticipeze desfășurarea evenimentelor și să fie pregătită cât mai bine pentru a le face față și a-i ajuta pe membrii familiei și pe cei aflați în suferință.

În anul 1912, când Balcanii erau în fierbere, intuia că vor veni momente grele și s-a hotărât să urmeze cursurile de infirmieră de la Spitalul Brâncovenesc. Evenimentele ulterioare i-au dat dreptate, așa cum se temea.

„[...] Aici lumea se teme să nu reînceapă războiul dintre turci și bulgari. Dar noi, ceilalți, oare ce-o să facem? În acest moment George a fost convocat de două ori pe săptămână la <jocuri de război>. Nu e prea liniștitor. În uniformă, bineînțeles. Iar eu lucrez, ca toate tinerele de aici, la pansamentele Crucii Roșii, la Spitalul Militar. Sunt pansamente care se pregătesc preventiv și care pot servi un număr de ani destul de mare. Nu e, dacă vrei, intelectual. Dar e o asemenea satisfacție morală să știi că ai putut, cât de puțin, să fii utilă, încât asta îți dă o bucurie în existență [...] Nu este cine știe ce, de două ori pe săptămână, de la 9 la prânz” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1034, ff. 89-90)²³. Peste o lună, în ianuarie 1913, Colette se înscriesese la cursurile de infirmieră: „[...] Acum, împreună cu Bălențele, cu Zozo, Mavrodin și alte câteva doamne, urmărim cursuri de infirmiere. Foarte interesante, la Brâncovenesc. Din nefericire, vom avea poate nevoie să ne utilizăm știința, deie Domnul să nu! Ar fi ceva atroce. Dar sunt foarte, foarte neliniștită [...] nu e de loc liniștitor” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1034, f. 93v datat 9 ianuarie 1913).

În ianuarie 1913 își informa mama că peste tot femeile muncesc cu îndârjire și toate atelierele confecționează lucruri utile pentru bolnavi. Pe prietena ei Elyse Brătianu o găsisese tăind cearceafuri pentru ambulanță. Semnala prezența în saloanele

²¹ Copiii cuplului Lahovary au fost: Maria-Nicola (Colette) - 1885-post 1957, căsătorită cu George Plagino (div.); Nicolae, 1887-1972, căsătorit cu Louise-Charlotte Trelluyer; Tatiana (Toto), 1889-1977, căsătorită cu G-ral Basil Rudeanu; Maria-Sofia (Micuța), 1900-1957?, căsătorită cu prof. Emil Panaitescu; Alexandra (Pici), ?-post 1964, căsătorită cu prof. Barbu Slătineanu; Ana-Maria (Bébé), 1902-1919.

²² Ziarul parizian *Le Figaro* anunța în nr. 133 din 13 mai 1907, căsătoria Colettei la Viena, în urmă cu o săptămână cu „M. Georges de Plagino, fils de M. Et de Mme. Alexandre de Plagino, les grands propriétaires fonciers bien connus du monde parisien”, enumerând asistența selectă -majoritatea ambasadorilor străini și numeroase familii nobiliare austriece, principii Montemoro, conții Harach, Larisch, Lanckronsky, Bellegarde etc.

²³ Scrisoare către Anna Lahovary, 30 decembrie 1912.

bucureștene a Elenei Văcărescu, care urma să plece spre Paris și urma să-i relateze pe larg despre atmosfera din București, desigur înflorind... Îi făcuse „*mii de tandrețuri*” Sabinei (Brătianu) pentru a veni să le vadă pe doamne la lucru în salonul ei, oferindu-se să le citească în timp ce lucrau.

Colette era foarte prinsă de cursurile pentru infirmiere și începuse practica cu bolnavii (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1034, f. 95 datat 14/27 ianuarie 1913). Se plângea de atmosfera politică nesigură, simțea că „*înotau în nesiguranță*” din punct de vedere al orientării. Se vehiculau tot felul de zvonuri contradictorii: „*[...] neexistând o singură voință care să lumineze spiritele și să conducă bunele sentimente spre o singură idee elevată, care să devină țelul tuturor*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1034, ff. 101-103 datat 13 februarie 1913). Continuând să frecventeze cursurile la Brâncovenesc asista și la serbările de caritate, tot mai dese, sperând ca medierea Marilor Puteri în privința Silistrei să fie salutară și să calmeze spiritele (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1034, ff. 105-106 datat 15/28 februarie 1913). Ceea ce nu s-a întâmplat și, deși participarea la cel de-al doilea război balcanic a fost mai mult o plimbare pentru armată, izbucnirea holerei a secerat nenumărate vieți și a dat mult de lucru infirmierelor voluntare.

Trei dintre scrisorile ei din perioada Marelui Război pot ilustra toată munca plină de spirit de sacrificiu și devotament a acestei doamne, în cele mai negre momente ale retragerii în Moldova. Câtă vreme legăturile cu restul Europei n-au fost întrerupte complet, corespondența cu mama și surorile a fost permanentă, dar după plecarea ei pe front scrisorile sunt mai rare. Ca și în cazul bunicii, mamei și a surorilor ei, corespondența Colettei Plagino este scrisă în limba franceză.

În 13/23 septembrie 1916 scria sorei ei Maria-Sofia (Micuța), că se îmbolnăvisese, dar n-a avut timp pentru ea pentru că s-au adus mulți răniți (probabil după Turtucaia) și timp de opt zile s-a lucrat continuu. Comentează apoi, cu asprime, atitudinea unor persoane care plecau, refugiindu-se la Paris: „*[...] au părăsit țara din cauza războiului [...] pentru cei care n-au nimic de făcut în străinătate, să pleci pentru că țara ta e în război! Găsesc că este momentul când trebuie să stai acasă și să-i ajuți pe ai tăi să suporte tot ceea ce se întâmplă și să treci, împreună cu ceilalți prin bune și rele. Sunt sigură că sunteți de părerea mea [...] Dar nu gândesc asta în privința voastră pentru că voi și Maman sunteți în afara acestei probleme, din cauza situației oficiale a lui Papa. Ba, sunt o mulțime de lucruri utile pe care, sunt sigură că Maman le poate obține fiind acolo. Sunt sigură că pentru problemele Crucii Roșii ne-a fost foarte utilă. À propos, dacă aveți ocazia, trimiteți-mi pentru mine mănuși de cauciuc, căci atunci când vor fi plăgi murdare, e mai bine să lucrezi cu mănuși. Încă nu știu prin ce mijloace voi trimite scrisoarea [...] Aici seara este întuneric total din cauza zeppelinelor. În prima zi am ieșit și le-am văzut bine, apoi la celelalte <<vizite>> am dormit liniștită*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1112, f. 26 datat 10/23 septembrie 1916).

După o lună se hotărâse să plece pe front: „*[...] Poate că abatele [Vladimir Ghica] ți-a povestit despre intenția mea de a face meseria de infirmieră pe trenuri sanitare, adică într-un tren care va fi mereu același. Sunt șefă de echipă și sper, cu ajutorul acesteia, să pot aduce servicii mai multe decât am dat până acum. Va fi o viață un pic mai dură, dar cred că foarte plăcută / Ce să-ți spun? În afară de organizarea plecării mele și a acestei echipe, n-am avut deloc timp să mai fac și altceva, în ultimele opt zile de când m-am angrenat în această poveste. Cred că voi pleca zilele astea și, probabil, călătoria va fi pe linia Predeal*” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1112, ff. 20-21 datat 26 octombrie 1916).

La începutul lui noiembrie scria mamei aflate la Paris, chiar din trenul sanitar, în grabă, cu creionul: „*Trenul sanitar permanent no. 9, Echipa no. 6, vineri, 4*

noiembrie 1916 / Draga mea mămică, / Ce spui de noua mea vocație? Iată-mă la cea de-a doua călătorie și sunt mulțumită de ceea ce am întreprins. De patru zile merg cu spitalul meu rulant. Primul voiaj [a fost] la Sinaia. Totul s-a petrecut foarte bine. Bolnavii mei au fost bine îngrijiți și ieri am fost trimiși la Craiova, pentru a lua ofițerii răniți să-i ducem la București. Sunt aproape 224 [cei] pe care i-am lăsat la București și abia am depășit Stolnici. Drumul este lung din cauza liniei unice, iar trenurile militare și munițiile au prioritate față de noi. Slavă Domnului, sunt bine și suport bine viața asta. Avem un dormitor pentru doamne și femeile din echipa noastră; un vagon cu o sobă frumoasă drept bucătărie; un vagon sufragerie; un vagon farmacie-sală de operații; 16 vagoane pentru răniți. [indescifrabil] foarte bine aranjate cu locuri pentru 8 bolnavi în fiecare.

Viața mea [este] plină de neprevăzut. Plecând spre Dumnezeu știe unde, pentru a lua bolnavii [este] marea liniște. Apoi, muncă intensă pe tot timpul întoarcerii. Viață destul de dură, dar simpatică, deoarece te faci într-adevăr utilă și puțini pot să facă asta. Și apoi, scapi de acea atmosferă oribilă din București cu lași și oameni care bombănesc împotriva a tot. La Sinaia eram aproape de front și ce atmosferă diferită [era]: de muncă, de energie și de încredere. Sunt mulțumită și sper să se poată să dureze. Sunt foarte bine secundată de două doamne în vârstă, două doamne în genul d-nei Coulin, dar mai tinere. Și printre infirmierele mele am elemente foarte bune. Va trebui să fac o triere, căci e greu să cunoști toată lumea asta de la prima vedere. Și numai la muncă se poate vedea lucrătorul bun. Am avut toată lumea contra mea în acest proiect, dar m-am ținut tare, pentru că simțeam că aici puteam să dau mult mai mult decât ceea ce făcusem până acum. Și se pare că au fost foarte mulțumiți de modul în care răniții din trenul no. 9 au fost îngrijiți pe traseul Sinaia-București.

[...]Echipa no. 6 se compune din 14 femei: șef de echipă - Colette, un sub șef - d-na Dumitrescu, o infirmieră principală la sala de operații, 6 infirmiere, din care una benevolă, celelalte profesioniste, o bucătăreasă, o lenjereasă, o spălătoreasă, două jupâne. Personalul medical al trenului: un doctor, un farmacist, un ofițer de administrație, apoi sanitarii - unu pe vagon. Sanitarii sunt bărbați în genul bătrânilor noștri țărani de la Leurdeni.

La revedere Mămico, povestește și celor două micuțe ce ți-am scris în scrisoare, căci nu știu dacă voi mai avea timp să le scriu [...]" (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1034, f. 139, 142 datat 4 noiembrie 1916). Alături de această scrisoare este anexată și o fotografie mică, ce-o înfățișează pe Colette Plagino pe treptele trenului sanitar (Planșa 8, fig. 21).

După o pauză lungă, datorată probabil întreruperii parțiale a legăturilor cu Europa, scrisorile Colettei continuă să aducă părinților vești de pe front și despre munca ei. Scrisoarea (incompletă) din 12/25 martie 1917, deși încearcă să atenueze realitatea dură descrie o situație dezolantă: boli grave suprapuse peste suferințele rănilor, izolare, luptă continuă de ceas cu ceas pentru a învinge boala, lipsuri, în ultimă instanță mizeria cotidiană a războiului.

„E atât de multă vreme de când nu v-am mai scris. Am puțin timp liber și apoi, am stat foarte rar la Iași. Se mai spune și că scrisorile nu ajung [la destinație], ceea ce-mi încurajează lenea. Iată că sunt patru luni și jumătate de când circul pe orice timp și pe orice drum. Încercăm să facem tot ce putem mai bine, ca să-i îngrijim pe bieții noștri răniți bolnavi pe timpul cât sunt în trenul nostru. Acum, de două luni, 95% sunt bolnavi, mulți de febră recurentă [gripă spaniolă], mai puțini de tifos exantematic, dar sunt și dintr-aceștia.

Nu fiți îngrijorați pentru mine, pentru că sunt foarte cuminte și-mi iau toate precauțiile necesare. Parfumul nostru la modă este gazul: îmi îmbib marginea fustelor și ciorapii și asta mi-a reușit destul de bine până acum, pentru că n-am găsit pe mine acele încântătoare insecte mici numite păduchi... Cel mai greu este să faci să le intre în cap înfirmierelor să fie precaute [pentru că] în acest moment este epidemie de la toate aceste boli murdare.

În ultimul timp ne-am condus bolnavii la Piatra Neamț și am avut ocazia să vizitez spitalele de contagioși. Sunt, într-adevăr, foarte bine [ținute] și medicii foarte devotați. Sper ca toți bolnavii noștri să fie foarte bine îngrijiți peste tot.

Ce să vă spun? Viața mea este în afara a tot ceea ce se numește <<lume>>. Aflu, câte-odată, ici-colo, ce se mai întâmplă. Sunt zile în care noi nu aflăm [nici măcar] comunicatele [de front]. Dar, câtă bucurie, citind despre frumoasa înaintare franco-engleză! Mă gândesc că va veni și rândul nostru. Însă, pentru asta, trebuie să merităm, prin munca noastră” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1034, f. 140 datat 12/25 martie 1917).

Colette a rămas în trenul sanitar până în iulie 1917, când a fost detașată până în august, împreună cu patru infirmiere, două femei de serviciu și zece sanitari, la Spitalul din Căiuți, Bacău, din cadrul Ambulanței Diviziei a VI-a a Armatei a II-a. Aici epidemia de tifos era în toi și Colette s-a dedicat total îngrijirii celor bolnavi. Din această perioadă datează o scrisoare impresionantă, către sora ei Micuța: „[...] trec prin momente grele aici. După ce-am muncit 6 săptămâni, două din micile mele infirmiere au făcut tifos exantematic: 21 și 23 de ani. Eu le-am îngrijit în vagonul meu și iată-le vindecate. Dar îți imaginezi starea tensionată în care am fost în primele trei săptămâni, cât a durat boala lor. Simțeam că am responsabilitatea morală a acestor două copile. Și în acest timp, aflu o veste oribilă: moartea, în alt capăt al Moldovei, a unei persoane foarte dragi. Și nici măcar să nu am consolarea de a-i fi fost la căpătâi și să mă gândesc că, în mod sigur, a fost lipsită de îngrijiri. Căci, pentru această boală, în 95 din 200 de cazuri, esențiale sunt îngrijirile din fiecare moment. Iată în ce stare de spirit m-a găsit scrisoarea ta, prima dată când mă simțeam deprimată, de la începutul acestui război. Micou, draga mea, păstrează pentru tine ce-ți scriu, nu spune nimănui, căci mi-e foarte rușine că timp de 5 zile m-am lăsat dusă de tristețe personal” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1121, ff. 30-31 datat 20 mai/2 iunie 1917).

Dându-și seama că putea deveni și ea victimă a tifosului, Colette și-a scris testamentul cerând să fie înmormântată ca un simplu soldat căzut la datorie, adăugând: „[...] Am fost atât de fericită că am putut lucra puțin pentru Țara mea! (Ioniță 2000 227). Pentru felul remarcabil în care-și făcuse datoria, Generalul Arghirescu, comandantul Diviziei a VI-a, a propus-o pentru a fi decorată cu Coroana României cu spade, considerând-o „[...] pildă concretă de cel mai dezinteresat și înalt patriotism”. De altfel, Regina Maria care vizita zilnic mai multe spitale, o invita foarte des, cunoscându-i eforturile și spiritul de sacrificiu. (I s-a conferit însă *Steaua României* cu spade - în 9 iunie 1917, decorația *Regina Maria* - în 8 iulie 1917, Generalul Berthelot i-a conferit *Médaille d'Honneur des Epydémies* - în 22 iunie 1917; a mai primit ulterior *La Croix de guerre* - în 8 iunie 1920, medalia de argint *Reconnaissance française* - în 29 septembrie 1921 și *Crucea comemorativă de război 1916-1918* - în 15 februarie 1926).

Impresionată de munca ei neobosită, Regina nota în 25 iunie/8 iulie 1917: „[...] La opt a venit Colette Plagino, căreia i-am dat decorația <<Regina Maria>>. A fost **foarte** încântată”²⁴. În luna iulie, când a vizitat „Spitalul Regina Maria” de la Căiuți, Regina nota: „[...] Colette Plagino a făcut aici o muncă admirabilă, a pus lucrurile în

²⁴ Din decembrie 1916 până în noiembrie 1918 este citată de multe ori în jurnalul Reginei, întâlnindu-se pentru a pune la punct diferite programe sau invitată des la masa (Regina Maria 2006 II 67).

ordine, fără să se sinchisească de greutatea pe care a trebuit să le depășească, ba chiar bucurându-se de ele”²⁵ (Planșa 8, fig. 22).

După începerea ofensivei armatei române, din iunie 1917, Colette ceruse să plece voluntară pe front, cu Ambulanța Diviziei a III-a a Armatei a II-a și a lucrat la Spitalul din Mușunoaiele, salvând multe vieți. Apoi a fost invitată în echipa de chirurgie franceză condusă de dr. Lucas Championnière, chiar pe front. În septembrie scria sorei ei, aflată la Roma: „Iată-mă revenită la trenul meu, unde absența mea s-a făcut simțită. După Căiuți am fost o lună într-o ambulanță pe front. Am avut bucuria să mă aflu în țară [...] să suport toate oboselile, dar din punct de vedere estetic... Oroare! În fine, acum fac provizii ca urșii, căci cred că iarna asta va fi mai dură ca cealaltă din punctul de vedere al alimentației. Ce să vă povestesc, cred că Nicolas v-a scris. [...] Dar, din nefericire asta n-a durat [scurta perioadă de cucerire a unor poziții], căci, din cauza prietenilor și aliaților noștri rușii, a trebuit să plecăm de acolo. Ce disperare! Timp de o lună a fost o muncă intensă, zi și noapte, mă simțeam obosită și mă decisesem să mă întorc la tren” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1121, ff. 34-36 datat 1/14 septembrie 1917).

Din păcate, spatele frontului căzând din cauza retragerii rușilor în plină anarhie, s-a ajuns la armistițiu cu nemții, impus de absoluta imposibilitate de a mai face față trupelor germane și bulgare, căci armata fusese decimată aproape total de lupte și epidemii. Într-o scrisoare din 1919, Colette îi mărturisea sorei ei că: „[...] Perioada cea mai grea de trecut a fost cea a armistițiului, din decembrie 1917 până în toamna lui 1918. Eram cu mâinile și cu picioarele legate. Se simțea că totuși victoria va veni, în ciuda tuturor fanfaronadelor lor, dar nu se știa cât va dura așteptarea și asta era ceea ce ne omora” (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1121, f. 43 datat 9/23 februarie 1919).

După încheierea armistițiului spitalele au început să se golească și activitatea Colettei s-a axat pe alte coordonate. După întâlnirile și discuțiile cu Regina Maria, se hotărâse ca ajutoarele să meargă acum spre populația dislocată și spre cei care-și pierduseră gospodăriile pe linia frontului. Erau mulți orfani și invalizi într-o stare precară și trebuiau ajutați. S-au înființat acum *Societatea pentru ocrotirea orfanilor din război*, patronată de Regină, care nota în jurnalul ei, în 30 aprilie 1918: „[...] Colette lucrează în continuare prin sate. Marea noastră speranță este să reușim să facem aceleași lucruri și în partea cealaltă [care fusese sub ocupație], dar mai întâi trebuie să fim siguri că dușmanul nu ne va lua totul din mâini” (Regina Maria 2006 II 74-75 din 17/30 aprilie 1918).

După retragerea nemților din București, în luna octombrie 1918 Colette plecase pentru un timp să vadă în ce stadiu se aflau reședințele familiei. Regina nota că invitasese la Bicăz, unde se retrăsese câteva zile, „[...] pe ofițerii din escortă și pe Colette Plagino, întoarsă din teritoriile ocupate” (Regina Maria 2006 382 din 26 octombrie/8 noiembrie 1918). Colette îi relatase probabil starea în care găsisese capitala și pe cei care trăiseră sub ocupație timp de doi ani grei, suportând umilințe și lipsuri de neimaginat, detenții nemeritate, îndreptate mai ales asupra personalităților care rămăseseră pe loc și, mai ales asupra soțiilor de demnitari retrași la Iași (a se vedea: Alimănișteanu 2017; Bacalbașa 2017).

O scrisoare mai lungă pentru sora ei descrie starea în care se găseau casele familiei și starea de spirit a locuitorilor: „[...] Aici e bucurie mare după plecarea

²⁵ Regina se întâlnea adeseori și cu soțul Colettei, Georges Plagino și cu fratele ei Nicu Lahovary, care răspundeau de întreținerea și repartizarea Ambulanțelor Reginei (Regina Maria 2006 II 72-73).

boșilor²⁶. Nu-ți poți imagina ce suferință morală a fost pentru toți cei care au simțit ocuparea țării de inamic. Suferința materială n-a fost nimic pe lângă asta. În acest moment țara se resimte mult de suferințele războiului. Lipsesc încă enorm de multe lucruri. Ceea ce face ca starea fizică a populației să fie încă destul de mizeră. Și aici gripa face ravagii. Biata mea Micou, din cămăruța ta atât de drăguță n-a mai rămas nimic. Doar dulapul și patul au mai rămas, bibelouri obiecte, totul a dispărut [...] Această biată casă în care locuiați are, mai degrabă, aspectul unui grajd, decât al unei case. Casa bătrânească din Str. Romană a păstrat același aspect. Vreau să încerc să pun să se aranjeze un pic dulapurile și mobila, ca la venirea voastră să găsiți câte ceva. Nu-ți poți imagina murdăria lăsată de boși. E atroce! La Leurdeni [...] toate casele au fost devastate și cred că acolo n-avem nici măcar un pat sau o masă în stare bună. Am pus să se pună ferestre și uși care lipseau de la casa noastră [...] acum trenurile nu funcționează decât unu sau două pe săptămână, din cauza lipsei de combustibil [...] Așteptați-vă, ca toată lumea, la multe lipsuri. [...] De mine ce să-ți spun, cei doi ani de război au lăsat urme. Am mult păr alb. M-am îngrășat și îngrășatul înseamnă bătrânețe - după reclama nu știu cărui produs. **Am însă în mine bucuria imensă de a ști că am putut munci și fi utilă [...] Trei caiete vă așteaptă, pe Pici și pe tine. Dar abia când ne vom revedea le veți putea citi. Este viața mea, zi de zi, refăcută pentru voi, care erați departe.** (s.n.)

[...] Iată-mă iar în str. Crinului. Un pic mirată să mă găsesc în casa mea adevărată după atâta camping. Aici nimic nu e schimbat. Am regăsit o parte din obiectele mele. Un noroc! Nu mai am nici una din bijuterii. Și nici nu mă gândesc măcar la ele. Pentru a evita să le pierd, le-am încredințat unei bănci, care le-a trimis cu tezaurul nostru la Moscova. Oare mai există? Le-au luat oare bolșevicii? Le-am trimis acolo pentru ca într-o zi să fie ale voastre, dar n-au scăpat războiului, ceea ce, mie, ar fi putut să mi se întâmple, mai mult decât o dată.

[...] În acest moment n-aș putea părăsi țara, din cauza afacerilor părinților noștri. [...] atât cât voi putea, vreau să mă ocup de asta pentru a încerca să salvez ceva. Totul pare foarte încurcat și Dumnezeu știe cu ce datorii veți reveni [...] Acum se va pune în aplicare legea exproprierii. Dacă ni se plătește bine pământul, nu e un lucru rău, căci aceasta ne va permite lichidarea și clarificarea situației. Dumnezeu știe ce se va întâmpla cu toate astea. Am învățat de la acest război, că lucrurile pe care contezi cel mai mult uneori, îți alunecă printre degete și, din contra, adesea există bucurie și fericire în neprevăzut" (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1121, ff. 37-40 datat 4/17 decembrie 1918).

Colette Plagino a continuat să lucreze, după încheierea păcii, în societățile pentru ajutorarea orfanilor și invalizilor de război, până în 1935. După căsătoria Principelui moștenitor Carol, fusese numită doamnă de onoare a Principesei moștenitoare Elena, pe care o prețuia mult pentru delicatețea și discreția ei. Din această perioadă ne-au rămas câteva pagini de jurnal, tot în limba franceză, în care descrie ruptura definitivă dintre cei doi soți, din octombrie 1932. Regele Carol II, nu voia să-i mai permită Principesei intrarea în țară, când a venit de la Florența pentru aniversarea fiului lor (motivând că nu-l anunțase). După câteva zile, în care a făcut tot ce era posibil pentru a rămâne alături de Marele Voevod Mihai, lipsită de sprijinul tuturor, Principesa a trebuit însă să plece, la insistențele Regelui. Probabil că șocul provocat de comportamentul suveranului a determinat-o pe Colette Lahovary să noteze desfășurarea evenimentelor, pe zile. Cum părinții ei erau în vârstă, după război s-a angajat să se ocupe de afacerile și administrarea averii lor, în paralel cu obligațiile oficiale. Din perioada celui de-Al Doilea Război nu am găsit decât notițe și scrisori

²⁶ *Les boches* (boșii) era denumirea peiorativă dată de francezi soldaților nemți invadatori.

privind administrarea bunurilor, rechiziționări și dovezi despre tot cortegiul de lipsuri datorate războiului. Nici o mențiune sau comentarii despre evenimentele în desfășurare. Doar o scurtă scrisoare, către mama ei aflată la Leurdeni, din 28 august 1944 îi anunța că nu pot comunica prin telefon deoarece liniile au fost preluate de militari și că bombardamentul se liniștise (Fond *Kretzulescu-Lahovary* d. 1035, f. 156 datat 28 august 1944). Nu am găsit nici adnotări despre evenimentele care au urmat după încetarea războiului. Ca și restul familiei, deposedată de toate bunurile, această eroină a Marelui Război, își găsisse ca unic mijloc de subzistență administrarea unui bloc din str. Căderea Bastiliei. În anul 1955 își înainta actele pentru pensionare (Fond *Kretzulescu-Lahovary* d. 1035, f. 156 datat 28 august 1944), decizia fiindu-i trimisă în 1957. Nu cunosc data la care s-a stins din viață.

Ca întreaga aristocrație, căreia îi aparțineau, Colette Lahovary-Plagino și înaintașele ei au acționat potrivit principiilor care le conduceau existența, implicându-se firește, cu toată ființa lor, în ceea ce considerau că ține obligatoriu de datoria lor față de țară și poporul cărora le aparțineau. Nu au așteptat răsplată sau recunoaștere pentru ceea ce erau încredințate că este normal să-și asume. Vicistitudinile cărora le-au fost victime, după instaurarea comunismului de import, nu le-au atins ființa lăuntrică, înfruntându-le și încercând să le facă față cu supremă demnitate, discreție și curaj.

Așezate de soartă într-o poziție privilegiată, doamnele din stirpea Kretzulescu-Lahovary au fost educate în spiritul responsabilității și au considerat, dintotdeauna, că aveau, cu atât mai mult, datoria de a face tot ce era posibil pentru binele general. Dincolo de dăruirea firească pentru propria familie, toate s-au implicat în proiecte sociale - începând cu buna administrare a propriei moșii, îndrumarea femeilor de la țară pentru îmbunătățirea muncii în gospodărie și antrenarea lor în activități care să le aducă un mic venit personal, păstrând astfel tezaurul țesăturilor și cusăturilor populare și făcându-le cunoscute peste hotare prin expoziții. Au fost sensibile la suferințele celor săraci și dezavantajați de soartă. În același timp s-au implicat, cu devotament, în munca de îngrijire a suferinzilor și răniților în timpul războaielor - după o instruire medicală prealabilă - sau de strângerea de fonduri, organizând spitale, ambulanțe sau trenuri sanitare, plecând pe front conștiente de riscurile la care se expuneau.

Ca toate doamnele române, în general, au trecut treptat, de la plăcuta organizare a bazarelor și spectacolelor de caritate - în secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, la activități serioase creând societăți de binefacere și ajutorare a combatanților și veteranilor, organizând azile, leagăne de orfani, spitale, cămine - toate foarte bine administrate, adunând fonduri sau participând direct la activitățile de pe linia frontului, în războaie. Și chiar luptând pe front, dacă ne gândim la Ecaterina Teodorescu. Observăm cum, în mai puțin de un secol, poziția femeii române s-a schimbat în plan social, trecând de la viața în intimitatea căminului, la afirmarea socială mai proeminentă și apoi la implicarea directă, vizibilă, eficientă și respectată, în asumarea unor obligații dificile. Poate de aceea România a fost unul din primele state europene în care s-a legiferat dreptul de a fi alese în consiliile locale, apoi dreptul la vot (în anumite limite), deși noi n-am avut „sufragete”.

În acest an al Centenarului Marii Uniri, un minim gest de recunoștință ne îndeamnă să omagiem astfel memoria unor doamne deosebite, care și-au câștigat respectul unanim și pe care trebuie să le alinăm într-o necesară galerie de onoare a neamului românesc.

Bibliografie

- Alimănișteanu 2017 – P. Alimănișteanu, *Însemnări din timpul ocupației germane (1916-1918)*, București, 2017.
- Bacalbașa 2017 – C. Bacalbașa, *Capitala sub ocupația dușmanului, 1916-1918*, București, 2017.
- Boabe 1934 – *Boabe de grâu* V/1, 1934.
- Caillat 1854 – J. M. Caillat, *Voyage médical dans les Provinces Danubiennes*, Paris 1854.
- Cantacuzino 1902 – M. Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, publicat și adnotat de N. Iorga, București, 1902.
- Ciupală 2017 – A. Ciupală, *Bătălia lor. Femeile din România în Primul Război Mondial*, București, 2017.
- Claymoor 2009 - Claymoor, *La vie à Bucarest*, București, 2009.
- Hurmuzaki X – *Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu Hurmuzaki*, vol. X – *Rapoarte consulare prusiene din Iași și Bucovina: 1763-1844*, București, 1897.
- Ioniță 2000 – M. Ioniță, *Portrete paralele în vreme de război. Regina Maria și Colette Lahovary-Plagino, 1916-1919*, în MN XII, 2000, pp. 225-231.
- Kretzulescu 1940 – N. Kretzulescu, *Amintiri istorice*, București, 1940.
- Opaschi 2004 – C. Opaschi, *Remiterea stindardului lui Ștefan cel Mare. Paris, 28 iulie 1917*, în MN XVI, 2004, pp. 338-344.
- Opaschi 2008 – C. Opaschi, *Le journal de voyage en Egypte du docteur Nicolas Kretzulescu*, în MN XX, 2008, pp. 163-200.
- Rambaud 1873 – A. Rambaud, *L'éducation des filles en Russie et les Gymnases de femmes*, în RDM 2-104, 1873, pp. 321-350.
- Regina Maria 2006 – Regina Maria a României, *Însemnări zilnice*, vol. I-II, București, 2006.
- Rezeanu 1990 – A. Rezeanu, *Oameni care au fost: Lahovary*, în *Dreptatea*, an XXII, seria IV, 11, octombrie 1990, p.2.
- Yakovenko 1828 – I. Yakovenko, *Nâniașnee sostoianie turețchih kniajectvo Moldavii i Valahii i Rossiiskoi Bessarabskoi oblasti*, Sankt Petersburg, 1828.
- Yakovenko 1834 - I. Yakovenko, *Moldavija I Valahija s 1820 do 1829 v pismah Ignatija Iakovenko*, Sankt Petersburg, 1834

Fonduri arhivistice – Arhivele Naționale Istorice Centrale

- Fond Kretzulescu-Lahovary – număr inventar 1839.
- Fond CACRRP - *Comitetul de Asistență al Crucii Roșii Române de la Paris 1916-1923* – număr inventar 1031.
- Fond Microfilme-Franța – număr inventar 1900.

Explicația planșelor/Explanation of the plates

Planșa 1 – Fig. 1 - Doctorul Nicolae Kretzulescu, 1812-1900 (Kretzulescu 1940 1); Fig. 2 - Sofia Iakovenko-Kretzulescu, 1822-1913, portret de N. Tattărăscu, 1852 (Boabe 1934 54); Fig. 3 - Ignatie Iakovenko, fost director al Poștelor Rusești în Principate (fototeca MNIR); Fig. 4 - Elena Caracaș-Iakovenko, soția lui Ignatie Iakovenko (fototeca MNIR).
Plate 1 – Fig. 1 - Doctor Nicolae Kretzulescu, 1812-1900 (Kretzulescu 1940 1); Fig. 2 - Sofia Iakovenko-Kretzulescu, 1822-1913, portrait made by N. Tattărăscu, 1852 (Boabe 1934 54); Fig. 3 - Ignatie Iakovenko, former director of the Russian Post in the Romanian Principalities (NHMR photos collection); Fig. 4 - Elena Caracaș-Iakovenko, wife of Ignatie Iakovenko (NHMR photos collection).

Planșa 2 – Fig. 5 - Sigiliul în timbru-sec pe hârtia de scris a Sofiei Kretzulescu (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 446, f. 1); Fig. 6 - Sofia Kretzulescu la maturitate (fototeca MNIR); Fig. 7 - Anna Kretzulescu adolescentă (fototeca MNIR).
Plate 2 – Fig. 5 - The seal (blind emboss seal) on the writing paper of Sofia Kretzulescu (Kretzulescu-Lahovary Archive d. 446, f. 1); Fig. 6 - Sofia Kretzulescu as a mature woman (NHMR photos collection); Fig. 7 - Anna Kretzulescu as a teenager (NHMR photos collection).

Planșa 3 – Fig. 8 - Alexandru Em. Lahovary secretar de ambasadă la Sankt Petersburg, 1882 (fototeca MNIR); Fig. 9 - Anna Kretzulescu și Alexandru Lahovary, logodnici, 1882 (fototeca MNIR); Fig. 10 - Reversul medaliei Mihai Viteazul, propusă de Tony Szyrmai în 1917, desen (Fond CACRRP d. 20, f. 12).
Plate 3 – Fig. 8 - Alexandru Em. Lahovary embassy secretary in Sankt Petersburg, 1882 (NHMR photos collection); Fig. 9 - Anna Kretzulescu and Alexandru Lahovary, engaged, 1882 (NHMR photos collection); Fig. 10 - The reverse of the Michael the Brave medal, proposed by Tony Szyrmai in 1917, drawing (Archive CACRRP d. 20, f. 12).

Planșa 4 – Fig. 11 - Pagină cu reproducerea plachetei înfățișând frăția de arme româno-franceză, în corespondența Annei Lahovary cu diferite personalități franceze (Fond CACRRP d. 20, f. 14); Fig. 12 - Carte poștală înfățișând medalia cu efigia Reginei Maria în uniformă de infirmieră (Fond CACRRP d. 20, f. 57).
Plate 4 – Fig. 11 - Page with the reproduction of the plaque depicting the French-Romanian brotherhood of arms, in the correspondence of Anna Lahovary with different French personalities (Archive CACRRP d. 20, f. 14); Fig. 12 - Postal card depicting the medal with the effigy of Queen Mary dressed in nurse uniform (Archive CACRRP d. 20, f. 57).

Planșa 5 – Fig. 13 - Fotografie înfățișând doi ofițeri români ținând steagul de luptă al voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt, în curtea Sorbonnei și trei tinere din provinciile românești încă ocupate, cu prilejul ceremoniei pentru remiterea steagului, iunie 1917 (*La Revue hebdomadaire, romans, histoire, voyages*, 11/08/1917).
Plate 5 – Fig. 13 - Photo depicting two Romanian Officer holding the Banner of the Prince Stephan the Great and the Holy, in the Sorbonne court and three young girls from the still occupied Romanian provinces, with the occasion of the banner handing, june 1917 (La Revue hebdomadaire, romans, histoire, voyages, 11/08/1917).

Planșa 6 – Fig. 14 - Ceremonia de sfințire a drapelurilor Legiunii române din Italia, 21 iunie 1918 (<https://digilander.libero.it>); Fig. 15 - Statutul Căminului tinerelor fete române din Paris, înființat la propunerea Annei Lahovary, în 1911 (Fond CACRRP d. 183, f. 4).
Plate 6 – Fig. 14 - The consecration ceremony of the Romanian Legion flags from Italy, 21st of June 1918 (<https://digilander.libero.it>); Fig. 15 - The status of the young

girls dormitories from Paris, established on the proposal of Anna Lahovary, in 1911 (Archive CACRRP d. 183, f. 4).

Planșa 7 – Fig. 16 - Alexandra și Barbu Slătineanu în deceniul cinci al secolului al XX-lea (fototeca MNIR); Fig. 17 - Colette Lahovary-Plagino în 1912 (fototeca MNIR); Fig. 18 - George Plagino, soțul Colettei Lahovary, cca. 1920.

Plate 7 – Fig. 16 - Alexandra and Barbu Slătineanu in the fifth decade of the 20th century (NHMR photos collection); Fig. 17 - Colette Lahovary-Plagino in 1912 (NHMR photos collection); Fig. 18 - George Plagino, the husband of Colette Lahovary, around 1920.

Planșa 8 – Fig. 19 - Alexandru Plagino, socrul Colettei Lahovary; Fig. 20 - Colette Plagino în costum de infirmieră, cu o parte din ordinele și medaliile conferite pentru activitatea din timpul războiului (Fototeca MNIR); Fig. 21 - Colette Plagino infirmieră pe front la trenul sanitar nr. 9 (Fond Kretzulescu-Lahovary d. 1034, f. 142); Fig. 22 - Vizita Reginei Maria la spitalul din Căiuți, Bacău, alături de Colette Plagino (fototeca MNIR).

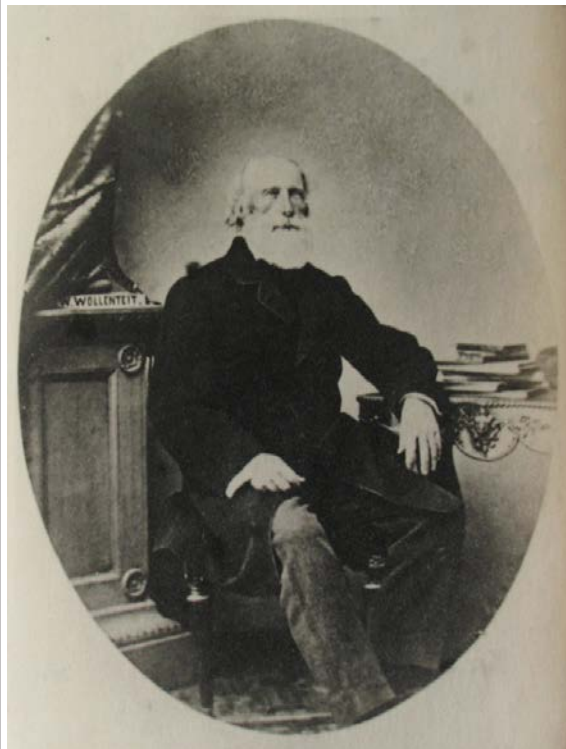
Plate 8 – Fig. 19 - Alexandru Plagino, the father in law of Colette Lahovary; Fig. 20 - Colette Plagino dressed in the nurse uniform with some of the orders and medals received for her activity during the war (NHMR photos collection); Fig. 21 - Colette Plagino nurse on the front in the sanitary train no. 9 (Archive Kretzulescu-Lahovary d. 1034, f. 142); Fig. 22 - The visit of the Căiuți Hospital, Bacău, by Queen Mary together with Colette Plagino (NHMR photos collection).

1.

2.

3.

4.

Planșa 1

5.

6.

7.

Planșa 2

8.

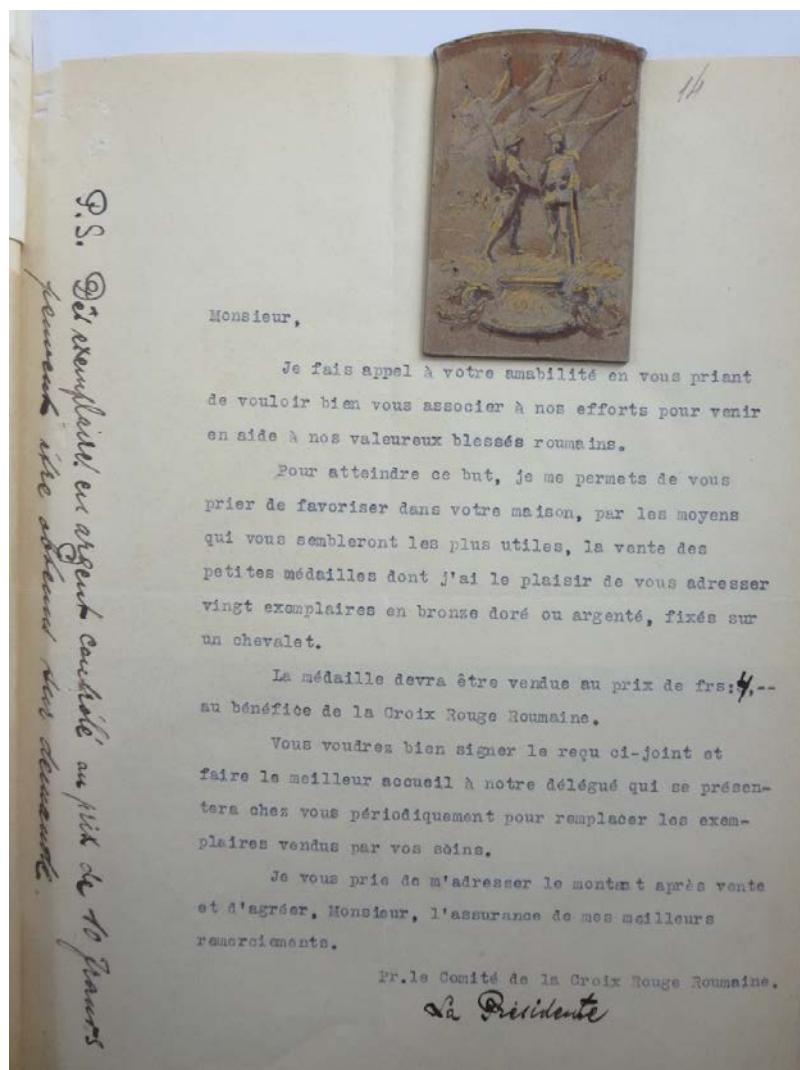

9.

10.

Planşa 3

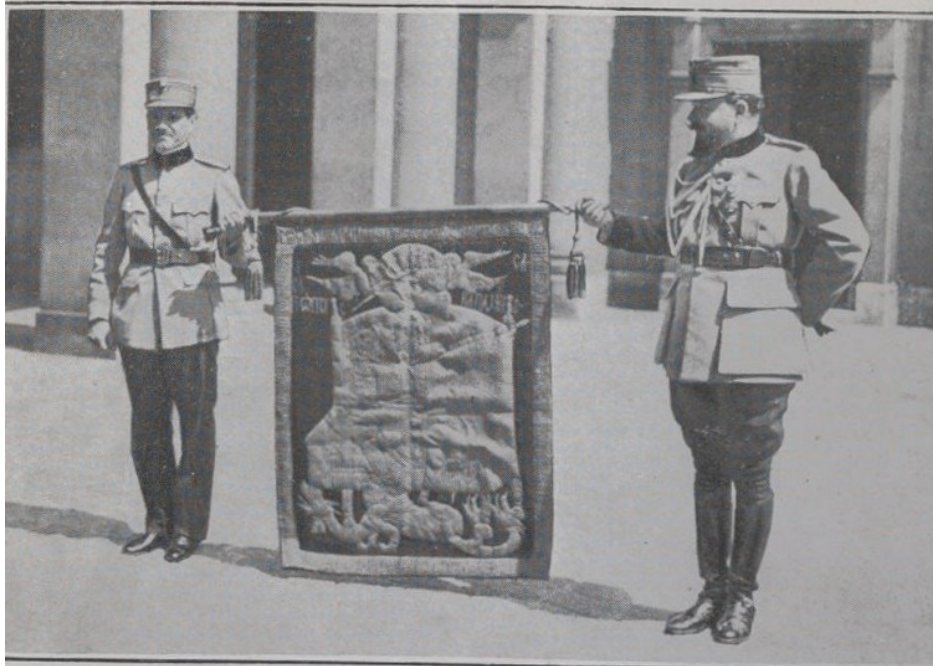
11.

12.

Planşa 4

LA REMISE DE L'ÉTENDARD D'ÉTIENNE LE GRAND

Capitaine Liteanu

Prince Calimachi

28 170. — Officiers roumains apportant l'Étendard.
(Photo Manuel.)

Mlle Nedelcovici

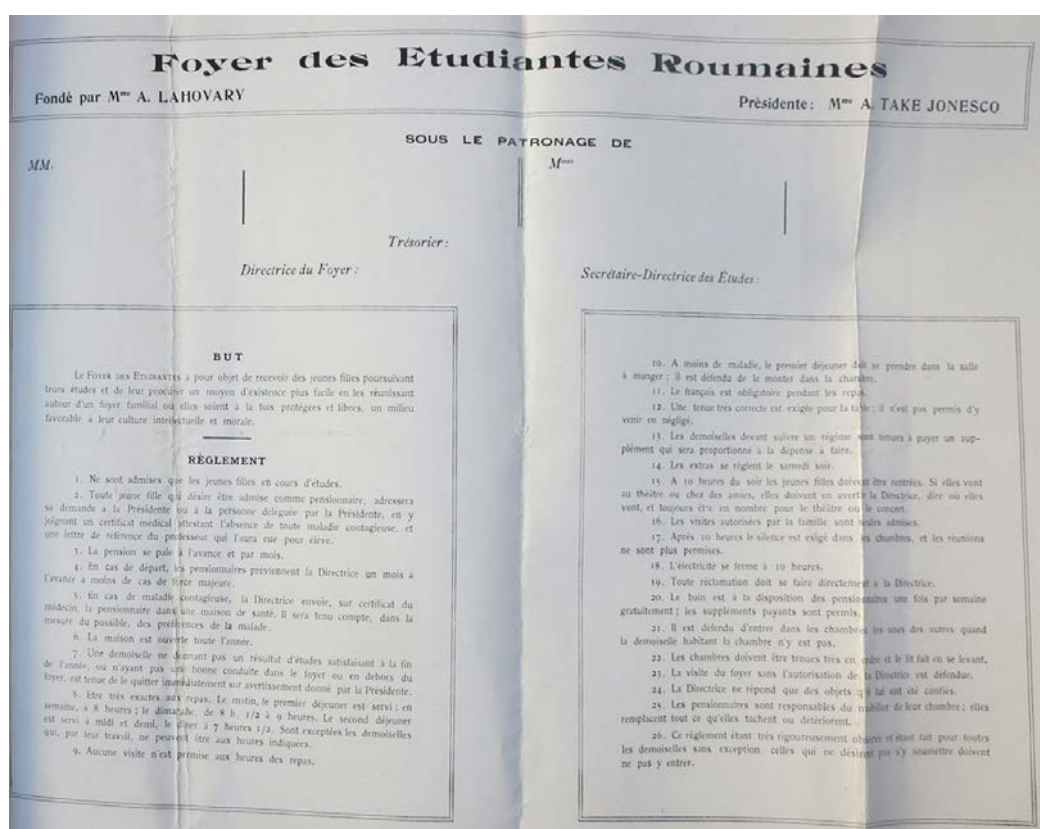
Mlle Petresco

Mlle Balanescu

28 171. — Trois jeunes filles roumaines portant les costumes
des pays de langue roumaine encore soumis au joug hongrois.
(Photo Manuel.)

14.

15.

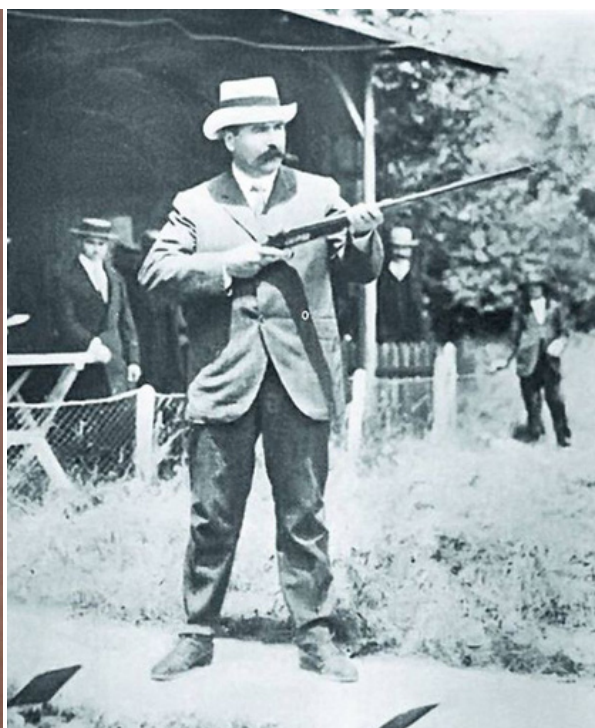
Planşa 6

16.

17.

18.

Planșa 7

19.

20.

21.

22.

Planșa 8

CRONICI NUMISMATICE
NUMISMATIC CHRONICLES

NOI DESCOPERIRI MONETARE INTRATE ÎN PATRIMONIUL MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI (V)

Tudor Alexandru Martin*

Abstract

The purpose of this article is to present a few of the objects uncovered across the country, which entered the collection of the National History Museum of Romania between January and July 2016. The material is organized by type and by the place of discovery. Most of the finds were discovered using metal detectors in forests, near existing or dried out water streams and close to old, untraveled roads.

Key words: Coins, tokens, jewelry, cutlery.

Acest articol își propune să introducă în circuitul științific o serie de descoperiri monetare intrate în colecția Muzeului Național de Istorie a României între ianuarie și iulie 2016. Organizarea materialului numismatic provenit din descoperiri s-a făcut pe tipuri de obiecte și după locul descoperirii. Majoritatea descoperirilor au fost realizate cu ajutorul detectoarelor de metale, în păduri, pe lângă cursuri de apă actuale sau secate și în apropierea drumurilor nefolosite sau foarte rar străbătute astăzi.

Descoperiri izolate

I. Monede

Pădurea de lângă satul Balta Neagră, comuna Nuci, județul Ilfov

1. Imperiul Otoman

Para, 1703-1730, AR, 0.4 g, 13.94 x 14.14 mm, monetăria Constantinopol. Este tocită pe ambele fețe și perforată. A fost donată la sfârșitul lunii februarie 2016.

2. Imperiul Otoman

Para, 1763, AR, 0.37 g, 14.65 x 14.81 mm, monetăria Istanbul. Piesa a fost donată împreună cu cea prezentată mai sus.

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

E-mail: green_yuri_13@yahoo.com

Pădurea dintre **comuna Blejești și orașul Videle, județul Teleorman**

3. Moldova și Valahia

2 Parale/3 Copeici, 177[...], AE, 18.3 g, 35 x 35.78 mm. Este deteriorată, ambele fețe sunt tocite, dar mai ales aversul. A fost donată la începutul lunii februarie 2016.

4. Imperiul Otoman

Para, 1795, AR, 0.32 g, 14.92 x 14.95 mm, monetăria Istanbul. Este ușor îndoită și a fost crestată cu un obiect tăios. A fost donată tot la începutul lunii februarie.

5. România

La mijlocul lunii februarie au fost donate patru monede din bronz, toate emise în timpul domniei, mai întâi a domnitorului și apoi a regelui, Carol I. Acestea sunt două cu valoarea de 10 Bani 1867, a treia cu valoarea de 5 Bani 1867 și ultima tot 5 Bani, dar din anul 1882.

Pădurea de lângă comuna Cernica, județul Ilfov

6. Imperiul Bizantin

Follis, AE, 11.88 g, 28.4 x 29.4 mm. Piesa a fost găsită și donată muzeului la jumătatea lunii ianuarie 2016.

7. Ungaria

Dinar, 1550, AR, 0.5 g, 15.22 x 15.28 mm, monetăria Kremnitz. Piesa este necirculată, dar are o mică gaură realizată cel mai probabil cu un ac. A fost donată la jumătatea lunii februarie.

8. Imperiul Austriac/Boemia

10 Crăițari, 1765, AR, 3.14 g, 23.68 x 23.86 mm. Moneda este perforată, cel mai probabil a fost purtată ca medalion, fapt dovedit și de gradul de uzură întâlnit pe avers. A fost donată la jumătatea lunii ianuarie.

9. Moldova și Valahia

2 Parale/3 Copeici, 1773, AE, 18.09 g și 34.7 x 38.48 mm. Este corodată pe ambele fețe datorită solului. A fost donată împreună cu piesele prezentate mai sus.

10. Imperiul Austriac

2 Crăițari, 1848, AE, 16.17 g, 30.94 x 31.03 mm, monetăria Viena. Moneda a fost donată la jumătatea lunii februarie 2016.

Pădurea de lângă comuna Drăgănești-Vlașca, județul Teleorman

11. Polonia

3 Groși, 1597, AR, 2.3 g, 19.7 x 20.47 mm. Piesa este perforată și ușor tocită pe revers. A fost predată muzeului la începutul lunii martie.

12. Hanau-Münzenberg

20 Crăițari, 1765, AR, 6.2 g, 28.28 x 28.73 mm. A fost donată tot la începutul lunii martie.

13. Imperiul Austriac

3 Crăițari, 1846, AR, 1.59 g, 17.93 mm. Ca și piesa de mai sus este mai tocită pe avers și a fost donată împreună cu aceasta.

14. Bulgaria

10 Stotinki, 1881, AE, 9.73 g, 30.06 x 30.13 mm. A fost donată la începutul lunii martie 2016.

Comuna Moara Vlăsiei, județul Ilfov

Către sfârșitul lunii martie au fost predate la Direcția Județeană Pentru Cultură Ilfov o serie de obiecte (inele, fragmente de fibule și cercei, monede) descoperite pe raza localității Moara Vlăsiei, care ulterior au ajuns la Muzeul Național de Istorie. Printre monedele aduse se numără și următoarele:

15. Imperiul Otoman

Akcea, AR, 0.48 g, 10.54 x 10.75 mm. Piesa a fost emisă în timpul sultanului Soliman I, între anii 1520-1566 și prezintă urma unei perforări.

16. Polonia/Lituania

1/2 Gros, 1548, AR, 0.44 g, 18.7 x 17.28 mm. Este perforată și prezintă lipsă de material.

17. Polonia/Lituania

Gros, 1626, AR, 0.42 g, 16.23 x 17.34 mm. Moneda prezintă lipsuri de material.

18. Polonia

3 Poltorak, 162[...], AR, 0.75 g, 18.75 x 18.8 mm. Este deformată și are foarte mici lipsuri de material.

19. Imperiul Otoman

Para, AR, 0.54 g, 13.73 x 14 mm, monetăria Constantinopol. A fost bătută între anii 1703 și 1730 în timpul domniei sultanului Ahmed al III-lea.

20. Imperiul Otoman

Fals de epocă după o monedă de tip Cedid Mahmudiye emisă în ultimul an al domniei sultanului Mahmud al II-lea – 1839. Față de monedele autentice care erau din aur, aceasta este din bronz aurit și are greutatea de 0.95 g și 19.8 mm.

Pădurea de lângă satul Ostratu, comuna Corbeanca, județul Ilfov

21. Imperiul Otoman

Para, 1764, AR, 0.31 g, 14.81 x 14.95 mm, monetăria Istanbul. Piesa a fost donată la începutul lunii februarie.

Pădurea de lângă satul Prunaru, comuna Bujoreni, județul Teleorman

22. Spania

2 Reali, 1723, AR, 4.02 g, 24.2 x 24.8 mm, monetăria Segovia. Este ușor tocită pe avers și are o mare perforație. Piesa a fost predată muzeului către sfârșitul lunii februarie 2016.

23. Imperiul Rus

5 Copeici, 1763/8, AE, 47.76 g, 41.26 x 41.9 mm. Este corodată pe ambele fețe din cauza solului în care a stat. A fost donată împreună cu piesa prezentată mai sus.

Pădurea de lângă satul Tătărași, comuna Poienarii Burchii, județul Prahova

2:1

24. Valahia

Ducat, secolele XIV-XV, AR, 0.17 g, 9.54 x 14.14 mm. Moneda a fost emisă în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân. Piesa a fost donată la începutul lunii februarie.

25. Imperiul Austriac

1 Crăițar, 1816, AE, 7.8 g, 26.15 x 26.25 mm, monetăria Viena. A fost donată împreună cu moneda prezentată mai sus.

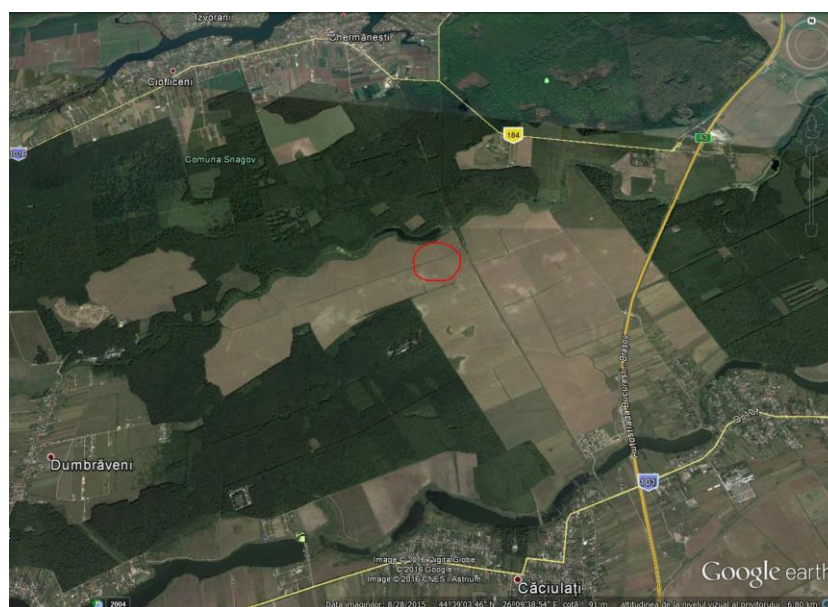
Sat Vlașin, comuna Schitu, județul Giurgiu

26. Imperiul Otoman

Către începutul lunii iulie a fost adusă spre identificare o monedă din argint care s-a dovedit a fi un Yuzluk bătut la Istanbul în anul 1790. Conform celor spuse de persoana care a venit pentru identificare această monedă a fost găsită împreună cu altele două asemănătoare în timp ce se efectuau lucrări agricole în apropierea unui copac, în urmă cu aproximativ douăzeci de ani. Piese, aparent, au fost împărțite între mai mulți locuitori ai satului.

România, județul Ilfov, zonă cuprinsă între pădurile de lângă localitățile Căciulați, Ghermănești și calea ferată din apropiere

27. Imperiul Otoman

Către sfârșitul lunii februarie au fost donate o serie de obiecte printre care și câteva monede. Cinci dintre ele sunt Parale din argint emise, între ani diferiți, în secolul al XVIII-lea. Acestea au fost bătute în două monetării, una la Misir în Egipt, iar trei sunt la Constantinopol.

28. Moldova și Valahia

2 Parale/3 Copeici, 1772, AE, 17.19 g, 35.07 x 35.37 mm. Piesa este corodată pe ambele fețe din cauza solului în care a stat.

29. Moldova și Valahia

2 Parale/3 Copeici, 1773, AE, 17.72 g, 35.95 x 36.14 mm. A fost donată împreună moneda prezentată mai sus.

30. Imperiul Otoman

Piastru, 1773, AR, 17.94 g, 39.28 x 39.48 mm, monetăria Istanbul. Piesa prezintă depuneri de culoare deschisă, vizibile în special pe avers.

II. Jetoane

Comuna Moara Vlăsiei, județul Ilfov

31. Imperiul Austro-Ungar?

Jeton din bronz realizat între secolele al XIX-lea și al XX-lea. Pe o față se regăsește stema Austriei, iar pe cealaltă este chipul fecioarei Maria. Cântărește 0.9 g și are diametrul de 19.33 mm.

România, județul Ilfov, zonă cuprinsă între pădurile de lângă localitățile Căciulați, Ghermănești și calea ferată din apropiere

32. Nuremberg

Jeton din bronz emis între anii 1783 și 1829 de către Ernst Ludwig Sigismund Lauer. Pe avers apar soarele, câteva stele și luna, iar pe revers o corabie. Are greutatea de 0.71 g și 19.32 x 19.46 mm și a fost donat la sfârșitul lunii februarie.

33. Nuremberg

Jeton asemănător cu cel prezentat mai sus, cu greutatea de 0.91 g și dimensiunile de 19.15 x 19.25 mm. În cazul acesta soarele de pe avers are în centru o floare de crin.

34. Nuremberg

Jeton similar cu cel de mai sus, dar foarte degradat, aversul fiind șters în totalitate. Pe revers este vizibilă o corabie. Cântărește 0.63 g și are 19.21 x 19.71 mm.

IV. Obiecte de podoabă

Pădurea de lângă satul Balta Neagră, comuna Nuci, județul Ilfov

35. Atelier local?

Medalion din bronz care cântărește 1.18 g. A fost donat la sfârșitul lunii februarie 2016.

36. Atelier local?

Fragment de podoabă din bronz, cel mai probabil dintr-un cercl. Are greutatea de 2.51 g și a fost donat la sfârșitul lunii februarie.

37. Atelier local?

Nasture din argint aurit care cântărește 2.52 g. Are decorul realizat din romburi și din puncte. A fost donat împreună cu piesele de mai sus.

Pădurea de lângă comuna Cernica, județul Ilfov

38. Atelier local?

Pandantiv realizat din metal comun argintat emailat și piatră din sticlă albastră fațetată. Cântărește 4.47 g, are diametrul de 15.5 x 31.08 mm și grosimea maximă a

sticlei este de 9.22 mm. Probabil se purta ori la gât ori făcea parte dintr-o garnitură de cercei de tâmplă. Are o tortiță lipsă, iar piatra prezintă o perforație, care servea, cel mai probabil, la o fixare mai bună în cadrul pandantivului. A fost donat la jumătatea lunii februarie 2016.

Pădurea de lângă comuna Drăgănești-Vlașca, județul Teleorman

39. Atelier local?

Pendant realizat din metal comun emailat și piatră din sticlă violet fațetată, cu greutatea de 4.09 g. În partea superioară încă se mai păstrează mecanismul de prindere care este din fier. A fost donat la începutul lunii martie.

Comuna Moara Vlăsiei, județul Ilfov

40. Atelier local?

Fragment de cercei realizat din bronz cu greutatea 2.16 g. Este ornamentat cu linii incizate. A fost descoperit pe la sfârșitul lunii martie și adus la muzeu de către Direcția Județeană Pentru Cultură Ilfov în luna noiembrie 2016.

41. Atelier local?

Cercel din bronz care are aversul decorat cu puncte incizate. Probabil, a avut un ornament realizat din sticlă, care se fixa de cercel prin orificiul aflat în centru. Are 0.92 g și a fost adus la muzeu împreună fragmentul prezentat mai sus.

Pădurea de lângă satul Prunaru, comuna Bujoreni, județul Teleorman

42. Atelier local?

Cercel realizat din bronz pe care încă se mai păstrează urme de pastă albă și verde. În centru, cel mai probabil, a avut fixată o piatră. Are greutatea de 3.34 g și a fost donat la sfârșitul lunii februarie.

V. Tacâmuri

Pădurea de lângă comuna Cernica, județul Ilfov

43. Atelier local?

Furculiță din fier cu mâner de bronz. Mânerul este decorat cu linii incizate care alcătuiesc diferite motive geometrice și are pe ambele părți câte trei orificii umplute cu o pastă albă. Are lungimea de 12.2 cm și greutatea de 18.23 g. Piesa a fost donată la mijlocul lunii februarie.

Bibliografie

World Coins 2003 – *World Coins 1601-1700*, 3rd edition, 2003.

World Coins 2002 – *World Coins 1701-1800*, 3rd edition, 2002.

World Coins 2004 – *World Coins 1801-1900*, 4th edition, 2004.

<http://www.ukdfd.co.uk/pages/nuremberg-jetons.html>

Explicația planșelor / Explanation of the plates

Planșa 1 – Harta descoperirilor prezentate în articol.

Plate 1 – The map of the finds presented in the article.

Planșa 1

Descoperiri izolate – **1** Balta Neagră, județul Ilfov (monede și obiecte de podoabă), **2** Blejești, județul Teleorman (monede), **3** Cernica, județul Ilfov (monede, obiect de podoabă și tacâm), **4** Drăgănești-Vlașca, județul Teleorman (monede și obiect de podoabă), **5** Moara Vlășiei, județul Ilfov (monede, jeton și obiecte de podoabă), **6** Ostratu, județul Ilfov (monedă), **7** Prunaru, județul Teleorman (monede și obiect de podoabă), **8** Tătărai, județul Prahova (monede), **9** Vlașin, județul Giurgiu (monedă), **10** Județul Ilfov – între Căciulați, Ghermănești și calea ferată (monede și jetoane).

